

דרך. ארץ. סיפורו של גידי אילת

מאת עומר עינב

מסביב למדורה/נתן אלתרמן

נעליים נוקשות ילקוטים
סעודה של זיתים ופרי תומר
וספלי אלומיניום קמוטים
ורעות וקורבן לאין אומר
מה נוסף ונמנה מדברים פעוטים
נוצרות אגדות זה החומר

מה נשיר עליהם מה נשיר
הם עושים זאת יפה מאיתנו
בעצמם הם כותבים להם שיר
ואפילו ספרים כבר נתנו
זהו טיב הפלמ"ח הוא איננו משאיר
כל מלאכה לשלא משלנו

אבל ככה יוגד נא לאמור
נערים להוי נא ידוע
בין חגיו הגדולים של הדור
אין יפה מחגכם הצנוע
למולכם האומה על סיפו של הדרור
משתחוה ובוכה הבינוה

אומתם לא היתה להם אם
לא ידעה בצאתם לדרך
היה לילה עמוק ונושם
כתמיד בניסן, הירח
וישבה שם עדת נערים בני בלי שם
חשופי מרפקים וברך
הם הקשיבו הקשב והחרש
או שילבו בשיחה דבר ויכוח
לפניהם עלי רגל של אש
מדורה חגה נעה ברוח
לא יותר אך בכתב האומה העיקש
אותו לילה נחרט עלי לוח

את העול הפשוט כעפר
הם נשאו בלי הבט אחורה
לא תקע לפניהם השופר
לא לוטף קדקודם בליל חורף
בשני שרוולים הקשורים לצוואר
רק הסוודר חיבקם מעורף

7.....**פתח דבר**

11.....**פרק 1: השנים הראשונות**

12..... קניגסברג

21..... עלייה לארץ

23..... משמר העמק

27..... בית חינוך

30..... תיכון חדש

38.....**פרק 2: פלמ"ח**

39..... גיוס וחודשים ראשונים

42..... קורס מ"כים

44..... נכבד

47..... קורס מ"מים

50..... הגדוד השני

57..... פלוגה ב'

65.....**פרק 3: מלחמת העצמאות וצה"ל**

66..... הגעה לקיבוץ

67..... הדרכה בקורס מ"מים

68..... לטרון

79..... מבצע יואב

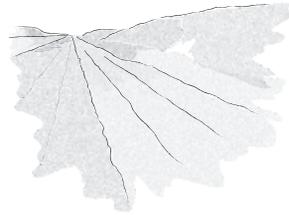
91..... בית שאן

94..... מטכ"ל וקורס מג"דים

101.....	פרק 4: בין הקיבוץ לתנועה.....
102.....	רותי
106.....	מחלקת הביטחון.....
115.....	מזכירות והחברת הירוקה
120.....	גבעת חביבה והמחלקה הפרסונלית
125.....	קבוקר
133.....	פרק 5: כיוונים חדשים.....
134.....	המשמר האזרחי
138.....	משמר הגבול
141.....	המוסד החינוכי גלבוע
144.....	המפעלים האזוריים והשילוב האזורי
146.....	יפתח.....
149.....	פרק 6: מבט לאחור.....
150.....	שילוב ידיים - יערי וטבנקין
152.....	לא יוכלו בלעדינו
154.....	גמלאות
159.....	אחרית דבר.....

פתח דבר

"סבא, אתה היית פעם מפורסם?" שאל יהונתן. שאלה תמימה מפי ילד שטרם מלאו לו עשר שנים. סבא גיחך לעצמו והחליט לעשות רשימה של ספרים, מאמרים וראיונות בהם הוזכר לאורך השנים. הרי כך נמדדים כיום אנשים ידועים, במספר האזכורים בגוגל או האייטמים בעיתון. לאחר בדיקה מקיפה ויסודית הוכנה רשימה ובה המסמכים בהם נזכר שמו. רשימה ארוכה ומכובדת לכל הדעות. האם זה הספיק ליהונתן?

יהונתן הוא בן דודי וסבא שלו הוא גם סבי. סבא גידי. כבר עשרים ושבע שנה, עת יצאתי לאוויר העולם, סבא הוא חלק מרכזי מחיי. כל ימי ילדותי ונעוריי בקיבוץ בית אלפא חלפו כשהוא מלווה אותם מקרוב. סבא הוא דמות מרכזית בחיי המשפחה כולה. תמיד דואג, תמיד מתעניין. אדיב ומנומס ובאותה נשימה מצחיק ולבבי. הבית החם שלו ושל סבתא רותי מהווה לאורך השנים מוקד למפגשים המשפחתיים הרבים. מאז שאני זוכר את עצמי ידעתי שצמד המילים סבא ופלמ"ח הולכים יחדיו. קשה לומר שידעתי את משמעות המידע הזה, אך כנראה שמשהו בו הצית את מחשבתי. סבא גידי וסבתא רותי, "הסבאים" בבית אלפית מדוברת, זיהו את הסקרנות שלי מגיל צעיר ויחד העברנו שעות רבות בטיוולים למגוון אתרים היסטוריים בארץ. בינתיים עברו חלפו להן השנים. הזמן בצוותא עם הסבים הצטמצם לביקורים קצובים בסופי שבוע, עת חזרתי לקיבוץ מהצבא ולאחר מכן מהאוניברסיטה. הפגישות אמנם התקצרו, אך האופקים התרחבו. משיחה לשיחה נוצר מכנה משותף רחב, וסבא חשף בפניי מדי פעם אנקדוטות כאלה ואחרות מעברו.

אט אט נוצרה אצלי ההבנה שסבא הוא הרבה מעבר לדמות במסגרת המשפחתית. אחת למספר שבועות נכנסתי לבית הסבים לשעה קלה ושקעתי בעולם מקביל ומנותק משגרת היומיום. רותקתי פעם אחר פעם לסיפוריו מהעבר, שהצטלבו באופן נפלא עם תחומי העניין שלי. מקשר בנאלי של סב ונכדו, נדדו לפתע השיחות למחזות אחרים. יחד עם סבתא דיברנו על היסטוריה, צבא, פוליטיקה ועוד. לסבא היה הרבה מה לחלוק ולספר והוא מצא קרקע פורייה שרצתה לספוג את המטען ההיסטורי העשיר. מביקור לביקור, דרך כל מיני סיפורים קטנים וגדולים, הייתי נפעם. מתברר שסבא, שעד עתה היה בשבילי אדם אהוב במסגרת

המשפחתית הנורמטיבית, הוא הרבה מעבר לכך. גיליתי אדם שהיה חלק מפרקים חשובים בתולדות העם והמדינה. אדם שזכה להשתתף ולחוות רגעים מכוננים שנחרטו בדברי הימים של האומה. בהדרגה חלחלה התודעה שסבא, ואתו חלק נכבד מהשורשים המשפחתיים שלי, שזורים כחוט השני באותם סיפורים ומיתוסים עליהם גדלו בני דורי. את העובדות ידעתי מקודם בשטחיות, עתה הן הוצבו בקונטקסט מעמיק ובוגר יותר.

בליל הסדר התשע"ב (2012) התכנסה כל המשפחה בביתה של דודתי רויטל. לפני שהסבנו לשולחן ישבתי עם סבא בסלון. יחד אתנו ישבו בני הדודים שלי אלון ויהונתן. מספר ימים קודם לכן קראתי בעיתון לאנשים חושבים תחקיר לא כל כך מחמיא, אודות אחד מהאישים המוכרים מדור הפלמ"ח. פניתי לסבא ושאלתי לדעתו על מה שנכתב שם. סברתי שאולי הוא מכיר את אותה אישיות, ויש לו משהו לומר בנושא. במשך חצי השעה הבאה חלק איתי סבא סיפור משותף לו ולאותה הדמות מימים עברו. נותרתי פעור פה. בסך הכול ביקשתי חוות דעת, לא יותר מכך. בתמורה קיבלתי סיפור מרתק שכמו נשלף באדישות ממאגר בלתי נדלה של לקט זיכרונות אישיים. לא יכולתי שלא להתפעל ולחשוב לעצמי: כמה זיכרונות כאלה עוד ישנם? הסיטואציה ברגעים אלה הייתה מכוננת עבורי. תמונה בה סבא יושב עם שלושת נכדיו בערב החג. אלון בכלל גר בארה"ב, יהונתן רק בן עשר. ברגע הזה ירד לי האסימון. לא תיתכן מציאות בה כל הזיכרונות יוותרו אצל סבא בלבד ולא יעברו לדורות הבאים. זה לא פחות מאבסורד, לזנוח את האוצר הזה מבלי לנצור אותו לעד במסגרת הראויה לו. תוך דקות ספורות קיבלתי את ההחלטה. התחייבתי בפני עצמי להתמסר לתיעוד סיפורו של סבא.

למחרת באתי לבית הסבים. תחילה פניתי לסבתא וסיפרתי לה שאני מעוניין לתעד את סיפורו של סבא. לא סתם פניתי אליה ראשונה. ידעתי שאני עלול להתקל בסירוב מצדו ורציתי לעשות בדיקה ראשונית. שיחתי אתה איששה את חששותיי. היא סיפרה על מספר הזדמנויות בעבר בה ניסתה לשכנע אותו לכתוב את זיכרונותיו, בין אם לבד או בעזרת אנשים אחרים. בכל הפעמים סרב בתוקף. צניעותו ועקשנותו חסמו כל אפשרות לממש את העניין. לאחר שסבתא נתנה את ברכתה ליזמתי פניתי מיד לסבא. הסברתי לו שאני מעוניין לשבת אתו ולשמוע מפיו את מה שהוא רוצה לחלוק. עד עכשיו לא ברור מדוע, אבל הוא הסכים. בהסתייגות אמנם, אך הסכים. הייתי מאושר על נכונותו ופניתי מיד לחשוב איך עושים את זה. סיכמתי עם סבא שנהיה בקשר ונקבע בהמשך באופן מפורט את צורת העבודה.

לאחר שחשבתי על הנושא הגעתי למסקנה שיש לפנות פרק זמן מרוכז בו אשב יחד עם סבא ונשוחח - וכך היה. בקיץ 2012, הגעתי לקיבוץ לשבועיים רצופים של הפסקה מחיי

היומיום בירושלים. לא מספיק זמן כדי להכיל סיפור חיים של כמעט תשעה עשורים, אך בכל זאת המיטב שניתן היה לעשות. אלה היו שבועיים בהם ישבתי כל יום בבית הסבים, מבוקר עד ערב. שעות על גבי שעות בהן סבא נזכר בעוד סיפור ובעוד פרשה, זיכרון מתוק מתקופה כזו וזיכרון עצוב מתקופה אחרת. המילים נגמעו בשקיקה על ידי. מדי פעם, היכן שנדרש, התערבה סבתא בשיחה כדי לתקן ולהוסיף את הזווית שלה. אין מילים לתאר את גודל החוויה וההנאה באותם ימים. מעטים הרגעים בחיים בהם מתנתקים כך מענייני דיומא ושוקעים לתוך חוויה רגשית כה חזקה.

חודשים כבר חלפו מאז אותו הקיץ. זמן של העמקה ואיסוף חומרים. בתום עבודה מאומצת נחתם הספר הזה. סבא לא אוהב שאני קורא לזה ספר, הוא חושב שיש בכך משום האדרה מיותרת. ובכל זאת, בעמודים הבאים מובא סיפורו של גידי אילת, סבא שלי. לפני הכול מדובר בסיפור אישי. עשרות סיפורים גדולים וקטנים דרך עיניו של סבא. חלקם קשורים לרגעים גדולים בהיסטוריה, חלקם בעלי הקשר אישי ותו לא. אמנם, כל הפרטים כאן מגובים בעובדות היסטוריות; אך חשוב להדגיש שלא מדובר במחקר אקדמי-מדעי. ניתן היה בעזרת המידע הרב הקיים פה לנסות לבצע מחקר כזה, אך זו אינה כוונת המשורר. בראש ובראשונה זוהי פלטפורמה לתיעוד האיש, כפי שהוא, ללא יציאה מההקשר. נקודה חשובה נוספת היא תוכן וסגנון הספר. ניסיתי בכל מאודי להישאר נאמן לאופן הביטוי של סבא והדרך בה הוא גולל את סיפוריו. כלומר, אי החסרת פרטים ודיוק מרבי בהשתלשלות האירועים. יש לכך חשיבות גדולה בהבנת דמותו ודרך חשיבתו. בחרתי לקרוא לו בגוף הספר בשמו ולא סבא. בחירה זו נבעה מכך שהסיפור הזה, יותר מהכול הוא מסמך שנוגע למשהו גדול מחיק המשפחה. ברוב ימי חייו של סבא לא הייתי נוכח כלל, ולכן, נראה לי הגיוני להתנתק מקשר הדם כדי שאוכל להגיש את הדברים באופן נאמן למציאות.

אני חייב להתוודות, שנפלה בחלקי הזכות להיות שותף לחוויה מהסוג הזה. קשה לתאר את שעבר עליי בעת כתיבת הספר. ההתחקות אחר כל צעד ושעל בחיי סבא הייתה מרתקת. במסגרתה בצעתי חיפוש בלתי פוסק של פרטים ונתונים שיעזרו להבין את רוח התקופה הרלוונטית. ההליכה צעד אחר צעד במסלול חייו יצרה אשליה שאני נמצא אתו בכל אחת מהתחנות. חזרתי אחורה והרגשתי בעצמה בלתי רגילה את התחושות שסבבו כל פרק. יותר מזה, גיליתי קווי דמיון רבים ועבים בינו לבניי שכלל לא הייתי מודע אליהם. לא שיערתי בנפשי שאפיק רווח אישי כה יקר מהרעיון הזה, אך בדיעבד, הופתעתי לטובה.

לבסוף אני רוצה להודות לכל מי שסייע לי לאורך הדרך כדי שהרעיון המופשט יהפוך לעובדה מוגמרת. תודה ראשונה לזוגתי לירון, שבמידה רבה, בהשראתה, בא לעולם כל

הרעיון מלכתחילה. תודה על האמונה חסרת הגבולות והעצות המצוינות שניווטו אותי בתבונה. תודה להוריי ולמשפחתי הקרובה שתמכו בי כל העת וכיוונו אותי בדרך להשלמת המשימה. תודה מקרב לב לסבתא רותי, על העזרה ברתומת סבא לעגלה, ועל נוכחותה המשמעותית והמועילה במהלך שעות השיחה הרבות. תודה אחרונה וחשובה מכל לסבא. לא רבים זוכים לבלות במחיצת האנשים היקרים להם שעות רבות ומזוקקות כל כך. לשמחתי זכיתי ועל כך נתונה הערכתי. אם נחזור לשאלה של יהונתן, אז כנראה ש'מפורסם' זה לא המונח המתאים לתאר את סבא, ובוודאי לא תואר שהיה מתפאר בו בעצמו. את השאלה - כיצד אתאר אותו בצורה המיטבית, אשאיר פתוחה. כל שאוכל לומר בביטחון מלא הוא, שאת הזמן עם סבא - כל מילה וכל סיפור קטן כגדול - אנצור לעד.

אני אסיר תודה.

פרק 1: השנים הראשונות

קניגסברג

עיר הנמל הרוסית קלינינגרד שוכנת במובלעת בין פולין לליטא על חופו של הים הבלטי. עד 1945 הייתה העיר ידועה בשמה הגרמני קניגסברג (Königsberg) ובמשך שנים רבות שימשה כבירתה המשגשגת של פרוסיה המזרחית. מאז הקמתה, במאה השלוש עשרה, ולאורך ההיסטוריה נודעה תרומתה וחשיבותה התרבותית, האקדמית והמסחרית של קניגסברג. בן העיר הידוע ביותר שמסמל את מרכזיותה הוא הפילוסוף הגרמני עמנואל קאנט, אשר חי ופעל שם במאה השמונה עשרה. בתום מלחמת העולם השנייה החריבו בעלות הברית חלקים רבים מהעיר, ורוב תושביה הגרמנים גורשו או נמלטו מפני הסובייטים. אמנם נהוג לציין את הפצצת דרזדן על ידי בעלות הברית כמקרה מייצג להפצצות של ערים גרמניות, אך הנזק בקניגסברג היה לא פחות גדול.

גם בהקשר היהודי מילאה קניגסברג תפקיד חשוב. בעיר התגוררה קהילה יהודית מבוססת שהשתלבה בחיים העירוניים עוד מהמאה השמונה עשרה. תנועת ההשכלה שגשגה בעיר ואף יצא בה לאור כתב עת בעברית בשם "המאסף". מיקומה של העיר בחיבור שבין גרמניה למזרח אירופה, גרם למעבר של יהודים רבים אליה ודרכה. מכאן שהקהילה הורכבה מיהודים דוברי גרמנית וכן מיהודי מזרח אירופה, שכוננו אוסטיודן (Ostjuden). מספר אישים יהודיים שהו בקניגסברג תקופות שונות בחייהם. יואל משה סלומון למד בעיר את מלאכת הדפוס, חיים ארלוזורוב למד בגימנסיה העירונית, לאה גולדברג נולדה בבית החולים בעיר, אברהם מאפו קבור שם, ש"י עגנון שהה בקניגסברג זמן מה ונישא ליהודייה מקומית. רוב הקהילה היהודית התגוררה באופן מסורתי בעיר התחתית (Unterstadt).

עד תחילת המאה העשרים התאפיינה רוב הקהילה בזיקה לדת היהודית, בצורה כזו או אחרת. בעיר התחתית עמדו שלושה בתי כנסת של הזרמים השונים: האחד - גדול וחדש של הזרם הרפורמי, השני - ישן של היהדות המסורתית יותר, והשלישי של אגודת ישראל. בסוף המאה התשע עשרה החלו יהודים בעיר להתקרב לציונות וכתוצאה מכך חל ריחוק מסוים מהדת. זה גם גרם למעבר של אנשי הדור הצעיר מהעיר התחתית לאזורים אחרים בעיר. מבחינה פוליטית ניתן להצביע על שני זרמים מרכזיים בקרב יהודי קניגסברג באותה תקופה. הראשון השתייך לתנועה הציונית והשני הורכב מזרם מתבולל, שתמך בהשתלבות בחברה הגרמנית והתנגד לציונות. הפעילות הציונית הייתה ענפה בגרמניה כולה ובפרט בקניגסברג. אמנם נהוג לשייך את העלייה היהודית מגרמניה בעיקר לתקופה שלאחר עליית הנאצים בשנת 1933, אך למעשה הייתה הגירה משמעותית מגרמניה לארץ ישראל גם בתקופה מוקדמת יותר, וזאת בהשפעת הרעיונות הציוניים שרווחו בקרב היהודים.

לתוך מציאות זו, נולד בקניגסברג, בשבעה עשר בינואר 1924 גדעון, בן יחיד לקורט (טובי) ורבקה (בטי) לבלד. את שמו קיבל מדוד (הוגו), דודו מצד אמו. דוד עלה לארץ בתחילת שנות העשרים והיה גניקולוג בבית החולים ליד מעיין חרוד. כאשר גידי נולד שלחו טובי ובטי מברק לארץ ישראל בו ביקשו מדוד את עזרתו במציאת שם תנ"כי לרך הנולד. דוד בדיוק שהה בקרבת מעיין חרוד ולכן בחר בגדעון, על שם השופט המקראי שחנה במקום.

מימין: טובי ובטי לבלד
עם התינוק גדעון.
משמאל: מודעות בעיתון
על הולדת גדעון לבלד.

לסביו של גידי מצד אמו קראו מקס ושרלוטה קון. השם קון הוא כנראה התפתחות של השם כהן. שרלוטה נולדה בוויילנה שבליטא, נצר לרב מקרלין. קרלין היא אחת החצרות הוותיקות בתנועת החסידות, שנוסדה בעיירה הנושאת שם זה ונמצאת בבלארוס כיום. מייסדה, במאה השמונה עשרה, היה הרב אהרן מקרלין. שרלוטה נהגה לספר שבילדותה נסעה עם הרב עצמו על מזחלת השלג שלו. על הרקע המשפחתי של הסבא מקס לא ידוע הרבה, אך משפחתו הייתה דתית ובצעירותו למד בישיבה בוויילנה. לאחר שהתחתנו עברו

מקס ושרלוטה לעיר המרכזית דנציג, שנקראת כיום גדנסק ונמצאת בפולין, לחוף הים הבלטי - שם נולדה בטי, בשנת 1894. לאחר מספר שנים עברה המשפחה לקניגסברג, ושם נולד הדוד דוד. משפחתו של מקס קון היגרה מרוסיה שנים קודם לכן, והייתה בעלת מעמד מסחרי חשוב באזור. הם עסקו בייצוא קפה ותה לרוסיה ומקס השתלב בעסקים המשפחתיים. הוא התמחה בעניינים רפואיים ועסק בהכנת תרכובות של תה וקפה. במלחמת העולם הראשונה אף גויס לצבא הגרמני כסניטר. שרלוטה הייתה עקרת בית, וגידי זוכר אותה כאישה בעלת הומור מפותח. הם גרו באזור היהודי של העיר, בלב העיר התחתית, בדירה גדולה ומודרנית. לציונות היה תפקיד מרכזי בבית משפחת קון, ומקס היה פעיל במוסדות הקהילה היהודית בעיר. בין היתר נמנה על מייסדי ההסתדרות הציונית בעיר בסוף המאה התשע עשרה.

הסבים מצד האב טובי גרו בעיר אלנשטיין (Allenstein), הנקראת היום אולשטיין (Olsztyn) ונמצאת בפולין, שהייתה ממוקמת אז בפרוסיה המזרחית, בדומה לקניגסברג. האזור בו שוכנת העיר היה נתון תמיד למריבה בין מדינות שונות, ולאחר מלחמת העולם הראשונה נערך משאל עם, בו הכריעו התושבים ברוב קטן, כי הם רוצים להשתייך לגרמניה ולא לפולין. שמם של הסבים היה לואי וארנסטינה לבלד ולא ידוע עליהם מבחינת היסטוריה משפחתית. לואי היה סגן ראש העיר ובנוסף נשיא כבוד של מכבי האש באלנשטיין, וגידי זוכר שלפעמים היה נותן לו לשבת איתו בכבאית. הוא נפטר עוד לפני שגידי עלה לארץ, וארנסטינה נשארה באלנשטיין, בבית אבות של הקהילה היהודית, שם נפטרה בשלב מאוחר יותר. המשפחה הייתה ותיקה בעיר ומעורבת בקהילה היהודית. אמנם הם לא התבוללו, אך גם לא קיימו אורח חיים יהודי מסורתי.

טובי נולד באלנשטיין בשנת 1890, ואחריו נולדו עוד שני אחים: ליאו וליסבט. ליאו עבד במפעל לאריגים של הוריו. את זמנו העביר בין קניגסברג לאלנשטיין, עד שנשלח לוויסבאדן, בדרום גרמניה, כדי ללמוד שם את מקצוע האריגה. ליאו, שהיה בקשרים טובים עם טובי, עלה לארץ ישראל זמן קצר לפניו. הוא המשיך לעסוק בתחום גם בארץ, ועבד בחנות האריגים הכי גדולה בתל אביב (פלקוביץ' את גולדין) בנחלת בנימין. בתו, אסתר (אסתר'קה), היא בת דודו היחידה של גידי. היא נשואה לפרופ' אהרון קפלן והם שומרים על קשר קרוב כל השנים. ליסבט הייתה אחות רחמנייה במלחמת העולם הראשונה וחיה עם בעלה בעיר ברסלאו בשלזיה, הידועה בימינו כוורוצלאב (Wroclaw) הפולנית. היא נשארה שם גם עם פרוץ מלחמת העולם השנייה ונספתה בשואה.

סיפור מעניין הוא הקשר הרחוק של משפחת לבלד לדוקטור תיאודור לבלד, מי שהיה שר הספורט ויושב ראש הוועד האולימפי של הממשלה הנאצית. בזמן כהונתו היה אחראי על

האולימפיאדה המפורסמת בברלין בשנת 1936. למשפחה לא היה קשר אתו וכל הידיעות עליו היו מעורפלות משהו. לפי מה שסיפר הדוד ליאו לגידי, תיאודור לבלד התנצר, וכך הגיע למשרה הזאת. מאוחר יותר, התגלה, כי יש לו סבתא יהודייה והוא סולק מהתפקיד. דודתו של תיאודור לבלד הייתה פני לבלד, סופרת יהודייה ידועה בגרמניה במאה התשע עשרה אשר התנצרה.

טובי לבלד גדל באלנשטיין. מצעירותו היה פעיל בחוגים הציוניים ובהיותו סטודנט למשפטים פגש - ככל הנראה - בסניף של ההסתדרות הציונית את בטי, שאף היא הייתה פעילה בעלת קשרים חברתיים רבים בסניף המקומי של ההסתדרות הציונית. הוא עבר לקניגסברג. במלחמת העולם הראשונה קטע טובי את לימודיו ושרת כקצין תותחנים בצבא הגרמני. הוא לא סיפר הרבה על המלחמה, אבל ידוע שהיו לו שם חברים יהודים, ושהוצב בארצות הבלטיות. את לימודיו השלים בתום המלחמה והפך לדוקטור למשפטים. בתקופה הזאת, לאחר מלחמת העולם, גם נישא לבטי. בטי רכשה אף היא השכלה אקדמית ולמדה רפואה. היא הפסיקה את לימודיה כשגידי נולד והשלימה אותם מספר שנים לאחר מכן. בזמן לימודיה, שכרה חדר ליד ביתם, כדי שתוכל ללמוד בשקט ללא הפרעות מצד בנה הקטן. היא לא הספיקה לסיים את הלימודים בגרמניה במועד הרצוי, מה שהביא לעיכוב בעלייתה לארץ.

לאחר החתונה השתלב טובי בעסק המשפחתי של חותנו מקס קון, ועבד שם כמורשה. כעבור מספר שנים הוא החליט להתפטר מתפקידו ולפנות לתחום המשפטי בו התמחה. הוא פתח עם שותף גוי סוכנות שעסקה במשכנתאות. הסוכנות פעלה בערך שנתיים עד לפירוקה עם עלייתו של טובי לארץ. לפי זכרוננו של גידי - היחסים בין מקס לטובי היו תקינים, תוך ביקורת מחויכת של טובי על כך שמקס קצת תמים בעסקיו. טובי היה יושב ראש ההסתדרות הציונית בקניגסברג ועיקר פעילותו הייתה סביב קרן היסוד. זה כלל נסיעות מעת לעת לברלין. את הנסיעות היה עושה ברכבת לילה דרך המסדרון הפולני, מושג המתייחס לחבל ארץ שהועבר מגרמניה לפולין לאחר הסכמי ורסאי, בשנת 1919, בתום מלחמת העולם הראשונה. בהקשר הציוני, לגידי זכורים שני שליחים ציונים שבאו מארץ ישראל וביקרו בביתם. עובדה חשובה היא שהרוח החיה בפעילות הציונית בקניגסברג הייתה אגודת הסטודנטים היהודים - K.J.F. בנוסף לפועלו הפוליטי עסק טובי גם בספורט. אחד מתפקידיו היה ריכוז הפעילות בסניף המקומי של אגודת בר כוכבא, שבגלגולה המאוחר יותר הפכה למכבי. הענף האהוב עליו בו הרבה לשחק היה טניס. הוא היה נוהג לשחק בשעות המוקדמות של הבוקר, כאשר גידי היה מצטרף אליו בטרם הלך לבית הספר. הוא סייע לאביו כמחזיר כדורים, ובתמורה קיבל עוגה טעימה בדרך חזרה מהמגרש.

משפחת לבלד הצעירה גרה בשיכון של מעמד הביניים ברחוב בטהובן, בחלק העילי של קניגסברג (Hufen). כל שמות הרחובות בסביבתם היו של מלחינים גרמנים. בדירה היו חמישה חדרים; ארבעה שימשו את המשפחה, והחמישי שימש למגוריה של עוזרת הבית הלנה. הלנה הייתה במקורה מפרוסיה המזרחית, והיא ניהלה את משק הבית. מול בית המשפחה התגורר סגן ראש העיר, שכמו רוב המנהיגות המקומית היה אנטי-נאצי. מצד שני, לא רחוק מהם, התגורר מנהיג המפלגה הנאצית בעיר, שעם בתו שיחק גידי בילדותו. בבניין שמתחת גרה משפחת הילמרס הגרמנית עם ילדיה וולפגנג ורותי. האב היה בעל חווה שנעדר מהבית באמצע השבוע, על כן לא היו קשרים מיוחדים בין ההורים. למרות זאת, היה וולפגנג חברו הטוב ביותר של גידי בתקופת ילדותו בגרמניה. השניים למדו יחד באותה כיתה, שיחקו יחד ואף הרבו להצטלם יחדיו. לאחר העלייה לארץ נותק הקשר, ולא ידוע מה עלה בגורל וולפגנג ומשפחתו לאחר 1933. בסמיכות לבית משפחת לבלד גרה משפחת קפלר הגרמנית. ביתם שימש יעד מועדף לארנבות של משפחת לבלד, אותן הביא טובי לגידי. בכל פעם שהארנבות ברחו, בני משפחת קפלר השיבו אותן במסירות לבעליהן. שני ילדי המשפחה גדלו להיות פורפסורים במינכן והחליפו עם גידי מכתבים בשנים האחרונות.

גידי קיבל חינוך טוב, ועובדת היותו בן יחיד העניקה לו את ההטבות הנובעות מכך. הוא נשלח לגן הנחשב של דודה ארנה, לא רחוק מהבית. בסיום הגן עבר לבית ספר עממי. גם בית הספר היה קרוב לבית, ונקרא על שם פרידריך אברט שהיה נשיא גרמניה. מלבדו, היו בכיתה עוד מספר ילדים יהודיים. אחד מהם היה בנו של ד"ר ריינהולד לוין, הרב הראשי של קניגסברג. לוין היה מתנגד לציונות ולכן היה יריבו של טובי, יו"ר ההסתדרות הציונית בעיר. למחנך קראו אוטו פפל (Otto Pepel) והוא השפיע עליו רבות. פפל היה מורה טוב. איש גבוה, נמרץ וידידותי. על אף היותו לאומן גרמני קיצוני הוא אהב את הילדים היהודים בכיתה. בכיתה הייתה תלויה מפה ענקית של גרמניה וכל בוקר היה פפל עומד לידה ומסביר שהמסדרון הפולני ישוב להיות גרמני בעתיד, מה שבאמת קרה במלחמת העולם השנייה. כשגידי היה חולה מעת לעת, השלים לו פפל באופן פרטי את החומר בביתו. זאת מתוך תחושת שליחות ומסירות עמוקה. לא ניתן למחוק את ההשפעה הגדולה שלו על גידי. פפל המליץ שגידי ידלג על כיתה ג' ויעבור מכיתה ב' ישר לכיתה ד', וכך אמנם קרה. בתום כיתה ד' עבר גידי ישר לגימנסיה בעיר, בה למדו מכיתה ה' עד יב'. כעבור שנים רבות חזר גידי לקלינינגרד, ואיתר את ביתו של פפל - אך לא נותר שם זכר לו ולמשפחתו.

גידי בדרכו לבית הספר ביום הראשון ללימודים

גידי היה היהודי היחיד בכיתתו, ויתכן שאפילו בכל הגימנסיה. עד היום לא ברור מדוע התעקשו הוריו שילך דווקא לגימנסיה הריאלית; יתכן שזה היה מתוך רצון להעניק לו כלים טובים יותר להמשך הדרך. הגימנסיה התפארה בלימוד מקצועות ריאליים וכ'יקים' טובים הם חשבו על עתיד בנם. הגימנסיה הייתה בעיר התחתית, ומדי בוקר נסע לשם בחשמלית. הוא למד שם שלושה חודשים, עד עלייתו לארץ, אך אלה היו שלושה חודשים ארוכים ביותר בהם סבל מאוד וחווה טבילת אש צורבת עם סובביו הנאצים. המורה שלו היה נאצי גאה. באחד מימי סוף השבוע התקיימה באולם הגימנסיה חגיגת הסקאגראק (Skagerak). זה היה יום זיכרון לאומי, שקבעו הנאצים לציון קרב במלחמת העולם הראשונה. על הבמה הוצג מופע וגידי עמד בשורה הראשונה. במרחק של מטר ממנו, עמד מושל המחוז הנאצי אריך קוך, שלאחר פרוץ מלחמת העולם השנייה היה לנשיא של פרוסיה המזרחית ומושל צבאי של חלק גדול משטחי הכיבוש הגרמני במזרח. כל נכבדי המפלגה הנאצית בעיר ישבו

בקדמת האולם. בסוף הטקס שרו את ההמנון, וגידי היה מבועת מהמעמד, עד כדי כך שהטיל את מימיו מרוב לחץ. חבריו לספסל הלימודים הבחינו בכך מיד. הוא אזר אומץ ותעצומות נפש, התעלה על הבהלה שאחזה בו, יצא בריצה מהאולם וברח דרך חצר בית הספר לאזור השוק הבנוי מסמטאות שלא הכיר, על שפת נהר פרגל (Pregel). הילדים דלקו אחריו והוא המשיך בריצה מטורפת. הוא הגיע לכביש הראשי שבקרבתו היה בית קפה בו ישבו הוריו. שם הם קבעו מראש להיפגש בתום יום הלימודים, כדי לאכול גלידה. הוא הצליח להגיע לשם דרך סמטאות השוק, מבלי שהילדים הצליחו להדביק אותו. הוא אמנם ניצל אבל לא לזמן רב. לאחר סוף השבוע, דרשו הוריו שיחזור לבית הספר להתמודד עם המצב. גידי פחד אך הלך. בהפסקה, תפסה אותו קבוצת ילדים גרמנים מונהגת על ידי בריון שקרא לו יהודי מלוכלך. הם הכו אותו נמרצות, כשהמורים עומדים ומסתכלים מהצד, ואף אחד מהם לא נוקף אצבע כדי להפסיק את המהומה. לאחר כמה ימים אמר גידי להוריו שאינו מוכן יותר ללכת לגימנסיה. הם לא עמדו בדרכו. לאחר שעזב את הגימנסיה פגש באקראי את אותו בריון לבוש במדים של הנוער ההיטלראי. הבריון החל לרדוף אחריו וגידי נכנס לבית מדרגות עם דלת רחבה. הבריון הצליח לפתוח את הדלת, לתפוס אותו ולקחת אותו לרחוב. לפני שהחל להכות אותו, הגיעו למקום אנשים, וזה כנראה מה שגרם לו להפסיק ולסגת משם. זו הייתה היכרות טראומתית עם השנאה הנאצית. עד היום גידי לא מצליח לפתור את התעלומה - מדוע התעקשו הוריו שימשיך ללכת לגימנסיה גם לאחר המקרה הזה. ההתעקשות הזאת לא הייתה אופיינית להם, וגם במרחק של שנים רבות נותרה תמוהה.

בין חברי הילדות של גידי היה רוב מכריע לבנות. זאת מאחר שלרוב החברים היהודים של הוריו היו רק בנות, והוא נותר הבן היחיד בחבורה. אחת מהמשפחות שהיו מיוחדות עם משפחת לבלד הייתה משפחת שלוסברג. בשנת 1932 יצאה משפחת שלוסברג לחופשה בעיר הנופש קראנץ (Kranz) לחוף הים הבלטי. בטי שקדה באותו זמן על לימודיה, והם הציעו שייקחו איתם את גידי כדי שתוכל ללמוד בשקט. גידי נסע איתם לקראנץ לחודש שלם, שם שכרו בית פרטי בן שתי קומות. בתמונה שצולמה שם נראה גידי מציץ מחלון הקומה השנייה כשבחלונות שמשני צדיו מציצות האחיות אביבה ולאה שלוסברג. בתמונה אחרת מהנופש מצולם גידי כשהוא הולך על השביל חזרה לבית ולצדו לאה. אותה לאה, נודעה לימים כאשתו של יצחק רבין.

בקראנץ חווה גידי גם דברים פחות נעימים. זה היה אתר נופש ידוע ופופולרי לתושבי קניגסברג, שפקדו אותו מדי שנה. באחד מהביקורים השנתיים שם עם הוריו הוא הלך עם בטי לחנות מקומית ומעד על הרצפה החלקה. כתוצאה מכך שבר את רגלו שהושמה בגבס. בדיוק אז ביקרו הדוד דוד ואשתו שושנה בגרמניה, והתמונה המשותפת הנציחה את הסיפור.

משמאל: על השביל בקראנץ יחד עם לאה רבין (שלוסברג).

מימין: גידי ורגלו המגובסת יחד עם הדודים דוד ושושנה בקראנץ.

על הטיילת: טובי, גידי ובטי לבלד בקראנץ באחת מהחופשות השנתיות בקיץ.

מלבד הלימודים הצטרף גידי לתנועת הנוער 'הבונים'. הוא הרבה ללכת לגן ירק ופרי שהיה ברחוב שוברט לא רחוק מביתו ותחזק על ידי התנועה. גידי זוכר את הצריף הקטן בגן הירק שאליו קרא לו אחד מחבריו ונתן לו סיגריה, הוא עשה זאת כי גידי החזיק באוסף של צילומי קופסאות סיגריות וחשב שימצא עניין בהצעה. כך זכה לעשן בפעם הראשונה. סיטואציה אחרת שזכורה מהתנועה היא שבאחד הימים בהם התקיימה פעולת קבוצה בבית של הוריו, הגיעה בטי והסתודדה עם המדריך. לאחר מספר דקות נכנסו שניהם והודיעו לילדים בעצב שארלוזורוב נרצח. ההודעה הייתה דרמטית, מפני שארלוזורוב היה מוכר בקרב הקהילה היהודית בקניגסברג עוד מהתקופה בה למד שם.

המשפחה הייתה ציונית מאוד, ומגיל צעיר ההשתייכות והזיקה לארץ ישראל תפסו מקום מרכזי בחייה. דרך אחת לביטוי הזיקה הייתה בציון חגי ישראל. זיכרון בולט הוא סדר פסח, שהיה נערך בביתם של הסבים מצד אימא. הסבא מקס היה עורך סדר פסח כהלכתו, זכר לימיו בישיבה. טובי, שכבר נשא את תואר יושב ראש ההסתדרות הציונית בקניגסברג, היה תורם את חלקו בניגון שירים ציוניים. במעמד ליל הסדר בשנת 1932 זכור לגידי ויכוח של בני המשפחה עם חנה ארנדט. ארנדט הייתה פובליציסטית והוגת דעות יהודייה ילידת גרמניה, אשר תרמה רבות להתפתחות הפילוסופיה הפוליטית במאה העשרים. ארנדט, שאמה הייתה בת דודתו של הסבא מקס, החזיקה בהשקפה אנטי ציונית באותה תקופה, מה שעורר מבקרים רבים למחות נגד אמרותיה.

אם נחזור לסבים ובפרט לסבא מקס, כאן המקום לציין את מרכזיותו בחייו של גידי. הסב קיים קשר עצמאי עם נכדו, שהיווה למעשה ערוץ נוסף על הקשר בין ההורים לילד. במקביל לחינוך הציוני שנתנו ההורים, הוא הדגיש יותר את הפן היהודי. הוא היה בא מדי ערב, מקריא לו את סיפורי התנ"ך ומשוחח עמו על מגוון נושאים. בנוסף הוא לימד אותו שעליו לומר שמע ישראל, וכך עשה במשך תקופה קצרה בילדותו וללא ידיעת ההורים. אפשר לומר גם שסבא מקס היה מורה רוחני, איש משפיע הן בפן החינוכי והן בפן הרגשי כשברקע הייתה תמיד כמיהתו לארץ ישראל וההוויה הציונית. ההורים מעולם לא היו מודעים לעומק השפעתו על גידי הקטן.

גידי עם סביו מצד אמו, שרלוטה ומקס קון.

העלייה לארץ

בשנת 1933 התקבלה ההחלטה במשפחות לבלד וקון: עולים לארץ ישראל. באופן הגיוני ניתן לקשר בין ההחלטה שהתקבלה בעיתוי הזה אצל יהודים רבים אחרים בגרמניה, לבין עלייתו של היטלר לשלטון באותה השנה. לאמיתו של דבר במקרה הזה הקשר אינו קיים. הרצון לעלות לארץ לא היה תלוי בעליית הנאצים שכן הקשר לארץ והביטוי המשפחתי לנושא היה קיים שנים רבות קודם לכן. בגרמניה התקיימה כל העת פעילות רבה של התנועה הציונית. הציונות הגרמנית הייתה ליברלית ולא היה לה שיוך לזרם פוליטי מסוים. מאוחר יותר הקימו מנהיגי הציונות הגרמנית בישראל את מפלגת עלייה חדשה. תנועות הנוער פעלו במרץ והן היו בקשר עם הקיבוצים בארץ ישראל. כדרך אגב, גידי מציין שהשליח הראשון של הקיבוץ הארצי לגרמניה היה ארתור בן ישראל, חבר קיבוץ בית אלפא.

הבירורים לגבי המעבר לארץ ישראל החלו כבר משנות העשרים, אז רצו ההורים לשלוח את גידי להתחנך בפלשתינה. הדוד דוד שלח מהארץ פרוסקט של מערכת החינוך בעין חרוד וגם נבחנה האפשרות שילמד בבית הספר הריאלי בחיפה. נוסף על כך, רבים מיהודי קניגסברג כבר עלו לפנייהם והם נותרו איתם בקשר רצוף מתוך כוונה להגיע במהרה לארץ. כמובן שעל רקע כל אלה, גם עליית השלטון הנאצי והחוויות הקשות בגימנסיה איתן נאלץ גידי להתמודד, הוו זרז להחלטה.

במהלך 1933 החלו ההכנות לעלייה. המשפחה עברה למספר חודשים לבית הסבים בעיר התחתית, שהפך לתחנת היציאה שלהם למסע ארצה. בטי תכננה לעלות שלושה חודשים לאחר טובי וגידי, וזאת מכיוון שרצתה להשלים את הדוקטורט שלה ברפואה בברלין. היא אמנם כבר עבדה במקצוע והשלימה את לימודיה לאחר לידת בנה, אבל כדי לקבל את תואר הדוקטור היא הייתה צריכה להסדיר בברלין עניינים בירוקרטיים. ביום העזיבה הגיעה הסבתא ארנסטינה לקניגסברג והתלוותה לגידי וטובי ברכבת. הכוונה הייתה להביא גם אותה לפלשתינה, אבל היא כבר הייתה מבוגרת מדי. היא נסעה איתם עד אלנשטיין ושם נפרדה מהם. המסע נמשך ברכבת לברסלאו, שם עצרו לכמה שעות ופגשו את האחות ליסבט לארוחה. הם המשיכו את הנסיעה ברכבת ולאחר עצירה נוספת בווינה הגיעה לטריאסטה שבאיטליה, שהייתה עיר נמל מרכזית באותם ימים ותחנת מעבר דרכה נהגו להפליג לפלשתינה. בטריאסטה השתכנו במלון על שפת הנמל, וגידי זוכר עד היום שבמסעדה בה אכלו הוא טעם לראשונה בחייו מלון (אהבה ממבט ראשון שמחזיקה עד ימינו...).

מטריאסטה הם הפליגו באנייה "איטליה", כשעליה היו גם מספר צירים של ההתיישבות העובדת ששבו מהקונגרס הציוני השמונה עשר שהתקיים בפראג בסמיכות להפלגה. בתום המסע הארוך התקרבה האנייה לנמל חיפה. התמונה היפה של חיפה והכרמל, הייתה התמונה הראשונה של ארץ ישראל שנותרה חקוקה היטב בזיכרונו של גידי. בנמל המתינו הדודים דוד ושושנה. הם גרו אז בדירה גדולה ויפה עם נוף לים ברחוב הרצל בעיר. לאחר שדרכו על אדמת הארץ נסעו טובי וגידי לבית הדודים בחיפה למספר ימי התאקלמות. משם עברו לרחוב מונטיפיורי בתל אביב, לדירה של הדוד ליאו, עמו היו בקשרים טובים. זו הייתה דירת גג נחמדה והם התארחו שם כשבוע, עדיין מבלי שהיו להם תכניות ברורות לעתיד. ליאו, שעבר אז לדירה שכורה ברחוב אלנבי, לקח איתו את טובי.

במקביל החל החיפוש אחר מוסד חינוכי לגידי. הם נסעו לכפר בן שמן כדי לבחון את המקום. המנהל האדמיניסטרטיבי, שעלה אף הוא מקניגסברג, היה ידיד של טובי. בן שמן נחשב למוסד יוקרתי, ובנוסף, היו שם הרבה ילדים 'יקים', בנייהם גם אביבה שלוסברג

ידידתו של גידי מקניגסברג. כל אלה גרמו לו לרצות בכל מאודו להגיע לבן שמן, והוא גם דאג להראות את זה לאביו בכול דרך אפשרית. לאחר הביקור בבן שמן נסעו השניים לחיפה, לדודים, שם גידי נשאר בעוד טובי חזר לתל אביב. הוסכם, באופן עקרוני, שיימצא לו מקום שיהיה בקרבת הדודים מכיוון שטובי היה צריך פנאי כדי להתארגן ולהתבסס בחייו החדשים בארץ. בעקבות העיכוב בהגעתה של בטי, התייחסו אליו הדודים כאילו היה בנם. הם עצמם מעולם לא הצליחו להביא ילדים לעולם למרות שהדוד נסע בכל העולם וניסה להיעזר בקשריו וידיעותיו כגניקולוג. בשנים הקודמות הם היו תושבי עמק יזרעאל, והיו בקשרים ידידותיים עם חברים רבים בקיבוצי האזור. בשבת אחת, נסע גידי יחד עם הדודים לעין חרוד, לבקר קרובי משפחה ולהתרשם מהמקום כיעד אפשרי בשבילו. התכנון היה להמשיך גם לקיבוץ בית אלפא, כדי לבדוק את בית הילדים שם, אך לא היה סוס לרתום לעגלה והם ויתרו על הנסיעה. כך נמנע ממנו לבקר לראשונה במקום, שהיה ביתו ברוב חייו הבוגרים. לדוד היו גם חברים שגרו במשמר העמק והם נסעו לשם על מנת להתרשם. גידי היה מרוצה, והוסכם שמשמר העמק הוא המקום הנבחר.

משמר העמק

בתחילת שנות השלושים נחשב המוסד במשמר העמק למוסד מוביל, ספינת הדגל של הקיבוץ הארצי והתנועה הקיבוצית בכלל, במודל החינוכי שייצרה. גידי היה הילד היקה הראשון שהתחנך במשמר העמק. בשלב מאוחר יותר הגיעו בעקבותיו הילדים 'יקים' נוספים. על אף שבהתחלה הוא הרגיש שונה מחבריו לחברת הילדים, למרות הקשיים ועל אף המרחק מההורים הוא השתלב היטב בקרב ילדי הקיבוץ ולמד עברית במהירות בעזרתם של חבריו. בחודשים הראשונים התחבר גידי עם אמנון לין, בן הקיבוץ. לין התפרסם בבגרותו כמשפטן וכחבר כנסת, דווקא מטעם הליכוד הרחוקה מכור מחצבתו שבשמאל הסוציאליסטי. הוריו היו ממקימי משמר העמק. גידי היה חלק מחבורת סוד בה היו חברים גם אוריאל לין (בן דוד של אמנון), רחל יערי (בתו של מאיר יערי, מראשי הקיבוץ הארצי) ואוחמא לבבי ממרחביה. יחד היו הולכים לחורשה, מסתודדים ונוהגים לפי כל כללי הזהירות המצופים מקבוצה סודית שכזו. הגעגוע להורים היה זניח על רקע החוויות הרבות והחברים שרכש. בדיוק עם הגעתו חלו חגי הסתיו, ועד חידוש הלימודים לאחר סוכות, הוא העביר את זמנו עם ילדי משמר העמק. עם תחילת הלימודים סופח לקבוצת "עולים", קבוצת ילדי חוץ יוצאי גרמניה. הלימודים נערכו בצריפים נוחים והכיתות היו מרווחות. גידי צורף לקבוצה הזאת על אף שהיה צעיר מהם, וזאת בין היתר כיוון שלמדו שם עברית בצורה מסודרת.

הקשר עם הוריו ודודיו נשמר באותה התקופה כאשר גידי היה נוסע לחיפה ולתל אביב, לביקורים בחגים ובמועדים כשהיה מתאפשר. הוא עשה זאת באמצעות אוטובוס שפעל בקו ג'נין-חיפה, שאחת מתחנותיו הייתה במשמר העמק. בחלקו היה מיועד לנוסעים ובחלקו הועמסו שקי גרעינים, תרנגולות וכבשים. טובי הגיע לבקר אותו זמן קצר לאחר שנקלט בקיבוץ והיה מבקר אותו מעת לעת. מהביקור הראשון ישנן תמונות בה גידי צולם עם חיות המשק. בתקופה זו בטי, שעוד הייתה בברלין, הייתה שולחת חבילות למשמר העמק. במהלך שהותה בברלין עשתה גם קורס להכנת מרציפן, המאכל שבזכותו קניגסברג הייתה ידועה במומחיותה. גידי אהב מאוד מרציפן (וכדרכו, הוא שומר אמונים לאהבות ישנות, ומציין את ביקורו במוזאון המרציפן בכפר תבור בשנים האחרונות). פעם בחודש בטי הייתה שולחת חבילה עם מרציפן ועם עיתונים. הבעיה הייתה שבקיבוץ, כמו בקיבוץ, היה צריך לחלוק הכול. וכך חולק פעם אחר פעם המרציפן בין ילדי חברת הילדים וגידי נותר מתוסכל מהנושא. בשלב מסוים והוא ביקש מאמו שתשלח את החבילות לדוד בחיפה כדי שהוא יוכל ליהנות מהמרציפן.

בסמוך לעלייתו של גידי לארץ עלו גם סביו. גם בארץ הקשר הקרוב נשמר והסבא מילא תפקיד חשוב בחייו של הילד, וכשהיה נוסע בחגים לתל אביב היה מבקר אותם. תחילה גרו בדירה ברחוב החשמל. גידי זוכר ביקור שהתקיים בחנוכה 1933. הוא נסע ברכבת יחד עם המחנך שלו ממשמר העמק עד ראס אל-עין (ראש העין). משם יצאו אוטובוסים ותחנתם האחרונה הייתה ברחוב החשמל, סמוך לבית הסבים. בבוקר, בתום הארוחה טובי בא לקחת אותו. לאחר מספר חודשים עברו הסבים לדירה ברחוב נחמני, ובפסח הוא בא שוב לבקרם. בדירה החדשה הייתה מרפסת אחורית גדולה שהייתה סמוכה למרפסת האחורית של בית ברחוב מזא"ה. בבית הזה גרה משפחת שלוסברג, עם בנותיה, אביבה ולאה, שהיו מגופפות לשלום ומדברות עם גידי כשהיה מגיע לביקור.

גידי על חמור במשמר העמק בעת ביקור של טובי בסוכות, 1933.

בשנה הראשונה בחברת הילדים במשמר העמק, היה המחנך שלו שמואל (מילק) גולן, שהיה מורה, מחנך ופסיכולוג. הוא פעל במהלך חייו במוסדות של תנועת השומר הצעיר- הקיבוץ הארצי והתבלט בעשייתו. הוא הטביע את חותמו בכל אחד מתחומי החינוך בקיבוץ הארצי בהם פעל ומילא תפקידים בכירים. בשנה השנייה בקיבוץ עבר גידי לקבוצת ארז המבוגרת ממנו בשנה. המורה לעברית הייתה ברטה חזן, אשתו של יעקב חזן, מבכירי הקיבוץ הארצי, ואשת חינוך בולטת בפני עצמה. באשר למילק, גם שלא בשעות הלימודים, הוא היה יותר ממחנך, ושימש ככותל מערבי לחניכים. בכל פעם שגידי נתקף געגועים להוריו, הוא היה הולך למילק וזה היה מקשיב לו ומדבר לליבו. השפעתו של מילק על גידי הייתה משמעותית מאוד, ועד היום הוא מונה אותו כאחד משלושת האישים בחייו שעיצבו את השקפת עולמו בכל הנוגע לקיבוץ הארצי ועתידו. השניים האחרים, הם אליעזר הכהן וישראל פיינמסר, אותם פגש בתקופה מאוחרת יותר.

התקופה במשמר העמק הייתה גם ההיכרות הראשונית של גידי עם האוכלוסייה הערבית שחיה בארץ. חברת הילדים יצאה להרבה טיולים בסביבה, גם בתוך הכפרים הסובבים את הקיבוץ. הקשרים עם השכנים הערבים היו טובים, וזכור לו נער אחד בשם סלים מהכפר הסמוך, אבו שושה, שהיה חבר של אמנון לין ובא לבקר הרבה בקיבוץ. הערבים בארץ ויחסיהם עם היהודים היו נושא שהעסיק את גידי כל חייו והיוו עבודה תחום עניין מרכזי. בשנת 1935, בהיותו בן 11, אף כתב גידי מאמר קצר לעיתון של הגדוד הארצי של השומר הצעיר בנושא עמדת התנועה בשאלת הערבים. במאמר קרא לבחינה יסודית ומקיפה של סוגיית ההתמודדות עם ערביי ארץ ישראל. ניתן לראות כאן את ראשית עיצוב השקפתו בשאלת הסכסוך הערבי-ישראלי. הרקע התפיסתי ממנו בא בגרמניה ותפיסות הציונות הגרמנית תרמו לכך שהשקפתו הייתה מאוד ליברלית והוא שאף למצוא פתרון בר קיימא. בד בבד התעוררה אצלו סקרנות לחקר האוריינטליזם - המזרחנות. חייהם של הערבים ריתקו אותו.

המאמר של גידי בעיתון הגדוד הארצי משנת 1935.

מבין הטיולים הרבים של חברת הילדים זכור לו טיול שנתי בן כמה ימים עם קבוצת ארז, אותו החלו בנסיעה על ציר רוקפלר (ציר חיפה-מגידו של היום, שנקרא כך על שם הנדבן האמריקאי שתרם כספים לחפירות בתל מגידו) מצומת העמקים ועד לג'נין, כ-15 ילדים נסעו במשאית תובלה. הם ביקרו בתל מגידו, ג'נין, נצרת, טבריה ומגדל. במגדל, שם ישנו, ישבה קבוצה של הנוער העובד שהקימה מאוחר יותר את גינוסר, וזכורות לו השיחות איתם על ענייני התנועה. ממגדל נסעו באוטובוס לאל-חמה (חמת גדר) עם נהג ערבי שיכור. הנסיעה בחלקה עברה על פי תהום, מה שגרם להם לשקשק מפחד לחייהם.

סיפור אחר מפרק משמר העמק התרחש בחופשת הפסח של שנת 1935. כל ילדי החוץ חזרו הביתה ורק גידי ועוד ילד נשארו במוסד החינוכי כי היו חולים. בינתיים נערכה חגיגה גדולה באדמות חרתיה (שער העמקים של היום) ונטעו שם יער על שם ג'ורג' החמישי בחסות המנדט הבריטי. לאחר מכן עברה החגיגה למשמר העמק, ועל הדרך גם חנכו את הבניין הראשון של המוסד החינוכי בקיבוץ. כל גדולי היישוב, יחד עם הנציב העליון הבריטי ארתור ווקופ הגיעו למוסד לכבוד האירוע. היה צריך להציג ילד לדוגמה בפני הנציב, ומאחר שגידי היה הילד היחיד שנשאר, לקחו אותו. אלא שהוא התבייש והתחמק מהמפגש. בתום החגיגה היה צריך להביא אותו להוריו בתל אביב. המטפלות ניגשו אליו ואמרו שיש לו טרמפ עם חבר'ה שבאו לאירוע. אותם חבר'ה היו דוד הכהן ומשה שרתוק (שרת). השניים היו מהבכירים שבמנהיגי היישוב, דמויות מכובדות מאוד. הם נסעו לירושלים אבל הבטיחו, שבסופו של דבר ישלחו אותו לתל אביב. קודם כל נסעו לחיפה, משם לנצרת, ודרך ג'נין לשכם. גידי, שהיה אחרי מחלה, חטף בחילה ובאזור שכם ביקש מהנהג לעצור כדי להקיא. כשירד להקיא האישים הנכבדים כבר ישנו. כשהמשיכו לנסוע הם התעוררו והמשיכו בשיחה, כאילו היא לא נקטעה בשינה. גידי זוכר שנושא השיחה היה המגעים של הכהן עם מנהיגים סורים. כשהגיעו לירושלים החליטו שהילד יבוא איתם להמשך החגיגות בארמון הנציב בירושלים. גידי סירב מפני שחש ברע. לאחר מכן הוא הלך עם דוד הכהן לביתו של אביו, הסופר מרדכי בן הלל, בירושלים. השניים ישנו יחד בחדר האורחים. ביום למחרת המסע "הביתה" המשיך, כאשר דוד הכהן לקח אותו לביתו של ארתור רופין (היה נשוי לאחותו של הכהן), שם שיחק גידי עם בתו. לבסוף, הלך איתו הכהן עד לתחנת האוטובוס כדי לוודא שאוטובוס מתמלא ונסע לתל אביב. כנראה שהטיפול הצמוד של הנהגת היישוב נבע מכך, שהיה ילד חוץ יקה בקיבוץ, שהיה צריך לדאוג לו.

בית חינוך

לאחר סיום בית הספר היסודי במשמר העמק שב גידי לבית הוריו בתל אביב. טובי כבר היה בעל סוכנות ביטוח והשקעות. בטי, שהגיעה בינתיים לארץ עבדה כמתמחה במחלקה הפנימית של בית החולים הדסה בתל אביב. הם גרו תחילה בדירה ברחוב בן יהודה 52, ומאוחר יותר עברו לדירה בבן יהודה פינת מנדלי, שזכורה לגידי כנחמדה ונוחה מקודמתה. בית הספר שנבחר היה בית חינוך לילדי עובדים בתל אביב - מוסד שהתאפיין בזיקה סוציאליסטית, והיה דמיון רב בין עולם הערכים שלו לבין זה שהיה במשמר העמק. בית החינוך שכן ברחוב בצלאל, וחלק מגן מאיר היה גן הירק בו עבדו ילדי בית הספר. המחנך של הכיתה בה למד גידי היה שמואל בני כצנלסון (קרוב-רחוק של ברל), שהיה מבוגר יחסית

לשאר המורים. הוא היה אדם יוצא דופן ביחסו הנהדר לילדים. בשנותיו בבית החינוך נהנה גידי מפעילות אמנותית ענפה בעיר, במסגרתה הועלו הצגות ילדים רבות אותן לא פספס: "הדיבוק", "ילדי השדה" ועוד. המשכן הראשי להצגות היה קולנוע מוגרבי, בית קולנוע ששכן בפינת הרחובות אלנבי ובן יהודה בין השנים 1930-1989 והיה מרכזי בהוויה התרבותית התל אביבית שנים רבות. חיים גורי היה עם גידי בכיתה, עד שנשלח לחברת הילדים בבית אלפא כמו בנים אחרים של עסקני היישוב שנשלחו להתחנך בקיבוצים. חברותו הטובות ביותר היו דקלה גולומב ונחמה רייכמן, חברות שנמשכה כל שנות הנעורים. גולומב הייתה בתו של בכיר ההגנה אליהו ואילו נחמה הייתה בתה של צלמת בעלת מוניטין בתל אביב.

מה שייחד את התקופה הזאת היה תחילת הקשר של גידי עם גדוד השדה של השומר הצעיר. עד אז היה חבר בגדוד "משמר העמק" של התנועה שהורכב מילדים מבוגרים ממנו, אך למרות היחס הטוב של החברים מהגדוד (ביניהם משה שמיר, שלמה תנאי ושמעון ארון) הוא עדיין הרגיש צעיר יותר ורצה להצטרף לבני גילו. באותו זמן הוא וחברו שלמה תנאי הקימו להקה בשם נחשון. לא היה ברור מה היא בדיוק הייתה אמורה להציג, אך העיקר היה שיש להקה שאפשר לספר עליה לחברים. המדריך של קבוצת גדוד השדה בבית החינוך היה שמואל (פיסקה) פירסטנברג, לימים הרוח החיה מאחורי אולם "צוותא" בתל אביב.

זו הייתה משימה לא פשוטה לגייס חברים לשומר הצעיר מקרב ילדי בית החינוך, שכן רבים מהם היו ילדים של מנהיגי מפא"י ונאסר עליהם בכלל להתקרב לשומר הצעיר. המכשול הזה הוסר לאחר עבודה מאומצת של פיסקה, כאשר נועה אשכול (בתו של לוי אשכול) ודקלה גולומב הצטרפו לשומר הצעיר. במשפחת גולומב זה לא עבר בשתיקה, והאב סרב להכיר בבתו כל עוד היא בשומר הצעיר. לאט לאט החלה להיווצר הקבוצה של גדוד השדה, וגידי זוכר מדורה של התנועה בגן מאיר בה לקח אותו חברו זאב חבצלת ואמר לו - "בוא נאסוף כמה חבר'ה ונעשה קבוצה של השומר הצעיר". כך קמה קבוצת נשר בגדוד השדה, כשהקן באותה תקופה היה ברחוב גורדון. זאב חבצלת עצמו גדל להיות מורה, רקדן, במאי, צייר, פזמונאי ומלחין ידוע. הוא נספה בתאונת עבודה בקיבוצו בית אלפא בגיל ארבעים.

החל מ-1936 התחולל בארץ ישראל המרד הערבי הגדול, או כפי שכונה ביישוב 'המאורעות'. במשך שלוש שנים בוצעו פעולות אלימות של הערבים המקומיים נגד היהודים והבריטים. אמנם, בתוך תל אביב לא ממש הורגש המתח שבא לידי ביטוי בשאר חלקי הארץ, אך בהחלט היה הדבר בתודעה. מה גם שתל אביב הייתה קטנה, וכל יציאה ממנה חייבה חיכוך עם האוכלוסייה הערבית. זכור לגידי הכפר סומל, שהיה ממוקם בערך במקום שם עובר היום רחוב ארלוזורוב, כפר שדרכו היה צריך לחלוף בדרך לרמת גן. בתי הספר

בעיר אמנם לא הוציאו את הילדים לטיולים שנתיים, אך בתנועה לא התחשבו יותר מדיי במצב והמשיכו לטייל. המקום המיועד למחנות של התנועה בתל אביב היה היכן שכיום שוכן מלון הילטון. סמוך לשם שכן בית קברות ערבי, מה שכמובן היה מועד לפורענות. הרבה הורים, ביניהם בטי וטובי, התנגדו לשלוח את הילדים למחנה, אך פסקה דיבר והרגיע אותם. מקץ שנתיים בבית החינוך, לאחר שסיים את בית הספר, ניצבו בפני גידי שלוש אפשרויות לבחירה: תיכון חדש, גימנסיה הרצליה ומשמר העמק. גורה שליטר, מנהל המוסד החינוכי במשמר העמק וחבר קיבוץ שריד, שהיה מיווד עם המשפחה. הוא ניהל שיחות עם טובי על חזרתו של גידי לקבוצת ארז. כיוון שגידי היה צעיר מהם, החליטו במוסד שיצטרף לקבוצת אלון הצעירה יותר. גידי סירב בתוקף, כיוון שזו הייתה פגיעה רצינית ביוקרה ולא הסכים לרדת קבוצה. אופציית המוסד במשמר העמק נפסלה וכך גם זו של הגימנסיה הרצליה. הכיוון, אם כך, היה ברור.

הכיתה בבית החינוך יחד עם המחנך שמואל כצנלסון. גידי יושב בשורה הראשונה, שני מימין. לצדו, ראשון מימין, חברו הטוב אריה ירוסלבסקי. עומד במרכז חנוך רוזנברג, ועומד ראשון משמאל האדריכל יעקב רכטר.

תיכון חדש

בשנת 1937 הקימה קבוצת מורים בראשותם של ד"ר טוני הלה וד"ר אהרן ברמן אגודה קואופרטיבית שייסדה בית ספר בתל אביב ששמו היה תיכון חדש. תיכון חדש היה ייחודי בשיטותיו המתקדמות, תוך שימת דגש על היחס לתלמידים וטיפוח גוון שמאלי-סוציאליסטי. הם הפיצו פרסומים ומודעות שקראו להירשם לבית הספר. טוני הלה למדה באלנשטיין, מקום הולדתו של טובי. כמובן שהרקע היקי של התיכון סייע בקבלת ההחלטה וגידי מתועד כראשון הנרשמים ללימודים בבית הספר החדש. התיכון היה ממוקם ברחוב הירקון בין מנדלי לפרישמן, קרוב מאוד לבית. טוני הלה יצרה אצל גידי את המוטיבציה ללימוד היסטוריה. שיטת החינוך שלה והאיזון שידעה ליצור, באישיותה, בין תנועת הנוער לבין בית הספר, היו מכריעים בבחירותיו בשנות התיכון. טוני הייתה אישה מיוחדת ויחסיה עם גידי היו מיוחדים ובעלי ערך מוסף. בנוסף אליה בלטו בתיכון חדש עוד שני מורים, אשר היו בעלי שם בתל אביב הקטנה. הראשון היה יהויקים פפוריש, שלימד גיאוגרפיה כלכלית. השני מאיר בלוך, מורה לתנ"ך, עברית וספרות שגם היה פעיל פוליטי בשמאל הציוני.

בכל תקופת התיכון היה גידי פעיל בשומר הצעיר. בשביעית החל להדריך בתנועה. הוא היה הולך בהפסקות לבית הספר תל נורדאו, שהיה קרוב לביתו, ומשכנע ילדים להצטרף לתנועה. מתוך אותם מתגייסים קמה הקבוצה אותה הדריך - קבוצת שחף. קבוצת שחף הורכבה מילדים בכיתה ה' בתל נורדאו. בקבוצה היו עשרה ילדים שכולם התגייסו מאוחר יותר לפלמ"ח ושבעה מהם הקימו את קיבוץ ברעם. הפעולות לא היו מתקיימות בקו כיוון שלא היה משכן קבוע. היו בעיות של שכר דירה ולעתים השכנים גירשו את חברי התנועה בגלל הרעש. גדוד השדה, למשל, היה מתכנס לפעולותיו מתחת לפנס ברחוב פרישמן ועורך את הפעולות בבית חרושת "סיליקט" ללבנים. זיכרון בולט מהתנועה בתקופת התיכון היה טיול של כל קן תל אביב למחנה סוף שבוע בפתח תקוה. הם ישנו במחנה של קיבוץ ב' של השומר הצעיר ששכן היכן שכיום התחנה המרכזית של העיר. קיבוץ ב' הוא הגרעין שהקים את קיבוץ אילון. טיול נוסף שזכור לו מהתנועה יצא כשהיה בשביעית. זה היה מסע של עשרה ימים מים אל ים. נקודת ההתחלה הייתה בחוף הים למרגלות הכרמל, הידוע כחוף דדו החיפאי כיום. משם המסלול עבר במוחרקה, נצרת, הר תבור, בקעת יבנאל, גינוסר (כולל טיפוס לארבל לרציניים בלבד...), צפת, הר ג'רמק, חורפיש, והגליל המערבי. לקראת הסיום נעצרו המשתתפים על ידי המשטרה הבריטית והוחזקו במפקדה באל-באסה (סמוך למושב יערה היום). כעבור זמן מה שוחררו והמשיכו בטיול לכיוון עכו, שם ישבו אסירי ההגנה. כשהטיול עבר ליד גדר גן הירק של בית הסוהר, הגיבו אסירי ההגנה שעבדו בגן

בקריאות שלום לצועדים. בתום המסע נערך רישום של המשתתפים והחלקים בהם השתתפו. התברר שגידי היה בין המעטים שהלכו את כל המסע! עובדה חשובה נוספת מאותו מסע היא שהמדריך הראשי היה אברהם יפה, לימים אלוף בצה"ל וחבר כנסת. הוא היה ממייסדי קיבוץ ניר דוד, מייסד החברה להגנת הטבע וממקימי התנועה למען ארץ ישראל השלמה. יפה אמנם לא היה המדריך הישיר של גדוד השדה, אך אישיותו הכריזמטית השפיעה רבות גם על חברי הגדוד ובשל כך מציין גידי את חשיבותו הרבה בחייהם של חניכי התנועה. סיפוריו על שירותו המשותף עם וינגייט בפלוגות הלילה גרמו לכל הנערים לרצות להצטרף לכוחות הביטחון.

תעודת התלמיד של גידי מתיכון חדש, שנת 1937.

החל משלהי 1941 הייתה האווירה בארץ מתוחה במיוחד מהנעשה באזור, תקופה שכונתה אז "ימי אל-עלמייין". בסוריה ובלבנון שלט משטר וישי הפרו-נאצי, בעיראק אירע מרד רשיד עאלי אל-כילאני נגד תומכי הבריטים ובאפריקה שעטו הגייסות של רומל מזרחה. ההתרחשויות האלה ערערו את יציבות האזור וביישוב הבינו כי צריך להתגייס ולהתכונן לכל תרחיש. מנהיגי ההגנה באו לדבר עם תנועות הנוער כדי לרתום את חבריהן למאמץ ההגנתי של היישוב. לקראת סוף השביעית הצטרפו חברי גדוד השדה של השומר הצעיר לארגון ההגנה בתל אביב. גידי זוכר את מקום הלימוד ("המקל"), שהיה מקום להכשרות לחברי ההגנה בבית ספר ברחוב הירקון, ליד רחוב אלנבי. במעמד ההשבעה עמד אדם לא ידוע מאחורי מחסה והשביע אותם לארגון.

באחד הימים הגיע מפקח בטחון שדה מטעם ההגנה, ביקש מכל החברים להוציא את רישיונות האופניים שלהם וקרע את כולם. זה היה אולי הכרחי, אך זה עורר בקרב חברי השומר הצעיר תחושה לא נעימה כלפי ההגנה והמשמעת שהייתה נהוגה שם. כעבור שנתיים, לאחר שגידי התגייס לפלמ"ח, הוא נקרא לנאום בסמינר לוינסקי בפני שמיניסטים. זה היה במסגרת תפקידו כגייס בפלמ"ח (עליו יפורט בהמשך) ויחד אתו נשאו דברים אליהו גולומב, כנציג ההגנה ושלמה שמיר, מטעם הצבא הבריטי. באותו יום בשעות אחר הצהריים היה גידי אמור להשתתף באסיפה דומה בגימנסיה הרצליה. כשהוא עמד בפתח הגימנסיה הוא התבקש לומר סיסמא כדי שיוכל להיכנס. הוא לא ידע במה מדובר וזה גרם לשומר הז'לוב לומר: "ילד, לך מפה". הוא סולק בבושת פנים, על אף שהיה אמור לנאום. הז'לוב בכניסה היה אותו מפקח בטחון שדה של ההגנה בו נתקל בעבר.

ההצטרפות של אנשי השומר הצעיר להגנה לא הייתה מובנת מאליה, כיוון שהיו הבדלים רעיוניים בין הגופים וזה גם הקשה על ההשתלבות בהווי של ההגנה. הפעילות בהגנה באה במקרים רבים על חשבון הפעולות בתנועה ובמקביל, היה צריך גם ללמוד. חלוקת הזמן הייתה מאתגרת ואילצה לעשות ויתורים מסוימים. התקופה בהגנה נמשכה פחות משנה. בכל הנוגע למתרחש באירופה בשנים אלה, לא היה ידוע הרבה. מלבד העיסוק בהכנות לפלישה גרמנית לא הייתה התייחסות לשואת יהודי אירופה. כנער, חווה גידי את ההפצצה האיטלקית על תל אביב בספטמבר 1940. הוא שהה ממש בסמוך לבית שנפגע ברחוב בן יהודה. הוא זוכר גם שליווה פעם את דקלה גולומב לבית הוריה בשדרות רוטשילד (היכן שכיום מוזאון ההגנה). הוא נכנס הביתה ושמע ברדיו, שהיה פריט נדיר בזמנו, יחד עם אליהו גולומב את ההודעה בחדשות שאיטליה נכנסה למלחמה.

לאחר השביעית גידי החליט להפסיק ללמוד. הוא היה מדריך בתנועה וזו הייתה מגמה פופולרית בקרב חברי גדוד השדה ממנה הושפע. מלבדו פרשו בין היתר גם אליעזר (יוזק)

לימון ואריה (סטינה) אהרוני שלמדו בתיכון שלווח, לימים חברי בית אלפא. גידי קיבל תפקיד בתנועה, במחלקת הקרנות יחד עם דוד שחם, שהיה עורך העיתון "על החומה" של ההנהגה הראשית. מאוחר יותר היה לסופר, מתרגם, פובליציסט ועורך. דוד היה אחיו של נתן שחם, ובעברו גם הוא היה חבר קיבוץ בית אלפא. במסגרת התפקיד נסעו בארץ לקנים השונים ועסקו בהתרמות לקרנות השונות של הקרן הקיימת. בנוסף עסק בפעילות בהגנה. באותה שנה הייתה לו מורה פרטית שהכינה אותו לבחינה בתלמוד עליה ויתר בסוף השביעית. בסופו של דבר, לחצה טוני הלה עליו ועל הוריו שישבו לספסל הלימודים, והוא נענה לקריאה.

גידי פעל במהלך שנת הלימודים האחרונה בתיכון וגם אחריה, במסגרת "ארגון השמיניות". ארגון השמיניות היה גוף שעסק בהכנת והכוונת תלמידי השמיניות לגיוס לזרועות הביטחון השונות שהיו קיימות: הפלמ"ח, הנוטרות, הצבא הבריטי ועוד. הימים היו אז ימי אל-עלמיין ובקרב נערים רבים התעוררה התחושה שזוהי שעת חירום ויש לקיים מסגרת שתתמוך בגיוס הנוער לכוחות המגן של היישוב הדרוך. הנהגת היישוב עסקה בתכנון תכנית מבצע שתוכר בהמשך כתכנית "מצדה על הכרמל". תכנית זו גרסה שיש לרכז את ותיקי היישוב באזור הכרמל לנוכח התקפה גרמנית. היה גם רעיון לשלוח את חניכי תנועות הנוער למסע להרי אררט שבטורקיה ולהחזירם בתום הקרבות כדי שיבנו את היישוב מחדש. התקיימו סיורים ותכנונים סודיים לתרחיש האימה. ההגנה ותנועות הנוער נחשפו לחלקים מהתכנית, שפורסמה רק במחקרים מאוחרים יותר. אברהם יפה לקח את חניכי גדוד השדה לשטח פתוח מחוץ לתל אביב בקרבת הים (רידינג כיום) וסיפר להם אודות התכנית. כולם היו בהלם ומעט נסערים. גידי שב הביתה ולא סיפר על כך מילה להוריו.

לאחר השביעית היה גידי אחראי על הקן של השומר הצעיר ברחוב מצדה. הוא קיבל את המפתחות והיה פוקד אותו על אופניו ששירתו אותו בנאמנות מדי יום בשעות שונות. האחריות כללה עבודות תחזוקה וניקיון. המדריכים של גדוד השדה היו מרכזיים מאוד בחיי הנערים. הראשונה הייתה יהודית שפיצר, מגדוד מרחביה של התנועה, שהייתה קרובה לגידי באופן אישי. המחליף שלה היה אפרים הררי (בבי), לימים חבר קיבוץ חצור. הוא היה מדריך אהוד וזכור כמי שליווה את גדוד השדה במאבקו להקים קיבוץ עצמאי. הנהגת הקיבוץ הארצי הורתה להם להגיע לקיבוץ בית אלפא ולהוות השלמה למשק הוותיק, אך חברי הגדוד התעקשו ללכת בדרך חדשה ולא להצטרף לקיבוץ קיים. המאבק לא נשא פרי ועל אפם וחמתם הם באו לבית אלפא.

נושא אחר שהעסיק את השומר הצעיר באותם ימים, עת גידי היה בשמינית, היה המאבק בהשפעות קומוניסטיות. המפלגה הקומוניסטית הישראלית (מק"י) פעלה אז במרץ וחתרה

בתוך תנועות הנוער כדי להעביר אליה חברים חדשים. הדבר אמור גם לגבי השומר הצעיר, והקומוניסטים פעלו שם כדי לאמץ לחיקם פעילים. בגדוד מרחביה, שהיה הגדוד הוותיק בקן שממנו באו המדריכים יהודית שפיצר ובבי, ערקו שני חברים לשורות המפלגה הקומוניסטית. הם הוצאו מהתנועה. בשומר הצעיר הגיבו וערכו פעילות מסכלת כנגד המחתרת הקומוניסטית. גידי וחברו אברהם לוי קיבלו הוראה מהתנועה לעקוב בתיכון חדש אחרי שתי בנות שנחשדו בנטיות קומוניסטיות. הן נהגו להעביר ביניהן כרוזים ומסרים בשירותים של התיכון. בסופו של דבר הן גם גורשו מהתנועה.

מועצת התלמידים של בית הספר בחרה בגידי לייצגה במזכירות השמיניות, ומאוחר יותר נבחר למזכירות הארצית יחד עם עוד שני חברים מתל אביב: רפאל רקנאטי ומשי ליברמן. רקנאטי התגייס לפלמ"ח ולאחר קום המדינה היה לאדם רב השפעה בסקטור העסקי מנהל בנק דיסקונט. עבור גידי זו הייתה היכרות ראשונה עם פעילות עסקנית-ציבורית. בתקופת ההכנות לבחינות הבגרות, הם נסעו ליצחק בן צבי (יו"ר הוועד הלאומי) ואל משה שרתוק (יו"ר הסוכנות היהודית). מטרת הנסיעה הייתה לשכנעם שיש לדחות את בחינות הבגרות, אך הם נתקלו בתגובה מבטלת. באחת הנסיעות מירושלים חזרה לתל אביב לא היה מקום, וגידי עמד באוטובוס במעבר. בסמוך אליו עמד בחור גבוה. התברר שהוא ממחנות העולים והם התפלמסו אודות המצב בארץ בימי אל עלמיין. לאותו בחור קראו אלעד פלד, שכעבור כמה שנים היה סגנו של גידי במבצע יואב.

עם רפאל רקנאטי נרקמה ידידות עמוקה בעקבות העבודה המשותפת, חברות שנמשכה גם שנים לאחר מכן ועד סוף ימיו. כשגידי ורקנאטי רצו להתגייס לפלמ"ח הם נתקלו בבעיה, כיוון שמשי חברים רצה אף הוא להתגייס, אך הוא היה חבר לח"י והמעבר הצריך מאמץ מיוחד. הם נסעו לתל יוסף, שם ישבה פלוגה ד' של הפלמ"ח בפיקודו של בנימין צור. צור בעצמו היה יוצא אצ"ל והם השפיעו עליו כדי שיקבל אותו. השכנועים נשאו פרי לבסוף ומשי התקבל. העיסוק בארגון השמיניות שאב הרבה אנרגיה וזמן מחבריו. במקום ללמוד לבחינות עסקו בפעילות התובענית בארגון. גם לאחר הגיוס לפלמ"ח, מונו גידי ורקנאטי על רקע פעילותם בשנה החולפת, לתפקיד גייסים של הפלמ"ח ועסקו בהכנת השמיניסטים לגיוס העתידי. כשרקנאטי היה בקורס מ"כים של הפלמ"ח בבית אלפא, גידי היה מגיע לבקר את חבריו מגדוד השדה בקיבוץ. הוא ורקנאטי היו מקיימים שם ישיבות של ארגון השמיניות.

מערכות הנוער

בכיתות השמיניות

בזמן האחרון נמתחה בקורת חריפה למדי הגורע המתחנך במוסדות החינוך התיכוניים. כי בקורת זו לא חושנתה אל הכותבת הנכבד — מחנכי נוער זה — הרי יש בה סן האמת. נה הוא בכיתה לא קטנה הטענה הנשמעת על סר רגש הכבוד העברי ורגש החובה כלפי י"ה הקיים אצל הנוער המתחנך במוסדות החינוך יטוניים.

אולם את אשר לא עשהו הרי המתנבט ערשה ה המציאות. המתנבט ומחילתו את אשר לא עו המתנבט חובעת עתה המציאות היטובית. ועקב הגדולה הקודמת להתנייטות הלוגית לית סבעת גם לאנני הנוער וכבר נראים הניצ' ה ראשונים להתעוררותו ולהכרתו את הסקידיו. יסידו הכיתות השביעיות על בתי הספר התיכוני ים נענו לקריאת הספק. והנה עתה. יצאו בעק' חיהום אף תלמידי הכיתות השישיות. אולם גם רב בוגרי הכיתות השמיניות, אשר בימים אלה נלדו בכתינות הבגרות. התעורר המעשן הנוני' לוצי והם נכונים להענות לצוים הלאומיים הריא' ים. וזה לאחר שהחטכו שנים רבות לקראת יעודים' כאינטינגניות קברשתה למלא את. תפי' דה הלאומי' על הר הגופים. וטן הראוי הוא זכס ההשתתות זו עד עתה.

עוד בראיית חודש סאי. באשר נברה חרדת

הישוב לקראת הבאות. החלה התעוררות עצמית גדולה בקרב צבור תלמידי השמיניות. בקרב חלק סכריו סעבור תלמידים נבר הרצון להשתתף באופן סרדי בסילוי הסקידו שעת החרוד. יש לציין בסמוק רב כי תנועת התעוררות הקיפה נוער רב ברחי סאורנן ומאירנן כאחא. באסיפת בוגרי הכיתות השמיניות שהתקיימו בערים הגדולות ניתנן ביסוד להתעוררות זו.

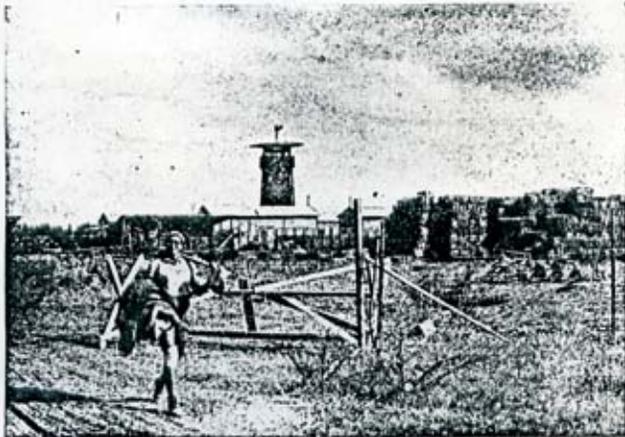
הצעות הבוגרים היו: הספקה סידית של כל הלסודים. ביסול בכינות הבגרות או דחיותן לתר' קר. וציאת סידית לטיק ולטיק. לטלחת סעעם הבוגרים התוצבה לפני המוסדות היטוביים הביאה לפנייהם את התביעות הנ"ל ובקשה את הכרעתה הסידית. הצעות הבוגרים — כפי שהן נדחו. ולער' סתו הוחלט לתקום את סוער הבחינות ולצפנפס את רוחזי הוטן סבינן סועדי הבחינות השונות כדי לסיים את הבחינות בסחציה הראשונה של חודש יוני. דבר המאסר — לדעתם — לבוגרים לצאת לתסקידיהם. הבוגרים שהסבירו את עצמם תחת סרות המוסדות קבלו עתה את סרוחם. התי' למס המוסדות החישה את הקמת ארגון תלמידי השמיניות שירסס את הדברים האמאי: בוגרי השמיניות. סתוך הכרת צרכי הארץ והעם. התי' ליטו על יסוד ארגון שיכלול את כל בוגרי השמי' ניות. בארץ (סמודר הטי'כ). סנמסו הוא להעמיד את הכריו תחת סרות מוסדותינו הלאומיים סתוך רצון כנה למלא את התסקידים הטוביים על הנוער

העברי כשעה זו: יציאה לטיק ולסרות הביסוחן הסונים כרגע שנדרש.

בהתאם לכיוון זה סטרות ארגוננו הן:

א) הגברת התעוררות ליציאה להגנה ולעבודת בקרב צבור תלמידים בפרט. והנוער בכלל, ב) סטרות היציאה לעסדות הכלכלה חביטוחן. סתוך דאנה להשתתפות הכללית של הנוער. התי' הנה נסקט סכנה סאורנן הבוגרים יסא אוסי של ארגוד סקצועי' להגנת זכויות תלמידיהם (הררישה) להקדים את הבחינות וכתי' אולם עם חלוקי הבחי' נית חלפה גם סכנה זו והארגון נכנס לסטלוד ציינתי' חלוצי. הארגון החל כבחינות קרחתניות להני' ססת סטרותיו והוא סתתף פעולה עם. הועדה לארגון סנת הסרות הלאומי לבוגרי בתי הספר התיכוניים' קטוקסת עיי המוסדות הלאומיים וסכוכיות הוא הריר ב. בן'טילום. יפ לקדם כבחינת את החלטת המוסדות לחייב את הבוגרים כסנת סירות וכן את החלטת הועדה שסנת הסירות הלאומי חיתסך לדבר קבוע אשר לחייב את כל תלמידיהם הבוגרים, אך ברור הוא הדבר כי אם החלטה זו לא תהיה סלוחת בסניני ערביני יסודי בחינוך התיכוני כי אז לא יהיה לה ערך קבוע ועוסד. ברור גם כי התסקידים המסולים על נוער הגוסר בית ספר תיכוני בארץ' יסראל אינם מצפנפסים בסירות לאומי של סנה. בקרב הנוער המסיים עתה את לימודיו יש רצון גדול יסווא טוב ביסודו וללא ספק יסווא את דרכו לסתה הבנין. על סתנה הבנין לדעת אף הוא את חובותיו כלפי נוער זה.

נדפון

--- זאת הדרך
אחריה איננו, בה ללכת.
--- ללכת עד תום ---

סקירה שכתב גידי בעיתון "על החומה" מתוקף תפקידו במזכירות ארגון השמיניות.

במהלך התיכון אירעה התרחשות דרמטית במשפחה, כאשר הוריו של גידי התגרשו. כצפוי, זו הייתה חוויה לא פשוטה ועל אחת כמה וכמה לבן יחיד. כמובן שהייתה לנושא השפעה לא טובה. בחלוף השנים מצא גידי את השורשים לכל מגרעותיו וחוסר הצלחותיו בכך שהוריו התגרשו. הגירושים לא באו בהפתעה גמורה. בגרמניה הנישואים היו בסדר, אך עוד לפני העלייה לארץ ניהל טובי רומן עם מרים, המזכירה שלו בהסתדרות הציונית. במשך מספר שנים נשמר הסטטוס קוו בו טובי ובטי חיים לכאורה יחד אך למעשה הסוף כבר היה ידוע. הם חיכו שגידי יתבגר מספיק ואז החליטו להיפרד באופן רשמי. כסימן מקדים לגירושין, הוא זוכר, שבאחת השבתות טובי לקח אותו ואת בטי למסעדת "לורנס" הידועה, במושבה הגרמנית ביפו, כדי לאכול ארוחת צהריים. לאחר הסעודה הלכו לחוף הים הדרומי (בת ים כיום) לטייל. ההורים הסתודדו מספר שעות, ואמרו לגידי שוב ושוב לרוץ קדימה. בנקודה הזאת הוא החל לחשוד שמשוהו לא כשורה. לאחר הגירושין עבר טובי לגור עם מרים ובטי נותרה לבד בדירה בבן יהודה פינת מנדלי. על אף הרגישות הרבה, היו היחסים של גידי עם אביו ומרים טובים, ומרים אף שימשה כאם חורגת לאחר שבטי הלכה לעולמה. בטי מעולם לא סלחה על זה לטובי ומרים. מי שבאותן שנים התערבה והטתה אוזן לגידי, הייתה המדריכה שלו יהודית שפיצר. היא גם התקרבה מאוד לבטי וסייעה לה ולגידי לעבור את המשבר. כעבור יותר מעשרים וחמש שנה נסגר מעגל, כשבמסגרת תפקידו במחלקה הפרסונלית של הקיבוץ הארצי מינה אותה גידי להיות שופטת בבית הדין של התנועה. זאת ועוד, יהודית התחתנה פעמיים, ובין שתי תקופות הנישואים כתבה לו במכתב אישי שעליו לדאוג ולמצוא לה חתן... אוזן קשבת אחרת בתקופת הגירושין ניתנה מצד הסבא מקס קון, ששוב הוכיח את קרבתו לנכדו היחיד ותמך בו. למרות כל זאת, לקח גידי את העניין קשה מאוד. בתקופה ההיא גירושין לא היו דבר נפוץ וזה גרם לו בוושה רבה. לדעתו, כנראה שהיה קשר הדוק בין סיפור הגירושין לבין פועלו העשיר בשנותיו בתיכון. פעילותו הענפה בתנועה, בהגנה ובארגון השמיניות היו מפלט עבורו. במובן מסוים, למזלו, הסיחו ממנו ענייני השעה את המחשבה על הגירושין. בסופו של דבר, נשאר הורים ביחסים טובים יחסית, כשהדאגה לבן היחיד מאחדת אותם, במיוחד לנוכח פועלו בשנים הבאות בשירות ביטחון המדינה.

גידי בתמונה מימי התיכון, 1941

פרק 2: פלמ"ח

גיוס, וחודשים ראשונים

בשנת 1941, על רקע רוחות המלחמה שריחפו מעל ארץ ישראל, החליטו מוסדות היישוב היהודי להקים כוח לוחם, שיתמודד עם הסכנות הקרבות. הכוח התבסס על לוחמים ששירתו בשנות השלושים ביחידות הלוחמה הזעירה של היישוב. למפקד התמנה יצחק שדה, והשם שניתן היה פלוגות המחץ (פלמ"ח). הן פעלו בכפוף למטה הכללי של ההגנה. עם הקמת הפלמ"ח, התקיימו מסגרות מחלקתיות שהורכבו מלוחמים מגויסים לפרק זמן קצר של אימונים, בסיומו שבו לביתם. ממחלקות אלו התארגנו בהמשך הפלוגות שהוקמו עם תחילת הגיוס לפלמ"ח. בהתחלה היו שני מחנות אימונים; האחד בחורשת גינוסר והשני בחורשת בן שמן. כעבור מספר חודשים הוקם במשמר העמק מחנה האימונים הארצי, שנודע בכינוי "המחנה הגדול". שם כבר עסקו בפעילות נוספת מלבד אימונים באש, דוגמת סיירות. בשנה הראשונה התקיים שיתוף פעולה חשאי עם הצבא הבריטי, שיתוף פעולה שכלל נושאים מודיעיניים והדרכות של בריטים באימוני הפלמ"ח. לאחר מספר חודשים הוקמו שש פלוגות הפלמ"ח ושיתוף הפעולה עם הבריטים הופסק.

במהלך 1942, בעודו שמיניסט, גמר גידי אומר להתגייס לפלמ"ח. מלבד הבנתו את הצורך האמיתי בגיוס לוחמים ליחידה המתגבשת מול האוימים הרבים, היו סיבות אחרות שמשכו אותו לשם: הראשונה היא תפיסת הפלמ"ח כיחידה הפועלת בשטח. תחום הסיור משך אותו עוד מימי לימודיו במשמר העמק, אז נחשף למרחב הלא יהודי בארץ. ההזדמנות לעסוק בסיור, אותו כל כך אהב, הייתה הסיבה לרצון להשתייך לפלמ"ח. האהבה לסיור לא הייתה חריגה בסביבתו הקרובה, אלא תופעה רווחת. מבין שותפיו לאהבת הסיור הוא מציין במיוחד את חברו הקרוב חנוך רוזנברג. חנוך אמנם לא הצטרף לפלמ"ח והתגייס מאוחר יותר להגנה, אך לאורך השנים היה קרוב מאוד לגידי. כמו גידי גם הוא יליד גרמניה שהוריו השתקעו בתל אביב וגם הוא למד בבית חינוך ובתיכון חדש. בבית חינוך השניים אף היו חברים במזכירות התלמידים. הרקע המשותף ודאי תרם והשניים נהיו חברים נפש. חנוך הגיע לקיבוץ בית אלפא עם השלמת גדוד השדה. במלחמת העצמאות היה קצין בחטיבת גולני ונהרג בקרב במבואות ג'נין. הסיבה השנייה שגרמה לגידי לרצות להשתייך לפלמ"ח היא התעניינותו בסביבה הערבית ובערביי המקום, נושא שלא פסק מלעניין אותו עוד מגיל צעיר.

הרצון להתגייס אמנם היה חזק, אך התברר כי עמדו בדרך כמה מכשולים. לפני הגיוס נבדקו כל בוגרי השמיניות על ידי הרופא הראשי של ההגנה בתל אביב, שבחן את כשירותם הגופנית. הרופא שבדק אותם היה ד"ר גוטהלף, ידיד קרוב של הוריו ובעיקר של הדוד דוד (אותו ד"ר גוטהלף גם בדק כעבור יותר מעשור את רויטל, בתו הבכורה של גידי, כאשר סבלה מבעיות בעיניה). גידי ונתן שחם נפסלו לגיוס. נתן שחם מוכר כסופר, עורך, מתרגם,

מחזאי, חתן פרס ישראל לספרות וחבר גדוד השדה וקיבוץ בית אלפא. הד"ר אמר לגידי ולנתן שאינם יכולים ללכת לפלמ"ח כיוון שיש שם "עיונים". הוא כמוכן התכוון למילה עינויים, אבל עברית לא הייתה הצד החזק שלו. מבנה גופו הצנום של גידי כנראה גרם לד"ר להירתע מלאשר את גיוסו ליחידה הלוחמת המובחרת, אך חוות דעתו לא השפיעה על גידי והוא נשאר נחוש וממוקד במטרה עד שהצליח להשיגה. בדיעבד התברר כמוכן כי בפלמ"ח לא היו עיונים ובטח שלא עינויים. קושי אחר הגיע מצד גדוד השדה. בזמן המדובר תנועות הנוער עדיין לא גויסו באופן אוטומטי לפלמ"ח, והיו מכסות מוגבלות על מספר המתגייסים מכל תנועה. לגדוד השדה הארצי הוקצתה מכסה של 17-18 מגויסים לפלמ"ח ולצבא הבריטי גם יחד. התקיימה ישיבה בה בחרו מי יהיו הנבחרים להתגייס. הישיבה התקיימה בקן התנועה ברחוב מצדה בתל אביב וגידי הכריז כי הוא מעמיד עצמו לבחירה. האסיפה דחתה את בקשתו בטענה שהוא חלש, צעיר ונמוך ואין לו מה לחפש שם. אמנם חלק מהטיעונים לא היו מנותקים מהמציאות, אבל הם הגזימו. הוא נעלב והתרגז על ההחלטה, על אחת כמה וכמה הואיל וחברים אחרים כן התקבלו. ביניהם היו דודה הדס ומנחם אגמון שהתגייסו לצבא הבריטי ואריה אהרוני שהתגייס לפלמ"ח. כעבור שבוע הייתה עוד אסיפה בה ערער על ההחלטה וערעורו התקבל. כל פרישית ההתנגדות בגדוד השדה בהחלט פגעה בגידי בטווח הקצר וגרמה לו לירידה קלה במוטיבציה.

כל מגויסי השומר הצעיר מתל אביב הגיעו לפלוגה הדרומית של הפלמ"ח, פלוגה ה', שישבה בנען ובגבעת ברנר. גידי ורקנאטי נותרו עוד שבועיים בתל אביב מטעם ארגון השמיניות כדי לסייע בגיוס חבר'ה צעירים יותר. משרדם היה בחדר 17 בבית הוועד הפועל של ההסתדרות, שם גם שכנ משרדו של בכיר ההגנה ישראל גלילי. בין גידי לגלילי נוצר קשר קרוב והוא סיפר לו על הקשיים שהערים ד"ר גוטהלף. גלילי אמר לו שלא ידאג ושהוא ירשום לו פתק למפקד הפלוגה בנען, כדי שיקבל אותו בלי בעיות. כשגידי הגיע לפלוגה בנען קיבל אותו אחד ממפקדי המחלקות, יוסק'ה רמות, אשר הכיר אותו מפעילות משותפת בתנועה. לא היה צורך בפתק של גלילי וגידי התקבל לפלוגה. יוסק'ה רמות 'תוגמל', וכשאשתו אושפזה במחלקה הגניקולוגית בבית החולים קפלן ברחובות הותר לו לבוא ולבקר אותה למרות מדיניותו הנוקשה של מנהל המחלקה, הלא הוא הדוד דוד. באופן כללי, בתקופה בנען, נהג גידי לבקר לעתים תכופות את הדוד והדודה ברחובות וביתם היה לו לבית שני.

את גיוסו לפלמ"ח לא הסתיר מהוריו, אך ניסה לטשטש אותו כדי שלא יבינו בדיוק את המשמעות. הם אמנם ידעו שגדוד השדה פעיל במסגרת ההגנה, אך לא היה להם מושג מה זה פלמ"ח. טובי היה כבר מעט מבוגר כדי להיכנס לעשייה הביטחונית, אבל הדוד ליאו היה

פעיל מאוד בהגנה בתל אביב. גידי ניהל עמו שיחות סודיות רבות, עת ביקר אותו בביתה של בטי ושיחק נגדו שח. זכור לו שליאו היה מכנה את מפקד ההגנה בתל אביב "האיש". גידי הגיע לנען באוטובוס, ומכיוון שבא בשבועיים איחור הוא נלקח יחד עם עוד שני חברים לאימוני שדה (א"ש) מזורזים, כדי להכשירם ולהדביק את הפער משאר המגויסים החדשים. מפקד הפלוגה היה אברהם נגב (ארנבורג) מבאר טוביה, איש מיוחד וצנוע. הוא היה חבר בפלוגות השדה (פו"ש) אשר הוקמו במסגרת ההגנה על מנת להגן על היישוב במרד הערבי, שפרץ ב-1936 וכמו כן מקורב ליצחק שדה. נגב התאפיין בכך שהיה שקט מאוד ומיעט לדבר, אך עם זאת כריזמטי ואצילי. הוא היה מבוגר יותר משאר מפקדי הפלוגות בפלמ"ח. אחד ממפקדי הכיתות (מ"כים) בפלוגה היה עולה חדש מיוגוסלביה, בשם חיים ברוצלבסקי. כששמע את קולו בפלוגה באחד הבקרים ידע גידי כי הוא מכיר את הקול הזה. הוא נזכר שבזמן ששהה בסמינר מדריכים של השומר הצעיר ליד עין שמר, היה שם חניך בעל מבטא מוזר שדיבורו העלה חיוך בקרב חבריו. הוא היה בטוח שזה אותו בחור מהסמינר והתברר שצדק. הבחור התחבר עם גידי גם בהזדמנויות אחרות בשנותיו פלמ"ח ונודע מאוחר יותר כשהיה לרמטכ"ל צה"ל בשם משפחתו העברי בר-לב.

לאחר חצי שנה בנען נשלף יחד עם רקנאטי, שהיה בבית אלפא ושניהם הפכו לגייסים של הפלמ"ח על רקע פעילותם בארגון השמיניות. איתם היה גם בני מרשק (מהרשק), קצין החינוך והאידיאולוגיה הידוע של הפלמ"ח, ותפקידם היה להשפיע על בני המחזור הצעירים מהם בשנה להתגייס. הם עשו הרבה רעש והצליחו לתרום למערך הגיוס. בהקשר של השמיניות, זכורה ישיבה של מועצת הארגון, בנובמבר 1942 בחצר כנרת בה דיבר גידי - אז כבר מגויס לפלמ"ח בנען. במהלך הישיבה רקנאטי הקניט אותו על השתייכותו לשומר הצעיר. אל הישיבה הגיע גידי בטרמפ עם אליהו גולומב וישראל גלילי, שהיו בדרכם לאשדות יעקב, כנראה לפגישה בנושא ביטחוני. לשניהם הוא לא היה זר: עם גלילי היה מיודד ואת גולומב הכיר דרך בתו דקלה.

התקופה בפלוגה ה' בנען לא נמשכה זמן רב. מפקד הפלוגה הנערץ אברהם נגב ביקש לפגוש את גידי. הם נפגשו בקפה שטורך בתל אביב, מול בית הוועד הפועל של ההסתדרות. זה היה מקום מפגש ידוע לחברי ההגנה. נגב, עליו רק שמע ובקושי הכיר, הודיע לו שהוא עוזב את תהליך גיוס השמיניות ויוצא לקורס מ"כים בכפר מנחם.

קורס מ"כים

בשבעה עשר בינואר 1943, בדיוק ביום הולדתו התשעה עשר, הגיע גידי לכפר מנחם. היה חורף, ומזג האוויר קשה. הוא בא לקיבוץ היישר מתל אביב. אוטובוסים לא נסעו עד לכפר מנחם, אז היה צריך לנסוע דרך השטח בוואדי מחורץ, אותו ניתן היה לחצות רק כאשר המים היו בשפל. האוטובוס הגיע רק עד מסמיה, ושם חיכה לו המ"מ תנחום אריאלי, חבר נגבה, שליווה אותו. זה היה מפגשם הראשון מתוך רבים אחרים בהמשך השנים בפלמ"ח, בצה"ל ובקיבוץ הארצי. תנחום נהרג בתאונת דרכים בשנת 1968. הקורס נמשך מספר חודשים, כשכלל אורכו משולבים אימונים ועבודה במשק. עם הזמן התחיל גידי גם ליצור קשרים עם חברי הקיבוץ הקטן והמתגבש. חניכי קורס המ"כים היו מחלקה בפלוגה ה', כשפרט לה היו עוד מחלקה בנען, שתי מחלקות בגבעת ברנר, מחלקה בבאר טוביה ומחלקה דתית בעיינות. מפקד המחלקה הזאת היה פנחס (פיני) ויינשטיין, חבר גבעת ברנר, ולימים מפקד הגדוד השני של הפלמ"ח. בעיינות שהתה גם נחמה רייכמן, חברתו הטובה של גידי מתל אביב. היא ופיני היו לזוג ונישאו בסופו של דבר, שניהם נותרו חברים קרובים של גידי. בחלקו השני של הקורס, שנקרא פרק "הניהוג", באו חניכי קורס המ"כים של פלוגה ד' לכפר מנחם כדי לעבור שם הכשרה. מי שלא הגיע היה החבר הטוב רפאל רקנאטי, לאחר שהוא כבר הוצב אז כשליח ההגנה במצרים בשליחותו של בן גוריון. רקנאטי שלח לגידי גלויות מארץ הפירמידות ועדכן אותו על מה שקורה אתו.

יחד עם גידי בקורס היו שלושה חברים מהמחלקה הדתית בעיינות. אחד משלושת הבחורים הדתיים היה יהודה ניצן (בלום), לימים יועץ הרמטכ"ל לענייני כספים וראש אגף התקציבים במשרד הביטחון. חבר אחר מהקורס היה יהודה בן חורין, חבר כפר מנחם. יהודה היה בחור אמריקאי, קצת יותר מבוגר, אך נקשר לגידי ונהג להציגם בפני כל כאילו היו אב ובנו. הקשר נשמר גם בשנים מאוחרות יותר, בין היתר על רקע היות בן חורין מומחה גדול בענף הלול. במהלך שנותיו בבית אלפא כשעבד בלול, נהג בן חורין לשלוח לו מאמרים רבים בנושא, על אף שאת גידי זה לא ממש עניין... במלחמת ששת הימים איבד בן חורין את שני בניו באותו היום. הקשר עם בני כפר מנחם היה חזק מאוד, אפשר לומר שהקיבוץ היה בית שני. לאחר מספר שנים, בתום מלחמת העצמאות, השתוממו בכפר מנחם שגידי בחר ללכת לבית אלפא ולא נשאר להיות חבר בקיבוץ.

סיפור מרכזי מהתקופה בכפר מנחם התרחש בפסח 1943, במהלך מסע של פלוגה ה' למדבר יהודה ולמצדה. הפלמ"חניקים הוסעו במשאיות לאזור תרקומיא, לא רחוק מקריית גת של היום. משם הלכו ברגל עד למצדה. עם הירידה מהמשאיות הייתה כל מחלקה צריכה להקצות רץ שיעבוד בצמוד למ"פ אברהם נגב, ויעביר את פקודותיו למחלקות. תנחום בחר

בגידי לתפקיד, והוא צעד בצמוד לנגב בשעתיים הראשונות של המסע. למרבה הפתעתו חלפה שעה ועוד שעה ואף אחד לא בא להחליפו. מאוחר יותר התברר לו, שלבקשת נגב הוא נשאר צמוד אליו עד סוף המסע. הדרך הייתה קשה ומפרכת, במיוחד לאור העובדה שמתוקף תפקידו, הלך גידי מרחק כפול, אך הקרבה למפקד הפלוגה הנערץ נתנה לו כוח להמשיך לצעוד. הם אכלו יחד ושוחחו ארוכות לכל אורך המסע. השעות הארוכות במשעולי המדבר קירבו את השניים ויחסיהם התהדקו. אברהם נגב השתחרר לאחר סיום תפקידו וחזר למשקו בבאר טוביה. במלחמת העצמאות היה ממונה על ההגנה המרחבית של יישובי הדרום במטה של יגאל אלון. לאחר המלחמה הם נפגשו במסגרת פעילותם במפ"ם. לאברהם נגב נודעה השפעה רבה על גידי והוא מתייחס אליו כאחד ממפקדיו הבולטים ביותר בפלמ"ח ובצה"ל.

העבודה בכפר מנחם כללה גם איוש עמדות שמירה, עקב היות הקיבוץ מבודד ומוקף בכפרים ערביים. אחת העמדות הייתה בגורן בשדות, ליד תל א-צאפי (צפית). גידי הוצב לשמירה במקום למשך יותר משבוע יחד עם חבר כפר מנחם דוד קרון. דוד קרון התפרסם לימים ככביר בשירות הידיעות של ההגנה (ש"י) ובמוסד וגם כמעורב בפרשת מאיר טוביאנסקי, קצין צה"ל שנשפט בזמן מלחמת העצמאות במשפט שדה שערך דקות ספורות, באשמת ריגול לטובת הבריטים, והוצא להורג בירייה על ידי שופטיו, מיד בסימו. לאחר המעשה הוקמה ועדת חקירה שקבעה, שהוא הואשם על לא עוול בכפו. במהלך השמירות סיפר קרון לגידי סיפורים ארוכים על הרפתקאותיו בזמן שהתנדב לבריגדת הלוחמים הזרים במלחמת האזרחים בספרד. אנקדוטה אחרת מהתקופה זכורה, כאשר תנחום החליט שיש להעביר ברגל מקלע כבד מכפר מנחם למטווח בנגבה. גידי נבחר למשימה יחד עם יהודה בלום וחבר נוסף בשם דב לוי. הם למדו את תוואי הדרך לנגבה ובתום ההכנות יצאו בשעת לילה למסע. הם עברו בוואדי עמוק שחצה כפר ערבי היה קשה לחצות את הכפר מבלי להתגלות, במיוחד לנוכח נביחות הכלבים, אך זה עבר בהצלחה. בהמשך, הם ראו טרקטור וחשבו שכבר הגיעו לנגבה, אך התברר להם שלמעשה הטרקטור היה שייך לענקית התובלה הבריטית "סטיל", ועליו ישב פלאח ערבי. לאחר הטעות הם התאפסו, זיהו את מקומם והגיעו לנגבה. עם אור ראשון פגשו את יצחק דובנו, חבר נגבה ומפקד מדור המייסדים של הפלמ"ח, שבמקרה היה בחופשה. דובנו, בכינויו המחתרתי יואב, היה מפקד המערכה על נגבה במלחמת העצמאות ושם גם נהרג מהפצצות של הצבא המצרי. בחלוף מספר שנים היה גידי מפקד הגדוד השלישי של הפלמ"ח, שלחם דרומית משם במסגרת מבצע יואב. מבצע זה נשא את שמו המחתרתי של דובנו מספר חודשים לאחר מותו.

נכבד (נשק כבד)

הקורס בכפר מנחם הסתיים בחודשי הקיץ וגידי שב לפלוגה ה'. הפלמ"ח עשה אז רוטציה בין פלוגותיו ופלוגה ה' עברה לאזור השרון. הוא הוצב בכיתה של מ"כים במחלקת נכבד, ברמת הכובש. מפקד הכיתה היה חיים בר-לב. המ"פ היה שרגא גשרי, שהחליף את אברהם נגב. בעקבות בריחה של חברים רבים לשורות הצבא הבריטי התגלע אז משבר חריף בפלמ"ח. יצחק שדה הגיע לאסיפה רווית צעקות ויצרים ברמת הכובש בנוגע לסוגיה, ודיבר עם חברי הפלוגה. אי אפשר לגולל את סיפור התקופה ברמת הכובש בלי לציין את המאפיה המעולה שפעלה בקיבוץ להנאתם של הפלמ"חניקים.

בהמשך נשלח יחד עם מחלקתו להכשרה ימית בפלי"ם (פלוגת הים של הפלמ"ח) בקיסריה. הפלי"ם הייתה הזרוע הימית הצבאית של הפלמ"ח לפני קום המדינה. אנשיה התמקדו במפעל ההעפלה ובפעולות חבלה נגד הצי הבריטי. ההכשרה הזאת שימשה כקורס מזורז ושגרתי כחלק מההכשרות המבצעיות במסלול מסגרות הפלמ"ח השונות. הקורס עצמו היה קשה ומאתגר ויחד עם זאת, הוא הפיק הנאה מהחתיירה בים. הסיפור היותר פיקנטי התרחש לפני הקורס בדרך לקיסריה. ברמת הכובש היו מטעי בננות שטרם הבשילו. לוחמי הפלמ"ח, כמיטב המסורת, רצו להצטייד בבננות כדי להנעים את שהותם בקורס. הרעיון היה יפה, אך הלוחמים היו חייבים למצוא דרך להעביר את הבננות מרמת הכובש לקיסריה. לשם כך נעזרו בטנדר מספר 17, הטנדר היחיד שהיה באותה תקופה בפלמ"ח. הטנדר הגיע כדי להעביר מזרונים שישמשו את המחלקה בזמן השהות מחוץ למחנה. המוח היצירתי של הפלמ"חניקים עזר להם לחשוב על הרעיון: הם הכניסו לתוך המזרונים הממולאים בקש גם אשכולות בננות. למרבה ההפתעה הטנדר לא הגיע לקיסריה וחברי המחלקה השתוממו והתאכזבו. לאחר בירור נמצא שמטען היה כבד מדי והנהג לא הצליח להעמיס עליו את כל המזרונים השופעים... עניין הסחיבות בפלמ"ח היה נושא פופולרי עליו דובר ונכתב רבות, וכשגידי נדרש לכך הוא מודה ומתוודה שהרבה מהסיפורים היו אמיתיים. ההסבר הוא שהפלמ"חניקים היו חבר'ה עמוסים ברוח שטות ובדרך כלל רעבים מהעבודה הקשה ולכן חיפשו איך לשדרג את התפריט היומי שלהם. סיפור ידוע הוא על מחלקת הפלמ"ח באיילת השחר שהייתה ידועה בחיבתה לביצים. לאחר שעזבה המחלקה את הקיבוץ עלתה תפוקת ההטלות ב-50%...

לאחר הקורס הימי שבה המחלקה לרמת הכובש. לקראת סוף 1943 נערך מסע בהשתתפות כל הפלמ"ח באזור משמר העמק ובסיומו התקיים כנס חגיגי. בתום הטקס בא שרגא גשרי המ"פ ואמר לגידי שעליו לצאת למשך שבועיים כדי להדריך בקורס של משמר החופים בתל יצחק. גידי אסף את הפקלאות ונסע לתל יצחק. משמר החופים הורכב משתי פלוגות ופעל

בכפוף למשטרה הבריטית. במטה ההגנה החליטו להכפיף את הפלוגות לפלמ"ח וההכשרה הבריטית לא הייתה מספיקה. לשם כך נדרש הקורס אליו נידבו את גידי. המקום שהיה מבודד ומוקף בדיונות, הפך לבסיס ההדרכה של משמר החופים. ההדרכה כללה אימוני שדה ונשק. גידי, לראשונה מאז סיום קורס המכים, זכה לחוות את חוויית הפיקוד על חיילים. לאחר סיום ההדרכה עבר לגבעת חיים, שם הוצבה מחלקת נכבד. הם נשאו על גבם במסע לילי מפרך את הנשק הכבד של המחלקה דרך השטח עד לגבעת חיים. בחלוף תקופה קצרה, במהלך שנת 1944 נשלח לקורס מפקדי נכבד בג'וערה. מבחינה טכנית לא היה קושי בהפעלת הנשק, אך המעמסה הפיזית שהייתה כרוכה בעיסוק בנכבד במהלך הקורס זכורה לו עד היום. בסוף כל מטווח היה צריך לטפס במעלה שביל הנחש התלול חזרה למחנה, וגידי מעולם לא סחב את קנה המרגמה בדרך המפרכת, זו הייתה משימה בלתי אפשרית בהתחשב בממדיו. מפקד הקורס היה משה צדוק (לרר) וזו הייתה הפעם הראשונה מני רבות בה דרכיהם הצטלבו. צדוק היה איש ההגנה ואלוף בצה"ל, ראש אגף כוח אדם הראשון ואלוף הפיקודים צפון ודרום. הוא היה שנוא נפשם של אנשי הפלמ"ח כי נתפס כאיש הגנה מובהק. הוא היה איש קפדן וגילם באופיו את המאפיינים מהם סלדו הפלמ"חניקים. בסוף הקורס, עת התכנסו החניכים לטקס במטווח ליד בית אורן, ניגש צדוק לגידי בחביבות לא אופיינית ואמר מילים אישיות בשבחו, על כך שלמרות גודלו הפיזי הוא הצליח לסחוב את כל חלקי המרגמה. הפנייה האישית נגעה לליבו ומאותו מפגש הוא שמר עם צדוק על יחסים טובים. זאת הייתה משימה לא פשוטה, בהתחשב בכך שרוב חבריו מהפלמ"ח, כאמור, לא בדיוק חיבבו אותו.

מהקורס שב למחלקת נכבד בגבעת חיים, כדי לפקד על אחת הכיתות. פרק זה נקטע כאשר הגיעה לקיבוץ קבוצה חדשה שהורכבה מנערים עם רקע בעייתי. הם תפקדו כמחלקה לצד מחלקת נכבד. גידי הדריך אותם, ונתן שחם לימד את הקבוצה ידיעת הארץ וספרות. אחד מהנערים היה יצחק זייד, לימים ראש הג"א. היו מספר קבוצות כאלה והן הורכבו מנערים שלוקטו מכל מיני מסגרות. להכניס את החבר'ה האלה לפלמ"ח לא היה דבר פשוט הואיל והיו שונים בנוף. עם זאת הם השתלבו היטב ורוב הלוחמים מקבוצה זאת הגיעו בסוף לחטיבת הנגב. בסיכומו של דבר, החוויה עם המחלקה הזאת זכורה אצלו כחיובית ביותר. גם כאן, בדומה למקומות אחרים, יצר גידי קשר עם חברי הקיבוץ. יצחק בן אהרון בדיוק חזר אז מהשבי הגרמני בו הוחזק מספר שנים והייתה תכונה סביב שובו לגבעת חיים. בהקשר אחר, פנה מנהל בית הספר המקומי לגידי וביקש שיכניס את ילדי גבעת חיים לתנועת הנוער העובד. הוא נענה בחיוב, אך היותו איש השומר הצעיר בא בסתירה להשקפת העולם של חברי הקיבוץ, אשר הזדהו עם הקיבוץ המאוחד. התחילה תקופת ניסיון, והוא אף יצא איתם

למסע משותף עם ילדי משמר השרון במסגרת הגדנ"ע. במהלך אחת משיחות הקיבוץ התברר שמדריך חברת הילדים בקיבוץ הוא "שמוצניק" בכל רמ"ח איבריו. המנהל בא ודיווח לו על כך בצער רב ובזאת הסתיימה האפיזודה.

במקביל לשהותו בגבעת חיים התנהל בארץ הסזון. הסזון הוא קיצור לביטוי בצרפתית שפירושו עונת הצייד. מושג זה מתייחס לתקופה בין דצמבר 1944 לבין פברואר 1945 שבה ארגון ההגנה ניהל מאבק נגד האצ"ל. הפעילות כללה הסגרת פעילי אצ"ל לידי הבריטים כדי להניא אותם מלפעול נגד כוחות המנדט. הנושא עורר ויכוחים רבים בשכבת הפיקוד של הפלמ"ח, אך פחות הורגש בשורות הלוחמים. יגאל אלון סרב לקחת אחריות על המבצע הזה השנוי במחלוקת ושמעון אבידן מונה להיות אחראי מטעם הפלמ"ח. אריה אהרוני ונתן שחם היו בין הפעילים במסגרת הסזון. גידי לא היה קשור לסזון וגם לא בא במגע כלשהו בשלב זה עם פעילי אצ"ל. לדעתו בנסיבות התקופה לא היה מקום למספר רב של ארגונים ולכן לא היה מנוס מלפעול נגדם.

IDENTITY CARD	
No. 141409/S.	
Name of holder <u>GIDEON</u> <u>JARRI</u>	Place of residence <u>TEL-AVIV</u> <u>MEONOT - OVOIM.</u>
	Place of business <u>D.P.</u>
	Occupation <u>Student</u>
	Race <u>Jew</u>
	Height <u>5</u> feet <u>3</u> inches
	Colour of eyes <u>Brown</u>
	Colour of hair <u>Brown</u>
	Build <u>Normal</u> age <u>18</u>
Special peculiarities	
Signature of issuing officer 	Appointment
Signature of holder	Place <u>Tel-Aviv</u> Date <u>6. 8. 44</u>

תעודת זהות מזויפת של גידי מימי הפלמ"ח, שם המשפחה הפיקטיבי הוא יערי.

קורס מ"מים

בתחילת 1945 החל הפלמ"ח לשחרר את מגויסיו. גם חבריו של גידי מגדוד השדה הלכו כל אחד לדרכו, רובם הגיעו לקיבוץ בית אלפא. לקראת האביב, כשמאחוריו כבר יותר משנה בגבעת חיים, ניצבה בפניו צומת הכרעה. מפקדיו רצו שילך לקורס מפקדי מחלקות (מ"מים) ועליו היה להחליט האם להשתחרר או ללכת לקורס ולהישאר בפלמ"ח לעוד תקופה משמעותית. מנחם רוסק, מפקד פלוגה ה' היה אז חבר נען, והוא לא הותיר לו יותר מזיי ברירות. אמנם לגידי הייתה כמובן אפשרות לסרב, אך היה קשה להגיד לא לפלמ"ח. הוא נענה בחיוב ונשלח לוועדת קבלה. המעמד המכובד נערך בגבעת השלושה ונכחו בו יגאל ידן, מפקד הקורס ויגאל אלון, מפקד הפלמ"ח. אלון כבר הכיר את גידי והציג אותו לידן כחבר בית אלפא. אמנם, זה היה נכון רק במידה חלקית באותו שלב, אך הוא זוהה ככזה כי רוב חבריו מגדוד השדה כבר היו בבית אלפא. במבחן הכניסה שאל אותו ידן נגד מי לחם בר כוכבא והוא השיב תשובה נכונה. התשובה המדויקת הספיקה והדרך לקורס הייתה סלולה. כשיצא גידי מהפגישה פגש אותו דוד כהן, חבר בית אלפא, שהיה פעיל בהגנה. האחרון תפס וניער אותו כהוגן באומרו: אתה מבית אלפא?? אני מבית אלפא! הקיבוץ היה אז כבר גדול ומוכר, וחברי קיבוץ רבים פוזרו ברחבי היישוב, כך שהם בכלל לא הכירו. כנראה שהאירוע לא היה כל כך חריג בהתחשב בנסיבות...

עוד לפני שהקורס החל הוטל על גידי להדריך את חבריו לקורס המיועד על נשק כבד. ההדרכה נערכה במעיין חרוד במשך כעשרה ימים והתחום בו הדריך היה מרגמה. אחד מחניכיו היה דן לנר, לימים קולגה שלו. לנר נולד ביוגוסלביה והשתתף במלחמת העולם השנייה כפרטיזן תחת פיקודו של טיטו. לימים היה לנר אלוף בצה"ל וחבר קיבוץ נאות מרדכי. באחד הערבים יצאו הפלמ"חניקים לעין חרוד, שם נערך ערב מקהלות בהשתתפות תושבי קיבוצי העמק. ערב זה נודע בכך שבמהלכו קרסה הבמה. גידי זוכר רעש גדול וענן אבק שהיתמר, למרבה המזל לא היו נפגעים.

קורס המ"מים עצמו התקיים במסגרת ארגון ההגנה והמדריכים בו היו אנשי ההגנה. בדרך לג'וערה, המחנה בו התקיים הקורס, עצרו החניכים מהפלמ"ח במחנה בקיבוץ רמת יוחנן. מטרת העצירה הייתה שיחת הכנה עם יגאל אלון. אלון דיבר בפניהם והדגיש שלמרות האיבה שרחשו כלפי אנשי ההגנה עליהם לנהוג באיפוק ולעבור את הקורס בשלום. מילותיו של אלון נחרטו היטב בזיכרון: "אם איזה נאד יגיד לכם לעמוד דום תעשו את זה". לאחר השיחה העמיסו את הציוד האישי ויצאו לדרך.

החניכים הגיעו לג'וערה ומיד הבחינו כי האווירה שם שונה ממה שהכירו. המסגרת הנוקשה של ההגנה לא הקלה על ההתאקלמות של הפלמ"חניקים, ששולבו במחלקות

השונות עם חניכי ההגנה בני גילם. המשמעת נשמרה בקפדנות וקוימו תרגילי סדר, להם התנגדו בפלמ"ח. במרכז המחנה היה מגרש מסדרים ולידו בניין ערבי נטוש בן שתי קומות. כל בוקר היה נערך מסדר וידיון, מפקד הקורס היה מביט עליו מהקומה השנייה של הבניין. החניכים שוכנו באוהלים שהיו ממוקמים מסביב לבניין המרכזי. גידי השתייך למחלקה 3 ומפקד המחלקה היה למרבה הפלא... משה צדוק. שוב נתקל הפלמ"חניק הצעיר באיש ההגנה הוותיק והנוקשה, אך המפגש הקודם חישל אותו ויחסיהם הטובים נשמרו. יחד אתו באוהל היו דן לנר וישעיהו (שייקה) גביש, איתם התחבר מאוד. זה היה המפגש המשמעותי הראשון עם שייקה, חברו הטוב עד ימים אלה.

בקורס עבדו קשה יום ולילה, סיירו והלכו בכל שביל עד שהכירו את השטח על בוריו. יום אחד יצאה המחלקה לתרגיל בשטח, במרחק עשר דקות הליכה מהמחנה. לפתע ראו מרחוק עשן עולה מעל המחנה. צדוק החליט לחזור והמחלקה התקפלה ושבה במהירות. בהגיעם ראו גידי, שייקה ולנר כי האוהל שלהם נשרף. הדבר היחיד ששרד מהציוד היה סמל של השומר הצעיר שהיה מחובר על גבי חגורה שרופה. עוגמת הנפש הייתה גדולה ולמחרת הגיע האפסנאי של הפלמ"ח והביא לכל אחד חבילה של כלי רחצה, חולצות ומכנסיים. יגאל ידיון ביקש בנוסף מהחניכים להגיש רשימה של דברים שנשרפו. לאחר שבועיים-שלושה בא ידיון והודיע ברשמיות שהפיקוד העליון אישר להם פיצוי כספי של כמה לירות על מה שאבד. בכסף שניתן רכש גידי מזוודה חדשה בתום הקורס.

באחד הימים נסע גידי מג'וערה דרומה יחד עם ידיון. הרכב לא הספיק לנסוע מרחק רב ועצר עם חשיכה באזור כפר הנוער שפיה. גידי זוכר שישן יחד עם ידיון ועוד שני חברי'ה על מחצלת. ידיון נעלם במשך הלילה לתחנת האלחוט המקומית כדי לקבל עדכונים וכשעלה הבוקר הודיע לנוכחים ששחררו את המעפילים העצורים במחנה עתלית. פריצת מחנה המעצר בעתלית היה אירוע מרכזי שהתרחש במהלך הקורס. זה היה מבצע של הפלמ"ח שנערך ב-9.10.1945, בו שחררו לוחמי הגדוד הראשון בפיקוד נחום שריג 208 מעפילים יהודים שהוחזקו במחנה על ידי הבריטים. העצורים המשוחררים הובלו באישון לילה דרך הכרמל לקיבוץ יגור. זו הייתה הפעולה הראשונה במסגרת מה שכונה "המאבק". המאבק היה תיאור הפעילות של תנועת המרי העברי, ארגון הגג של המחתרות היהודיות בארץ ישראל. התנועה נאבקה באמצעות התנגדות מזוינת בשלטון המנדט הבריטי ופעלה מסוף 1945 ועד קיץ 1946. מבין חניכי הקורס היו שניים בסוד העניינים של הפעולה בעתלית: בני מהרשק ויוחאי בן נון, לימים מפקד חיל הים ובעל עיטור גיבור ישראל. שניהם, שהשתתפו בפעולה, נעלמו לפתע ליום וחצי בלי רשות. ידיון גילה זאת והדיח את שניהם מהקורס. הדחתו של יוחאי גרמה לסיבוך נוסף: כרמלה, אשתו של ידיון הייתה אחותה של

מי שהייתה אז החברה של יוחאי בן נון, והפרשה הפכה לעסק משפחתי לא פחות מאשר צבאי. זמן מה אחרי הפריצה לעתלית הודיע ידין לחניכים שהוחלט לפזר את הקורס וכל אחד חוזר לבסיסו. לאחר מספר ימים החזירו את החניכים לג'וערה להמשך הקורס. גם בני מהרשק ויוחאי בן נון הוחזרו.

הקורס יועד להסתיים בסוף אוקטובר 1945 והחניכים החלו להתכונן למסיבת הסיום. באחד הימים, בשעות אחר הצהריים רוכזו כולם בחדר האוכל של המחנה כדי להתכונן למבחני הסיום של הקורס. החניכים למדו חומר תיאורטי מספרי הלימוד של ההגנה. התכונן היה לקיים את המבחנים בתחילת השבוע העוקב ובסוף השבוע לאחר מכן לסיים את הקורס. החניכים המתינו כשעה בחדר אוכל כשלתע נכנס ידין ובפיו הודעה: קפלו את הניירות ורוצו במהירות למחנה, אירזו את הציוד האישי ובתוך זמן קצר כולכם חוזרים לכאן עם הציוד. מסיבת הסיום תתקיים כשתגיעו לחדר האוכל בחזרה, הקורס נגמר! אף אחד לא היה מוכן להודעה המפתיעה, אבל ההתארגנות הייתה מהירה ומהר מאוד החלה מסיבת הסיום. משה סנה, ראש המפקדה הארצי של ההגנה (רמ"א), הגיע למסיבה ונאם נאום. גידי זוכר שבהשוואה לפעמים אחרות בהם שמע את סנה, זה היה נאומו המרשים ביותר. הוא דיבר אודות המאבק ולמעשה הכריז על פתיחתו, תוך אמירות אנטי-אימפריאליסטיות מובהקות. הלהט שלו הותיר רושם עז על גידי. לאחר שסנה סיים, דיבר ידין ואז החלה מסיבת ריקודים שבה נשאו את סנה על הכתפיים. קורס המ"מים של ההגנה הסתיים בתום שלושה חודשים מפרכים. כמו קורסים אחרים שהיו לפניו ואחריו, הוא נתן את ההכשרה הבסיסית לדור המפקדים שהיווה את שדרת הפיקוד של 1948.

הזמנה לכנס בהשתתפות בוגרי קורס המ"מים בו השתתף גידי, 1949.

הגדוד השני

בשנת 1945 הוקמו בפלמ"ח מסגרות גדודיות שתחת אחריותן היו הפלוגות שפעלו באופן עצמאי עד אז. אורי ברנר, שכיהן מאוחר יותר כסגן מפקד הפלמ"ח, היה אז מפקד הגדוד השני שישב בגבעת ברנר. פלוגות ב', ה' ו-ח' היו כפופות אליו. גידי היה צריך להגיע למעשה לגדוד השני מכיוון שפלוגה ה' ממנה יצא לקורס כבר הייתה חלק מהגדוד. עוד במהלך ההכשרה בג'וערה הגיע אורי ברנר כדי לדבר עם המפקדים שעתידיים לחזור לגדוד השני. בפגישה עם גידי נאמר לו שהוא מיועד לתפקיד קצין הסברה בגדוד. זה היה תפקיד חדש שנוצר במסגרות הגדודיות המתגבשות לאור הצורך שעלה מהפעולות הרבות שעתידות היו להתרחש כחלק מהמאבק. מלבד הפעולות עצמן היה צורך גם בפעילות הסברתית הנוגעת לשיתוף הפעולה עם האצ"ל והלח"י, לו היו מתנגדים בשורות הפלמ"ח. קצין הסברה היה חלק ממתה הגדוד ותפקידו היה ללכת לפלוגות ולדבר עם הלוחמים והמפקדים על האירועים, זאת בנוסף להיותו קצין מבצעי שמשותף בפעילות המבצעית של הגדוד. כאן המקום לעשות את ההבחנה בין תפקיד זה לבין קצין תרבות, שהיה תפקיד בעל אופי חינוכי יותר. הגדרת תפקיד קצין הסברה שאובה מהצבא האדום, שם היה תפקיד מקובל ובעל חשיבות רבה. בפלמ"ח היו אז ארבעה גדודים ולכל אחד מהם נבחר קצין הסברה שזו עתה סיים את קורס המ"מים. בני מהרשק, למשל, היה קצין הסברה של הגדוד הרביעי.

גידי הגיע למטה הגדוד השני בגבעת ברנר ב-2 בנובמבר 1945. הוא איחר את ליל הרכבות שהתרחש לילה קודם לכן. זה היה מבצע בו פעלו יחד הפלמ"ח, האצ"ל והלח"י כדי לחבל במסילות הרכבת המנדטוריות והוא סימל את הקמת תנועת המרי. עצם קיומה של תנועת המרי העברי היה בגדר מהפך תודעתי, בעיקר לפלג השמאלי של אנשי הפלמ"ח. כל הנוסחה לפיה יפעל המאבק לא הייתה ברורה עד הסוף. מיד עם הגיעו לגבעת ברנר אמר גידי לאורי ברנר שאינו יכול לשמש כקצין הסברה בשם תנועת המרי וזאת מפני שתפיסת העולם של השומר הצעיר לא עולה בקנה אחד עם המדיניות הזאת. למחרת בא אליו ברנר ואמר לו שישראל גלילי רוצה לדבר אתו בתל אביב. חוץ מהיותו מספר שתיים בהגנה, גלילי שימש גם כראש ועדת הביטחון של ההסתדרות. הוא שוחח ארוכות עם גידי והסביר לו את חשיבות המאבק המשותף, תוך הדגשה שיצחק שדה הפלמ"חניק היה ממונה על הפעילות המבצעית של המאבק. לכול ההתנגדויות שהעלה גידי נתנו תשובות הגיוניות, והוא השתכנע לבסוף. לפני שנפרדו לשלום ביקש ממנו גלילי לגשת לברוך רבינוב ויעקב (קובה) ריפתין, שניים שהיו דמויות ביטחוניות מרכזיות בהנהגת השומר הצעיר, וגלילי הבין שאם ישתכנעו, יוסרו מכשולים רבים מיצירת הקונצנזוס סביב תנועת המרי. ברוך רבינוב היה חבר בית אלפא ואיש רב השפעה בתנועה. הוא שימש אז כמזכיר ועדת הביטחון של ההסתדרות. גידי נפגש

עם כל אחד מהם בנפרד והצליח לשכנעם. הוא שב לגבעת ברנר כשהוא מוכן למלא את התפקיד המיועד. תוך זמן קצר סיים אורי ברנר את תפקידו ועבר להיות סגן מפקד הפלמ"ח. מחליפו היה פיני ויינשטיין, דמות מוכרת עוד מהימים בפלוגה ה'.

במהלך החודשים הבאים עסק גידי בהסברה בגדוד, בפעילות מבצעית ובתכנון. הוא זוכר שנסע למחלקות כדי לדבר עם הלוחמים. במסגרת ההעשרה המקצועית הביא לגדוד את אברהים מחולון, ששימש מורה לערבית. תקופת המאבק, שנמשכה כמעט שנה, הייתה מרובה בוויכוחים פוליטיים בין הצדדים. מצד אחד ניצב האגף הימני יותר שצייד במאבק הרצוף ומהצד השני הקיבוץ הארצי שהאמין במאבק צמוד, התנגד למאבק רצוף ותמך בפעילות תגובתית כגון עלייה, התיישבות ושמירה על הנשק. עיסוק משמעותי מאוד במסגרת המאבק היה מפעל ההעפלה. הבריטים יצרו חגורת מגן הרמטית והם הצליחו לתפוס כמעט כל ספינה שהגיעה לחופי ישראל. הספינות היו מגורשות לקפריסין, שם קימו מחנות מעצר למעפילים. הפלי"ם היה אמון על ליווי הספינות בדרכן לקפריסין והכשרת העצורים ששהו במחנות המעצר לקראת עלייה. ניתן לומר ביחס לפעילות הזאת, שהקורס הימי שהועבר עוד בסוף 1943 בקיסריה היה הכרחי. אמנם רק הפלי"ם עסק בליווי האניות, אבל שאר יחידות הפלמ"ח קלטו את הספינות שהצליחו להסתנן לחופי הארץ. גידי עצמו נטל חלק במספר מבצעים לקליטת אניות מעפילים.

פעולה נודעת שבה השתתף הגדוד השני היה במסגרת "ליל המשטרות". שם זה ניתן למבצע בו פשטו כוחות מארבעת גדודי הפלמ"ח על תחנות משטרה בריטיות בשפרעם, כפר ויתקין, ג'נין ושרונה. את התחנות איישו בין היתר אנשי ה-PMS, כוחות המשטרה המיוחדים של הבריטים שעסקו גם בסיכול מפעל ההעפלה. הכוח בשרונה, שהייתה מושבה טמפלרית באזור הקריה בתל אביב כיום, הובל על ידי דני מס. מס פיקד במלחמת העצמאות על מחלקת הל"ה, אשר נקלעה לקרב קשה בדרך לתגבור גוש עציון. הוא נהרג בקרב יחד עם כל הלוחמים שהשתתפו בו. הסיפור הפך למיתוס ועל שמו נקרא מבצע דני לשחרור רמלה ולוד במלחמת העצמאות. מס היה חבר קרוב של גידי ובאותה תקופה מפקד פלוגה ה'. גידי היה חלק מכוח האבטחה החיצוני שהתמקם במקום שם עומדים כיום מגדלי עזריאלי. הוא עשה זאת לאחר שהחליף קצין מהגדוד שתכנן את הפעולה, אבל חלה ולא התאפשר לו לקחת בה חלק. הפעולה עצמה נכשלה ובחילופי האש עם הכוחות הבריטים במקום נהרגו ארבעה לוחמי פלמ"ח. זו הייתה הפעולה הצבאית הראשונה בה נהרגו פלמ"חניקים ועל שמם נקרא רחוב הארבעה בתל אביב. בעיר נערכה הלוויה המונית בנוכחות יותר מחמישים אלף איש, אשר ניצלו את הבמה למפגן הזדהות המוני עם המאבק בשלטון הבריטי. למחרת ההלוויה נסע גידי עם ישראל גילי שנתן לו טרמפ לגבעת ברנר

בדרכו לנען. באותו יום התפרסם מאמר ב'על המשמר' (עיתון הדגל של השומר הצעיר) נגד הפעילות ההתקפית של תנועת המרי, בהשפעת ליל המשטרות. גילי שטף אותו ואמר בציניות שמה שהיה כתוב בעל המשמר היה מעשה "פנינים להתפאר". גידי בכלל לא קרא את המאמר ולא הבין על מה המהומה אך היה בין הפטיש לסדן, בין ההגנה לשומר הצעיר. הוא נדרש להסביר פעולות שהתנועה שלו התנגדה להן. במבט לאחור הוא סבור שבמהלך התקופה שלו כקצין הסברה הזדהותו עם השקפות התנועה לא הייתה מוחלטת והתערורו בו ספקות.

ביוני 1946 הגיעה תקופת המאבק לשיאה במבצע "ליל הגשרים". הפלמ"ח ביצע בלילה שבין ה-16 ל-17 ביוני תקיפה משולבת על אחד עשר גשרים בכל שטח ארץ ישראל. תשעה גשרים פוצצו, אחד ניזוק קשות ואחד לא נפגע כלל. הפעולה בגשר א-זיב (אכזיב) נכשלה וארבעה עשר לוחמי פלמ"ח נהרגו מפיצוץ בשוגג של מטען החבלה. בסך הכול נחשב ליל הגשרים להצלחה, וגרם ניתוק זמני לנתיבי האספקה של הבריטים. אחד הגשרים שפוצצו בליל הגשרים היה גשר אלנבי על הירדן, צפונית לים המלח. גשר אלנבי היה אמור להיות גולת הכותרת של ליל הגשרים כולו, בגלל מיקומו בלב שטח האויב ובגלל מורכבות ציר הנסגה. אלא שלאחר הפעולה הוסטה עיקר תשומת הלב באופן מובן לאסון באכזיב. למפקד הפעולה בגשר אלנבי התמנה חיים בר-לב, מ"פ ד'. הוא עזב את מטה הפלוגה בבית השיטה לצורך ההכנות, ועסק בגיבוש תכנית המבצע. הכוח שיועד לפעולה הורכב מירושלמים חברי הרזרבה של הפלמ"ח, כלומר לוחמים שהשתחררו ונקראו לשירות מעת לעת, ומלוחמי פלוגות ה' ו-ב'. בניגוד לפעולות אחרות, במקרה הזה לא שלל השומר הצעיר את ההתנגדות המזוינת מכיוון שראה בכך תגובה למדיניות הבריטית הנוקשה להעפלה מאירופה. בהנהגת היישוב ישבה ועדה שאישרה את כל פעולות המאבק. ועדה זו נקראה ועדת X ונציג השומר הצעיר בה היה קובה ריפתיין.

ההכנות החלו מספר שבועות לפני הביצוע, כשבין היתר נערכו סיורי מפקדים מקדימים. בר-לב מינה את גידי לסגנו. יחד עם מפקד החוליה עוזי נרקיס סיירו בגשר אלנבי. צפון ים המלח היה אזור מבודד ומרוחק, כשבית הערבה הוא היישוב היחיד שנמצא בין גשר אלנבי לקלי"ה. חומר הנפץ הועבר מבעוד מועד לבית הערבה על גבי משאית זבל עופות שיצאה מירושלים. הוא הוטמן מתחת לערימת הזבל כשמנחם רוסק, מפקד פלוגה ח' יושב בראש הערימה. ביום המיועד ירדו כל הלוחמים לבית הערבה ופתחו בהכנות לפעילות. לפני מסדר היציאה הגיעה הודעה ממטה הפלמ"ח על כך שהפעולה נדחתה כתוצאה מאילוצים מדיניים. בימים שלאחר דחיית הפעולה עוד הספיק הגדוד השני לעבור נקודת ציון חשובה כאשר המג"ד, פיני ויינשטיין, פינה את מקומו לאיש ההגנה זאב גל, חבר קיבוץ עין המפרץ. גל

היה איש מצוין, טיפוס שקט, מבוגר יחסית. הוא היה אדם מסוגר, מה שהקשה עליו להסתגל ולהתחבר ל'סברסים' ילידי הארץ עליהם פיקד.

בחלוף שבוע קיבלו הלוחמים את הפקודה ונערכו לביצוע. באישון ליל ה-16 ביוני, עזבו את בית הערבה ונסעו עד למרחק של קילומטר וחצי מגשר אלנבי מצדו המערבי. בנקודה זו ירדו הלוחמים מרכב ההובלה, כשנהג הרכב נשאר להמתין שם עם בת זוגו. היה חשש אמיתי שהבריטים יגלו את הרכב עם שניהם, אז כמענה לכך הותירו את השניים כבולים. תוכנן, שבמידה והבריטים יתפסו אותם הם יספרו שערבים שדדו אותם וברחו. בינתיים, החל הכוח לנוע לכיוון הגשר, שעמד בלב גאון הירדן והיה מוקף בג'ונגל של עצים וצמחייה גבוהה. בנקודת היציאה התפצלו לשלוש חוליות ונעו לעבר הגשר. גידי היה מפקד חוליית הרתק בצד הישראלי של הגשר. שתי דקות לאחר ההתמקמות של הכוחות החלו קריאות באנגלית: who is there? במקביל נפתחה אש משני צדי הגשר על ידי שוטרים ערבים, שככל הנראה שמעו את רשרוש הצמחייה מתנועות הלוחמים. להערכתו של גידי, הערבים היו פרוסים שם בסדר גודל של שתי כיתות. החוליה שלו, יחד עם זו של בר-לב, שכבה כשלושה - ארבעה מטרים בסמוך לגשר במורד הגדה. הוא הבחין באחד השומרים מתהלך בקרבתו והחל לירות לכיוונו. בר-לב, ששכב מאחוריו, שלף רימון וזרק אותו בטעות קרוב מאוד לגידי. הרימון התפוצץ בסמוך לגידי ובר-לב היה בטוח שגרם לפגיעה בסגנו במבצע. במזל, גידי לא נפגע, ובר-לב נשם לרווחה. במקביל לאש הנמשכת פעלו החבלנים להנחת המטען על הגשר. כשסיימו את עבודתם הם קראו בקול: פוצץ! הכוח נסוג כמה מאות מטרים לאחור וצפה בלהבות הפיצוץ שהחריבו את הגשר. נערך מפקד נוכחות זריז ובמהרה חזרו לנקודת האיסוף. המשאית נמצאה שלמה כמו גם הזוג שנשאר בנקודה.

הרכב עם הלוחמים החל לנסוע לכיוון בית הערבה. בנקודה סמוכה לקיבוץ המתינה חבית בה שמו לוחמי הפלמ"ח את כל הנשקים והטביעו אותה בירדן כדי לא לחשוף את עצמם. משם המשיכו בנסיעה לכיוון קלי"ה שעל שפת ים המלח. ליד קלי"ה פעלה חברת האשלג הארץ ישראלית והיא דאגה להכין סירה עם ציוד ואוכל שתוביל את הלוחמים למקום מסתור ממנו תתחיל הנסיעה. מי שהופקדה על הכנת הסירה להפלגה הייתה תמר, אשתו לעתיד של בר-לב. עם עלייתם על הסירה התברר שהיא לא מניעה. הסירה הוחלפה בסירה אחרת ובתום ההפלגה הגיעו לעין טרייבה, נווה מדבר לא רחוק ממצוקי דרגות. כל האזור היה מכוסה צמחייה נמוכה על שטח גדול, בתוך המים ומחוץ להם. הסירה הספיקה להגיע לפני אור ראשון חזרה לקלי"ה והכוח התמקם בתוך הצמחייה העבותה במשך כל היום.

בשמיים חגו מטוסים של הצבא הבריטי שניסו לאתר עקבות לפיצוץ שארע בליל אמש, אך ללא הצלחה. הכוח שהה במסתור במשך כל שעות היום, נזהר שלא לעשות תנועות שיחשפו

אותו. התוכנית הייתה לצאת משם במסע של שני לילות לרמת רחל. לפנות ערב התכנסו מפקדי החוליות עם בר-לב והחליטו שבעקבות החיפושים הגוברים של הבריטים הם יותרו על הלילה הנוסף ויעשו את כל המסע באותו הלילה. עם החשיכה יצא הכוח לדרך של יותר מארבעים קילומטרים. ההתקדמות הייתה קשה מאוד, במיוחד בחלקה הראשון שכלל טיפוס במעלה הוואדי המתפתל בין המצוקים. בשלב מסוים אזלו המים. בור מים אקראי בו נתקלו הציל את המצב, כאשר לקחו מטפחות וסיננו בעזרתן מי שתיה. כשעברו מזרחית לבית לחם, בסמוך למאהלים בדואים החלו לנבוח עליהם כלבים. ממש עם אור ראשון, תשושים מהמסע הלילי המפרך, הגיעו בריצה לשטח הנמצא דרומית-מזרחית מתחת לארמון הנציב בירושלים. מארמון הנציב הגיעו לרמת רחל, שם התקלחו ושמעו מחבריהם על שקרה בגשר א-זיב. בין ההרוגים שם היה יחיעם ויץ, אישיות בולטת מראשוני הפלמ"ח שהצטרף לפעולה כמשקיף מטעם המטה. האסון הכבד העיב על תחושת ההצלחה שליוותה אותם לאחר הפעולה המוצלחת בגשר אלנבי.

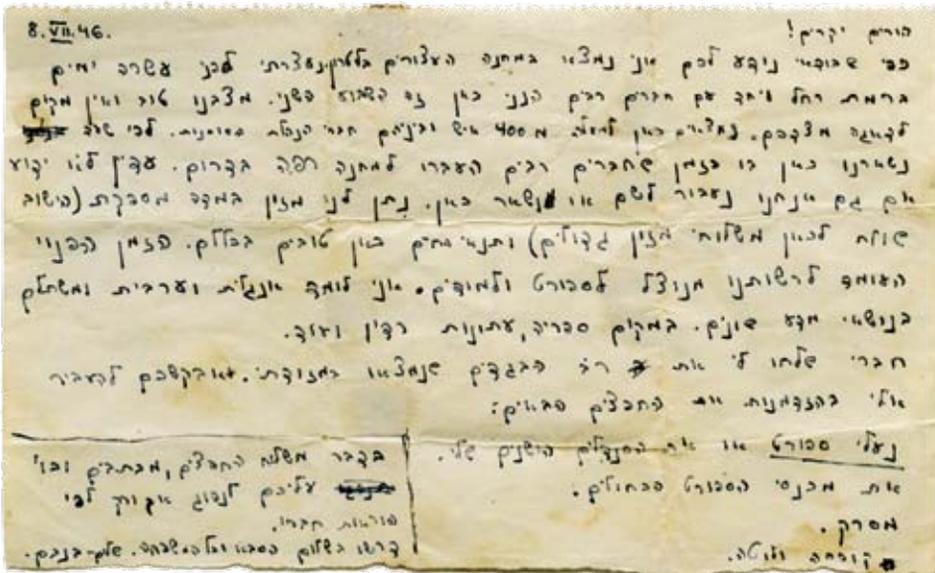
מרמת רחל נסע גידי לגבעת ברנר. בדרך הוא וחבריו לא התאפקו ועצרו בדוכן גלידה משובחת ברחוב קינג ג'ורג' בירושלים. הוא המשיך לאמו בתל אביב באוטובוס שהיה מלא עד אפס מקום. הוא נאלץ לעמוד וכדרך אגב שמע את הנוסעים לידו מדברים על מחלקה של ההגנה במדבר יהודה שנתפסה כולה בידי הבריטים ושכל לוחמיה נהרגו. מסתבר שהייתה ידיעה בעיתון על קרב קטלני במדבר יהודה... בתגובה הוא רק גיחך לעצמו ושתק. כשהגיע לתל אביב פגש את פטרוניו ברוך רבינוב וקובה ריפתין ועדכן אותם בפרטי המבצע. בסוף השבוע הבא חזר גידי לרמת רחל כקצין ההסברה של הגדוד השני במטרה לשוחח עם אנשי פלוגה ח' ולדווח להם בפירוט על ליל הגשרים. זה היה ערב שבת והקיבוץ, כמו מקומות רבים אחרים בארץ, הוקף בכוחות בריטים. הבוקר שלמחרת נודע כשבת השחורה. זה הכינוי שניתן ליום שבת, 29.6.1946, בו ערך השלטון הבריטי סדרה של פעולות נגד היישוב היהודי. במסגרת הפעולות הוכרז עוצר על הערים הגדולות, נערכו חיפושי נשק ונעצרו רבים ממנהיגי היישוב ואנשי מחתרת. עוד באותו הלילה נכנסו הבריטים לקיבוץ והחלו לחפש את אנשי הפלמ"ח בחדריהם. המ"פ מנחם רוסק התחפש לרופא והתחבא בתוך ארון בגדים, כך ניצל מתפיסה. גידי ישב בחדר עם מספר חברים, ביניהם תמר בר-לב, ובשעה שהבריטים באו לעצור אותו הוא אחז במיטת הברזל בכוח והתנגד לפעולתם. כמובן שהם התגברו עליו והוא נלקח על ידי הבריטים למכונית שחיקתה מחוץ למבנה. מרמת רחל הועברו הוא וחבריו לבית הכלא של הצבא הבריטי בשכונת טלביה. המקום היה דחוק ומלוכלך, החדרים היו צפופים. כל העצורים נאלצו לשהות בתא המעצר יחד בעמידה כשהשירותים נמצאים באותו חלל. מכיוון שרוב העצורים היו חברי הקיבוץ ולא פלמ"חניקים, הוא, בתור הסמכות

הצבאית הבכירה החליט לקחת פיקוד ויצר קשר בצעקות עם חדרים סמוכים. למחרת אחה"צ הוכנסו העצורים שוב למכונות והוסעו דרך רחובות ירושלים ליעדם הבא, לטרון.

הבריטים היו נוקשים וחווית הנסיעה לא הייתה נעימה. לטרון היה המקום הראשוני בו אסרו הבריטים את עצורי השבת השחורה. המקום התחלק לשני מחנות: לטרון א' ולטרון ב'. לטרון ב' היה מחנה מיושן בשטח פתוח, דרום מזרחית למשטרת לטרון, בו הוחזקו שבויים איטלקים במלחמת העולם השנייה. העצורים הגיעו לשם מירושלים ושהו בו יממה שלמה. בלטרון ב' הוא נפגש עם מכרים מהפלמ"ח בהם פיני ויינשטיין וצבינג'י (הנהג מגשר אלנבי). המציאות הביאה אותו לקחת סמכות פיקודית על כל השוהים בלטרון ב' ולהיות אחראי על עשרות העצורים מול הבריטים. במהלך השעות שם נלקח לאוהל תשואל של הבריטים בו נערך הליך זיהוי. הוא היה אחרון מבין העצורים שנחקר וכשנכנס לאוהל זיהה שם שני אנשים. הראשון היה יצחק בן אהרון, אותו הכיר מתקופתו גבעת חיים, והשני היה מפקד הכלניות הבריטי שניהל את התשואל. הכלניות היה כינוי שהוצמד בארץ לדיוויזיה השישית המוטסת של הצבא הבריטי, אשר הייתה אחת מהיחידות המובחרות של בעלות הברית במלחמת העולם השנייה, שחייליה חבשו כומתות אדומות. לאחר המלחמה הוצבה בארץ ישראל ונטלה חלק בפעילות נגד תנועת המרי העברי. בדיעבד התברר, שהבריטי ובן אהרון הכירו מהתקופה בה ישבו יחד בשבי הגרמני במלחמת העולם השנייה. גידי נהג על פי הפקודות, והמילים היחידות שאמר היו: אני יהודי מארץ ישראל. זו הייתה אמרה שגורה בפי אנשי היישוב היהודי במטרה להקשות את המלאכה של הבריטים בזיהוי האנשים. לא בדיוק ברור מדוע, אבל הוא היה היחיד מבין העצורים שלא הוכה לאחר דקלום המשפט הזה. כעבור שנים פגש בבן אהרון והזכיר לו את המקרה, בתגובה בן אהרון שיבח אותו על תפקודו בסיטואציה הלא פשוטה.

מלטרון ב' פיזרו את כל העצורים למחנות רפה (רפיח) ולטרון א'. גידי הועבר ללטרון א'. בין היתר היו שם המנהיגים משה שרת, דוד הכהן ודוד רמז. לקבוצה זו היה מתחם נפרד משאר העצורים שהופרד במחיצה. בנוסף היו שם גם אנשי אצ"ל, לח"י והגנה. התנאים במקום היו טובים. העצורים התגוררו בצריף ארוך. יחסם של הבריטים לא היה נוקשה יתר על המידה, לא בוצעו חקירות ולא הייתה מעורבות גסה בשגרת היום. בעת המעצר ניסו אנשי היישוב לייצר פעילויות מעשירות על מנת להעביר באופן נעים את שהותם. התפתח הווי פלמ"חניקי בין האנשים. כל בוקר השכימו וערכו תרגילי התעמלות. שרת העביר חוגים בנושאי פוליטיקה בתולדות הציונות ולשון עברית. גידי הלך לחוגים אלו וגם ניגש אל שרת והזכיר לו את מפגשם במשמר העמק שהתרחש יותר מעשור לפני כן. שרת עצמו זכור לו כאדם אינטליגנטי בעל מזג נעים.

בעוד מנהיגי היישוב מוחזקים במעצר, ביצע האצ"ל פיגוע קטלני במלון המלך דוד בירושלים. בפיצוץ הגדול ב-22 ביולי 1946 נהרגו 91 אנשים והוא הביא לפירוק תנועת המרי העברי בעקבות חילוקי דעות בין המחתרות על מתווה המאבק. בלטרון הייתה תחושה שהבריטים הולכים להחזיק את העצורים עוד זמן רב באותו מצב כתגובה לפעולה במלון. מתוך ההבנה שאינו עתיד להשתחרר בקרוב גידי כתב מכתב להוריו. במשך התקופה בלטרון הקפיד לכתוב להם כיוון שידע שהם דואגים לו. הם פחדו אך לא יכלו להתערב בהחלטותיו. טובי היה מאופק יחסית והסתיר את תחושותיו, אבל בטי הבליטה את דאגותיה. באותו היום הלך אחר הצהריים עם חבר לבית קפה וסיפר לו על כוונותיו להסתפר הואיל ויש עוד זמן רב להיות במעצר. המספרה הייתה סגורה ביום ההוא, אך באופן מפתיע הגיעה הודעה שמשחררים מספר אנשים. כבר למחרת השתחרר גידי כששרת מלווה אותו לשער. הוא חש רגש אחריות לגידי חניכו, גידי איחל לו שישתחרר גם הוא בקרוב. כך הסתיים עבורו פרק השבת השחורה.

אחד המכתבים שגידי שלח להוריו מלטרון בזמן ששהה במקום

פלוגה ב'

לאחר השחרור מלטרון הגיעה תפנית מפתיעה. גידי שב לבית אמו בתל אביב ומצא שם פתק אותו השאירה לו שולה, המזכירה של הגדוד השני. בפתק נכתב שזאב גל המג"ד יחכה לו בערב באוהל מצפון לירקון, באזור סמינר הקיבוצים של היום. גידי התייצב ועדכן את גל על קורותיו בלטרון. גל הסביר את ההתרחשויות האחרונות והמשמעות שלהן בנוגע לגדוד השני. המאבק הסתיים והפלמ"ח נערך למציאות החדשה בה יש לארגן את השורות חזרה. בעקבות השבת השחורה התפזרה פלוגה ב' לכל עבר, והלוחמים חששו לחזור מחשש שהבריטים ילכדו אותם. הם לא ידעו היכן המ"פ. גל הודיע בשם מפקד הפלמ"ח, יגאל אלון שגידי מתמנה למפקד פלוגה ב' בגבעת ברנר. תפקידו היה לאתר את הלוחמים ולאסוף אותם מחדש עד לגיבוש הפלוגה כפי שהייתה בעבר.

במפקדת הפלוגה בגבעת ברנר לא נותר אף אחד, לכן גידי נסע לרחובות והתמקם אצל הדודים. דוד ושושנה גרו בבית שהיה שייך לקופת חולים ברחוב מנוחה ונחלה. מולם היה ביתו של הסופר ס. יזהר. הוא מיקם חמ"ל במרפסת שלהם ומשם החל לדבר עם חבר'ה שניסה להביא לפלוגה. באופן טבעי דיבר עם שייקה גביש, חברו הטוב, שהיה אז מפקד מחלקה בנען. שייקה כמובן נרתם והביא את חייליו. עקב צירוף המקרים מצא עצמו גידי מפקד על שייקה, אתו עבר יחד קורס מ"מים ובקלות ניתן היה להחליף ביניהם תפקידים. שייקה כבר היה אז מ"מ מנוסה וותיק, אך שניהם צלחו את העניין בצורה חלקה והיחסים ביניהם היו טובים. הקשר כאמור נשמר לאורך השנים ואפילו בשנים האחרונות במהלך ישיבות משותפות במרכז גלילי נהגו שניהם להסתודד ולהפריע למהלך התקין של הדיון. בצמוד למחלקה בנען ישבה גם מחלקת הטיס של הפלמ"ח, אשר אמנם הייתה כפופה לגדוד הרביעי אך הייתה בקשרי רעות עם פלוגה ה' ויחד יצרו הווי משותף. המחלקה התאמנה ברמלה ובין חבריה היו דווקא אנשים שלא התפרסמו כטייסים מהוללים. אחד מהם היה גבריאל רפפורט (גברוש) מבית אלפא, חברו של גידי ולימים אחד מפורצי דרך בורמה במלחמת העצמאות. חניך אחר היה בחור צעיר בשם סטף ורטהיימר. סטף היה תל אביבי ממוצא גרמני אותו הכיר גידי מימי נעוריו בעיר. ההיכרות הזאת התפתחה בערוב ימיהם לחברות עליה עוד יסופר.

לאחר מאמצים רבים הצליח לאסוף את השורות וליצור פלוגה ב' מחודשת. אחת המחלקות הורכבה מהכשרת בנות של הקיבוץ המאוחד, יעל טבנקין (אשתו של יוספ'לה) ותמר בר-לב היו ביניהן. הבנות היו ממש לפני שחרור כשגידי נהיה מ"פ, וכעבור זמן קצר השתחררו כולן, למעט אחת מהן, שהייתה מעין חרוד וקראו לה נועה. נועה הייתה אחראית על תחנת האלחוט. מהתחנה הזאת העבירו וקלטו בכל יום שדרים מהמפקדות. האווירה המתחרתית

והמדיניות החשאיות גרמו לכך שאף אחד, כולל מפקדי הפלוגה, לא ידע היכן נמצאת תחנת האלחוט. כל יום הוא היה רואה את האלחוטנית הולכת לכיוון התחנה אך לא ידע בדיוק לאן. רק לאחר 1948 נחשף מיקום התחנה בחשמלייה של גבעת ברנר. זוהי דוגמה אחת סמלית לתופעה הידועה גם בשם הזקס. המילה הוזכרה בהקשרים שונים, בין היתר בשירו הידוע של חיים חפר "דודו". משמעות הביטוי בהקשר הפלמ"חניקי שלו זו הייתה נקיטת זהירות ושמירה על סודיות בפעולות המחותרת כדי לא להיחשף על ידי הבריטים. סיפור אחר שנקשר באווירת החשאיות הוא על ההכשרה הטורקית. עם היכנסו לתפקיד קיבל גידי מחלקה שחציה היה עולים מטורקיה שהגיעו לגבעת ברנר מבית השיטה. מפקד המחלקה היה נמרוד לויטה מעין חרוד. הוא היה בנו של לייב לויטה, מהמנהיגים הבולטים של הקיבוץ המאוחד. לחיילי המחלקה הטורקית אסור היה לדעת את זהות המ"פ מטעמי ביטחון שדה. אפילו בתהליך קליטתם בפלוגה הם פגשו רק את המזכירות הפלוגתיות, שהן בעצמן לא ידעו את זהות המ"פ.

זמן מה לאחר כניסתו של גידי לתפקיד מונה מפקד חדש לגדוד השני. יצחק רבין סיים חופשת מחלה לאחר ששבר את רגלו עוד לפני השבת השחורה וקיבל את התפקיד. למעשה הוא שימש כמפקד הישיר של גידי במהלך רוב תקופתו בגבעת ברנר והיו להם מפגשים רבים בשגרה. באותה תקופה, במסגרת תכנית יפת למאבק בבריטים, הוחלט למפות את מחנות הבריטים בארץ ולהכין תיקים מבצעיים מפורטים. למפקד המבצע התמנה יצחק שדה. הורכבו מספר צוותים באזורים השונים, ובמחוז הדרום מינו שלושה קצינים לביצוע המשימה: מפקד הגדוד השני יצחק רבין, מפקד פלוגה ב' גידי לבלד ומפקד המרחב מטעם ההגנה משה צדוק. הוקצו מספר חודשים להשלמת המשימה כשהתוצר הסופי היה אמור להיות מוגש לאישורו של יצחק שדה. גידי הפקיד את משימת הסיור והתיעוד בידי כיתת הסיירים הפלוגתית. הם סיירו בארבעה-חמישה מחנות. הם הצליחו להערים על הבריטים ולהיכנס למחנות במסווה של פועלים. הסייר הבכיר של הכיתה היה יצחק זמיר והוא היה אחראי על הכנת התיקים והצגתם לגידי יחד עם תכניות פעולה אופציבוליות לפריצת המחנות. זו לא הייתה הפעם הראשונה שמשימת סיור ותכנון הוטלה על זמיר והסיירים. לאחר השבת השחורה, כשרבין עוד היה בשבי הבריטים ברפיח עם רגל שבורה, נשלחו הסיירים לסייר במחנה ולהציע תכנית פעולה לשחרורו. התגבשה תכנית והמסמכים הסודיים הוטמנו בסליק שהיה בפרדס סמוך לגבעת ברנר. באותה תקופה היה האצ"ל בעל נוכחות חזקה מאוד במושבות וכתוצאה מכך גם בפרדסים, ולכן ערכו הבריטים חיפושים תכופים ומרדפים באזור. גידי חשש לשלום המסמכים המסווגים מפני שהסליק יכול היה להתגלות בנקל. באחד מערבי החיפושים שנערכו על ידי חיילי הכלניות, הוא הוציא את החומר ולקח אותו אליו.

עובדה חשובה היא שאת כל עבודות התייעוד עשה זמיר בעזרת המצלמה האישית של גידי, אותה העניקה לו אמו בטי. במלחמת העצמאות זמיר נהרג כשהמצלמה עמו.

לאחר הסיורים המכינים נדרש הצוות הממונה לסייר בשטח מספר פעמים כדי לגבש את התכניות אותן יציגו ליצחק שדה. שדה כיהן אז כממלא מקום ראש המטה הכללי של ההגנה במקומו של יעקב דורי שהיה בחו"ל. גידי ניסה לתאם בין רבין לצדוק מועדים מתאימים. תחילה תיאם עם צדוק ואז עם רבין. לא שררה ביניהם חיבה רבה, רבין היה צבר פלמ"חניק טיפוסי ואילו צדוק היה קצין הגנה נוקשה. כשהגיע מועד הסיור הראשון רבין התעלם במופגן מהעניין ולא התייצב. גידי וצדוק נסעו בלעדיו. אותו הסיפור חזר גם בפעם השנייה. שוב רבין נעדר והשניים נאלצו לסייר בלעדיו. לאחר שני הסיורים ליקט גידי את כל החומר שהיה בידו, ישב כל הלילה ורשם בכתב ידו את תכניות הפעולה בקווים כלליים. לא ניתן היה לפרט יתר על המידה מכיוון שהממונים רבין וצדוק טרם אישרו את התכניות. הגיע המועד של השלושה להתייצב אצל מפקדם יצחק שדה. "הזקן" אירח אותם בדירת מסתור ברחוב בצלאל יפה בתל אביב. החומר הסודי הועבר עוד קודם לכן על ידי בלדרית שפגשה את גידי לפני כניסתו לישיבה. בפתח הדברים הגיש גידי לשדה את תכניות הפעולה שרשם. שדה עיין ושאל את צדוק האם הוא מסכים למה שכתוב. צדוק הנהן. שדה פנה לרבין ושאל גם אותו לדעתו. פניו של רבין האדימו. צדוק לא התאפק ופתח פה על רבין ועל התנהלותו חסרת הרצינות בתהליך הכנת התיקים. שדה זעם כששמע את הדברים, דפק על השולחן בחוזקה ושטף את רבין. גידי לא המתין לסוף ההתנצחות. הוא אמר לשדה שלום בנימוס ויצא מהחדר.

הדרך בה רבין נהג הייתה טיפוסית וייצגה תופעה בולטת בשורות הנהגת הפלמ"ח. שכבת הפיקוד הבכירה שצמחה בתוך הפלמ"ח הורכבה מצברים שייצגו את הישראלי החדש, מלח הארץ. ניתן למנות ביניהם את יצחק רבין, יגאל אלון, יוסף'לה טבנקין, אורי ברנר ואורי יפה. חבורת הצברים הזאת, "הסברסים" כפי שכונו בעגה הפלמ"חניקית, נשאה על נס את דגל הנעורים והתעוזה. פעמים רבות הם נהגו בעזות מצח כלפי שכבת הפיקוד הבוגרת יותר שבשורותיה היו אנשים שאינם ילידי הארץ. זה בא לידי ביטוי בסלידה מארגון ההגנה ומפקדיו הוותיקים וגם בתוך הפלמ"ח, כלפי מפקדים דוגמת שמעון אבידן, חברו הטוב של גידי בשנים מאוחרות יותר. יצחק שדה היה יוצא דופן, ולמרות גילו המופלג (כונה "הזקן", לאחר שהיה אז כבר בן 57...) והעובדה שנולד באירופה - קיבל כבוד, גם אם לא היה אחד מהחבר'ה. מקרה נוסף שמלמד על היריבות המרה בין הסברסים לדור הוותיק התרחש באותה העת, כשרבין היה מפקד הגדוד השני וגידי מ"פ ב'. באחד מסופי השבוע נסע משה צדוק מאזור השפלה חזרה לביתו בחיפה. בדרך אירעה לו תאונה והוא נפצע באורח בינוני

עד קשה. כששכב בבית החולים בילינסון הגיע גידי לבקרו ואף הביא לו בונבוניירה. כעבור זמן מה ישבו יחד רבין, יגאל אלון וגידי. רבין אמר לאלון: ראית מה גידי עשה? האידיוט הזה הלך לבית חולים והביא למשה צדוק פרחים. התגובה היחידה של גידי הייתה שהוא לא הביא פרחים, אלא בונבוניירה...

מבחינה מבצעית התבססה הפעילות בגבעת ברנר על רקע פילוג תנועת המרי העברי והתאפיינה בשיתוף פעולה הדוק עם ההגנה למשימות שוטפות. חלק מהפעילות הופנתה לטובת מה שנקרא הסזון הקטן, כלומר מדיניות נוקשה כלפי האצ"ל והלח"י. משה צדוק, מפקד המחוז של ההגנה חילק לפלוגה ב' משימות שונות בשירות הארגון שהיו יותר שיטוריות מאשר צבאיות. התקיים ביניהם ערוץ ישיר, ללא תיווך מפקדת הגדוד השני. תחת פיקודו של צדוק היו שלושה מפקדי נפות: יצחק פונדק בגדרה, יעקב פרי (פרולוב) ברחובות ואברהם גרובר בראשון לציון. פונדק ופרי המשיכו לימים לקריירה מפוארת בצה"ל. לגידי היה גם איתם קשר ישיר בשגרה. באחת השבתות נסע לבית אלפא לבקר את חבריו מהשלמת גדוד השדה. השנה הייתה 1946, כשזאב גל עוד היה מפקד הגדוד השני. לפתע קראו לו בבהילות להגיע למזכירות, לטלפון היחיד שהיה בקיבוץ. הוא חש למקום ומהצד השני נשמע קולו של אברהם גרובר. הוא אמר שהוא מחפש אותו ושאל מתי אפשר להיפגש. גידי השיב שיחזור באוטובוס אגד לתל אביב ויוכלו להיפגש שם. למחרת בבוקר הם נפגשו בתחנה המרכזית הישנה של תל אביב, שאז הייתה עוד חדשה יחסית. גרובר עדכן אותו שלפני מספר ימים פרצו לאחד הסליקים של ההגנה בנס ציונה. הש"י שיער שערכים עשו את זה, גרובר קבע שחייבים ללכת ולהשיב את הציוד שנגנב בחזרה. המודיעין שניתן על ידי הש"י הצביע על כך שמבצעי הפריצה היו ערבים שהתגוררו סמוך למושב בית עובד, לא רחוק מנס ציונה. לביצוע פעולה רגישה כזו נדרש אישור ולשם כך בא גידי למטה הגדוד השני שישב אז בגבעת הקיבוצים בין נס ציונה לרחובות. גל המג"ד אמר לו שילך לבקש אישור מההגנה אצל חברו צדוק. גידי המשיך ללשכתו של צדוק, אך הוא לא היה שם. מי שכן היה, הוא ראש הלשכה של צדוק, שלמה (צ'יץ') להט, שלאחר הקמת המדינה היה אלוף בצה"ל והתפרסם כראש עיריית תל אביב המיתולוגי. צ'יץ' הפנה אותו לרחוב הרצל ברחובות, שם היה בית קפה ששימש כמקום מפגש לאנשי ההגנה. גידי הגיע לבית הקפה וראה שם את צדוק יחד עם פונדק ופרי, שניים משלושת מפקדי הנפות שלו. לא ניתן היה לדבר על הנושא בפורום הזה, אז לאחר כמה דקות הוא לחש לצדוק: העניין עם אברהם, זה בסדר? הנוסח היה מעורפל כדי שאף אחד לא יבין את משמעות הדברים. צדוק השיב שזה בסדר. בדיעבד התברר שחלה אי הבנה והאישור של צדוק ניתן לגבי משהו אחר לגמרי. כמובן שבאותה העת ההבנה הייתה שיש אישור והפעולה יצאה לדרך.

המחלקה של שייקה קיבלה את המשימה ויצאה ליעד. הלוחמים נכנסו בראש חץ לבית החשודים הערבים. מיד עם כניסת הלוחמים הראשונים החלו להתפתח מכות בינם לבין דיירי הבית. היחסים עם ערביי הסביבה היו רגישים ולא היה רצון לעורר מהומה. גידי, שהיה בשטח, פקד על המחלקה להתקפל מהבית ולשוב לבסיס. זה לא עזר כיוון שכל העסק הפך לרועש והופרה החשאיות אותה ניסה לשמר. זאת ועוד, הציוד בכלל לא היה אצל הערבים בבית. המהומות החלו להתפשט בסביבה, העיתונות סיקרה ולמחרת הגיעה המשטרה הבריטית והתערבה. צדוק שמע על כך וקרא לגידי לבידור. הוא גולל בפניו את השתלשלות האירועים והסביר כי חשב שנתן לו אישור. צדוק אמר שבכלל חשב שמדובר בפעילות אחרת בגזרה של גרובר: בשטח לא רחוק מנען היה מחסן של חומרי חבלה אותו היה צריך לפנות. לאחר הבידור הועבר העניין לטיפול מטה ההגנה. גידי וגרובר הועמדו לדין. כשופט נקבע יהושע גלוברמן, מפקד מחוז תל אביב של ההגנה, שנהרג בתחילת מלחמת העצמאות ליד לטרון. הם הגיעו לתל אביב וגידי החל להסביר לגלוברמן את המקרה. גלוברמן שוכנע והוא זוכה באופן מלא. גרובר לעומת זאת הודח מתפקידו. במלחמת העצמאות נהרג גם הוא, באזור השרון.

מקרה אחר של פעילות פלוגה ב' בשירות ההגנה קשור לפעיל הגנה בשם איזקסון, אשר היו לו פרדסים באזור רחובות. בבית האריזה בשעריים עבד בחור ממוצא תימני שהיה חבר באצ"ל. כנראה שדרך העבודה בבית האריזה הוא התמצא בפרדסים וכך הכיר את איזקסון. לאורך מספר חודשים היה התימני סוחט את איזקסון באיומים. קצין הש"י המחוזי של ההגנה, בנימין גיבלי, הציע לגידי לתפוס את התימני. זה נענה וחוליית פלמ"חניקים יצאה למשימה, והצליחה להביא אותו מביתו בשעריים למחנה למרות התנגדותו. גידי רצה להעביר את העצור לקבוצת שילר הסמוכה כדי לכלוא אותו שם בבית קירור. אמנם היה חורף, אך האולם בו הוחזק כלל לא היה קר. מי שמונה על ידי צדוק לנהל את החקירה ולעבוד מול הפלוגה היה גיבלי. מי שהיה אחד החוקרים והשופטים במשפט השדה של טוביאנסקי, לאחר קום המדינה שרת בצהל, היה לראש אגף המודיעין, נודע בעיקר עקב מעורבותו השנויה במחלוקת בפרשת הביש. לאחר שחרורו היה תעשיין. במהלך החקירה, ביקש גיבלי את סיועו של גידי עד שהעצור הודה במעשיו. גידי התעקש להביא רופא כדי לבדוק את מצבו הבריאותי של העצור וגיבלי נאות. מי שהגיע היה ד"ר מלץ, עוזרו של הדוד דוד בבית היולדות ברחובות (כעבור חמש עשרה שנה, כשכבר היה פרופסור, הוא היה זה שערך ברית מילה ליפתח, בנו של גידי, בבית חולים העמק). לאחר ההודאה שוחרר התימני, שב לביתו ופרשת הסחיטה הסתיימה.

בקיץ 1947 שקד גידי על הכנת מסע פלוגתי למדבר יהודה. הימים היו רוויי מתח כשברקע

פרשת הסרג'נטים. הבריטים הטילו עוצר על חלקים ביישוב בתגובה לתליית שני קצינים שלהם ליד נתניה על ידי האצ"ל. המסע תוכנן להסתיים במצדה ולעבור בדרך בירושלים, רמת רחל ומדבר יהודה. בעקבות העוצר ירושלים הייתה מנותקת לחלוטין וזה פגם בהכנות. עקב הרגישות הרבה, כמו במבצעים נוספים, נדרש אישור של המג"ד. מטה הגדוד השני כבר ישב אז ברמת הכובש וגידו נאלץ להגיע עד לשם כדי לשבת עם רבין על תכנית המסע. לצורך זה יצא גידו עם הטנדר הגדודי מגבעת ברנר לרמת הכובש. הדרך הייתה בוציית והוא הגיע בקושי דרך השטח. לאחר שהגיע ישב והציג לרבין את מתווה המסע. רבין סרב לאשר כיוון שהיה זהיר מאוד ולא רצה לקחת סיכונים מיותרים מול הבריטים במצב העוצר ששרר אז. גידו הפעיל לחץ וניסה לשכנעו עד שהצליח לבסוף. כנראה שידע איך להתעקש מול רבין. בחלוף כמעט שלוש שנה, כשרבין היה ראש ממשלה וגידו מפקד מחוז צפון במשמר האזרחי, הם נפגשו בכנס של המשמר האזרחי במגדל העמק. לאחר החלק הרשמי נשאו לכיבוד ורבין שאל את שר המשטרה דאז שלמה הלל: תגיד, גם אותך גידו מסדר? רבין הסביר שכשגידו היה מ"פ הוא היה בא לאישורי תכניות עם פנקס, ואת ההערות שניתנו לו היה רושם בדף נפרד כדי שיוכל לבוא ולהציג שוב את אותה תכנית ללא שינויים.

מאחורי הטנדר, ששימש את גידו לנסיעה לאישור התכניות אצל רבין, עומד סיפור קטן. לגדוד השני היה טנדר אחד ששימש את כל הפלוגות. בפועל הוא עבר כל שבוע בין מ"פ ח' עמוס חורב, לבין מ"פ ב' גידו. חורב שרת כאלוף בצה"ל, איש מערכת הביטחון, נשיא הטכניון וחנתן פרס ביטחון ישראל למפעל חיים. גם פלוגה ה' השתייכה לגדוד השני, אך למפקד דני מס היה אופנוע, אז הוא לא היה בסבב של הרכב. באותה תקופה הייתה למס חברה בעמק, אז פעמים רבות היה נוסע יחד עם גידו לבקר. הקשר ביניהם היה הדוק וגידו מציין אותו כאחד מחבריו הקרובים באותה העת. בקשר לטנדר, לפעמים חורב היה "מסדר" את גידו ומחזיק בו יותר מהזמן הקצוב. למרות זאת יחסיהם היו טובים ולא נפגמו מהסוגיה... במסגרת ההכנות למסע למדבר, היה המ"פ צריך לפגוש את אנשי הפלוגה, בהם גם את המחלקה של נמרוד. הם היו כבר כמה חודשים בגבעת ברנר, אך עדיין נשמר מעטה החשאיות סביב זהותו של המ"פ. גידו בא לדבר איתם במועדון לחבר של הקיבוץ. כל המחלקה נאספה וברגע שנכנס למועדון אמרו שני בחורים: זה המ"פ? אנחנו רואים אותו כל יום אתנו במקלחת הציבורית. כך התמוססה לה בהרף עין החשאיות. בתום שלב ההכנות יצא סוף סוף המסע למצדה. זה היה מסעו השני למצדה. הראשון היה עם פלוגה ה' בתחילת דרכו בפלמ"ח והשלישי היה בשנות החמישים, עת התלווה מטעם השומר הצעיר לבני הנוער של התנועה. פלוגה ב' הלכה ללא קשרים והייתה מנותקת לגמרי מהמתרחש בארץ. נקודת הסיום הייתה היכן שניצב כיום הכור הגרעיני בדימונה. הם הגיעו למקום והמתינו למשאיות

של קואופרטיב הקיבוצים שהיו אמורות להחזיר אותם לפנות ערב לגבעת ברנר. בעודם ממתנינים עצרה פתאום שיירה של מכוניות פרטיות, מהן יצאו כמה אנשים. אחד מהם עשה רושם של אדם מכובד. לאחר שיחה קצרה התברר להם שזה היה מושל המחוז הערבי. גידי השתמש בסיפור כיסוי לפיו הם שייכים לבית ספר תיכון מרחובות והוא מורה לטבע. המושל לא כל כך האמין להם ורצה לעצור את כולם, אך המתורגמן הפלוגתי מוסא סייע לגשר בתושייה רבה והעניין נפתר. מאוחר יותר, מילא אותו מוסא שורה של תפקידים בקהיליית המודיעין. לפני שעזב המושל את המקום עוד הזמין את גידי לסעוד עמו, אך זה סרב וכך הסתיים המסע למצדה.

באחד מימי האימונים, בעת שגידי פיקד על פלוגה ב', נערך תרגיל התגנבות בו השתתף. בתום התרגיל מסרו לו הודעה מהדוד דוד, בה נאמר שהסבא מקס נפטר. מקס ואשתו שרלוטה, שנפטרה כמה שנים קודם לכן, הוזכרו כבר כמי שעלו יחד עם גידי וטובי לארץ ישראל. בארץ ניסה מקס להעביר את החברה המצליחה שלו מגרמניה, אך הסתפק בסוף בפתיחת חברה קטנה יותר יחד עם שותף יקה. החברה ייבאה קפה ותה, אך לאחר תקופה קצרה של חוסר הצלחה נסגרה. הסבא הסתכל בקנאה על אחד מפקידיו במפעל בגרמניה, אשר עלה לארץ חצי שנה לפניו ופתח את קפה עטרה המצליח. גידי עצמו נהג לשבת הרבה בקפה עטרה המיתולוגי בירושלים, שהיה מקום מפגש לאנשי המחותרות כמו גם לאנשי בוהמה ופוליטיקאים. לאחר סגירת החברה המשיכו הסבים לגור בתל אביב ולחיות ממה שהיה להם. כשהסבתא נפטרה עבר מקס לגור יחד עם בנו דוד ברחובות. הוא כבר היה חולה מאוד ונפטר תוך זמן קצר. מותו של הסבא מקס קוון היה משמעותי מאוד עבור גידי. הסבא שימש כדמות מפתח בילדותו, כשזיקתו ההדוקה ליהדות ולצינונות השפיעו באופן בולט. הוא גם היה איש שיחה וסוד שסייע לו לעבור את התקופה הקשה של גירושי הוריו. מקס ושרלוטה קוון נקברו זה לצד זה בבית העלמין נחלת יצחק בתל אביב.

לאחר שנה ושלושה חודשים בתפקיד גמר גידי אומר לסיים וללכת הביתה. הוא הודיע על כך למפקדיו ובטרם סיים את התפקיד, נקרא לשיחה עם מפקד הפלמ"ח יגאל אלון וסגנו אורי ברנר. הם שאלו אותו מי המועמד המועדף עליו להחליפו בתפקיד. גידי השיב שלדעתו נמרוד לויטה הוא האדם המתאים. יגאל אלון שאל אותו חצי בצחוק חצי ברצינות: אתה מציע לי את הבן של לויטה והחניך של יוספ'לה? הוא התכוון כמובן ללייב לויטה ויוספ'לה טבנקין, חברי עין חרוד שנודעו כחדורי להט אידיאולוגי וכמנהיגים בולטים בקיבוץ המאוחד. מלבד מעלותיו כלוחם ומפקד שנועד לגדולות, נמרוד גם היה קשור מאוד לגידי ברמה האישית. כשהיה בגבעת ברנר הוא הכיר את הגר סרני, בתו של אנצו סרני. סרני היה פעיל ציוני, סופר ואחד מהצנחנים היהודים שצנחו באירופה במלחמת העולם

השנייה. שם גם מצא את מותו. בין נמרוד להגר התעורר ויכוח בשאלה היכן יגורו. כל אחד רצה לגור בקיבוץ ממנו בא והדבר גרם לעגמת נפש רבה. גידי שימש כבורר ועזר להם לצלוח את הקשיים. תרומתו לא נשכחה לו ולאורך כל השנים ועד היום הוא בקשרי חברות טובים מאוד עם הגר סרני. נמרוד עצמו נהרג, בדצמבר 1949, כאשר רכבו עלה על מוקש בדרך לבית גוברין. כשגידי השתחרר, כל חבריו מהתנועה כבר היו בבית אלפא. הוא חש מיצוי לאחר יותר מחמש שנים בשורות הפלמ"ח. אמנם לא חיכה לו בקיבוץ עיסוק שמשך אותו במיוחד, אך בכל מקרה נטה לא להמשיך. בנוסף זה היה דבר מקובל לקחת שנת חופש בתום תפקיד מ"פ. תם ולא נשלם הרומן בין גידי לפלמ"ח. רומן ארוך ומרתק שהתחדש מהר מהצפוי.

גידי בתמונה מימיו כמפקד פלוגה ב', 1947.

פרק 3: מלחמת העצמאות וצה"ל

הגעה לקיבוץ

באוקטובר 1947 הגיע גידי לקיבוץ בית אלפא. הקיבוץ הפך מאותו הרגע להיות ביתו, המקום בו הקים משפחה וחי כבר למעלה מ-65 שנה. המגע הראשון שלו עם בית אלפא היה עוד בסוף שנות השלושים. במהלך מחנה של השומר הצעיר בחורשת שריד הוא פגש בילדי הקיבוץ. גדוד השדה שלח פלוגה ראשונה לבית אלפא בשנת 1940, לאחר הטרנספר עם רמת יוחנן. הטרנספר היה תוצאה של קרע אידיאולוגי בתוך הקיבוצים בית אלפא ורמת יוחנן בין תומכי השומר הצעיר לבין תומכי מפא"י. במהלכו עקרו משפחות שלמות מקיבוץ אחד לרעהו ושינו את פני המקום. למציאות זו הגיעה הפלוגה של גדוד השדה. באותן שנים נהגו בתנועה לשלוח בכל שנה את מחזור הבוגרים לאחד הקיבוצים הוותיקים או להקים קיבוץ חדש. בשנת 1943 הגיעה באופן רשמי ההשלמה של גדוד השדה של השומר הצעיר לקיבוץ בית אלפא. קבוצה זו נקראה "ההשלמה". בעת ההצטרפות לבית אלפא גידי היה בעיצומה של הפעילות בפלמ"ח ולכן לא העתיק את מגוריו לשם ונותר עדיין באופן מעשי בתל אביב אצל אמו. בשנים האלה היה מגיע לעתים קרובות כדי לבקר את החברים בקיבוץ. הוא רקם קשר אמיץ עם חברי הקיבוץ והכיר את כולם, מדור המייסדים ועד בני גילו. באופן רשמי הוא גם השתייך לקיבוץ כי היה חלק מההשלמה. בסוף התקופה בגבעת ברנר, כשעלתה השאלה לאן יפנה, הפן חברתי בבית אלפא הטה את הכף לטובתה.

כשהגיע לקיבוץ, מלבד המעטפת החברתית והתרבותית, לא חיכה לו שם שום דבר מיוחד. לא היה לו מקצוע מסוים שבו רצה לעסוק והוא היה צריך להסתגל לחיים החדשים בלי הפלמ"ח. מיד כשנקלט בבית אלפא דרשו את שירותיו אנשי ענף המטעים. אנשל טרייבר, מנהל הענף, שלח אותו לעבוד בפרדסים שממערב לקיבוץ, בכיוון כלא שאטה. המצב בארץ היה מתוח מאוד ולא חלפו אלא מספר שבועות מאז שבא לבית אלפא וכבר החלו האירועים הראשונים של מלחמת העצמאות בנובמבר 1947. ביום ההצבעה על תכנית החלוקה בעצרת הכללית של האו"ם, כט' בנובמבר, התאספו כל חברי הקיבוץ בחדר האוכל. היה רק רדיו אחד בכל המשק ודרכו האזינו, תוך כדי שנערכה ספירה בקול רם מצד החברים. עם תום ההצבעה וההחלטה על הקמת מדינת ישראל בארץ ישראל שמחו כולם, וחברי הקיבוץ הוותיקים רקדו וצהלו. יחד עם זאת כולם ידעו שעתידה לבוא תקופה קשה מאוד, והעריכו שיהיו התקפות של הערבים המקומיים.

עם פרוץ הקרבות המשיך גידי לעבוד במטעים. באחד הימים של דצמבר, חזר מהמטעים לקיבוץ יחד עם חברים אחרים שעבדו שם. הם נסעו בעגלה מלאה בארגזי אשכוליות, שהייתה רתומה לסוסים. במהלך הנסיעה החלו הסוסים להשתולל וכל הארגזים נעו מצד לצד. הוא נפל מהעגלה והגלגל האחורי היה בדרך הבטוחה לדרוס את ראשו. בשנייה

האחרונה, באורח פלא שינתה העגלה כיוון ודרסה את רגליו. חמש שנים בפלמ"ח עברו ללא פגע, אך דווקא בקיבוץ ראה את המוות מקרוב. בדרך נס ניצלו חייו והוא הועבר לטיפול רפואי בקיבוץ, במקום בו ניצב כיום מועדון הנעורים. הוא שכב שם שבוע בכידוד, או בלשון התקופה - איזולציה, וקיבל טיפול צמוד. חבריו מההשלמה שכנו באוהלים סמוך אליו, איפה שעומד היום מגרש המשחקים של גן חצב בבית אלפא. כשקם ממיטת חוליו שמע שיהושע גלוברמן נהרג. הוא כיבד את גלוברמן, האדם שהעמיד אותו לדין וגם זיכה אותו, ונסע להלוויה בקיבוצו יגור. עם החזרה לשגרה המשיך לעבוד במטעים, מלבד שבוע אחד בו נלקח ללול לצורך ביצוע הזרקה לאפרוחים. בתום השבוע הזה החליטו הלולנים כי הם מעוניינים בו. במטעים כמובן סירבו. כעבור יותר משנתיים, עם שובו לקיבוץ, שני הענפים התחרו ביניהם על רקע הרצון לצרפו לשורותיהם.

בשלב זה התחוללה בארץ ישראל מלחמה. מדי יום תקפו הערבים המקומיים, בסיוע מתנדבים ממדינות ערב, את היישוב היהודי. עיקר העימות התמקד אז בהתקפות על צירים ויישובים. בארץ שררה אווירת ייאוש ונספרו הרוגים רבים. התחושה הייתה קשה מאוד. בנקודה זו גידי נמצא בקיבוץ במצב אבסורדי: לאחר ששרת מעל חמש שנים בפלמ"ח הוא מצא עצמו צופה מהצד בלחימה בה נטלו חלק חבריו הטובים. אחד מהם, היה כאמור דני מס, שבתחילת המלחמה מצא את מותו כמפקד שיירת הל"ה בדרך לגוש עציון. מותו, כמו גם מקרים אחרים לא היה פשוט עבור גידי. נופלם של חברים רבים הביא לכדי כאב רב ולא מוכר. גידי ידע שהדבר הטבעי הוא להתגייס מחדש. הוא אמנם לא "חיכה על המגדל" שמישהו יבוא ויגייס אותו, אך בליבו קיווה להצטרף שוב לשורות. בינתיים, הגיב הפלמ"ח למתרחש בשטח, ופתח בגיוס המילואים (הרזרבה) שלו. גידי הרגיש שהגיעה העת. כדי לחזק את מה שכבר היה ברור, הוא קיבל קריאה מחבר קרוב - שייקה גביש, שהיה אז מפקד פלוגה ד' בבית השיטה ושלח לגידי פתק לבית אלפא. בפתק נכתב שעליו ללכת ולהתגייס. בבית אלפא החל גיוס כללי, הן בקרב חברי הקיבוץ הוותיקים והן בקרב חבריו של גידי מההשלמה. כעבור זמן קצר נקרא לדגל וחדש את ימיו במדים.

הדרכה בקורס מ"מים

כחלק מגיוס הרזרבה נדרש הפלמ"ח להקצות מפקדים משורתיו כדי לאייש תפקידים שונים בשירות ההגנה והצבא שבדרך. אחת המשימות של תחילת 1948 הייתה שליחת שלושה מפקדים להדריך בקורס מ"מים של ההגנה, קורס שבדיעבד היה האחרון שהתקיים תחת חסות הארגון. הקורס נועד להיות קצר יחסית ומטרתו להדריך מפקדים במעבר מההגנה לצה"ל, שעתיד היה להיווסד תוך זמן קצר. היה אתגר רציני להכשיר מפקדים שגדלו בתוך

מסגרת בלתי לגלית להיות מפקדים בצבא סדור. שלושת המפקדים מטעם הפלמ"ח היו גידי ועוד שני חברים אותם הכיר משנים עברו. הראשון היה תנחום אריאלי שהדריך אותו בקורס מ"כים בכפר מנחם. השני פני ויינשטיין, מפקד הגדוד השני לשעבר. שניהם היו יותר מבוגרים ממנו ואף פיקדו עליו בעבר, אך הקשר איתם היה טוב והם תפקדו היטב כקולגות. מפקד הקורס היה חיים לסקוב, שהחל כאיש ההגנה, המשיך בשירות הבריגדה בצבא הבריטי וסיים לאחר הקמת המדינה כאלוף וכראש המטה הכללי של צה"ל. הוא היה מושפע מאוד מהשירות בצבא הוד מלכותו, בקיא בשפה האנגלית, בלט בכישוריו הרבים ונודע בעיקר כמפקד נוקשה שדוגל בסדר ומשמעת. כישוריו כמצביא וכמנהיג הפכו אותו להיות הראוי ביותר לקבלת המשימה הזאת. עם זאת, הייתה קיימת עוינות בין אנשי ההגנה לבין לסקוב ויוצאי הצבא הבריטי על רקע עיצוב פני הצבא העתידי. זה השפיע והעכיר את האווירה הן בדרג הפיקודי של הקורס והן בין החניכים. בנוסף לשלושת המפקדים מהפלמ"ח מונה איש ההגנה צבי הורוביץ לשמש כסגנו של לסקוב, בתקווה שהוא יאזן את נטיותיו הפרו-בריטיות. אחד החניכים בקורס היה חנוך רוזנברג, חברו הטוב של גידי מהנעורים ומההשלמה, שנהרג בהמשך השנה בקרבות באזור ג'נין.

הקורס היה אמור להיפתח בינואר 1948 במקומו המסורתי בג'וערה. זה היה חורף וכל השטחים החקלאיים היו מוצפים מהגשמים. חברי קיבוץ עין השופט התנגדו לקיומו של הקורס באזור מחשש להרס יבוליהם. גידי, תנחום ופני הבינו ללבם של חברי הקיבוץ מכיוון שכל אחד מהם היה קיבוצניק בעצמו. הם לחצו להעתיק את הקורס למקום אחר. לסקוב עוד ניסה להתדיין עם נציגי הקיבוץ בנושא, אך ללא הועיל. לבסוף ההתנגדות הנחרצת הכריעה והקורס עבר למחנה דורה דרומית לנתניה. דורה היה מחנה צבאי בריטי נטוש בו ישבה מפקדת חטיבת אלכסנדרוני שהוקמה בדצמבר 1947. המחנה נקרא על שמו של דורה, אשתו של מפקד חטיבת אלכסנדרוני דן אבן. הבסיס בלב השרון לא היה אידיאלי להעברת התכנים הרלבנטיים בקורס המ"מים, בניגוד לגוע'רה והרי אפרים שסובבים אותה. האימונים היו מאוד סכמתיים וכללו תרגולות מחלקה באש. יום אחד העביר גידי תרגיל למחלקה שלו ולסקוב הגיע כדי להתרשם. לסקוב הופתע מאוד לראות שמפקד מהפלמ"ח מבצע תרגולת קרב כמו שכתוב בספר, או לפחות כפי שמצופה בצבא הבריטי. ברגע הזה נשבר הקרח בין קצין הצבא הבריטי לפלמ"חניק. לסקוב חיבק אותו בחיבה.

בקורס עצמו נתנו הנהלים הבריטים את הטון. מקרה מייצג היה העמדתו לדין של אחד החניכים. החניך עמד במרחק של עשרה מטרים משולחן השופט לסקוב, מרחק גדול שיבטיח את שלום השופט. הרס"ר הקשוח, גם הוא יוצא הבריגדה, ניגש לנשפט והוריד לו את החגורה ממכנסיו. כל הגינונים היו מאוד בריטיים וזרים לנורמות הנהוגות בהגנה ובפלמ"ח.

זיכרון אחר הוא השבתות במחנה. לעתים היו החניכים יוצאים דרך פרצה בגדר, פוגשים בבנות זוגם וממשיכים לבית קפה בנתניה. באחת השבתות, כשלסקוב היה בביתו בתל אביב, תפסה המשטרה הצבאית של דן אבן את אחד החניכים בקורס מבלה בנתניה. אבן היה בעל רקע בצבא הבריטי ונטה להאמין שבסמכותו לאכוף משמעת על החניכים שנמצאים באחריותו הטריטוריאלית. הוא פנה לגידי שהיה המפקד התורן בבסיס כדי ליידעו, תוך כדי גילוי מעורבות יתרה. גידי ענה לו באסרטיביות ואמר שחניכי הקורס הארצי אינם תחת אחריות חטיבת אלכסנדרוני למרות השיוך הטריטוריאלי ושאינו לו שום סמכות פיקודית כלפיהם. בהמשך הוא גם התקשר ודיווח ללסקוב על התקרית. למרות הסולידריות של לסקוב לאבן על רקע שירותם בבריגדה הוא תמך בגישתו של גידי. זו הייתה דווקא דוגמא חיובית להתקרבות בין אנשי הפלמ"ח לבין לסקוב.

בתחילת אפריל, לקראת סוף הקורס, פרץ מבצע נחשון. מבצע זה כלל ניסיון של הכוחות היהודיים לפרוץ את המצור על ירושלים. מפקד המבצע היה מח"ט גבעתי שמעון אבידן. המבצע אמנם לא השיג את יעדיו באופן מלא, והדרך לירושלים נפרצה לזמן קצר בלבד, אך הוא נחשב עדיין להצלחה גדולה שנתנה רוח גבית ליישוב בארץ ולכוחות הלוחמים. המבצע עצמו היה חסר תקדים בהיקפו מבחינה מערכתית ונדרש גיוס נרחב של כוחות. חניכים רבים מקורס המ"מים נלקחו לגדוד הרביעי של הפלמ"ח בפיקודו של יוספ'לה טבנקין, אשר הוצב באזור שבין שער הגיא לקריית ענבים. חיים לסקוב שימש במבצע כמפקד גדוד. עם שליחת המפקד והחניכים למבצע נחשון הסתיים למעשה קורס המ"מים האחרון של ההגנה, שהפך להיות גם קורס הקצינים הראשון של צה"ל. באופן סמלי, לימים ייקרא בית הספר לקצינים של צה"ל על שמו של חיים לסקוב.

גידי, תנחום ופיני היו במצב מבובל עם תום הקורס. הם באו מהרזרבה לאחר שהשתחררו, והיחידות מהן השתחררו כבר לא נזקקו להם. פתאום קמו להן חטיבות הפלמ"ח, דבר שהיה זר ללוחמים הוותיקים שהכירו את הפלמ"ח הישן. נוצרה תחושה שהפלמ"ח אותו הכירו ולוחמיו פוזרו ביחידות הצבא מבלי שניתן היה לדעת היכן הם מוצבים ומה עלה בגורלם. לא הייתה כתובת לפנות אליה. גידי ועוד חברים שהיו במצב הזה ניצבו בפני דילמה: האם להישמע לפקודות כפי שחונכו ולהצטרף לצה"ל הגדול, או ללכת הביתה. שתי האפשרויות היו לגיטימיות בנקודת הזמן ההיא ובסוף הם החליטו להישאר בצבא. תנחום מונה למג"ד בחטיבת אלכסנדרוני ופיני למג"ד בחטיבה 9. גידי לא הצטרף תחילה לחטיבות החדשות ונשאר באגף ההדרכה של ההגנה. התפקיד שניתן לו היה מאוד מיוחד. שני אישים בכירים ביישוב יועדו להיות קצינים עם הקמת צה"ל. שניהם היו חסרי הכשרה בסיסית באימוני שדה ורובאות ותפקידו היה לספק להם כלים בסיסיים

בתחום חיילות הפרט בטרם הסמכתם לקצונה. הראשון היה יעקב (ישקה) אליאב, לוחם אצ"ל בעברו וקצין המבצעים של הלח"י אשר היה מבוקש על ידי הבריטים בגין ביצוע פעולות נועזות וקטלניות. האיש השני היה נחמיה ארגוב, שלישו הצבאי של דוד בן גוריון. מכיוון שבן גוריון היה שר הביטחון ומנהיג היישוב, שלישו היה חייב לשאת דרגות קצונה. גידי לקח את שניהם ממחנה דורה לחוף קיסריה וערך להם תרגילי א"ש. זכור לו שאליאב שאל אותו באופן מתגרה: אתם בשומר הצעיר קוראים לעצמכם מרקסיסטים? אנחנו בלח"י המרקסיסטים האמיתיים. הוויכוחים הפוליטיים והאידיאולוגיים תפסו נתח משמעותי בשיחותיו עם אליאב. יחד עם נחמיה ישב גידי ביום שלפני הכרזת המדינה בחדר גדול על מיטת שדה והם שמעו יחד באמצעות טרנזיסטור על נפילת גוש עציון. זה היה רגע דרמטי מאוד שנחקק אצלו עד היום. מיד לאחר מכן קרא בן גוריון לארגוב להגיע במהירות לתל אביב לקראת הכרזת המדינה.

לטרון

ביום שישי ה-14 במאי 1948 הכריז דוד בן גוריון בתל אביב על הקמת מדינה יהודית בארץ ישראל. בהרף עין קמה לה מדינת ישראל, ומיד לאחר מכן פלשו צבאות ערב למדינה והצטרפו למלחמה נגד ישראל. עוד באותו היום הוחלט על הקמת חטיבה חדשה בכוח המגן וניתן לה המספר שבע. מפקד החטיבה היה שלמה שמיר, בוגר הצבא הבריטי וההגנה. הוא היה גם בין האנשים שזוהו עם הצבא הבריטי ובהתאם לכך כינו את חטיבה שבע בתקופה הזאת - הבריגדה. הסגל של החטיבה הורכב ממדריכים וחניכים מבסיסי ההדרכה השונים. בין המתגייסים לחטיבה שבע היו עולים חדשים שהגיעו זמן קצר קודם לכן ממחנות העקורים באירופה. היו אנשים שעדיין היו בקפריסין אך היו מיועדים להתגייס בהגיעם לארץ. גידי קיבל תפקיד זהה לתפקיד האחרון שביצע לפני שחרורו, מפקד פלוגה. הפלוגה עליה פיקד הייתה כפופה לגדוד שמפקדו היה צבי הורביץ, אותו הכיר מקורס המ"מים. סגנו של הורביץ היה פנחס (פיני) קופל, שמאוחר יותר היה המפקד הראשון של משמר הגבול ומפכ"ל משטרת ישראל. יחד אתו היו עוד שני מ"פים. הראשון היה אפרה פורת מקיבוץ מעברות והשני משה דובדבני, ממפקדי ההגנה בפתח תקווה. מפקד הגדוד השני, המשוריין, של חטיבה שבע, שנחשב לגדוד הראשון מסוגו בצה"ל, היה חיים לסקוב. קצין המודיעין החטיבתי היה וויאן (חיים) הרצוג, לימים ראש אמ"ן, לאחר מכן נשיא מדינת ישראל.

ביום שישי הוכרז על הקמת המדינה וביום ראשון כבר יצא לדרך תהליך קליטת והכשרת חיילי החטיבה בתל ליטווינסקי, היום תל השומר. למפקדי החטיבה לא היה מושג שבחלוף

ימים ספורים הם ייצאו לקרב עם החיילים החדשים שזה עתה ראו לראשונה. ההנחה הייתה שחטיבה שבע תהיה עתודה שתופעל באחת הגזרות בעתיד, לא היה שום רמז שהיא תוטל למערכה הקשה בלטרון בטווח זמן מיד. ההלם של העולים החדשים עתיד היה להגיע מהר מהצפוי בשדה הקרב. מפקדי החטיבה היו עסוקים בניסיונות לאמן את חניכיהם וכלל לא היו מודעים לכך שבו בזמן, פלשו צבאות ערב לארץ ישראל. כעבור מספר ימים כבר הודיעו לחטיבה שבע שהיא צפויה לפתוח את הדרך לירושלים, אך לא נמסרו פרטים מעבר לכך. החטיבה יצאה לכיוון נען ומשם לחורשת חולדה, שם היה שטח הכינוס וההתארגנות שלה לפני קרבות לטרון. בשלב הזה כבר היה ברור שאזור הלחימה המיועד הוא לטרון. במהלך השעות של החטיבה במקום חגו מעל ריכוזי הכוחות מטוסי אויב, שקיים ויכוח האם היו של המצרים או של הירדנים. זה היה מגע ראשון עם צבא אחר. גידי כאמור פיקד על חיילים שאותם הכיר ימים ספורים לפני שהיה צריך לצאת איתם לקרב. הכוח לא היה מאורגן ולא מאומן בהשוואה למצופה לפני יציאה לקרב. המחסור החמור בציוד היה מורגש; לפלוגה לא היו אפילו מכשירי קשר. עם זאת, הריכוז החטיבתי נתן תחושה בקרב המפקדים והחיילים שהם שייכים למסגרת כלשהי והם הצליחו להכיר את חבריהם לנשק ולהתגבש מעט כחטיבה אורגנית. האווירה הייתה מאוד מושפעת מהצבא הבריטי. אנשי הבריגדה נתנו את הטון והשפה האנגלית נשמעה הרבה בקרב המפקדים. מצד שני הרבה חיילים דיברו יידיש ומהצד השלישי, היו אנשי הגנה ופלמ"ח בין המפקדים. הבליל הזה יצר בלגאן אחד גדול בשורות החטיבה הטרייה.

כזכור זה לא היה המפגש הראשון של גידי עם לטרון. רק שנתיים קודם לכן הוחזק שם במחנה במעצר על ידי הבריטים. הפעם הבריטים כבר לא היו בתמונה, אך החוויה השנייה שלו שם הייתה כואבת וקשה הרבה יותר. לטרון שוכנת במיקום אסטרטגי, הואיל ובאזור זה עבר הכביש היחיד שחיבר את ירושלים לשפלה. צה"ל שאף לכבוש את לטרון וסביבתה כדי לחלוש על הדרך לירושלים. חטיבת הראל עסקה בלחימה באזור ירושלים וחטיבת גבעתי הוסטה לדרום כדי לבלום את המצרים. משימת כיבוש לטרון הוטלה על חטיבה שבע בסיוע גדוד של אלכסנדרוני. לפני הקרב ניתנו שתי קבוצות פקודות. הפקודות היו תמציתיות כיוון שלא היה כמעט מודיעין על האויב המצוי במתחם לטרון. הדרג הפיקודי של החטיבה שידר זחיחות כלפי מטה והשתקף פער משמעותי בין תפיסת צה"ל את שדה הקרב לבין מה שבדיעבד הסתבר שהמתין לחטיבה שבע בלטרון. דוגמה זכורה לכך היא, שבמהלך קבוצת הפקודות נשאלה שאלה לגבי המקום בו יאכלו הלוחמים ארוחת צהריים. התשובה הייתה שיאכלו בקריית ענבים. עצם המחשבה שהחטיבה תצליח להגיע ביום אחד מחולדה לקריית ענבים הרחוקה מבלי להתחשב בכוחות הלגיון הערבי בלטרון הייתה

מנותקת מהמציאות, וסימלה את חוסר המוכנות לקרב. גידי וחבריו בדרג הפיקודי הזוטר ערכו סיור מכין בזירת לטרון ולא ראו אויב בעיניהם, אך העריכו כי מוצב שם גדוד של הלגיון הערבי. ידיעה זאת ביחד עם היחס המזולזל של מפקדת החטיבה יצרה אצלם הרגשה קשה שהם עומדים בפני מחבל מודיעיני ומבצעי. בתחושה הקשה הזאת הם יצאו לקרב מול הירדנים.

בלילה שבין ה-24 ל-25 במאי יצאה חטיבה שבע מחולדה. הובאו אוטובוסים של דן מתל אביב עליהם העמיסו את הלוחמים עם הציוד. השיירה החלה לנוע מאוחר בלילה, לאחר עיכובים רבים לכיוון לטרון. מבצע בן נון א' יצא לדרך. על הציר היו חביות שחסמו את המעבר והדבר עיכב את תנועת השיירה. לבסוף, בעקבות העיכוב, פרקו כל הכוחות באור יום. הפלוגה של גידי הייתה צריכה להוות עתודה לשאר היחידות ופרקה בסמוך לכביש בפתחת דיר מוחסין, כיום באזור המושב בקוע. המשימה הממשית של הפלוגה לא הייתה מובנת לו אז ולא מובנת לו עד היום. בלי משימה מוגדרת הכטיבה לו המציאות את מה שנדרש לעשות. עם פריקת הכוחות מהאוטובוסים החלה הפגזה ארטילרית של הלגיון. האוטובוסים ועוד עשרות רכבים עמדו על הציר כשפניהם צפון-מזרחה לכיוון קריית ענבים, לפי התכנית המקורית. נוצר פקק עצום ואי סדר נורא על הציר. שתי הפלוגות האחרות בגדוד כבר יצאו לעבר המשימות שלהן והפלוגה של גידי נותרה ליד הציר בשדה שלף. הוא החל לסובב את כל הרכבים הריקים ואמר להם לחזור לחולדה. אף אחד לא ידע מה מתרחש, כשברקע נמשכת ההפגזה על הכוחות ועל האוטובוסים. במקביל הציבו בסמוך אליהם מרגמות של צה"ל שהחלו לטווח לכיוון האויב. בהיעדר פקודות ברורות פתחה הפלוגה בהתקדמות על הציר בתוך שדות השלף. במהלך ההתקדמות איבד גידי את אקדחו האישי שניתן לו מספר ימים קודם לכן. הוא אמר זאת לקשר שלו. הקשר, שהתגלה בהמשך הקרב כאיש מסור ונמרץ, התעקש לחזור תחת אש ארטילרית ולמצוא את האקדה. גידי אסר עליו לחזור. הקשר לא ציית לפקודה, ניצל רגע של חוסר תשומת לב של מפקדו וחזר לשדה בו פרצה בדיוק דלקה כתוצאה מנפילת פגז. כעבור מספר דקות שב כל עוד נפשו בו בריא ושלם עם האקדה האבוד.

בינתיים הגיעה הפקודה הבלתי נמנעת לסגת. זה היה ברור כבר משלב מוקדם, שלאור המצב בשטח, וחוסר המוכנות של כוחות חטיבה שבע, לא נותרה ברירה אלא לשוב לחולדה להתארגנות מחודשת. גידי קיבל משימה ללכת לבדו לנקודת תצפית ומשם לחפות על נסיגת הכוחות כנציג הגדוד שלו. הוא הגיע עם ג'יפ והתמקם במשלט 200, גבעה שכיום היא חלק מקיבוץ נחשון וצפה משם במתרחש. בינתיים נסוגה כל הפלוגה שלו לחולדה. לא היו להם נפגעים עקב מיקומם המרוחק יחסית מזירת הקרבות. מספר השעות שבילה על הגבעה הזו

לבד הזכירו לו חוויות משנים עברו באותו אזור. הוא צפה במחנה המעצר שהיה ממוקם בסמוך לשם. נזכר בערגה במסע שערך בימי מלחמת העולם השנייה, עת היה בפלוגה ה' בנען, ואיך העצורים האיטלקים שם נופפו לפלמ"חניקים לשלום כשעברו ליד המחנה. הוא לא יכול היה לשכוח את השבועות שהעביר שם פחות משנתיים לפני כן יחד עם מנהיגי היישוב בשבת השחורה. כעת לא נותר כמעט שריד ממחנה המעצר.

יחד אתו על הגבעה היו ממוקמות המרגמות של צה"ל. מספר דקות אחריו הגיע לשם גם חיים לסקוב, מפקד הגדוד המשוריין של החטיבה. לסקוב הגיע גם הוא עם ג'יפ לאחר שחילץ באמצעות זחל"מ הפיקוד שלו פצועים מהשטח תחת אש ארטילרית. הוא עשה זאת בחירוף נפש ובמאמץ אדיר וניכר היה עליו שעלה לגבעה בשארית כוחותיו. על הגבעה נותרו הוא וגידי לבד עם שתי מימיות וללא קשר. הם לא ידעו על מה שהתרחש בשדה הקרב באותה העת, הם רק ידעו שבעקבות האש הכבדה התפנו הכוחות מהשטח. למעשה גידי, לסקוב ושתי המרגמות היו הכוח היהודי היחידי בגזרה שניסה לבלום את הלגיון באותן שעות. רק בשעות אחר הצהריים היה אמור להגיע גדוד של חיל המשמר מתל אביב לתפוס את הגזרה. שניהם חשו את קושי השעה והבינו שנותרו שם לבד, בין מטחי הארטילריה שעפים מעל ראשיהם בגבעה. ההרגשה הייתה לא טובה. השניים, שנקשרו עוד בקורס המ"מים בדורה, נאלצו לבלות יחד שעות אחדות בגבעה המופגזת מבלי לדעת מה יעלה בגורלם. לסקוב סיפר, עדיין תחת רושם פעולות החילוץ שביצע, על נפילתו של משה דובדבני, המ"פ המקביל. בשלב מסוים גלשה השיחה לנושא שהעסיק מאוד את לסקוב: הפיקוד על גדוד של הפלמ"ח. הגדוד המשוריין של חטיבה שבע עליו פיקד היה למעשה הגדוד השישי של הפלמ"ח והוא קיבל אותו מהמפקד הקודם צביקה זמיר. הוא הראה לגידי שני מכתבים שקיבל: אחד מיגאל אלון והשני כתב מינוי מכן גוריון. העובדה שאיש בריגדה קיבל תחת ידיו גדוד פלמ"ח התפרשה כתחילת הסוף של הפלמ"ח, והדבר עורר הדים עוד לפני היציאה לקרב. לסקוב היה בקונפליקט פנימי בין תהליך הפיוס והקבלה שהתחולל בתוכו כלפי הפלמ"ח, שניתן לייחס אותו גם לקשר עם גידי, לבין ההאשמות כלפיו כמי שנותן יד לפירוק הפלמ"ח. לפי הטון שלו, נדמה היה שהכריחו אותו לפקד על הגדוד ואם זה היה תלוי בו לא היה עושה זאת. גידי הבין ללבו ונרקם ביניהם קשר אמיץ שנמשך גם במפגשים שנערכו לאורך השנים שלאחר המלחמה. בכל המפגשים הם נזכרו בשעות המשותפות בגבעה מול לטרון, בשיחה אותה החשיב לסקוב כמעין צוואה שלו. לאחר כמה שעות התקפלו מהגבעה, וגידי נסע לחולדה כדי לחבור לפלוגה שלו.

רק לאחר הקרב התבררו ממדי הכישלון במבצע בן נון א'. שמועות בדבר מספר הנפגעים

עשו להם כנפיים בקרב לוחמי החטיבה. מערכת הרישום הצה"לית לא הייתה מסודרת, לוחמים רבים היו עולים חדשים ולא ניתן היה לעקוב אחר מצבם. אופי הקרב בו התבצעה נסיגה תחת אש הביא לכך שהרוגים רבים נותרו בשטח. כנראה שהמספרים קצת נופחו בהשפעת תחושת המפלה הכואבת ובהיעדר נתונים מדויקים. לאחר בדיקות מקיפות, ידוע כיום כי בסה"כ נהרגו 74 לוחמים ושישה נפלו בשבי. עוד רבים נפצעו, אחד מהם מפקד מחלקה צעיר בחטיבת אלכסנדרוני שנפצע קשה ושמו אריאל שרון. הכוחות הגיעו לנען ושם החל השלב המורכב של ההתאוששות מהקרב. בניגוד למה שהיה מקובל בפלמ"ח, לא הייתה מסגרת מלוכדת שניתן היה לאסוף אותה ולארגנה מחדש. הלוחמים היו אוסף של אנשים שכלל עולים חדשים, אשר הסתגרו בתוך עצמם ולא היה ביכולתם לתפקד בהמשך הקרבות. הדבר גרם לחוסר מוטיבציה אצל המפקדים לצאת עם האנשים האלה לקרב. גידי זוכר נער בן 16 שהצטרף לפלוגה. מקומו לא היה בשורות הלוחמים וגידי דאג לשלוח אותו לחבריו שעלו עמו לארץ ושהו בקיבוץ חפציבה. תחושת המחדל הגדול לא הציפה את העולים החדשים מפני שלא הייתה להם נקודת ייחוס ולא התאפשר להם לדעת את עומק הכישלון. בקרב המפקדים כשגידי ביניהם, לעומת זאת, עלו תחושות של עלבון וכעס. למרבה הצער לא היה מה לעשות בנידון. אלה היו המפקדים הבכירים ועם זה היה צריך להמשיך. לא נותרה ברירה אלא להחליט אם לעזוב הכול ולהסתלק או להישאר כחלק מהמערכת ולשאת באחריות על הכישלון. הוא החליט להישאר.

הניסיון השני לכבוש את לטרון, מבצע בן נון ב', נערך חמישה ימים לאחר בן נון א'. לקראת המבצע קיבצו את כל לוחמי הגדוד ששרדו את המתקפה הראשונה לכוח אחד תחת פיקודו של גידי. צורפו גם אנשים מיחידות אחרות ובסך הכול נוצרה ערבוביה בלתי אפשרית שלא דמתה ליחידה לוחמת. בינתיים הוא ניסה יחד עם חבריו המפקדים להשפיע על מפקדת החטיבה ולהבטיח שיופקו הלקחים מההתקפה הראשונה. ההגעה הישירה ללטרון בבן נון א' נגדה את כל העקרונות הצבאיים שנלמדו בקורסי ההדרכה שזה עתה הסתיימו. כדי להפתיע את הלגיון נדרש איגוף שייצור הפתעה, אך הזחיות בחטיבה ביטלה את הרעיון הזה ודגלה בתקיפה חזיתית על היעד. הייתה תחושה שמדברים לקיר ושום לקח לא הופק לקראת המבצע.

עוד לפני שהספיקו לאסוף את שברי הקרב הראשון, יצאו לוחמי חטיבה שבע לנסות שוב לכבוש את לטרון. על גידי הוטל לפקד על כוח שהייעוד שלו במרוצת הקרב היה לכבוש את מנזר לטרון. לצורך המשימה המורכבת הזאת דרוש היה מודיעין. הוא מציין שלא היה מידע מקדים על פריסת האויב במקום. הכוח הגיע לחפ"ק המבצע שישב בין שתי גבעות מערבית ללטרון. המפקד בשטח היה לסקוב והוא קיבל הוראות בקשר משלמה שמיר שישב מרוחק

בחולדה במפקדת החטיבה. הפעם הגיעו הכוחות בלילה, וראשונה יצאה פלוגה מהגדוד של לסקוב לכבוש את משטרת לטרון. מפקד הפלוגה היה יעקב (יקי) ווג ממרחביה. הפלוגה שלו עברה דרך הכוח של גידי בדרכה לכיוון המשטרה. גידי נזף בו שהוא עושה אי סדר במקום ושייקח את לוחמיו ויתקדם. זה היה מפגשם האחרון לפני שיקי נהרג בניסיון הפריצה למשטרה. הפלוגה של יקי הגיעה למשטרה כשבמקביל עלה גידי לחפ"ק של לסקוב, בדיוק בנקודה בגבעה בה בילו שניהם מספר ימים לפני כן. כעת המתינו לשמוע את הדיווחים של יקי מהמשטרה ובעקבותיהם לפעול. בזמן שהפלוגה של יקי רק הגיעה לגדרות של מבנה המשטרה הכריז כבר לסקוב על כיבושה, למרות שהיא כלל לא נכבשה במהלך הקרב. מיד הורה לגידי לקחת את הכוח ולהתקדם בשטח לכיוון המגזר. לא היה מודיעין על המגזר, לא הייתה הערכה על פריסת האויב, לא ידעו היכן שאר הכוחות, לא ידעו מה קורה במשטרה. ההוראה הגיעה מהחטיבה ולסקוב היה רק צינור להעברת פקודה שכלל לא הזדהה אתה. בחולדה היו מנותקים מהמתרחש בשדה הקרב. גידי התריע על משמעות הפקודה אבל ביצע את הפקודות במלואן.

לאף אחד לא היה מושג היכן נמצא המגזר בחשכת הליל. גידי הורה למחלקת החוד שלו להוליך את הפלוגה עד ליעד. בד בבד נעו כוחות שכנים בסמוך אליהם בחוסר תיאום מוחלט. לאחר התקדמות קצרה החלו להישמע קולות פיצוץ מכיוון מחלקת החוד. מיד נשלחו חובשי הפלוגה לראות מה קרה והוא אחריהם. הם מצאו את לוחמי המחלקה בתוך שדה מוקשים של צה"ל, עליו לא ידעו. מספר לוחמים נפצעו והחלו לפנות אותם לאחור. ירי ארטילרי מתון נפתח על הכוח. במהלך הפינוי קראו לגידי לקשר. בצד השני היה לסקוב שהודיע כי הכוח של יקי לא הצליח לפרוץ למשטרה ונסוג. בפעם השנייה תוך שבוע נכשל ניסיון הכיבוש של לטרון. הכוחות נסוגו משדה הקרב. באופן אבסורדי, בהיעדר ידיעות, תופת שדה המוקשים הצילה את הפלוגה מהסתבכות גדולה יותר בהמשך מול כוחות עדיפים.

לאחר הקרב העלו המפקדים הזוטרים דרישה למלא את השורות מחדש על ידי תושבי הארץ. הם טענו שהם לא יכולים לצאת לקרב עם אנשים שזה עתה הגיעו מקפריסין שבורים ומותשים. זה לא הוגן להטיל אחריות על מפקדים להוליך לקרב חיילים כאלה. הם דרשו להביא מגויסים חדשים מבית רומנו. בית רומנו היה בית משרדים גדול בתל אביב שהפך למטה הלוגיסטי של צה"ל. בזמנו היה המקום סמל להשתמטות והתחמקות מלחימה, הגרסה הקדמונית לקריה של היום. הם דרשו שיגייסו משם אנשים הכשירים להילחם. הם רשמו את הדברים במכתב וגידי נסע לחולדה למפקדת החטיבה למסור אותו. עם הגיעו חזרה לנען נמסר לו שהוא במעצר מכיוון שפתח במרידה בזמן קרב, עבירה חמורה ביותר. הוא הושם במעצר פתוח, כלומר מחנה עם אוהלי סיירים בו הלך לישון למספר שעות. באמצע שנתו

העיר אותו צבי הורביץ המג"ד ומסר לו הודעה מהמח"ט שלמה שמיר לפיה עליו לשוב לגזרה שנתפסה ביום הקרב ולתפוס עמדות במקום. הוא אמר לחבריו הקצינים שהוא יוצא לנקודה. הוא דרש מהם כי במידה ויידרשו להחיש לו תגבורת בהמשך אז שיתעקשו לא לצרף למשימה את האנשים שביקשו לא לפקד עליהם.

לפנות בוקר יצא גידי למשלטים באזור לטרון וקיבל עליהם את הפיקוד. אל הכוח במקום צורפו גם אנשי גדוד חיל המשמר שהגיעו לשם בתום הקרב, לאחר עזיבת כוחות חטיבה שבע. גידי העריך מיד כי חייבת להגיע תגבורת, והוא דרש סיוע של פלוגה. בשעות הבוקר המאוחרות הגיעה מחלקה וחצי לתגבור, עם מפקדים מהחטיבה ועם אותם חיילי גח"ל (גיוס חוץ לארץ). גידי כעס מאוד על שהפרו את הוראתו, אך הבין שלא נותרה ברירה והדבר נכפה מהדרגים הגבוהים. הם ישבו במשלטים עד העשרה ביוני, יום לפני כניסת ההפוגה הראשונה לתוקף. זו הייתה תקופה קשה עם הפגזות ארטילריות חוזרות ונשנות, ירי צלפים והיתקלויות. הגזרה ישבה בדיוק בתפר בין הירדנים למצרים ובמרחב פעלו גם כוחות בלתי סדירים. כולם ניסו באופן לא מתואם לכבוש את המשלטים. מעט מזרחית משם החלו העבודות של סירי חטיבת הראל יחד עם סולל בונה לפריצת דרך חלופית לירושלים. הדרך נקראה דרך חטיבה שבע על שם החטיבה שישבה שם. מאוחר יותר ניתן לה השם דרך בורמה, ובשם הזה היא נודעה כדרך שפרצה את המצור לבירה.

בעת הישיבה במשלטים ואבטחת העבודות בדרך בורמה ניתנה פקודה לשלוח כוח למשלט בשם "לאה 4" ליד הכפר בית סוסין, על מנת לחפות משם על פורצי הדרך. הפקודה הגיעה מהחטיבה דרך המג"ד צבי הורביץ. גידי התנגד וטען שזה חסר סיכוי לאור היערכות האויב שם. הורוביץ ניסה לשכנע אותו לתמוך בכך אך ללא הועיל. לבסוף החטיבה לא התחשבה בדעתו, והורתה לכוח לצאת לנקודה. הם יצאו באישון ליל. לפנות בוקר שלח גידי למשלט ג'יפ עם תחמושת ועוד סמל מחלקה לסיוע. שעה קלה לאחר שהג'יפ שב מהמשלט נהרגו כל הלוחמים שהיו בו כתוצאה מירי צלפים ערבים. לאחר שהג'יפ חזר מסר הנהג לגידי פתק ממפקד הכוח במשלט. שמו היה יצחק ליבנה. הוא נולד בכפר יחזקאל ונישא לבת נהלל. היה פעיל במשמרת הצעירה של מפא"י, מנהיג מלידה, איש כישרוני שנועד לגדולות בעשייה הפוליטית. בפתק שרשם רגעים ספורים לפני מותו הוא מותח ביקורת נוקבת על מי ששלח אותו למשימת ההתאבדות הזאת. במשך שנים ארוכות החזיק גידי בפתק ולא הסכים למסור אותו למשפחתו של יצחק ליבנה, על אף שהיה נתון ללחץ רב. הוא עשה זאת מפני שלא רצה לקומם את המשפחה על האנשים המזכירים בפתק. בשנת החמישים למדינה, לאחר שאף אחד מהמעורבים כבר לא היה בין החיים, מסר גידי את הפתק למשפחה.

אלה גידי!
 קפאלי ביק-זאת בא ונמסרת. מאלא אה
 כול-צילס המבארב דינסר. יזן מיין
 באהר גרונס טאלס דסד גאלס אל יזס
 ילמבאמס-אל (מקולט יאוי. ודמלחם ספוט ילמ
 בקימס אין קייכב. מולס הייט אלס
 זי סקר מיאל ביית ולסו (אצקו
 מאה ריקס בבל לילא הנבל סאמני נולס
 אל. יגנע מוקנד גילת מנען גילמ
 יזק.

הפתק שכתב יצחק ליבנה לגידי. לטרון, יוני 1948

זיכרון אחר מהימים האלה היה ביקור של שלמה שמיר ומפקד הגזרה הטרי מיקי סטון באתר סלילת דרך בורמה, שאליו גידי התלווה. מיקי סטון (דוד מרכוס) הוא האלוף הראשון בצה"ל. הוא היה קולונל בצבא ארה"ב אשר התנדב לשירות בצה"ל במלחמת העצמאות ומונה למפקד חזית ירושלים. הוא נהרג בשוגג מירי חייל ישראלי כלילה שלפני כניסתה לתוקף של הפוגה הראשונה במלחמה. במהלך הסיור השמיע גידי דברי ביקורת באוזני שמיר כלפי ההתנהלות החטיבתית בקרבות לטרון, ביקורת מתבקשת ששורשיה בכישלון הכואב והמיותר בשדה הקרב. שמיר שמע וענה במשפט שגידי לא שכה עד היום: אני עוצם את העיניים ואני אוטם את האוזניים, אבל אני אפתח את הדרך לירושלים. זה רק הרגיז אותו עוד יותר. בחלוף 40 שנה בא שמיר לראיין אותו במסגרת מחקר על קרבות לטרון ובמבט לאחור נקט גידי בגישה פייסנית יותר לגישתו של שמיר ולמדיניותו צה"ל.

בחלוף מספר ימים, לאחר שוך הקרבות הכושלים בלטרון, ירדה הפלוגה של גידי מקו המשלטים ועברה להתארגנות בנען. התחושה הכללית הייתה קשה, הכוחות ששבו מלטרון ומקרבות אחרים היו מותשים. זה ללא ספק היה אחד מרגעי השבר הגדולים במלחמה. בנען עוד הספיק להשקיף מרחוק על הקרבות שהתחוללו בגזר, באחד מימי הלחימה הקשים והמרים שהוא זוכר. זה היה יום הלחימה האחרון לפני שנכנסה הפסקת אש לתוקף והחלה הפוגה הראשונה במלחמת העצמאות. ב-11 ביוני, עם תחילת הפוגה,

הסתיים למעשה הפרק המר של לטרון וגידי קיבל היתר לנסוע לתל אביב לבקר את אמו. אמו הייתה נרגשת לראות אותו בריא ושלם. הוא לא סיפר לה היכן היה אך היא אמרה לו שנתקלה בלאה רבין ברחוב ושאלה אותה מה עלה בגורלו. לאה לא ידעה להשיב לה. לאחר החופשה בבית ירדה חטיבה שבע להתארגנות במחנה 80, ליד עין שמר. גידי דרש שיחה אישית עם שלמה שמיר ובה ביקש לחזור לפלמ"ח. געגועיו היו עזים והוא חש כי עשה את שלו בכך שהשתתף כמפקד בחטיבה שבע בלטרון, אך עתה עליו לשוב ליחידת האם. שמיר סרב לבקשה. השלב הבא היה החזרת הסגל הפיקודי של החטיבה לאגף ההדרכה ממנו באו. יחד עם עוד קצינים וסמלים שב גידי למחנה דורה כדי להדריך בקורס מ"מים, או בשמו החדש הקורס לפיקוד קרבי, שארך כחודש. זו הייתה תקופה מתסכלת בה נאלץ לשוב למקום בו לא רצה להיות. במשך שנים הדחיק את הזיכרונות מהקורס הזה, אולי מתוך בושה ותסכול על שלא הצליח לחזור לחבריו בפלמ"ח. מקרה מייצג הוא, כאשר באחד הימים הגיע עם הג'יפ של אגף ההדרכה לביקור בבית אלפא, ועצר ליד ריכוז כוחות בקרבת כלא שאטה. הם התכוונו למבצע דקל לשחרור הגליל התחתון. היו שם גם חברי בית אלפא. הוא עצר, דיבר אתם והמשיך לקיבוץ. הציקה לו העובדה שלא היה באותה עת ביחידה שהשתתפה בקרבות. אותו יום זכור לרעה גם בגלל סיבות אחרות. חברו הטוב חנוך רוזנברג נהרג בהתקפת העיראקים במבואות ג'נין ובנוסף, חבר ההשלמה אריה (ביני) בינימוב עלה על מוקש סמוך לנווה איתן ונפצע. ביני היה בשנות הארבעים מרכז הקן של השומר הצעיר במוסד החינוכי גלבע בבית אלפא והיה אמון על הדרכה ואימון הנערים לפני שילובם במסגרות כוח המגן.

בכל זאת נותר סיפור משעשע מהפרק הנשכח הזה במלחמה. בזמן ההפוגה הראשונה ערך צה"ל תרגיל רב זרועי גדול על שפת הים באזור נתניה. גידי, במסגרת תפקידו באגף ההדרכה סופח למנהלת התרגיל שהתמקמה במחנה דורה. לאחר שנגמר התרגיל הגיעו כל המשתתפים למחנה לארוחת בוקר. יחד עם גידי בשולחן סעדו מפקד התרגיל, ראש הממשלה ושר הביטחון דוד בן גוריון ונחמיה ארגוב. בן גוריון בא לראות מקרוב את התמרון הגדול של הצבא שזה עתה נולד. בתום הארוחה תפס בן גוריון את גידי בחזקה בזרועותיו ושאל אותו בלהט אופייני: מלבדך, כמה עוד תימנים יש בבית אלפא? גידי אמר לו שיש לו חדשות מאכזבות בשבילו ושהוא יקה ולא תימני. בן גוריון, אשר התבלט בחיבתו לתימנים ואף רצה רמטכ"ל תימני בשלב מסוים, התאכזב כמובן. גידי היה אז שדוף ושזוף ולכן בן גוריון התבלבל וסבר כי הוא תימני. לצערו הוא התבדה והשניים נפרדו לשלום. בן גוריון פנה להמשך ניהול המלחמה ובין היתר לסוגיית פירוק הפלמ"ח, גידי היה נחוש בדעתו לחזור ולהיות חלק מאותו פלמ"ח.

מבצע יואב

כשהסתיים קורס הפיקוד הקרבי בו הדריך, התייצב גידי במטה המנהלי של הפלמ"ח במלון ריץ' בתל אביב. מול המלון הזה, אזור מלון דן כיום, הוטבעה שבועות ספורים לפני כן אלטלנה, ספינת הנשק של האצ"ל. הפלמ"ח היה בצומת דרכים גורלית. הוא נאבק על קיומו כאשר בארץ התקיימו במערכת הפוליטית והצבאית ויכוחים, האם לפרק את מטה הפלמ"ח. קדם למשבר הזה פיטורו של ראש המטה הארצי של ההגנה ישראל גלילי. במלון ריץ' שוחח עם אורי ברנר, ממלא מקום מפקד הפלמ"ח (יגאל אלון השתתף באותם ימים במבצע דני בשפלה) וביקש ממנו לשוב ליחידה ממנה השתחרר ב-1947, הגדוד השני. הבעיה הייתה שמאז חלפה כבר כמעט שנה וניתק הקשר של יחידות האם בפלמ"ח עם מפקדיהן ששירתו בצה"ל. היחידות גם השתנו ללא היכר. הגדוד השני היווה את הבסיס לחטיבת הנגב שלחמה בדרום. ברנר הודיע לגידי שהוא ממונה לסגן מפקד הגדוד השלישי בחטיבת יפתח. זה היה גדוד למוד קרבות גבורה לשחרור הגליל והשפלה. המג"ד היה משה קלמן. גידי אמנם לא היה קשור לגדוד השלישי ולא ידע עליו יותר משידע על יחידות הפלמ"ח האחרות, אך שמח על האפשרות לשוב לעולם שהכיר כה טוב מלפני המלחמה. לאחר מספר ימי חופשה בתל אביב אצל אמו נסע לטרפנד (צריפין) - בסיס ענק שהוקם על ידי הבריטים וננטש במאי, עם עזיבתם את הארץ. חטיבת יפתח ירבה שם לאחר שהשתתפה במבצע דני לכיבוש רמלה ולוד. היה לגידי מוזר לראות את יחידות הפלמ"ח פרוסות במחנה של הצבא הבריטי. פתאום הנערים והנערות, לוחמי הארגון המחתרתי, מאורגנים במסגרת צבאית מסודרת. גם הוא הביא מעט מהסדר והארגון של הצבא הבריטי אשר עם יוצאיו בא במגע בחודשים שעברו. הוא הבין את החשיבות שבעבודת מטה נכונה, נושא שלא היה מפותח בפלמ"ח. עם זאת הוא נזהר שלא להביא יותר מדי מנהגים חדשים, כדי שהפלמ"חניקים לא יצחקו ממנו.

מיד לאחר כניסתו לתפקיד סמג"ד עזב משה קלמן את הגדוד והלך להיות סגן מפקד חטיבת יפתח. גידי החליף אותו ומונה למפקד הגדוד. אלה היו נעליים גדולות מאוד להיכנס אליהן הואיל וקלמן היה מזוהה עם הגדוד והגדוד היה מזוהה אתו. דרכם המשותפת בקרבות הקשים בגליל ובשפלה חקקה את שמו של קלמן בתודעת לוחמי הגדוד גם לאחר עזיבתו. עם זאת, שמרו השניים על קשר טוב והקפידו להתעדכן מפעם לפעם. בתחילת התפקיד אף אחד לא ידע על עברו של גידי בפלמ"ח והיה עליו להוכיח את עצמו מאפס ולבנות את מנהיגותו. גם אז וגם היום הוא מתייחס אל עצמו בצניעות רבה כמי שמילא מקום בתפקיד המג"ד, כשחקן משני בסיפור של הגדוד השלישי במלחמת העצמאות שנקרה בדרכו להחליף את קלמן האגדי.

בתום השהות הקצרה בסרפנד הוטלה המשימה הראשונה: העברת הגדוד השלישי לתפיסת גזרה בצפון הנגב במקום הגדוד השביעי מחטיבת הנגב של נחום שריג. גידי ירד לנגב בראש כוח חלוץ, בטיסה במטוס דקוטה מתל נוף לרוחמה. במהלך הטיסה אירעה תקלה במטוס לפני שנחת בשלום. מרוחמה המשיכו בנסיעה לנקודה המיועדת למטה הגדוד בדורות. מפקדת הגדוד ישבה בדורות עצמה והלוחמים יועדו להיפרס לאורך ואדי בקרבת הקיבוץ, במרחב בו עומדת היום חוות השקמים של משפחת שרון. החלק העיקרי של הגדוד, עדיין בפיקודו של קלמן, הסתננו מבעד לקווי המצרים במשך יומיים-שלושה עד שכל הגדוד התמקם בגזרה. הפיקוד על הגדוד השלישי לא היה פשוט בנקודת הזמן היא. הלוחמים כבר היו מותשים מהקרבות העזים והייתה תחושה שיורדים לנגב כדי לנוח. נדמה היה שהשיא כבר עבר ולא רצו לחשוב על אפשרות של המשך הלחימה בטווח הזמן המידי. הגדוד ישב במשלטים בגזרה למשך מספר שבועות בטרם החל מבצע יואב. אלה היו שבועות רגועים יחסית, בהם היו היתקלויות והפגזות של האויב בעיקר באזור מכרות הגופרית ליד קיבוץ בארי. את הרגיעה היחסית ניצל הגדוד לפעילות חברתית-תרבותית. קבוצה של עולים חדשים, גח"לצים בפי הפלמ"חניקים, התגייסה לגדוד עוד בסרפנד. למשלטים נשלחו מורות לעברית כדי לעזור להם להסתגל ולהתאקלם ביחידה. בו בעת נותרו בסרפנד כשליש מחברי הגדוד השלישי - חלק מבנות ההכשרות יחד עם פצועים מהקרבות בשפלה ובגליל שהו שם מנותקים לחלוטין מהפלוגות הלוחמות ומהמטה המבצעי של הגדוד. הפיצול הזה הקשה על גידי כמג"ד.

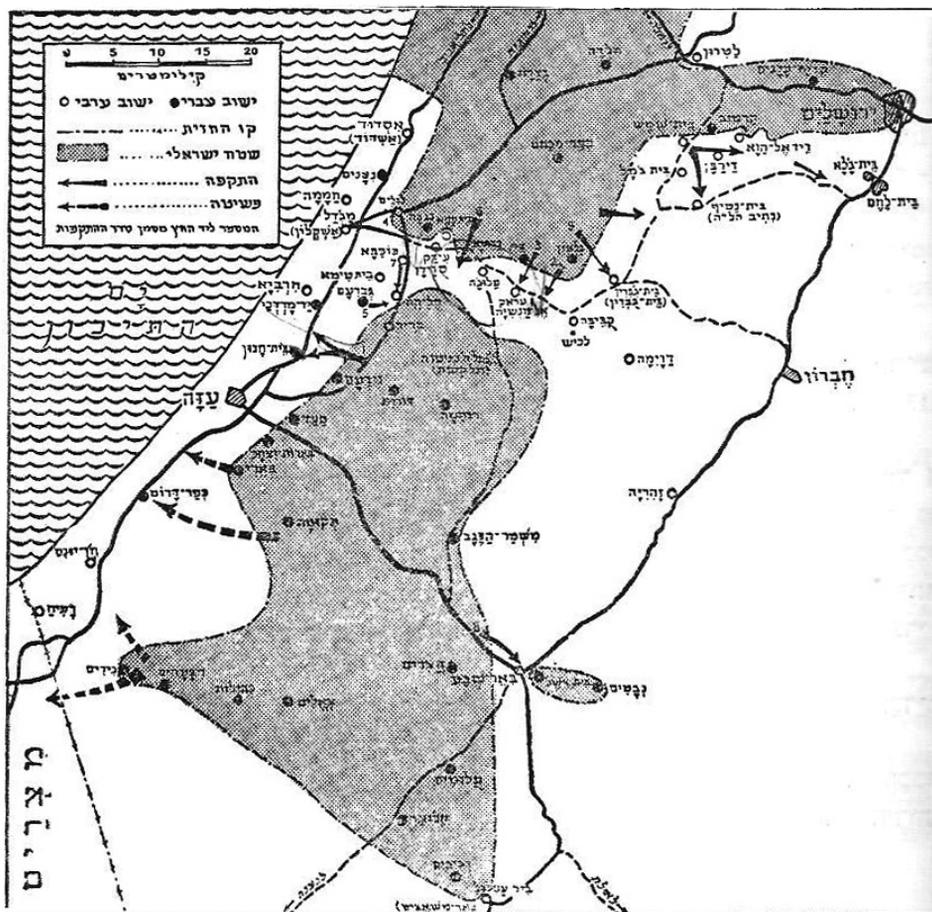
בעת השהייה בדורות הובהר לגידי, דרך צינורות הפיקוד, שבן גוריון דורש ממפקדי צה"ל לעברת את שמם. הוא רצה ליצור אחידות ולהעניק גוון עברי צברי לכל מגני הארץ. גידי קיבל זאת בברכה, כיוון שכבר מזמן חשב להיפטר משם משפחתו הגרמני. לבלד בעברית, משמעותו יער או חורשה. השם יערי נפסל לאחר שכבר היה בשימוש בתנועת השומר הצעיר. בימים ההם דובר בדורות על פריצת הדרך לאילת וכיבושה. נוסף לכך גידי רקם אסוציאציה מתאימה מהשם לבלד, דרך יער, עצים, עציון גבר המקראית אל אילת העכשווית. אמנם גם השם אילת היה שכיח, אך הוא בחר בו בכל זאת ומאז ועד היום נקרא גידי אילת.

הפרק הזה, טרום מבצע יואב, היווה אתגר מבצעי. בניגוד לחטיבת הנגב, אשר נולדה בנגב ולחמה שם, חטיבת יפתח נדדה לאורך כל הארץ ונדרש לה זמן כדי ללמוד את השטח הגיאוגרפי החדש. במהרה התרחש הקרב הראשון המשמעותי של החטיבה בדרום, בח'רבת מחאז. כוח מצרי בפיקודו של רב סרן בשם גמאל עבד אל נאצר כבש את המקום, קריית גת כיום. בתגובה השיב הגדוד הראשון בפיקודו של אסף שמחוני בהתקפת נגד,

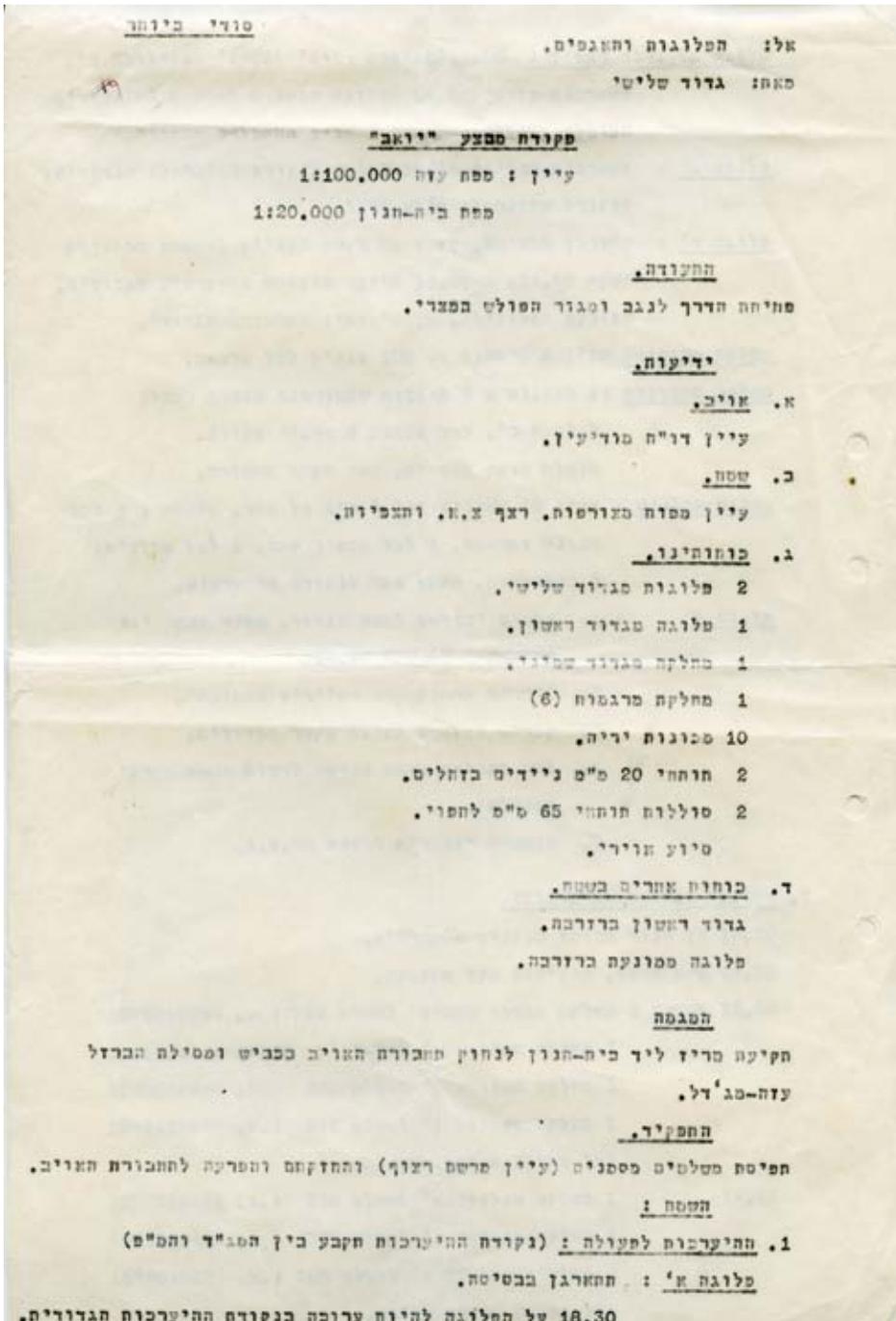
ובתום סדרת קרבות כבש את הנקודה. ס. יזהר כתב על הקרב הזה בספרו הידוע 'ימי צקלג'. תרומתו של הגדוד השלישי הסתכמה בהקצאה של מספר מכונות ירייה לפעילות. הפגיעה הראשונה של הגדוד כתוצאה ממגע עם האויב בנגב הייתה בכפר הנטוש הוג', חוות השקמים כיום. מטוסים מצריים הפגיזו את המטבח הפלוגתי ששכן שם, בו ישבו שלוש חיילות שנהרגו במקום. מדובר היה במכה מורלית קשה, לאחר תקופה יחסית ארוכה בה לא היו לגדוד נפגעים. שלוש הבנות נקברו בבית קברות צבאי זמני ליד דורות. אחת מההרוגות הייתה לילה, בתו של דב יוסף. יוסף היה עורך דין, דמות בולטת בהנהגת היישוב טרום המדינה, מושל ירושלים במלחמת העצמאות ושר בממשלות ישראל. נודע כשר האספקה והקיצוב בתקופת הצנע בשנות החמישים. בחלוף ימים בודדים מהאירוע העירו את גידי באמצע הלילה ואמרו לו שהתקבל מברק כי דב יוסף יבוא לבקר בקברה של לילה. יוסף היה אז מושל ירושלים הנצורה באופן חלקי. כל הדרכים היבשתיות היו חסומות וכך גם הנתיבים האוויריים באור יום. כדי להביאו לדרום הקפיצו טייס של חיל האוויר שניווט את דרכו במטוס פייפר בנתיבים נסתרים מעיניי האויב עד לנחיתה ברוחמה. רכב של הגדוד הסיע אותם לבית הקברות, שם פגשו אותם גידי והשליש הגדודי טיבי קידר. השעה הייתה שתיים בלילה. המעמד לא פשוט - לצאת עם מושל ירושלים לקברה הטרי של בתו. האווירה הייתה קשה ומרגשת כאחד. דב יוסף לבש ארשת עצורה ומאופקת. לאחר שעה קלה פנו למפקדת הגדוד והמשיכו לשיחה קצרה לפני שנפרדו לשלום.

הימים היו ימי סתיו, אמצע אוקטובר 1948. צה"ל היה עסוק בהכנות למבצע רחב היקף ורב חילי נגד הצבא המצרי, שישלב לראשונה גם את חיל האוויר הישראלי כחלק אינטגרלי. מטרת המבצע הייתה לשחרר את הנגב הנצור ולכבוש את באר שבע. המפקד והמתכנן היה מפקד הפלמ"ח והמפקד הטרי של חזית הדרום יגאל אלון. לרשותו עמדו חטיבות הפלמ"ח יפתח והנגב יחד עם חטיבת גבעתי וגדוד מחטיבה 8. השם שניתן למבצע: יואב, כשמו המחתרתי של איש הפלמ"ח יצחק דובנו שנפל בנגבה. על חטיבת יפתח הוטל לנתק את הכוחות המצריים במג'דל (אשקלון) ובאסדוד (אשדוד) מהכוחות הנמצאים דרומית להם בעזה. משימת הגדוד השלישי הייתה לכבוש את המשלטים באזור הכפר הערבי בית חאנון ובכך להציב טריז - חסם, בין הכוחות המצריים מצפון לעזה לבין עזה עצמה ומצרים. כמה ימים לפני המבצע עסקה מפקדת הגדוד בתכנון המשימה שניתנה להם. תחילה לא הפיצו את התכניות בקרב הלוחמים, אך ערב המבצע כבר דובר באופן נרחב בגדוד על כך שעומד להתחיל מבצע שמטרתו לפתוח את הדרך לנגב. בראייה הגדודית המצומצמת עסקו במונח 'טריז' ומשמעויותיו. זה היה מונח ייחודי שלא זכה

לשימוש במלחמת העצמאות מלבד המקרה הזה. הכוונה הייתה לתפיסת שורת משלטים שהמערבי ביניהם, כלומר חוד הטריז, ממוקם מאות מטרים ממזרח לכפר בית חאנון. הכפר עצמו היה בגודל בינוני ובנחיתות טופוגרפית. לא הייתה סיבה לשבת בתוכו כיוון שנשלט מהגבעות סביבו. מהות המשימה של הגדוד, לאחר תפיסת המשלטים הסתכמה בהגנה על מה שנכבש והתבצרות בעמדות. לחימה זו הייתה שונה באופייה מהמבצעים ההתקפיים שלוחמי הפלמ"ח הורגלו בהם עד אז.

מפת מבצע יואב

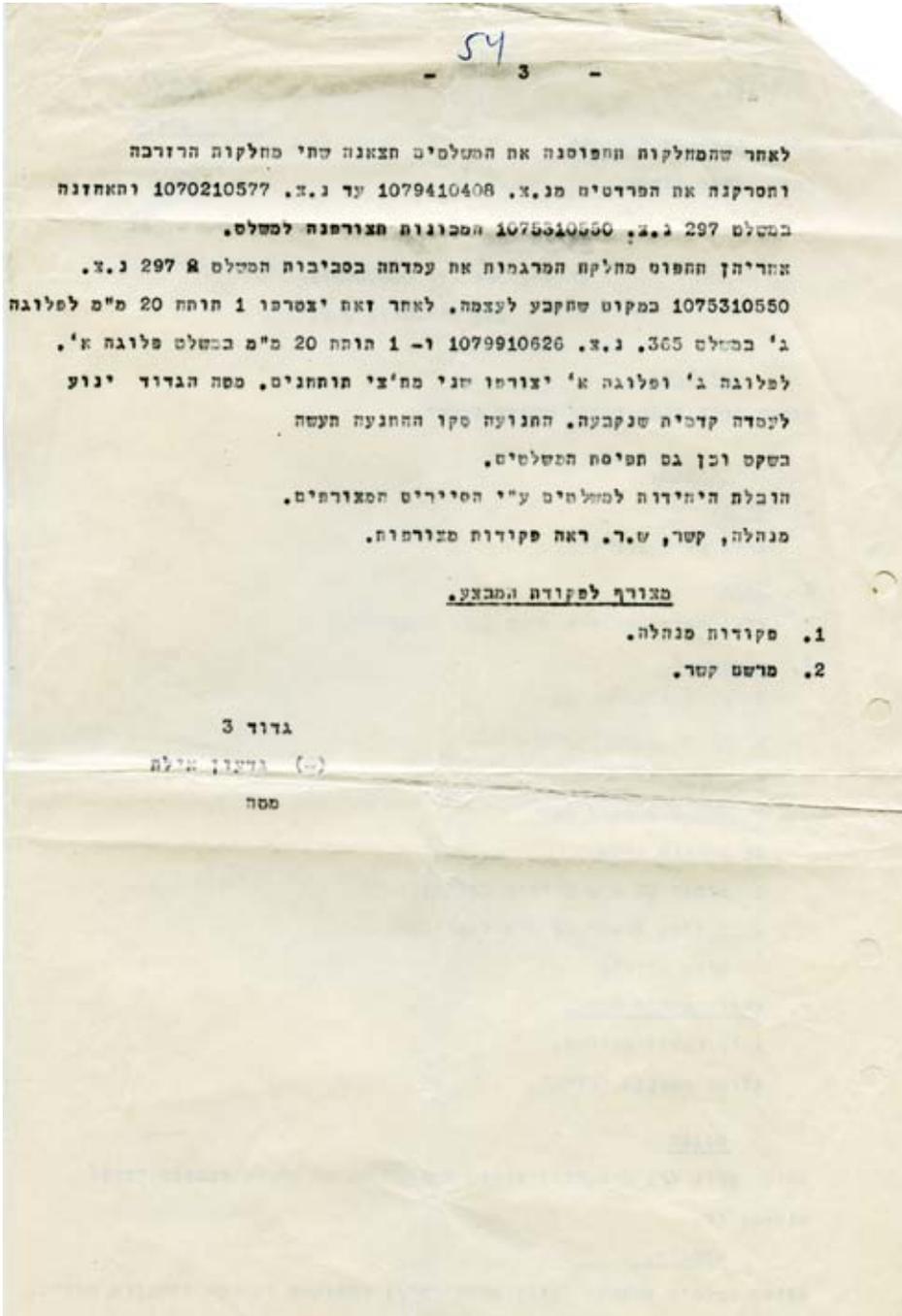

הפקודה המקורית של הגדוד השלישי למבצע יואב

- מחארגנת בהוג' 18.30. הפלוגה בנקודת ההיערכות הגדודית.
 החובלה במכויות. אחראי : קצין החבורה הגדודי.
- פלוגה ג' : מחארגנת בבסיסה. 18.30 ערוכה בנקודת ההיערכות הגדודית.
 לנקודת ההיערכות חנוע ברבל.
- פלוגה ד' : מחארגנת בבסיסה. חסין את הנשק המסייע להעמסה במכויות
 בשעה 14.00. ב-18.30 ערוכה בנקודת ההיערכות הגדודית.
 החובלה המכוניות. אחראי קצין החבורה הגדודי.
- מחלקת מרגמות: חסין 6 מרגמות ו- 100 תגויט לכל מרגמה.
- מחלקת המכוניות : 8 מכוניות + 2 מכוניות שאצורפנה מגדוד ראשון
 לפלוגה ב'. לכל מכונה 6 ארגזי פעולה.
 חובלה הנשק המסייע, ראה סעיף החבורה.
- מחלקת חבלניט : חסין 40 מטעניט בני 3 ק"ג כל אחד. מחלקת : 1 לכל
 מכונה ופרגמה. 1 לכל מכשיר קשר. 1 לכל מכונית.
 8 בנגולרות. תקחם אתח לנקודת ההיערכות.
- פלוגה ה' : 1. אלפיט יאורפו למטה הגדוד. ספקד הכחה יפנה
 הנבדקין עד שעה 14.00.
2. סייריט לרשות מטה הסייריט החסיבותי.
3. קשריט לנקודת קצינת הקשר הגדודית.
4. כחת העבודה וכחת הנדסה לרשות המטה הערפי
 המנהלתי.
5. המשטרה הגדודית לרשות הר.ט.ג.

2. התנועה מנקודת ההיערכות:

- 18.30 כל הכוח מרוכז בנקודת ההיערכות.
 19.30 שעה האפס. היחידות בקו ההתנועה.
- 19.30 תנועה : מחלקת הגדוד הסמיני למשלט 318 נ.צ. 1075810254
- 1 מחלקת מפלוגה ב' לחל-נג'ד ב.צ.
- 1 מחלקת מפלוגה ב' למשלט 303 נ.צ. 1093810846
- 1 מחלקת מפלוגה ב' למשלט 296 נ.צ. 1072410387
- לכל מחלקת הצורך מכונית.
- 1 מחלקת מפלוגה א' למשלט 356 נ.צ. 1070310528 19.45
- 1 מחלקת מפלוגה א' למשלט 306 נ.צ. 1071510468
- 2 מחלקת מפלוגה ג' למשלט 365 נ.צ. 1079810626
- לכל מחלקת הצורך מכונית.

הפקודה המקורית של הגדוד השלישי למבצע יואב

בליל החמישה עשר באוקטובר, התכנס הגדוד השלישי ליד ניר עם למפקד. גידי נשא דברים בלחץ זמן והלוחמים התפקדו. משם יצאו לתפוס עמדות בקו המשלטים ממזרח לבית חאנון. הכוח כלל את פלוגות א', ב' ו-ג' יחד עם שתי מחלקות של הגדוד השמיני של הפלמ"ח. במקביל לגדוד השלישי פעלו בכפוף לחטיבה שני כוחות מהגדוד הראשון בפיקודם של יצחק (חקה) חופי ופנחס (סיקו) זוסמן, שחיבלו בגשרים ובמסילת ברזל מצפון ומדרום לבית חאנון. הגדוד התפרס כמניפה נפתחת: זרוע אחת לכיוון יד מרדכי בצפון, זרוע שנייה לכיוון עזה בדרום. לראשונה, ובניגוד לניסיון המר בלטרון, חזה גידי בהתפרסות סדורה של גדוד אל מול היתקלות אפשרית. אמנם לא היה צפוי קרב בהשתלטות על העמדות, אך האויב היה נוכח בגזרה. התנועה הגדודית לא נתקלה בהתנגדות למעט משלט אחד ותקיעת הטריז הושלמה בהצלחה. חפ"ק הגדוד ישב בחוד של הטריז, ממש מול בית חאנון, עמוק בשטח. המשלטים היו מנותקים בחלקם האחד מהשני וכוחות הנדסיים החלו לפתוח את הצירים שבין המשלטים. חפ"ק החטיבה התקדם לוואדי בו ישב למעשה הגדוד בתקופה שלפני המבצע. לגדוד הייתה כפופה גם ארטילריה. עצמת הסיוע הארטילרי הזה התאימה למסגרת חטיבתית יותר מאשר לזו הגדודית, אך בשל הנסיבות המיוחדות הוא סופח לגדוד. מפקד הארטילריה היה ד"ר בנימין זאב (וולפגנג) פון וייזל. סופר ועיתונאי, רופא, איש צבא, אציל אוסטרי, מומחה לאסלאם וממקימי התנועה הרוויזיוניסטית. הוא היה יקה טיפוס, איש קשה. לכן, העדיפו כנראה בחטיבה שיוטב אם לא ישב אצלם וכך זכה גידי מן ההפקר. אולי עקב השפה הגרמנית המשותפת, השניים הסתדרו טוב ונוצרה ביניהם כימיה. פון וייזל היה כבר בן למעלה מחמישים ועל אף הבנתו המקצועית בארטילריה לא ממש הבין את תפקידו בלחימה הגדודית. הוא רצה להסתער קדימה עם תותחיו וגידי נאלץ לצנן את התלהבותו הלוחמנית. לאחר תקיעת הטריז התבצרו הלוחמים בעמדותיהם כשהם שולטים באש על ציר עזה-מג'דל. דבר אחד היה ברור: תגובה מצרית תגיע. התגובה לא איחרה לבוא ובשלושת הימים הבאים הגדוד השלישי היה נתון למתקפות מצריות מסיביות. הפגזות מצפון ומדרום במקביל להפצצות אוויריות שרקו מעל ראשי החיילים. רבים נפגעו. הפגיעות הקשות ביותר נרשמו בפלוגה ג', ביניהן המ"פ רפי גינצבורג (תרנגול) שנהרג במשלט שנקרא מאוחר יותר על שמו. ההרעשה על משלט רפי הייתה מהקשות והקטלניות שידע משלט צה"לי במלחמת העצמאות. חברי הכשרת ארז, שהיו חלק מהכוח הלוחם במשלט רפי, הקימו בקרבת מקום כעבור שנה את קיבוץ ארז. מותו של רפי הוא רגע שצרו עמוק בזיכרוננו של גידי כמפקד הגדוד במבצע יואב. לא זאת בלבד שמדובר היה במכה מורלית, גידי עצמו היה במשלט עם רפי כחצי שעה לפני שהופצץ. כשחזר למטה הגדוד שמע על מותו. קצין ההסברה יהודה אילן הביא את דגל הגדוד, הם עטפו אתו את רפי והורידו אותו מהמשלט לכיוון מטה הגדוד. רפי

גינצבורג היה מפקד בולט בפלמ"ח, דמות אהודה על פקודיו ומפקדיו ומותו הותיר בהלם את לוחמי הפלוגה והגדוד.

חפ"ק הגדוד שימש כסמכות הפיקודית הבכירה בשטח, משימה שהותאמה לחטיבה והייתה גדולה על מידותיו. תקיפות אוויריות לא פסחו עליו והמבצע נוהל תחת אש. מפקדת החטיבה, עם מפקד החטיבה שמואל (מולה) כהן וקצין המודיעין רחבעם זאבי (גנדי), הייתה רחוקה מדי. אמנם הם היו מעורבים בנעשה, אך הריחוק הפיזי הגביל את השפעתם על קבלת ההחלטות בשטח. כוחות הנדסה הוזעקו כדי לשפר את הביצורים במשלטים לאחר ההתקפות הקשות. מסך עשן היתמר באופן תמידי מעל כוחות הגדוד והקשה על הפיקוד והשליטה. באחד מהימים האלו נסע גידי עם יהודה אילן למשלטים הצפוניים באזור יד מרדכי. בדרך חזרה, בשטח הפתוח, איתר אותם מטוס ספיטפייר מצרי שחג מעליהם הלך ושוב והפציץ אותם. הם עזבו את הג'יפ והתחבאו בקפל קרקע וכך ניצלו. בתשעה עשר באוקטובר הצליח מטח הדיוויזיה המצרית להעתיק את עצמו ממגדל דרומה דרך הטריז. בנקודה זו הבינו בגדוד שנכשלו והטריז נפרץ על ידי המצרים. ממצב של שליטה בגזרה נקלע הגדוד לנחיתות מול האויב. בהיערכותו הראשונית לא יכול היה הגדוד לחסום את המעבר המצרי. באותם ימים הכה הגדוד השלישי על חטא והאשים את עצמו שלא כבש מלכתחילה את בית חאנון, מה שיתכן והיה מונע את מעבר המצרים. בתגובה לכך, במבט לאחור, גידי לא מתחרט. הוא טוען שכיבוש בית חאנון, למרות שהתרחש בסופו של דבר, לא היה מועיל בשלב הראשון של תקיעת הטריז. היו מספר טעמים לכך. ראשית, כפי שהוזכר, הכפר ישב בשטח נשלט. שנית, כיבוש הכפר וישיבה בו הצריכו עוד כוחות שלא היו בנמצא ברמת החטיבה וגם מחוץ לה. שלישי, השטח שממערב לבית חאנון היה חולי יותר משאר הגזרה וקשה להתחפר בו.

מולה וגנדי הגיעו לכינוס קדקודים עם גידי וסגנו אלעד פלד. הישיבה התקיימה במטה הגדוד שישב בפרדס. התחושה של אי העמידה במשימה העיבה וגידי הרגיש אכזבה על כך שמטה הדיוויזיה המצרית הצליח לעבור דרך קווי ההגנה של הגדוד. הוא ידע אמנם לשים אצבע על טעויות שנעשו במהלך הקרבות, אך הוא ידע גם כי הגדוד לא יכול היה לעצור את הכוחות המצריים לבדו. אחרי הכול גם בראי ההיסטוריה הגישה הייתה סלחנית והאירוע לא נתפס ככישלון. בישיבה בפרדס הוחלט על הרחבת הטריז מערבה, כלומר כיבוש בית חאנון והדיונות שממערב לו על מנת להפסיק את מעבר המצרים דרומה. למרות ההתנגדות הראשונית, החליט גידי שבשלב זה יהיה נכון לכבוש את הכפר. בליל התשעה עשר באוקטובר כבשו כוחות הגדוד השלישי את בית חאנון ללא התנגדות ולאחר מכן את המשלטים שניצבו מערבית לו בשטח החולי. הציר בו עברו המצרים בבוקר שלפני נחסם.

הצבא המצרי היה על סף ניתוק מגע בין הכוחות בעקבות הרחבת הטריז, אך המהנדסים הצבאיים שלו הצליחו בעזרת רשתות וגזעי עץ למצוא נתיב על קו החוף ובכך לעקוף את הטריז. חלק מהכוחות המצריים ממג'דל צלחו את נתיב החוף והגיעו לעזה. לאחר נסיגת הצבא המצרי מהשטח הצפוני לטריז למעשה הסתיים תפקידו של הגדוד השלישי במבצע יואב. בערב ה-21 באוקטובר נכנסה לתוקפה הפוגה בקרבות.

המג"ד גידי אילת והנהגת רבקה עמית בנגב

לאחר הכרזת הפוגה המשיך הגדוד לשבת בשטחים שכבש. הפלוגות שהו במשלטים והתאפשר להן לנוח מעט ולארגן את השורות לאחר הקרבות הקשים והאבדות הרבות. בשבת בבוקר, יום לאחר הכרזת הפוגה, אירעה תקרית חריגה. בפרדס סמוך לבית חאנון בגזרת פלוגה א' הופיע לפתע משוריין של הצבא המצרי, מדגם דינגוט האנגלי. מיד קראו לחוליית "פיאטיסטים" למקום. הם הצליחו לחבל בגלגל השמאלי של המשוריין ולעצור אותו. המשוריין נעצר ממש בשולי הפרדס ושלושה חיילים מצריים נפלטו ממנו. אחד הצליח לברוח, כנראה לעזה, מבלי שהצליחו לתפסו. השניים האחרים הוקפו על ידי כוח הפלמ"ח ונתפסו. השבויים היו סרן בצבא המצרי והקשר שלו. הקצין נפצע קל בראשו מרסיס של רימון שנזרק וטופל בידי חובש ישראלי. שניהם הושקו במים ולאחר רבע שעה עלו על הג'יפ של גידי, שהיה נוכח במקום, ונסעו אתו למפקדת הגדוד. שם שוחחו, כמובן תוך העברת

המידע אודות תפיסת השבויים לדרגים העליונים. מתחקור ראשוני של גידי התברר שהסרן המצרי שייך ליחידת פרשי המלך, אך במקביל הוא עובד באקדמיה הצבאית ובא לסקר את המלחמה כעיתונאי לעת מצוא. לבית חאנון הוא הגיע כאשר שמע שיש הפוגה וניסה בתמימות לעבור ממג'דל לעזה. שמו היה ג'ליל רסק והוא היה בעל ייחוס משפחתי מכובד מאוד, אביו היה סגן שר הכספים במשטרו של המלך פארוק. בעודם מדברים פנה לגידי והכריז בביטחון: "תשמע, אני מכיר אותך. מאיפה אנחנו מכירים?" גידי התאמץ להיזכר היכן נפגשו ושאל האם היה פעם בתל אביב. רסק השיב בשלילה ושאל בתגובה האם היה פעם במצרים. כמובן שהתשובה הייתה שלילית והובן שמעולם לא התראו באופן ממשי. בשלב זה הועבר השבוי לקצין המודיעין של חזית הדרום, זרובבל ארבל. שם התברר שאמנם הפרטים שמסר לגידי אודות ייחוסו המשפחתי ותפקידו הצבאי היו נכונים, אך חלקיים. בפועל הוא היה גם סגן מפקד גדוד טנקים שלחם בח'רבת מחאז ובפלוג'ה. הוא נותר במחנה שבויים עד לשחרורו עם הסכמי שביתת הנשק בין ישראל למצרים.

לאחר כמה חודשים חלה תפנית מפתיעה בפרשה. לגידי הייתה ידידה טובה במצרים. שמה היה קלרט (אורה) צוקרמן, לימים שוויצר. היא הייתה פעילה בהגנה ואף שימשה כעוזרת של יולנדה הרמר (הרמור), סוכנת המוסד שבילתה בקרבת צמרת הממשל המצרית ומסרה מידע חיוני בעיקר סביב תכניות צבא ההצלה של אל-קאוקג'י במלחמת העצמאות. שוויצר ביקרה תכופות בארץ ובאחד מביקוריה נטלה חלק בקורס יחד עם חברים נוספים ממצרים בחסות הפלמ"ח. הקורס שלה התקיים בגבעת ברנר כשהאחראי היה מפקד פלוגה ב' - גידי. כך הכירו והתיידדו. במלחמת העצמאות שהתה אורה במצרים והספיקה עוד לנסוע ללימודים באוניברסיטה בארה"ב לפני שהגיעה לארץ ממש בשלהי המלחמה. בבואה לישראל נפגשה עם גידי ואמרה לו: "תשמע! איזה מזל בכלל שאני פה, בגללך כמעט אסרו אותי ואת אבא שלי". הוא שאל: "מה קרה?" היא סיפרה לו שבזמן המלחמה יחידה של פרשי המלך ביצעה חיפוש בבית אביה בקהיר. היא התעכבה בדבריה על קצין מצרי שעשה חיפוש קפדני והגיע גם לאלבומי התמונות. בין התמונות היה גם צילום של גידי, אותו נתן לאורה כמזכרת לתקופה בגבעת ברנר. הקצין פנה לאורה ושאל אותה מי הבחור הזה. היא ענתה שזה חבר שלה. הקצין בחן את התמונה בקפידה ולמד אותה היטב. הוא לא האמין ואמר לה שהבחור לא נראה מקומי. כמובן שחשד שמדובר בישראלי, אך אורה שיקרה ובדתה שמוצאו באלכסנדריה. סיפור הכיסוי עבד כנראה ואורה ואביה נחלצו מהמצב המלחיץ. היא אמנם לא ידעה את שמו, אבל תיארה את מראהו החיצוני באופן מפורט ביותר. דבריה לא הותירו כל ספק: הקצין מקהיר הוא אותו סרן תועה שנתפס בפרדס וטען שהכיר את גידי. כך נסגר המעגל ונוסף סיפור למאגר הזיכרונות מהמלחמה.

בחזרה לטריז. בשבת בה נתפסו השבויים המצריים הסתיים למעשה הפרק הלחימתי של מבצע יואב עבור חטיבת יפתח. יגאל אלון היטיב לתאר את חשיבות תפקידו של הטריז באומרו: טריז בית האנון היה הסדן שעליו הכה הפטיש במבצע יואב. בשבועות הבאים עוד תפסה החטיבה את הגזרה לפני ששינתה את מיקומה. בשבת השנייה של הגדוד בגזרה, שבוע לאחר פרשת השבויים המצריים, הגיע יגאל אלון לביקור. רק אז, כשהסתיים מבצע יואב עליו פיקד, הוא התפנה לבוא ולהתרשם מקרוב מהיערכות הכוחות באזור. גידי לקח אותו לסיור בטריז, שם סייר במוצבי הגדוד השלישי ובבית האנון. משם ביקש אלון מגידי שיתלווה אליו לקיבוץ יד מרדכי, צפונית לטריז. הם נסעו בדרך היקפית כדי לחמוק ממיקוש והגיעו לקיבוץ. באותה שעה התכנס כל הקיבוץ על הדשא ליד חדר האוכל ההרוס, זכר להפגזות המצרים. לא זאת בלבד שהכיבוש המצרי הותיר עיי חורבות, אלא שלאחר נפילת הקיבוץ טיווח צה"ל עצמו את עמדות המצרים ביד מרדכי וחורר את מגדל המים של הקיבוץ. עד היום עומד שם מגדל המים מחורר כזכר למלחמה. כמפקד הגדוד השלישי טיווח גידי בעצמו את הארטילריה יחד עם פון וייזל על המגדל וחש כל אותה העת חוסר השלמה עם העובדה שהוא מפגיז את הקיבוץ של השומר הצעיר שהיה יקר ללבו. עוד לפני המלחמה הייתה בלבו פינה חמה ליד מרדכי הואיל והזדמן לו בשנים שעברו כמה פעמים לבוא במגע עם אנשיה. מראה חצר הקיבוץ ואנשיה באותה שבת זכור היטב לגידי. תחושה של סמליות הייתה באוויר. חברי הקיבוץ על שמו של מפקד מרד גטו ורשה מרדכי אנילביץ', שנהרג חמש שנים קודם לכן, מתכנסים בקיבוץ החרב ומחליטים בנחישות לשוב ולשקמו מהריסות המלחמה. ההתרגשות גאתה ועבור גידי זו הייתה אולי חוויה מתקנת בעצמתה מול חוויותיו הקשות מקרבות לטרון. בשבוע אחר הגיע ירוחם כהן, השליש של יגאל אלון לביקור בגזרה. כהן היה מראשוני הפלמ"ח, המפקד הראשון של המחלקה הערבית, קצין מודיעין ודיפלומט ישראלי במשרד החוץ. מכיוון שגם גידי וגם ירוחם התפארו בגזרה דקיקה, הם נהגו לערוך בכל מפגש מדידות כדי לקבוע מי יותר רזה. לאורך השנים, עד מותו של כהן, נמשך טקס המדידות במפגשים בין השניים. עם הזמן כבר הוכרעה התחרות מפני שרק ירוחם נותר רזה... לאחר שחרור באר שבע, נערך ברוחמה נשף גדול לציון המאורע בחסות מפ"ם. ברוך רבינוב, אז כבר ראש מחלקת התשלומים בצה"ל וחבר המטה הכללי, בא לסייר עם גידי בטריז, יחד עם נהגת הג'יפ רבקה עמית. ראש הממשלה בן גוריון הגיע גם הוא לנגב וגידי, ברוך ורבקה נרתמו ללוות אותו ואת פולה אשתו לבית אשל שמזרח לבאר שבע. כשהגיעו לבית אשל התרעמה פולה באזני רבקה על כך שהיא נהגה בחוסר התחשבות משום שכל הדרך עשתה אבק לבן גוריון. זיכרונות מחויכים אלו נשמרו לצד הלחימה הקשה והאבדות הרבות שספג הגדוד והיוו את אקורד הסיום לתקופה האינטנסיבית בדרום, ימים בהם חווה גידי טבילת אש כמג"ד.

בית שאן

בדצמבר 1948, כחודש וחצי לאחר מבצע יואב, סיימה חטיבת יפתח את הפרק בנגב וערכה חילופי גזרות עם חטיבת גולני. גולני הדרימה לנגב הצפוני ויפתח הצפינה. הגדוד השלישי עבר למזרח עמק יזרעאל, כאשר המטה ישב בבית שאן. מטרת המעבר לשם הייתה התארגנות גדודית והיערכות מחדש לאחר כמעט שנה של לחימה רציפה בכל הגזרות. העברת גדוד שלם מהנגב לצפון, כולל הנספחים שישבו בסרפנד, הייתה הליך לוגיסטי מורכב הכרוך בתכנון מנהלתי פרטני. בבית שאן עצמה החליף הגדוד השלישי את גדוד 13 של גולני בפיקודו של אברהם יפה, אותו זכור הכיר גידי עוד מימיו בתנועה. יפה שבר את רגלו שבוע לפני חילופי הגזרות וגידי בא אליו לביתו בניר דוד כדי לקבל את המפתחות לבית שאן. העיירה עצמה, שנקראה ביסאן על ידי תושביה הערבים, נכבשה במלחמת העצמאות וכמעט כל תושביה נמלטו לירדן, לג'נין ולכפרים בגדה המערבית. הפעילות בימים המדוברים, תחילת 1949, כללה מה שנקרא היום בט"ש - ביטחון שוטף. מסתננים רבים חצו את הגבול הירדני וניסו להגיע לבית שאן, ועל הגדוד היה לסכל את ההסתננות במקביל לישיבה במשלטים וסיורים. בעיה מרכזית אתה נאלצו להתמודד הייתה הברחות של סחורות מישראל לירדן וההיפך. נתיב מרכזי להברחות היה ואדי בירה שברמות יששכר. הנקודה השולטת עליו היא כוכב הרוחות (כאוכב אל הווא) ושם ישבו כוחות של הגדוד. במסגרת הפעילות בכאוכב עלה הלוחם גיל אלדמע - לימים מלחין ומעבד חתן פרס ישראל - על מוקש. הוא נפצע ורגלו נקטעה בעקבות האירוע.

בעיה אחרת נוצרה כתוצאה מהתמודדות עם הפליטים הערבים שנמלטו מבית שאן. רובם התיישבו במחנה פליטים גדול מעבר לירדן, סמוך לגשר שיח' חוסיין מול קיבוץ מעוז חיים. מדי פעם היו הפליטים פוקדים את בתיהם העזובים בעיירה בניסיון לאתר שם את רכושם. באחת הפעמים הגיעו הפליטים בלילה לאחת משכונות בית שאן, בחלקה העתיק, אשר אוכלסה על ידי בנות. משה ירוסט, לוחם הגדוד מהכשרת דפנה ונהג האמבולנס הגדודי באותה העת, חזר בערב למשכנו. הפליטים נכנסו לשכונה כשהם חמושים ובחילופי אש שהיו במקום נהרג ירוסט. הגדוד הזדעזע עמוקות מהתקרית. הלוחמים הקימו אנדרטה שניצבת עד היום במקום בו נפל. נתבקשה תגובה כנגד האנשים שהרגו את ירוסט. בבוקר למחרת התקרית בא גנדי, קצין המודיעין החטיבתי לגידי ואמר לו שצריך לערוך פעולת תגמול. גידי הניח שגנדי היה שליח של מולה המח"ט וייצג את דעתו. גם הוא סבר שיש לבצע פעולת תגמול. השניים יצאו לבדם לסיור מקדים ולתצפית על המחנה באזור הירדן. הם ירו עם מקלע באוויר כדי לראות אם יהיו תגובות בצד השני. הצבא הירדני ישב בעמדות אחוריות יותר ולכן היריות נותרו ללא תגובה. התכנית הייתה שפלוגה מתוגברת תחצה את הירדן

ותיכנס למחנה הפליטים כדי לעורר שם מהומה, תוך שמירה על טוהר הנשק וללא פגיעה בחפים מפשע. ביום המיועד לפעולה נערכה גם הלווייתו של ירוסט בחיפה. גידי, שלא יכול היה להגיע עקב ההכנות, שלח את סגנו נחום כרמלי יחד עם נציגים מהגדוד. כוחות הגדוד יצאו לכיוון הירדן בנוהל קרב חפוז ומאולתר. הסיירים הלכו בראש כדי לבחון את הגאות והשפל בנהר ולתאם את שעת המעבר. השעה שנקבעה הייתה חצות. הכוחות החלו לחצות את הירדן אך הדבר ארך זמן רב הואיל לפני הנהר הלכו וגאו. גידי החליט שהעברת כל הכוח מסוכנת מדיי ולכן החליט לדחות את הפעולה למחרת ולסגת בחזרה לבית שאן. למחרת בבוקר התקבל טלפון במטה הגדוד ושם דווח על ערנות מוגברת שנצפתה בליל אמש באזור הירדן. הידיעה הגיע למפקד חזית הצפון דאז משה כרמל. מבירורים שנעשו התברר שמולה בכלל לא ידע על העניין וגנדי בא על דעת עצמו. מולה שטף את גידי על הפעולה המיותרת וכמובן שכל התוכנית נגנזה מיד. לא הוקמה ועדת חקירה. במזל רב נחסכה הסתבכות גדולה יותר, שכן אם הכוח היה חוצה את הירדן ונכנס למחנה הפליטים בתקופת הרגיעה הזו, לא מן הנמנע שהייתה מתפתחת תקרית חמורה יותר. אם לא הספיקה הנוזיפה ממולה, אז גם ממשפחתו של משה ירוסט קיבל גידי טרוניות. הם נפגעו מכך שמפקד הגדוד לא היה בהלוויה של בנם.

בתחילת 1949, לאחר שהמלחמה כבר הסתיימה, דנו בממשלה ובצה"ל בגבולות המדינה העתידיים. התנהלו מגעים עם מדינות ערב בנוגע להסכמי שביתת הנשק והמדיניות הישראלית הושפעה מכך, בין היתר במשא ומתן מול הירדנים. הירדנים והעיראקים החזיקו בשטחים חיוניים במרכז הארץ והיה רצון ללחוץ אותם לוותורים בהסכם העתידי. צה"ל תכנן את מבצע "שן תחת שן" (או "סלע א"), בו אמור היה צה"ל לכבוש שטחים מסוימים ביהודה ושומרון. לחטיבת יפתח ולגדוד השלישי יועד תפקיד במאמץ הכיבוש של ואדי ערה מידי העיראקים ששלטו בו. המבצע תוכנן לצאת לדרך ביום ראשון בבוקר. בשבת אחר הצהריים הגיע גידי לרמת דוד ומשם המריא בפייפר לסיור אווירי מעל היעדים בוואדי ערה, יחד עם טייס מקיבוץ מרחביה. הם טסו מעל הכפרים ערה וערעה, שתוכננו לכיבוש על ידי הגדוד השלישי, על מנת לסקור אותם בפעם האחרונה לפני הפעולה. כשחלפו מעל ערה הבחינו בהם העיראקים ופתחו עליהם באש נגד מטוסים. מטחים כבדים שרקו סמוך למטוס שדאה בגובה רב. גידי והטייס לא שמעו את האש מגובה כזה, אך ראו על גבעות הכפר את הבזקי הרשף התכופים של מכונות הירייה. הטייס נסק גבוה יותר והצליח להתחמק מהאש הקטלנית. גידי עד היום נפגע מביצועיו של הטייס, שבלעדיהם יכלו למצוא את עצמם מיורטים על ידי האויב. למחרת בבוקר, כשכוחות החטיבה כבר היו על הכלים בהמתנה לפקודת יציאה, התבטל המבצע. לבסוף סופחו השטחים הללו לישראל במסגרת הסכם שביתת הנשק עם הירדנים.

סיפור אחר מימי בית שאן קשור לפרשת ברנדוט. הרוזן פולקה ברנדוט, השליח השבדי מטעם האו"ם לארץ ישראל, נרצח בידי אנשי לח"י בירושלים בספטמבר 1948 כמחאה על התוכנית המדינית שלו לפתרון הסכסוך, שלדעתם קיפחה את מדינת ישראל. זהות הרוצחים לא הייתה ידועה ואי לכך נעצרה קבוצה של בכירים בארגון במצודה בעכו. הקבוצה הפרה סדר בכותלי הכלא כשבמקביל התנהל משפט נגד מנהיגיה נתן פרידמן-ילין מור ומתתיהו שמואלביץ'. על הגדוד השלישי הוטל במשך מספר שבועות לאבטח את המשפט הזה בעכו. לוחמי הגדוד השלישי הקיפו את המצודה עם מקלעים ושמרו על הסדר. לגידי היה המראה קצת משונה, והזכיר לו איך הבריטים היו מאבטחים את מתקניהם בימי המנדט. כעת היו אלה הפלמ"חניקים שפיקחו על פעילי הלח"י. פעמיים בשבוע היה נוסע מבית שאן לעכו כדי לוודא שהכול מתנהל כשורה. הוא נכנס למספר דיונים ושמע בעניין רב את העדויות במשפט המרתק. במסגרת תפקידו גם דאג לרווחתם של בכירי הלח"י העצורים ועל אף התהום האידיאולוגית קשר קשרי ידידות עם ילין-מור.

התקופה בבית שאן התאפיינה ברגיעה יחסית ובתהליך התאמת הגדוד לצה"ל ולמבנהו. נקודה מרכזית שבלטה בחיי היום יום הייתה שילובם של הגח"לניקים, העולים החדשים. בכל עת היה קיים מתח בין הרצון שלהם ושל המערכת לשלבם במערכת הצבאית לבין הקושי שלהם להתמודד עם מסגרת תובענית לאור הנטל הכבד שנשאו עליהם מאירופה. נושא זה, של השתלבות העולים בחברה ובצבא, היה רלוונטי אז כפי שהוא היום. סוגיה אחרת שעמדה על הפרק היא שאלת עתידן של ההכשרות שהרכיבו את הגדוד השלישי. בקיבוצים שיועדו לקליטת ההכשרות כבר לחצו על הגדוד לשחרר את החיילים כי נזקקו להם במשק. זאת בנוסף לעובדה כי הורגש שהתעסוקה בבית שאן זניחה יחסית וימי המלחמה כבר על סף סיום. השאלה הזאת נותרה על כנה גם בשנים מאוחרות יותר, כאשר הופיע הנח"ל וגרעיני ההתיישבות שלו.

גידי לחץ כל אותה העת להוציא את מטה הגדוד מתוך בית שאן. הוא אף כתב תזכיר בנושא בו טען שהעיר אינה מתאימה לאכלס מחנה צבאי בגלל המבנה הטופוגרפי והמצב הרעוע של המבנים בה. כמו כן לדעתו היה אינטרס חשוב שהעיר תהפוך למרכז קליטה של עולים חדשים. כך ירוויחו גם הגדוד השלישי, גם המדינה וגם בית שאן עצמה. בסופו של דבר רצונו התממש והגדוד העתיק עצמו למחנה גדעון צפונית לבית שאן. גם שם התנאים לא היו אידיאליים ולרוע המזל חלה גידי בדיפתריה. המחלה כבר תקפה אותו בילדותו ובאופן נדיר הופיעה בשנית. הוא נאלץ להתפנות לבית החולים הצבאי עשר בחיפה ושכב בבידוד כחודש ימים. בעודו שוכב, הדבר היחידי שהצליח לראות מבעד לחלון היה הגנים הבהאים. זה החזיר אותו לטריז בבית חאנון, שם חייליו נכנסו לבית

בו גרה משפחה בהאית. הם ניסו לדאוג להעברת רכושם לחיפה, אך נתקלו בבעיות ובהאשמות שווא על ביזה ונזק ברכוש. נושא זה ליווה את גידי גם בבית שאן ודרך החלון בבית החולים נדד במחשבותיו לאותה משפחה בבית חאנון. בתקופת האשפוז החמיץ גידי את יום העצמאות הראשון של המדינה, שכלל את המצעד שלא צעד - מצעד צה"ל שהופסק עקב התלהבות יתר של ההמונים ברחובות תל אביב. חמור מכך, בראייתו, בעקבות המחלה נאלץ להפסיד את כנס הגדוד השלישי בצפת, אותו הכין יחד עם יהודה אילן. הכנס היווה נקודת ציון משמעותית. הגדוד השלישי התכנס בפעם האחרונה לפני שהתפזר וספק חגג ספק מחה על סיומה של תקופה. האווירה בפלמ"ח הייתה עדיין קשה מפירוק המטה על ידי בן גוריון ונתלו בכנס כרזות רבות המבטאות את תחושת הפגיעה. על אחד השלטים נכתב: "הכושי עשה את שלו, הכושי יכול ללכת". המשפט מוכר משירו הידוע של חיים חפר 'רבותי ההיסטוריה חוזרת' וגידי מעיד שלא ברור אם חפר שאב את ההשראה מהכרזה או ההיפך. השיבולת והחרב של הפלמ"ח סימלו את הרוח והערכים שהביאו בעיניהם של הפלמ"חניקים את הניצחון במלחמה והם לא יכלו לסלוח לבן גוריון על שמנע מהם להמשיך ולהתקיים במסגרת הזאת. ההיעדרות מהכנס הותירה בגידי תחושת פספוס על כך שלא חווה את הרגע המשמעותי בו תם פרק הפלמ"ח באופן סופי. בזאת הסתיימה תקופה מרתקת, בת שבע שנים, בה היה חלק מהפלמ"ח. שבע שנים שבהן גדל משמיניסט צנום למפקד גדוד לוחמים. יד ביד הלך עם הפלמ"ח כמעט מראשיתו ועד לסופו. עתה הדרך המשותפת הסתיימה, לפחות באופן רשמי.

מטכ"ל וקורס מג"דים

בתום האשפוז בבית החולים שב גידי ליחידתו ומצא שהגדוד השלישי כבר כמעט לא קיים. במטה חטיבת יפתח כבר עסקו בהסבה לחטיבת מילואים. כמו מפקדים פלמ"חניקים אחרים, עתידו לא היה ברור. מצד אחד, הם היו חתומים לשירות קבע של שנתיים החל מ-1948, ומצד שני, הם נותרו ללא תפקיד ואחזו בתחושת תסכול ועלבון מפירוק הפלמ"ח. חלקם עזבו את הצבא בטונים צורמים, אך שאר מפקדי הפלמ"ח הבכירים נקראו לשיחה אישית אצל ראש אגף כוח אדם (אכ"א), שהיה לא אחר ממשה צדוק אותו הכיר היטב מהפעילות המשותפת בימי טרום המדינה. בפגישות אלה הציע צדוק לקצינים תפקידים בצה"ל. לגידי נותרה עוד פחות משנת שירות. צדוק הציע לו תפקיד במחלקת תכנון ומבצעים במטכ"ל תחת פיקודו של סגן אלוף ד"ר ישראל בר.

בר היה בהכשרתו היסטוריון וחוקר צבאי. הוא היה מקורב לצמרת הביטחונית והפוליטית של מדינת ישראל לפני ולאחר הקמתה, לפני שהתגלה כמרגל למען ברית המועצות. אז

כמו גם בחלוף מספר שנים כאשר נחשף כמרגל, היה בר דמות שנויה במחלוקת ואמינותו הוטלה בספק על ידי סביבתו. במקור הוא היה ראש מחלקת תכנון במטכ"ל, אשר כפופה לראש אג"מ והרמטכ"ל בפועל יגאל ידן. למחלקה הזאת היו שלוש חוליות שיחד כונו הלשכה האופרטיבית: חולייה צפונית, חולייה דרומית וחוליית מרכז. במקביל למחלקת התכנון פעלה מחלקת מבצעים בפיקודו של שמעון אבידן וסגנו מאירק'ה דוידזון. זמן קצר לפני בואו של גידי התפטר/פוטרו השניים בעקבות נאום נוקב שנישא בכנס הפלמ"ח בתל השומר בו יצא דוידזון בתקיפות נגד בן גוריון. במטכ"ל החליטו לאחד את שתי המחלקות תחת ישראל בר. גידי היה השלישי והאחרון שהצטרף למחלקה המאוחדת. לפניו הגיעו משה (מוישל'ה) גורן ועודד מסר. גורן, לימים אלוף בצה"ל, הפך להיות מחבריו הקרובים של גידי עד שנפטר בשנת 2009. גם מסר המשיך בשירות קבע משמעותי והשתחרר בדרגת אלוף משנה. שלושת הקצינים היוו את הלשכה האופרטיבית כשכל אחד מהם קיבל חזית. גידי הופקד על חזית הדרום, פיקוד דרום במונחים של היום. מפקד חזית הדרום היה משה דיין, שמילא את מקומו של יגאל אלון ששהה באירופה. זכורה לגידי טיסה משותפת אתו מתל נוף לאילת ובחזרה.

התפקיד במחלקה כלל עיסוק בתכנון גודל ומבנה הצבא בטווח הארוך, כמו גם חיכוך עם השגרה המבצעית ומפקדים בשטח במסגרת סיורים. במספר דיונים נכת פרד האריס, הקולונל האמריקאי שהגיע לארץ במלחמת העצמאות לפי הזמנת בן גוריון כדי ליעץ לצה"ל בהתארגנותו. אנשי מפ"ם חשדו בהאריס כמרגל. כשגידי בוחן היום את המחלקה ופועלה הוא לא יכול שלא לגחך. כיום מבצעים את עבודת התכנון בצבא עשרות אנשים עם ציוד ממוחשב ומערכות מתקדמות, ואילו הם היו ארבעה אנשים שניסו לפתח לבדם את התכנונים האופרטיביים של צה"ל. אם נשוב לדמותו של ישראל בר, אז גידי אינו מכחיש את הביקורת הרבה שהופנתה כלפיו וכלפי הליכותיו. עם זאת הוא מתוודה שינק הרבה ממשענו האינטלקטואלי, הצבאי והרוחני של בר. אלה היו השנים בהן גידי היה חבר צעיר בקיבוץ הארצי שעיצב את השקפת עולמו המרקסיסטית ובר בהחלט השפיע רבות כתומך נלהב של ברית המועצות. בתחילת שנות השישים נשפט בר בעוון ריגול וריצה את מאסרו בכלא שאטה הסמוך לבית אלפא. גידי בא לבקרו והביע את כעסו כלפי מפקדו לשעבר.

התקופה במטכ"ל זכורה גם בשל הפן החברתי שהיא טמנה בחובה. חבריו של גידי במטכ"ל היו ברובם עירוניים ושבתות רבות הוא נשאר בתל אביב ולא חזר לבית אלפא. התגבשה שם חבורה (שכללה גם את ירוחם כהן) שנפגשה לעתים תכופות ונוצר הווי מיוחד. הבילוי המרכזי היה בביתו של יצחק שדה ביפו, שם שוחחו שעות על עניינים שונים.

במפגשים האלה שוחחו גידי ויצחק שדה יותר ממה שיצא להם לדבר בכל התקופה שהיה פקודו בפלמ"ח. הוא אף הוזמן ליום הולדתו השישים של הזקן בביתו שביפו. באופן כללי, מהיכרותו עם שדה, גידי מתאר אדם רב גוני שלא ניתן לנחש שהוא מצביאי. הוא דמה יותר למנהיג של מחתרת, בהתאם לתפקידו בפלמ"ח לפני הקמת המדינה. בלטה מאוד זיקתו לתרבות והתרועעותו בחברת הבוהמה התל אביבית.

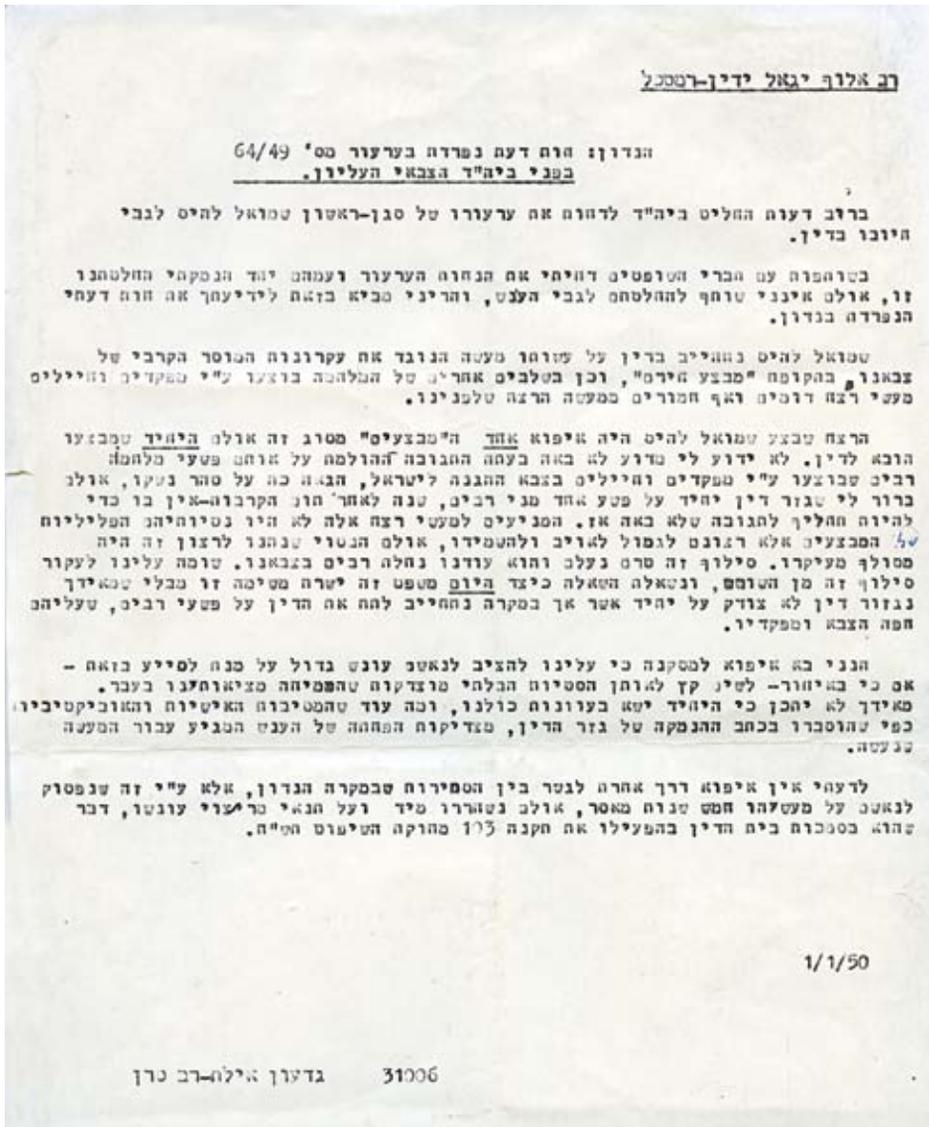

הזמנה ליום הולדתו השישים של יצחק שדה

בשלהי התפקיד במטכ"ל נדרש גידי למשימה מיוחדת - מינוי כשופט בבית דין צבאי לערעורים במשפט להיס. שמואל להיס היה סמ"פ בחטיבת כרמלי. במלחמת העצמאות, במהלך מבצע "חירם" בגליל העליון, לקח להיס שבויים לבנונים ושם אותם במבנה ישן ליד הכפר חולה וירה בהם עם תת מקלע. לאחר מכן פוצץ את המבנה וגרם להרג רבים מהם. הסמג"ד דב ירמיה, חבר קיבוץ אילון ומוותיקי ההגנה, הגיש מיד תלונה נגד להיס. בית המשפט המחוזי דן אותו לשבע שנות מאסר. הוא ערער לערכאה גבוהה יותר, גם התביעה ערערה וכך התכנס חבר שופטים צבאיים לדיון בערעור. כיצד גידי קשור לעניין? עוד כשהיה עם הגדוד השלישי בבית שאן התקיים קורס שיפוט צבאי בסרפנד בפיקודו של אהרן חוטר ישי, מקים מערכת המשפט בצה"ל והפרקליט הצבאי הראשי הראשון. כל חטיבה נדרשה לשלוח מח"ט או מג"ד לקורס ומולה החליט לשלוח את גידי. כך נכנס גידי למאגר השופטים הצה"לי. לערעור בתיק להיס הוקם צוות גדול במיוחד של חמישה שופטים במקום שלושה, בניגוד למקובל. חוטר ישי כנראה זכר את גידי לטובה מהקורס וקרא לו לקחת חלק במשפט. נשיא בית הדין לערעורים היה האלוף איתן אבישר, היסטוריון וחוקר צבאי ובעברו אציל וקצין בצבא האוסטרי.

המשפט התנהל בבית רומנו בתל אביב, שהוזכר כבר ככינוי גנאי למעון אפסנאי צה"ל. במקום שכן גם בית הדין הצבאי העליון. את להיס ייצגו עורכי דין אזרחיים מהדרגה הראשונה. בתחילת הדיון הם פנו לבג"ץ בטענה שבית דין צבאי לא מוסמך לשפוט בתיק מכיוון שהמעשה נעשה מחוץ לגבולות המדינה, בג"צ דחה את הבקשה. הטיעון הענייני של פרקליטי להיס היה ששיקולו בפעולה היה צבאי ונבע מחששו שהאזרחים בחולה יפגעו בכוחות החטיבה. גידי נבחר מלכתחילה לתפקיד במשפט בהסתמך על ניסיונו כמג"ד, כדי שינסה לחוות דעתו האם יש אמת בדבריו. כמובן שהטענות היו מופרכות ולא נכונות. בישיבה השנייה של בית הדין ניגש להיס אל גידי בהפסקה ושאל אותו לשלומו. גידי היה מנוע מלדבר עמו מפאת תפקידו במשפט. להיס המשיך ושאל אם אינו זוכר אותו? גידי לא זכר. התברר שלהיס היה חניך בקורס המ"מים של לסקוב בו היה גידי מדריך. הוא החל לנאום בפני גידי על כך שהמוטו של הקורס היה השמדת האויב והוא הלך לאור הערך הזה. בתום ההפסקה ניגש גידי מיד לאבישר ודרש כינוס דחוף של השופטים. הוא הודיע שהוא פוסל את עצמו מלשפוט במשפט הזה. גם ככה העיסוק במשפט גזל זמן יקר מהתפקיד במטכ"ל וזו הייתה הזדמנות טובה להיחלץ משם. לאחר דיון ממושך הוחלט לא לאפשר לו לפרוש מתפקידו. האמתלה הרשמית הייתה הצורך של אבישר בהישארותו של גידי. אבישר היה כאמור אוסטרי ולא שלט בעברית. גידי תרגם לו את החומר של בית הדין המחוזי וענה לו על שאלות בזמן הדיונים. כך, בליט ברירה, נשאר עד סוף המשפט.

כל הפרשה הייתה מאוד ייחודית. זו הייתה הפעם היחידה במלחמת העצמאות בה חייל צה"ל הואשם בפשעי מלחמה ולכן הייתה לו חשיבות תקדימית. בפסק הדין היה גידי בדעת יחיד מול השאר. כולם רצו להוריד את העונש לשנה אחת, אבל הוא התנגד מכיוון שהבין את חומרת המעשה. הוא אפילו כתב מכתב לרמטכ"ל יגאל ידין בו שטח את טענותיו והציג לו את פסק הדין החלופי שהוא חיבר. לבסוף לא קיבלו את עמדתו, להיס הלך לכלא ולאחר שבוע חנן אותו הנשיא חיים ויצמן. במרוצת השנים התקדם להיס בשירות הציבורי והיה למנכ"ל הסוכנות היהודית. חווית השיפוט זכורה כמעניינת ומלמדת הודות לייחודיות המקרה של להיס. לאחר המשפט הוצע לגידי לשפוט בעוד תיק שקשור לאונס של נערה בדואית על יד חיילי צה"ל בדרום הארץ. הפעם הוא כבר הצליח להתחמק ולשוב למטכ"ל.

חוות הדעת הנפרדת אותה שלח גידי ליגאל ידן במשפט להיס.

לאחר הפרק המשפטי שב בשעה טובה למטכ"ל לתקופה קצרה מאוד. בינואר 1950 הסתיימה תקופת הקבע של גידי והא עזב יחד עם מוישל'ה ועודד את מחלקת התכנון והמבצעים. שלושתם החליטו ללכת לקורס המג"דים של צה"ל בפיקודו של יצחק רבין, במחזור השני מאז הקמת הצבא. אמנם שלושתם כבר היו מג"דים במלחמה, אך העובדה

שזה היה קורס הפיקוד הגבוה ביותר בצה"ל באותם ימים, שכנעה אותם להצטרף. רבים וטובים הלכו לקורס הזה, צמרת הצבא בשנים הבאות: מאיר עמית, אלעד פלד, אברהם אדן (ברן), יהושפט הרכבי ועוד. רובם הלכו כדי להשלים את השכלתם הצבאית כמקפצה להמשך הקריירה במדים, גידי ראה בקורס את הסיומת לשירותו הצבאי. הוא גם אמר זאת מלכתחילה לרבין מפקד הקורס. הוא חתם מספר חודשים נוספים בשירות קבע כדי להשתתף בקורס. בקורס עצמו הוא יצר קשרי ידידות קרובים עם יהושפט הרכבי, שכבר כיהן אז כמזכירו המדיני של שר החוץ משה שרת. זה עוד לפני שמונה לראש אמ"ן והוסמך כפרופסור ליחסים בינלאומיים וחתן פרס ישראל למדע המדינה. השניים שוחחו ארוכות כשמה שהעסיק אותם בין היתר היה נושא ההידברות עם הערבים. גידי ייצג את דעת השומר הצעיר לפיה לא נעשו מאמצים להגיע להסדר מדיני עם מדינות ערב. הרכבי התרגז על הטענה הזאת וסיפר בסודיות מוחלטת לגידי שהתקיימו, מתקיימות ועתידות להמשיך להתקיים שיחות עם המלך עבדאללה מירדן על שלום בין המדינות. מלבד זאת אין הרבה לומר על הקורס. החניכים עסקו בתרגילים ובוויכוחים רבים אודות עיצוב תורת הלחימה הצה"לית. לאורך כל הקורס ראה גידי את החוויה כהשלמה מקצועית שתסיים את שירותו הצבאי.

בתום קורס המג"דים, בשנת 1950, סיים גידי אילת את השירות הצבאי הסדיר שלו. ההחלטה מבחינתו הייתה נחרצת והוא קיבל אותה עוד לפני שיצא לקורס. בצבא אמנם היו אז פיתויים גדולים ואפיקי קידום שונים לקצינים שרצו להישאר. גם בקיבוץ הארצי דרשו שיחתום עוד שנתיים בשירות קבע. לאחר שסירב התגמשו והציעו שיישאר לשנה. גם אז עמד בסירובו והתעקש ללכת הביתה. צבא הקבע בכלל לא עניין אותו. כל תפקידיו הפיקודיים עד אותה נקודה בוצעו מתוך תחושת שליחות ועל בסיס שביעות הרצון של סביבתו מפעילותו. למרות זאת הוא חש מיצוי מתפקידי הלחימה והפיקוד, שמלכתחילה לא היוו את מוקד עניינו. כמו אצל רבים מחבריו לפלמ"ח, גם הרגשת השחיקה לאחר המלחמה ששולבה באכזבה מפירוק הפלמ"ח שלא פגה, נתנו רוח גבית להחלטה שלא להישאר בצה"ל. השליחות הביטחונית למען האומה והארץ הסתיימו והוא לא ראה תפקיד שעשוי לרתק אותו. בדיעבד הוא משער שאם היה על הפרק תפקיד בעל אופי מודיעיני או תכנוני אז אולי זה היה מעורר בו מחשבות נוספות. בנוסף הוא כבר היה שנה בתל אביב, רחוק מהקיבוץ. הצורך להגיע לבית אלפא בער, לאחר שלמעשה לא באמת היה שם למעט חודשיים לפני המלחמה.

כל חבריו מההשלמה כבר היו חברי קיבוץ מספר שנים. הלחץ החברתי להגיע לקיבוץ היה גדול ומכריע. שם היו חבריו הטובים ביותר מנעוריו, מהתנועה. חזון ההגשמה והחיים

בקיבוץ של השומר הצעיר היו מנגינת רקע לחייו בכל שנות שירותו. זו הייתה הסיבה העיקרית להחלטה להשתחרר, על אף העובדה שהקיבוץ למעשה לא הציע כמעט דבר מלבד אידיאולוגיה וחברים. ניסיונו היחיד היה כאיש צבא ולא היה משלח יד שעל בסיסו ניתן היה לו להשתלב במשק. היה עליו להתחיל מאפס. הוא פשוט ידע שבנקודת הזמן ההיא, מששירותו הצבאי הסתיים, זו הזדמנות שלא תחזור לממש את שאיפת חייו להיות חבר קיבוץ. עם זאת עלו בראשו גם מחשבות על הליכה לכיוון אחר. אופציית הלימודים באוניברסיטה הייתה על השולחן, כשתחום המזרח התיכון סקרן אותו יותר מכל. זה לא היה דבר חדש, עוד מילדותו נמשך לזירה הערבית וזה היה גורם רב משקל בגיוסו לפלמ"ח. גם הוריו תמכו בפנייה לאקדמיה, אך לצערם התשוקות האלה חסו בצל הענק של החלום הקיבוצי והודחקו לשנים רבות. בגיל 26 גמר גידי אומר ופנה לשביל בו ימשיך לפסוע כל ימיו, החיים בקיבוץ בית אלפא.

פרק 4: בין הקיבוץ לתנועה

רותי

עם תחילת המחצית השנייה של המאה העשרים הגיע גידי לביתו החדש והפעם לתקופה ארוכה. מניין השנים של בית אלפא היה גדול במקצת מזה של גידי, אך לשניהם עוד לא מלאו שלושים. הקיבוץ, באותה תקופה מהבולטים והחזקים שבקיבוץ הארצי, התאפיין באותן אבני בניין שהרכיבו את הרעיון הקיבוצי הציוני: מערכת חינוך עצמאית, חיי חברה ותרבות שוקקים ועבודה חקלאית ענפה. בהיעדר אפשרויות מגוונות לגידי היו שני ענפים שרצו בשירותיו. הראשון היה ענף המטעים, בו עבד תקופה קצרה לפני המלחמה. השני היה הלול, שכזכור השאיל את שירותיו לשבוע באותה תקופה וסימן אותו מאז כעובד פוטנציאלי. בוויכוח בין המטעים ללול ידו של האחרון הייתה על העליונה וגידי הפך ללולן מן המניין. מבחינה מקצועית הוא לא גילה עניין רב בכל הנוגע ללול, אך מצא שם את הנישה שלו וביצע את הנדרש ממנו בצורה משביעת רצון. שותפו לריכוז הענף היה חבר ההשלמה דודה הדס. דודה היה אמון על הפן המקצועי, תחום בו עסק שנים רבות ואף זכה בו למוניטין רב. גידי עסק בצד האירגוני וריכוז תחתיו נושאים כמו משלוחים והכנת תערובות.

נוסף על עבודתו בלול גידי היה גם רכז ועדת שיכון של בית אלפא. המזכיר יעקב איתן נידב אותו לתפקיד והוא קיבל עליו את האחריות. באותה שנה נבנו שיכונים הוותיקים הראשונים וכתוצאה מכך הייתה תנועה גדולה ומעברי דירות מרובים בקיבוץ (יותר ממאה העברות). הוותיקים עברו לשיכונים החדשים, הצעירים יותר החליפו אותם. לאורך אותה שנה נע גידי ברחבי הקיבוץ עם עגלה וסוס והוביל בעזרתם את רהיטי החברים. לא היה הרבה לכל משפחה, הרכוש היה דל וצנוע. בשנה ההיא האציל המזכיר על גידי מטלה נוספת. בקיבוץ היה נער מוגבל בשם יורם וגידי היה צריך לחנוך אותו ולסייע בטיפוּלו. גידי שילב את יורם בהובלות ויחד העבירו את דירות החברים, בעודם מתניידים עם העגלה והסוס בחצר הקיבוץ.

עתה, כשסיגל לעצמו שגרת חיים נינוחה יותר מזו שהורגל אליה במדים, התפנה להשקיע זמן בטיפוח חיי הפרטיים. במשך שנותיו בפלמ"ח ובצה"ל ניהל גידי מספר קשרים עם המין השני, אך אף אחד מהם לא זכה להאריך ימים. בקיץ 1950 הגיעה לבית אלפא עלמה בת עשרים בשם רותי אלקון. רותי נולדה בתל אביב, בתם של מנס והינדה ואחות גדולה ליורם. משפחתה השתייכה למעמד הפועלים וכיאה לכך היה הבית רווי ציונות וערכים סוציאליסטיים. רותי, בוגרת השומר הצעיר, סיימה זה מכבר סמינר למורים בגבעת השלושה. חדורת להט אידיאולוגי ואמונה ברעיון הקיבוצי עזבה את העיר הלבנה ויצאה להגשים את החזון בחמסין של עמק יזרעאל. היא הגיעה לקיבוץ יחד עם משה מורביץ, בן זוגה מתל אביב.

היא עבדה בבית אלפא כמורה בבית הספר היסודי. גידי ורותי היו שותפים שניהם לפעילות

של קן השומר הצעיר בתל אביב, אך היה ביניהם פער גילים ולא נוצר ביניהם קשר. פגישתם ה"רשמית" הראשונה אירעה בתקופה בה שירת גידי במטכ"ל. הוא חזר ביום שישי בבוקר לבית אלפא מתל אביב ורותי ביקשה ממנו למסור מכתב למשה, בקיבוץ. כעבור כמה חודשים עזב משה את הארץ כדי ללמוד מוזיקה בג'וליאד שבניו יורק. רותי נותרה בקיבוץ והזוג החליט להמשיך לקיים את הקשר ביניהם גם מרחוק.

באחד הערבים שב גידי מביקור חברים בעין חרוד. חברו הטוב מההשלמה אברהם לוי חיכה לו בביתו במשק ואליהם הצטרפה עמליה, גם היא חברה מההשלמה. עמליה דאגה עוד לפני כן לעדכן את רותי שבערב יושבים אצל אברהם. הערב עבר בשיחת חולין עד שרותי התעייפה וביקשה לפרוש לצריף שלה. שלושת הנוכחים בחדר עשו הגרלה מי ילווה אותה, בשעת הליל המאוחרת. גידי עלה בגורל ולא בכדי. כבר אז הוא הרגיש שיש בה, ברותי, את מה שהוא מחפש. השיחה קלחה והתארכה, הדרך הרחיקה עד לחורשת הסחנה שממזרח לקיבוץ. השחר העולה קטע את המפגש המרתק והם קבעו להיפגש גם למחרת. כך היה, ומיום ליום הלך ונרקם לו הקשר. רותי השתוקקה לשמוע את חוויותיו של הפלמ"חניק הוותיק. גידי מעיד שבהתחלה היחסים לא היו רומנטיים, כי הרי לרותי היה חבר והיא הקפידה להבליט את העובדה הזאת. למרות זאת הזמן והמרחק עשו את שלהם. החיבור עם גידי היה חזק ומסעיר, בעוד קשר המכתבים הבין-יבשתי עם משה נראה כחסר סיכוי ככל שחלפו הימים. רותי חשה בלבול רב עד שלבסוף החליטה ובחרה בגידי. היא בישרה על כך למשה במכתב. בתגובה הוא החזיר לה מכתב בו בישר לה שגם הוא פגש בחורה והם עומדים להינשא...

רותי וגידי לא הביטו לאחור. אהבתם גדלה והעמיקה ואתה באו גשמי הברכה של החורף. מראה הגלבוץ הפורח והשדות הירוקים ליוו את הזוג הצעיר בימיו היפים. יחד פסעו במשעולי ההר ושדות העמק והתוודעו זה לזו. אט אט החלו להתמסד. גידי פגש את הוריה של רותי והיא פגשה את הוריו. עבר החורף ובא האביב והזוג הצעיר החליט להיות להינשא. התאריך שנבחר היה האחד עשר בספטמבר 1951. התאריך היה מיוחד מכיוון שזה היה היום בו עלה גידי לארץ ישראל 18 שנים קודם לכן. החתונה הייתה מבחינתם צעד פורמלי ולא יותר. אורח החיים בקיבוץ היה רחוק שנות אור מטקסים דתיים והם רק ביקשו לבצע הליך קצר ככל הניתן על מנת שנישואיהם יוכרו על ידי הרבנות. נקבע שייערך טקס קידושין. מי שחיתן אותם היה שוחט ממושב כפר יחזקאל, שכיהן גם כרב לעת מצא. יום החתונה היה שגרתי. גידי סיים לעבוד בלול, שניהם התקלחו, אכלו ארוחת ערב בחדר האוכל ונסעו בג'יפ לכפר יחזקאל. יחד איתם עלו שני עדים: צבי מחפציבה ואברהם לוי שבביתו הכול התחיל. הטקס נערך בצריף בית הכנסת במושב. טבעת הנישואין הושאלה מאחת החברות והחזרה מיד בתום הטקס. כל הטקס עבר בבדיחות הדעת והיעדר גינונים מיותרים.

כשחזרו לקיבוץ ערכו להם החברים מההשלמה מסיבה על הדשא בקיבוץ, ליד הצריף של עמליה "השדכנית". לחגיגה הובאו יין וגולת הכותרת: פרגיות. איטקה צפוני, שעבדה עם גידי בלול, כיבדה את החברים במיטב התרנגולות הצעירות מלול בית אלפא. זה היה השי של הענף לעובד המסור. היום זה יישמע מוזר, אך במדינת ישראל של תקופת הצנע הפרגיות נחשבו למעדן של ממש ומותרות שלא נהוג לאכול ביומיום. מלבד חברי הקיבוץ נכחו במסיבה גם חבריו של גידי מהמטכ"ל: מוישל'ה גורן, עודד מסר וישראל בר. הם באו מתל אביב במיוחד ונשארו עד מאוחר כדי לחגוג ולשתות לשוכרה. רותי הלכה לישון מוקדם כי למחרת חיכה עוד יום עבודה. את דבר קיומו של הטקס כלל לא סיפרו להוריהם. במקרה נודע לאימה של רותי על החתונה מקרובת משפחה שהתגוררה בכפר יחזקאל. כשנודע לבטי על הנישואים היא סברה שחתונה מסוג זה משולה למעשה ברברי, אבל לא נותר לה אלא להשלים עם כך. מה גם שחיבבה את רותי מאוד והתייחסה אליה כמו לבת שמעולם לא הייתה לה. לאחר החתונה קיבל הזוג הטרי חדר משלו בשכונה של ההשלמה, בצריף הכחול שנחשב לנוח יותר ממגוריהם הקודמים. שכניהם לצריף היו חברי ההשלמה יוזק וחיביבה לימון, אפרים ודינה חנון, אהוב וסוניה נהוראי.

ביוני 1952, תשעה חודשים לאחר חתונתם, נולדה בתם הבכורה רויטל. השם היה יפה ונדיר בשעתו ומצא חן בעיניהם. גידי מציין בחיור, שרויטל טוענת כי השם בעייתי ועד היום אף אחד לא קורא לה בשמה המלא אלא רק בקיצורים... זיכרון אחד בולט מהולדת רויטל: כשכרעה רותי ללדת חיפש גידי אמצעי תחבורה שייקח אותה לבית החולים העמק בעפולה. בקיבוץ היה רק רכב אחד שהיה שייך למשה (מוסא) גולדנברג, מחלוצי בית אלפא שעסק ברכישת אדמות ונחשב ל"מוכתר" של המשק. היה לו רכב טרנזיט מטעם קרן קיימת לישראל, עליו שמר ולא הסכים לתת אותו לאף אחד בקיבוץ. גידי ביקש ממנו באופן חד פעמי לקחת את הטרנזיט כדי להסיע את רותי לבית החולים. מוסא גילה נדיבות יוצאת דופן והפקיד בידיו את הרכב לטובת המשימה.

הוא לא עשה זאת סתם, והיו לו סיבות טובות לכך. הראשונה היא העובדה שיוזם היה בנו של מוסא, והוא הכיר לגידי תודה על הטיפול המסור בו. הסיבה שנייה קשורה לאחינו של מוסא, נער נועז בשם מאיר הר ציון. בשנה שקדמה ללידת רויטל היה הר ציון שבוי בסוריה יחד עם אחותו שושנה, לאחר שטיילו וחצו את הגבול ממזרח לכנרת. גידי משך בחוטים ולחץ על אלה שהכיר ועסקו במשא ומתן ופעל למען שחרור השניים. לאחר הלידה ננזף גידי בידי אחות הקיבוץ על כך שנסעו ללא ליווי לבית החולים, אך הוא הגיב בביטול לדברים. בחודשים הראשונים לאחר הלידה, הקפידו ההורים הצעירים להגיע כל לילה לבית התינוקות כדי לחזות בתינוקת היפהפייה שישנה ולוודא שהיא מכוסה כראוי.

גידי ורותי בשנת 1951.

ראשית שנות החמישים סימנה את הקמת התא המשפחתי החדש וההשתקעות בקיבוץ, על חבריו ומרכיביו המגוונים. כל אלה הפכו למוקד חייו. במקביל, לצד חייו האזרחיים, היה גידי גם סא"ל במילואים. בשלב הזה לא הוגדר לו תפקיד במערך המילואים, כך שלא השתייך למסגרת קבועה. חוויה אחת ראויה לציון משנים אלו קשורה בפעולה של צה"ל בתל מוטילה. במאי 1951 החלה סדרת קרבות בין צבא סוריה לצה"ל בתל מוטילה (אזור אלמגור כיום, צפונית לכנרת). העניינים הסתבכו והסורים הסבו לכוחות הישראליים אבדות רבות. הקרב נזכר בתודעה הישראלית ככישלון צורב ומפלה צבאית כואבת. גנדי, מיודעו של גידי מחטיבת יפתח, שימש בתל מוטילה כמפקד גדוד 13 של חטיבת גולני. בנוסף אליו פעל שם גדוד מילואים שהיה שייך לחטיבת מחוז עליה פיקד דב ירמיה, חברו של גידי. עוד לפני הפעולה גייס ירמיה את חבריו מימי הפלמ"ח למטה החטיבה. ארנן עזריהו (סיני), דב גור וגידי נקראו לדגל. הם אמנם לא לקחו חלק בקרב עצמו אך עסקו בפעילות עורפית. הקשרים שחודשו ונשמרו תרמו גם הם לצד החברתי בחייו של גידי בתקופה היא. גידי היה אמנם בתחילתו של הקשר עם רותי, אך סיני וגור בדיוק נפרדו מנשותיהם וחיפשו קצת חברה. יחד בילו במסגרת שירות המילואים המשותף. סיני ואשתו השנייה ריקה מיראון המשיכו להיות חברים קרובים של גידי ורותי עוד שנים רבות.

כמה ימים לאחר תום הקרבות בתל ערך הפיקוד העליון של צה"ל סיור בגזרה. גידי היה מיועד להעביר להם סקירה על הפעולה מתוקף תפקידו בחטיבת המילואים. בלילה שלפני הסיור הוא חזר לישון בבית אלפא ובבוקר הגיע למושבה מגדל, שם פגש את האלופים עם הג'יפים שלהם. בין חברי המטכ"ל היו חבריו משה צדוק ומוישל'ה גורן. סגן הרמטכ"ל, לימים הרמטכ"ל, מרדכי מקלף הבחין בו מסתובב בין הקצינים ושאל אותו מה הוא עושה פה ומאיפה בא. השניים הכירו הכרות שטחית עוד מלפני. גידי השיב שבא מבית אלפא. מקלף הודיע לו שהוא לא יכול להישאר שם כי זה סיור שמיועד רק למי שהוזמן אליו. גידי הסתובב וחזר לקיבוץ. תוך זמן קצר הפך הסיפור לפרשה מביכה שהגיעה לאלוף הפיקוד ולמטכ"ל, שהתקשרו לקיבוץ כדי לדבר עם גידי ולהתנצל בפניו.

מחלקת הביטחון

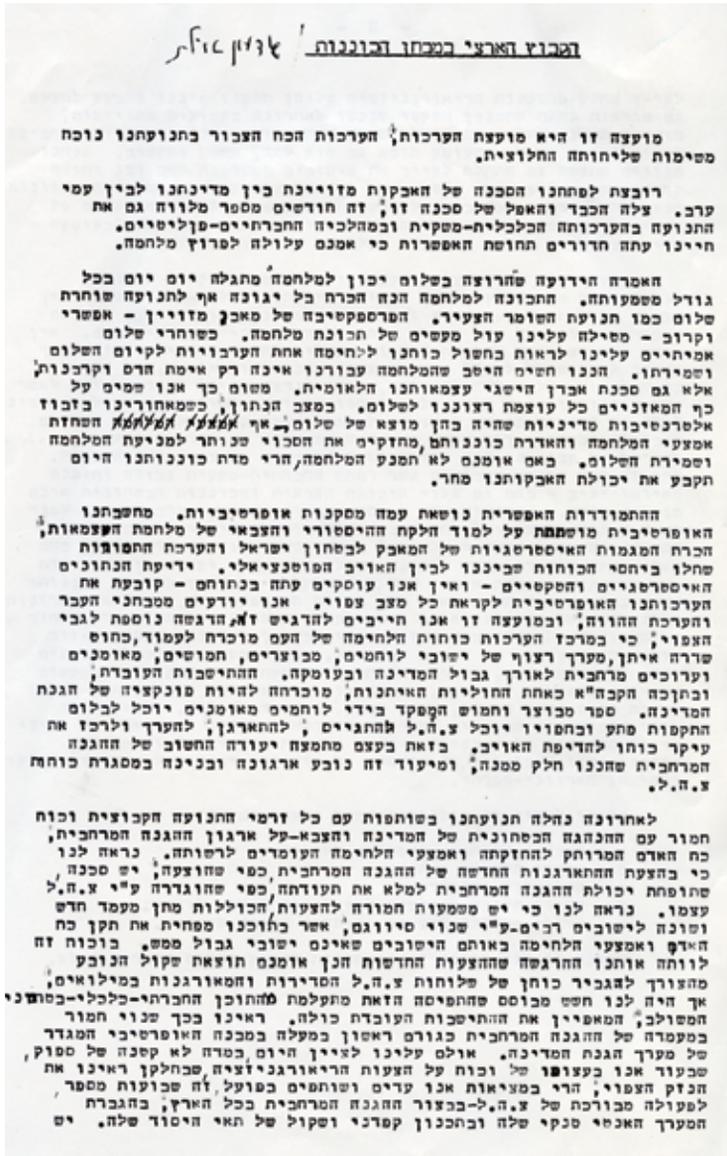
שנת 1954 טמנה בחובה התחלות חדשות, בין אם בחיים האזרחיים ובין אם בשירות המילואים. באחד הימים, עת עבד בלול, הגיעו לקיבוץ נציגי צה"ל והציעו לו תפקיד חדש. עד אז היה תלוי באוויר ונקרא למשימות נקודתיות כשעלה צורך. גודד 24 של חטיבת המילואים כרמלי היה גודד נחיתה, כלומר הגרסה הישראלית לכוחות המרינס האמריקאים. לאחר מספר שנות ניסיון הוחלט להסב אותו בחזרה לגדוד רגלים. גידי נבחר להיות מפקד הגדוד ולעבור את תהליך ההסבה. הוא השיב בחיוב להצעה ושב למשבצת המג"ד כארבע שנים לאחר שעזב אותה, הפעם כמילואימניק. הוא החליף בתפקיד את בן בראון, אחיו של חבר הכנסת לשעבר וההיסטוריון מרדכי (מורל'ה) בראון. השירות היה תובעני ואינטנסיבי. נערכו אימונים רבים ותרגילים, 80-90 יום בשנה הוקדשו למילואים.

במקביל לתפקידו החדש במילואים הוצע לגידי תפקיד מערכתי בתנועה. עוד לפני כן, בתחילת 1954, הוא מונה מטעם התנועה לרכז מסע של כל השכבה הבוגרת למצדה בפסח. יותר מחמש מאות חניכים בוגרי שמיניות מכל רחבי הארץ, כולל בית אלפא, נטלו חלק במסע שזכור לגידי היטב. זמן קצר לאחר תום המסע בא שמעון אבידן, רכז מחלקת הביטחון של הקיבוץ הארצי כדי לגייס את גידי רשמית לשורות הקיבוץ הארצי. בארץ השתוללו אז חוליות הפדאיון בגבולות והשאלה הביטחונית הייתה בוערת מתמיד. מחלקת הביטחון של הקיבוץ הארצי, כמו גם מקבילתה בקיבוץ המאוחד, עסקה בעיצוב המדיניות הביטחונית של היישובים מול האוימים הללו. הפעילות התמקדה בצד האירגוני והתכנוני של מערכי ההגנה ההתיישבותיים יותר מאשר היבטים מבצעיים. שמעון אבידן עמד בראש המחלקה ומתחתיו פעל תנחום אריאלי, אותו הכיר גידי היטב. תנחום ריכז את ההגנה על

היישובים וגידי היה מיועד להחליפו, כשגם תחום הקשר עם בני הקיבוצים לפני גיוס נכלל באחריותו. ההצעה הייתה מפתה וקשה היה לסרב לדמותו הכריזמטית של אבידן. גידי קיבל את המינוי ובתום חפיפה יסודית עם תנחום עזב את הלול והתיישב במטה הקיבוץ הארצי בתל אביב. העבודה היום-יומית כללה טיפול בבעיות של הקיבוצים בהיבט הביטחוני: דאגה להנחת גדרות, בניית מקלטים והקמת תאורה היו מבין הנושאים שהיו על שולחנו. בנוסף, הוא היה אמון על שמירת הקשר עם אנשי מפ"ם בצה"ל, לדוגמה חיים בר-לב. הרבה בזכות הקשר של מחלקת הביטחון עם דוד אלעזר (דודו) ואברהם אדן (ברן) חזרו השניים לצה"ל בשנים הללו. כך, לאחר מספר שנות הפוגה שב גידי ללב העשייה הביטחונית בצה"ל ומחוצה לו. כאן המקום להסביר שבראשית שנות החמישים הורגשה הדומיננטיות הגדולה של מפ"ם וכל התנועה הקיבוצית על זרמיה השונים. מנהיגי מפ"ם באו מהקיבוצים וכך גם קצינים בכירים בצה"ל, מה שהפך את מחלקת הביטחון של הקיבוץ הארצי לכלי משמעותי ויוקרתי לגיבוש מדיניות וכתובת לבעיות וסוגיות שונות שבראש סדר העדיפויות ההתיישבותי. הדבר נכון על אחת כמה וכמה כשבראש הגוף הזה עמד אדם מוערך ומשפיע בדמות שמעון אבידן.

התפקיד החדש בתל אביב הרחיק את גידי מהקיבוץ וכך גם ימי המילואים הבלתי נגמרים. חרף הקושי וההיעדרות מהבית המשפחה המשיכה להתרחב. בנובמבר 1955 נולדה הבת השנייה של משפחת אילת. גידי שב במיוחד מתל אביב לבית אלפא כדי להיות עם רותי בימים שלפני הלידה. בינתיים התעכבה הלידה ביותר מעשרה ימים ורותי החליטה לנסוע לבית החולים. בעפולה אמרו לה שאין מה להתרגש ועליה לשוב לביתה. כך עשתה. בבוקר למחרת גידי חזר לעבודה בתל אביב. לאחר שנסע, בשעה שש בבוקר, נתקפה רותי צירים חזקים ונלקחה לבית החולים על ידי חבר ההשלמה אריה (ביני) בינימוב. בה בעת פגש גידי על מדרגות בית הקיבוץ הארצי את חיים סלע, רכז הקניות של הקיבוץ. חיים ידע שרותי בבית חולים ושאל את גידי: נו, מה נשמע? הוא לא השיב לו, כי לא הבין על מה השאלה. בטבעיות המשיך ועלה למשרדים לשיבה בנוגע לכוננות הקיבוצים למלחמה לאור המתיחות ששררה אז. באמצע הישיבה התקשר אליו השומר בכניסה לבניין ומסר לו כי תלוי מברק על לוח המודעות שבא מעפולה ולא יודעים למי הוא שייך. מיד ירד לכניסה ומצא שם את המברק בו רשמה חברת ההשלמה מאירה הכהן: "מזל טוב בת, לשתיהן שלום". גידי עלה בריצה למעלה והודיע למשתתפים שהוא צריך ללכת, כי נולדה לו בת. הוא לקח את רכבו, אסף את הינדה ויחד נסעו לבית חולים העמק. השם שנבחר לתינוקת היה עינת. בדומה לרויטל, גם שם זה היה לא שכיח ובעיני ההורים היה מאוד ישראלי ויפה.

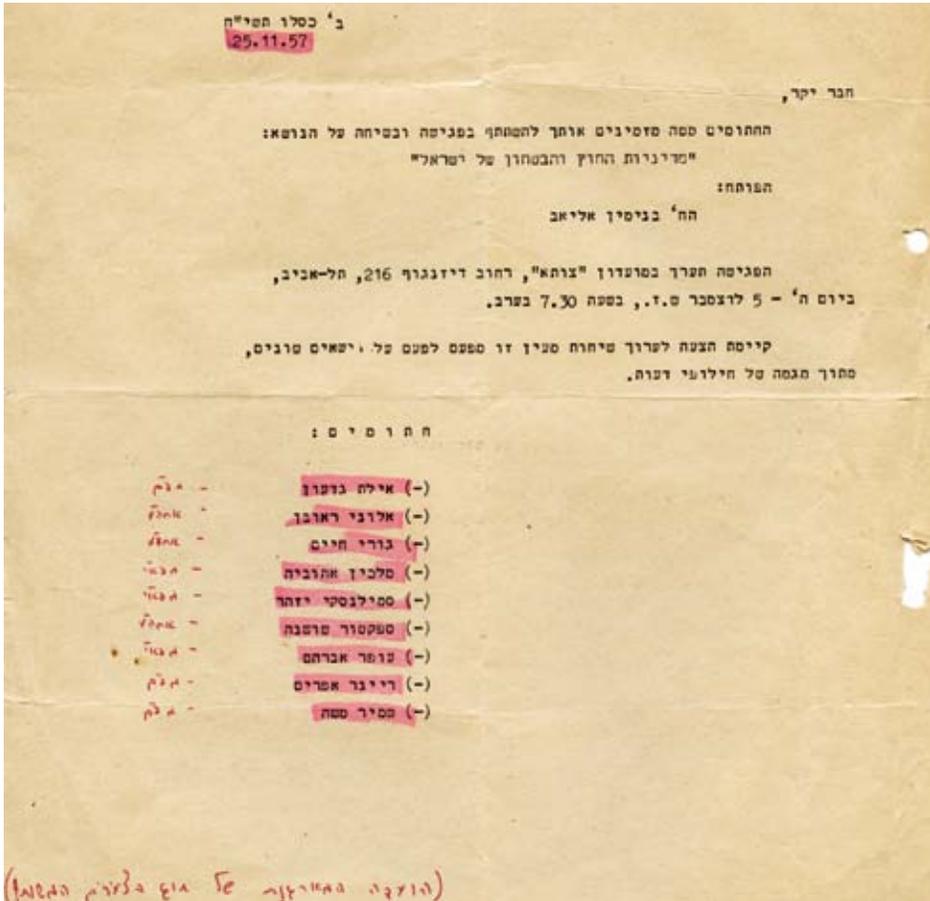
מועצת הקיבוץ הארצי במזרע. שמעון אבידן דיבר שם על ההיבטים הפוליטיים של מלחמה אפשרית ואילו גידי דיבר על הבעיות הביטחוניות של הגנת הישובים. זה היה נאום מעניין שניסה להתמודד עם הדילמה בין חזון השלום של התנועה לבין העמידה נוכח האיום הצבאי ונגזרותיו. בערב בזמן הנסיעה הביתה לקיבוץ, שמע שמצטטים את דבריו בחדשות.

קטע הפתיחה מנאומו של גידי במזרע, כנס השומר הצעיר פסח 1956.

לאחר שהתקבלה ההחלטה על היציאה למבצע קדש, ועל רקע המצב הביטחוני, החליט גידי לערוך בשבת כנס לחיילים בוגרי השומר הצעיר בגבעת חביבה. בציבור הייתה הבנה שיוצאים במבצע נגד ירדן, כתגובה לתקיפות המסתננים, והכנס תוכנן להיות מכוון לגזרה המזרחית. זאת על אף שלמעשה כבר התקבלה ההחלטה שיוצאים למבצע בסיני. שר הפיתוח מרדכי בנטוב, חבר משמר העמק, סיפר לגידי על דבריו של בן גוריון בממשלה באותו השבוע אודות מבצע מול ירדן. זה היה כמובן שקר שנועד להטעות את המצרים. יעקב חזן, מנהיג הקיבוץ הארצי וחברו של בנטוב ממשמר העמק, ידע את האמת ושוחח על כך עם גידי. עמיתו להנהגה מאיר יערי ממרחביה לא היה בסוד העניינים כיוון שהתנגד למבצע ונחשב בעיני חזן כמי שאינו יודע לשמור סוד. בינתיים קיבל גידי צו 8. הגדוד עליו פיקד היה מיועד לכבוש שטח ממזרח לוואדי ערה ולא לרדת לסיני. בשבת שבה אמור היה להיות הכנס נקבע לו סיור שטח יחד עם אלוף הפיקוד יצחק רבין והמ"פים של הגדוד. כמובן שהנאום בכנס בגבעת חביבה בוטל. במהלך כל אותה השבת, התרוצץ גידי בין חזן ליערי וניסה לגרום לאחד מהם לבוא ולנאום במקומו, אלא ששניהם סירבו לנאום בכנס מכיוון שהם לא תמכו במבצע ולא רצו לשוחח עם הלוחמים אודותיו. לבסוף בוטל הכנס עקב המצב הביטחוני. גידי פגש את רבין בשער של משמר העמק, משם קבעו לצאת לסיור. במלחמה עצמה, כאמור, נשאר גידי בצפון בכוננות עם הגדוד שלו ולא נטל חלק בלחימה בסיני.

לאחר המלחמה נטל חלק ביוזמה של צעירי מפ"ם, מפא"י ואחדות העבודה להקים חוג רעיוני משותף. היוזמים פנו אליו והוא נאות להשתתף. יערי התנגד נחרצות לרעיון "החתרני" והתקשר לומר לגידי שהוא לא מסכים שייקח חלק ביוזמה כזו. דרישתו לא נענתה וגידי נמנה על חבריי הוועדה המארגנת יחד עם שני חברים. הראשון היה אפרים ריינר, אז חבר גן שמואל ולימים יו"ר ומנכ"ל בנק הפועלים. השני היה הסופר והפילמ"חניק לשעבר משה שמיר, שהיה ממש על סף מעבר לצדה הימני של המפה הפוליטית. הוועדה נפגשה לשיבת הקמה בביתו של ראובן אלוני, בעלה של שולמית. החוג החל לפעול. נתן פלד, המזכיר המדיני של מפ"ם, תמך מאוד בהקמת החוג וגידי ניהל אתו קשר רצוף בנוגע להקמתו. נעשתה פנייה לאנשים שונים שיבואו להשתתף. משה דיין התנה את השתתפותו בכך שיוצב שלט עם הכיתוב "פועלי ישראל התאחדו". הם סירבו לבקשתו. לפגישה השלישית של החוג הגיעו ישראל גלילי ויגאל אלון, מהבכירים בדרג הפוליטי והמוערכים שבנציגי תנועת העבודה. הפעילים אמרו להם שחוג זה שייך לצעירים ואינו בעל צביון פוליטי, לכן מקומם אינו שם. לאחר זמן לא רב החוג פורק.

הזמנה לחוג הרעיוני המשותף, 1957

פירוקו של החוג סימן למעשה את סופה של התקופה. לקראת שנת 1958 ביקש גידי לסיים את תפקידו במחלקת הביטחון. לאחר תקופת פעילות ממושכת הוא חש צורך לשוב הביתה. נערכה לו מסיבה בבית הקיבוץ הארצי, אליה סירב יערי לבוא. הוא פירש את החוג הרעיוני שגידי היה שותף לו כתקיעת סכין והוא ייחס לו שיתוף פעולה עם היריב המר משה דיין. בסוף, למרות האיומים, יערי בא וחלק לגידי כבוד. לאחר שלוש וחצי שנים שב גידי לקיבוץ, למקום אותו עזב, הלול, אותו ניהל בהרמוניה עם דודה. ביומיום המשיך לעסוק בהכנת תערובות יחד עם גימפל סולאז' הוותיק; הם היו מכינים שני טון תערובת וגידי היה מחלק אותה עם עגלה. בלילות היה בא ללול כשענית על כתפיו כדי לוודא שהאפרוחים לא מצטופפים ולכבות את הממטרות שפעלו שם. בסך הכול היה שבע רצון, ועבד שם לסירוגין עד 1966.

לאחר ששב מתל אביב ונמחק המרחק הפיזי שהיה קיים מבית אלפא עת שעבד בקיבוץ הארצי, נותר עדיין קושי אחד מהותי. שירות המילואים דרש שעות וימים רבים והקשה מאוד על גידי ועל מקום עבודתו. יותר מכך סבלה מהמצב רותי, שגידלה שתי ילדות קטנות ונותרה איתן לבד פעמים רבות. מורכב במיוחד היה הטיפול בעינת שברחה לעתים מהגן לבית ההורים באמצע הלילה, גם בגשם שוטף. הצמידו לה מטפלת, רוזה אלוני, אליה גידי היה מחזיר בכל פעם את עינת כשברחה. בילדותה התחברה עינת מאוד למטפלת יהודית הלפרין, שליוותה אותה בנאמנות, ואף קראה לה סבתא יהודית. רותי לחצה על גידי שיבקש לסיים את תפקידו כדי שיוכל להיות יותר בבית ואף דיברה בעצמה עם אלוף הפיקוד מאיר זורע (זרו). גם רבקה הדס, אשתו של דודה, באה לדבר עם גידי ולשכנעו שיעשה כך. בסופו של דבר הלחץ השפיע והוא החליט שהגיעה העת לסיים. במסיבה של אנשי יחידתו במילואים בחיפה ניגש גידי לזרו והודיע לו שהוא מעוניין להפסיק את כהונתו כמג"ד. הוא הוסיף לכך גם מכתב. זרו אישר וגידי קיבל ביטול מינוי רשמי בכתב מהרמטכ"ל חיים לסקוב. זרו אף הוסיף לו מספר מילות תודה בכתב יד על המסמך. בגיל שלושים ושש, כעשר שנים לאחר שסיים להיות מג"ד בקבע, השלים גם את תפקידו כמג"ד מילואים והתפנה לעסוק בדברים אחרים. חזרתו הביתה גם אפשרה לרותי לצאת לשנת לימודים באורנים.

ביטול המינוי שכתב חיים לסקוב עם ההקדשה של מאיר זורע, פברואר 1960.

גם לאחר ששב לקיבוץ המשיך להיות פעיל בקיבוץ הארצי, אם כי לעתים רחוקות. פעילותו כללה חברות בוועדת קשרי החוץ של מפ"ם, אשר נפגשה פעמיים בשנה. אנשי המחלקה הפרסונלית של התנועה - הגוף שעסק במינויים ואיוש תפקידים, באו אליו וביקשו שישתתף במשימת שליחות. על הפרק עמדה נסיעה מיוחדת ליוגוסלביה של משלחת הדור הצעיר של מפ"ם ומפא"י. המחלקה הפרסונלית ביקשה במיוחד מהקיבוץ לשחררו לחודש והקיבוץ הסכים. גידי נבחר לרכז את המשלחת. מטרת הנסיעה הייתה לעבוד בסלילת כביש לצרכי תיירות שנסלל מגרמניה עד אלבניה ועבר בשטחי יוגוסלביה מצפון לדרום. כמו כן יועדה המשלחת ליטול חלק בסמינר בינלאומי של תנועות נוער שמאלניות בדוברובניק, קרואטיה של היום. יוגוסלביה הייתה מדינה בעלת צביון סוציאליסטי-שמאלי ולכן היה זה אך טבעי לפעול שם לחיזוק הקשרים מהצד השמאלי של המפה הפוליטית בישראל. במסגרת ההכנות לנסיעה קשר קשרים עם שגריר יוגוסלביה בארץ בנוגע לסידורים השונים. הקשר הזה נשמר גם לאחר שנפרדו דרכיהם וגידי אף הזמין אותו כעבור מספר שנים לסדר פסח בחדר האוכל החדש של בית אלפא. לאחר שניתק הקשר הדיפלומטי בין המדינות עזב השגריר את הארץ והשניים לא נפגשו שוב.

את הנסיעה ליוגוסלביה ליווה סיפור אישי אשר העניק משמעות נוספת מעבר למשימה המוגדרת. לפני שגידי יצא מהארץ נפגש עם דדו, שהיה סגן מפקד גייסות השריון. חברותם החלה שנים קודם לכן, ב-1948, כאשר גידי היה מדריך בקורס המ"מים בו דדו היה חניך. הם ישבו יחד בבית קפה ברחוב דיזינגוף עם נשותיהם, רותי ותלמה. תחילה דיברו על הנושא שהסעיר אז את המדינה והוא עסקת הנשק עם גרמניה. גידי הציג את עמדת מפ"ם לפיה אסור לרכוש מהגרמנים נשק ואילו דדו כאיש צבא הסביר את מדוע צריך לבצע את הרכישה מתוך צורך אמיתי. לאחר שיחת החולין הגיעו לנושא המהותי. דדו היה יליד יוגוסלביה וחבר השומר הצעיר, שם גם הכיר את חיים בר-לב, לפני שעלו ארצה. ב-1940 עלה לארץ ישראל במסגרת עליית הנוער והשאיר את משפחתו שם. אמו נפטרה בילדותו. אביו היה קצין בצבא הפרטיזנים של טיטו שלחם נגד הנאצים ושימש כרב סרן ביחידת הריגול הנגדי. במשך השנים שחלפו ניתק ביניהם הקשר ודדו ביקש לחדש אותו. כשנה לפני התקופה המדוברת ניסה דדו לשלוח לאביו את יגאל אלון שביקר ביוגוסלביה, אך הדבר לא צלח כיוון שהאב לא דיבר אנגלית. הפעם הוא קיווה שהניסיון יצליח מפני שגידי דיבר גרמנית וכך גם אביו. הוא נתן לגידי מעטפה עם שני מכתבים ותמונות ונתן לו את כתובתו של האב סמוך לעיר רייקה, שגם היא חלק מקרואטיה כיום.

המשלחת נחתה ביוגוסלביה וכבר ביום הראשון לשהותם במחנה בעיר ניש התרחשה תקרית לא נעימה. המשלחת המצרית ירקה לכיוון דגל ישראל. לאחר שזה קרה בשנית

הוחלט שגידי ייסע לשגרירות ישראל בבלגרד. כך עשה ובפגישה בשגרירות איים שהמשלחת תעזוב ותחזור לארץ אם העניין לא יטופל. המשלחת בחרה לעזוב את המחנה. לפני העזיבה גידי דאג להיפגש עם ראש המשלחת המצרית ולהבהיר לו שהם עוזבים בגללם. לאחר שעזבו המשיכו לסייר עוד כמה ימים במדינה ולבסוף הגיעו לדוברובניק. באחד הימים אף הגיע נתן פלד, אז כבר שגריר ישראל בבולגריה, לבקר את המשלחת במחנה.

באחד הערבים עברה המשלחת ברייקה. ברייקה נפגש גידי עם חברו דב זכין מלהבות הבשן, המזכיר המדיני של מפ"ם. לאחר מכן הלכו שניהם לחפש בעיירה הסמוכה אופטיה את הכתובת של אביו של דדו. היה קשה לאתר את היעד, אך בעזרת המשטרה המקומית הצליחו לבסוף. ממול לבית, לחוף הים האדריאטי, שכנה אחת הווילות של המנהיג העליון טיטו. גידי נכנס ומצא את אשתו השנייה של האבא שהייתה נוצרייה ואת אחיו הנער. הנער נולד לאחר שדדו עלה לארץ והוא לא הכיר אותו. הוגשה ארוחת ערב חגיגית ואחריה גידי ניגש לאבא ומסר לו את המכתבים והתמונות שנשלחו על ידי דדו. תוך זמן קצר קרא לו האב לבוא לחדר צדדי ושם התוודה בהתרגשות כי בכלל לא ידע שלבנו יש כבר שלושה ילדים. הם ישבו עוד שעות רבות ודיברו, בין היתר על סוגיית עסקת הנשק עם גרמניה. הם הלכו לישון ולמחרת העניק האב לגידי שתי קופסאות שי, האחת לו והשנייה לדדו. בנוסף, כהמשך לשיחתם מליל אמש, הוא קבע שלאחר מחשבה הוא סבור, כמו בנו, שעסקת הנשק עם גרמניה מוצדקת. בשובו מיוגוסלביה פגש גידי את דדו וסיפר לו אודות הביקור. כמובן שלמשמע הדברים דדו היה נרגש מאוד. כעבור יותר מעשור, כשהיה כבר רמטכ"ל, אביו ביקר בארץ. הם התקשרו לגידי ואמרו לו שהם מבקשים שיבוא לאכול איתם צהריים. גידי היה בבית אלפא באמצע העבודה ולא התאפשר לו להגיע מפאת לוח זמנים צפוף, אז הוא סרב בנימוס.

גידי עם המשלחת ליוגוסלביה, עומד שני משמאל.

בראשית שנות השישים הקימה קבוצה של פעילים בשנות השלושים לחייהם, בוגרי השומר הצעיר, מסגרת חדשה. ניתן לה השם "חוג ה-11" כמניין החברים בה. ביניהם היו אפרים ריינר, נתן שחם וחיים שור. הם כולם היו פעילים לסירוגין בתנועה, אשר מחו על התנהלות ההנהגה הוותיקה בהובלת חזן ויערי. הם חשו כי חוסמים את התקדמותם והם רצו לתפוס עמדות בהנהגת התנועה ובמפ"ם כשהליך טבעי של הצערת השורות. יערי התנגד בתוקף לקיום החוג וראה בו חתרנות, חזן מצדו התנגד למתכונת המצומצמת והציע להרחיב את החוג כך שייצג קשת רחבה של פעילים. ידו של חזן הייתה על העליונה והוחלט לצרף שישה אנשים מטעם ההנהגה לחוג, שהפך ל"חוג ה-17". אחד מהשישה שנבחרו על-ידי חזן ויערי היה גידי. הוא הצטרף לחוג ונמנה על חבריו שנים מספר.

מזכירות והחברת הירוקה

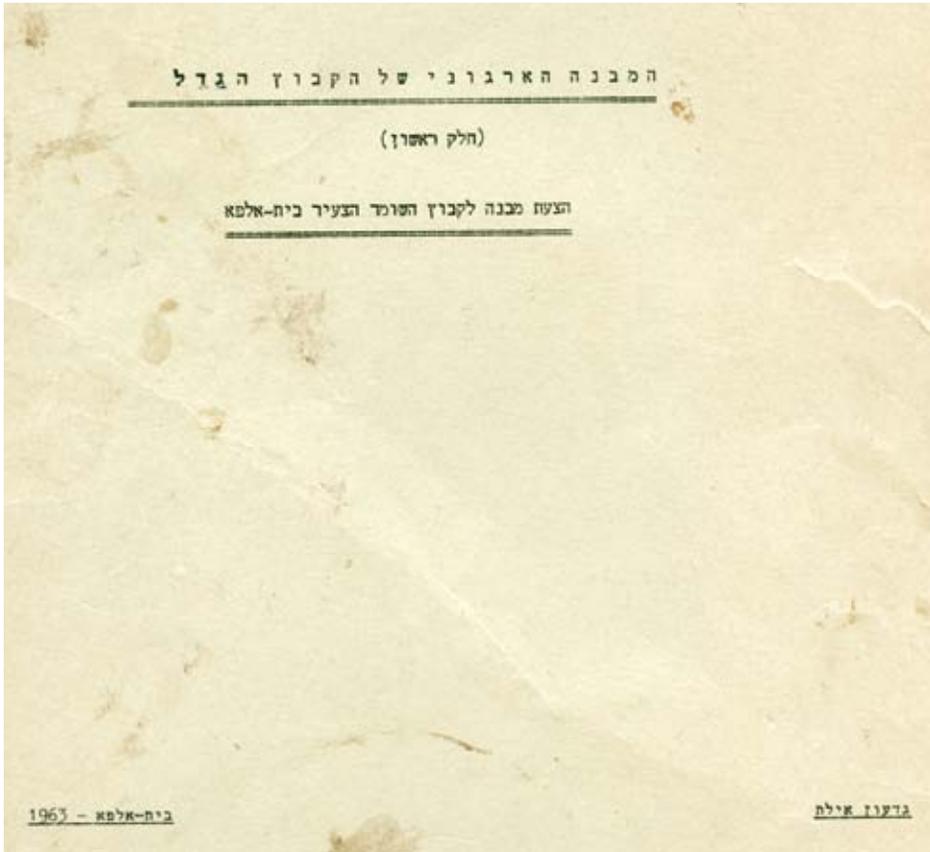
בתחילת שנות השישים התמקדה עשייתו של גידי בבית אלפא, כפי שהיה עשור קודם לכן. הוא היה פעיל במוסדות הקיבוץ, ביניהם ועדת צעירים ועדת חינוך. הקושי בגידול הבנות הצעירות הוקל לאחר שהתבגרו מעט, והוא ורותי החליטו להרחיב את המשפחה. באוגוסט 1962 נולד בנם הראשון יפתח, שם שפלמ"חניקים רבים העניקו לבנם הבכור. ממש לפני הלידה, נסעו גידי ורותי לפגישת מפקדים של חטיבת יפתח בביתו של גנדי. כולם במפגש דיברו על ההיריון המתקדם של רותי ויגאל אלון אף ביקש להיות זה שיסיע אותה לבית החולים בילינסון אם יהיו לה צירים. לאחר הלידה הייתה חגיגה גדולה. עשרות פלמ"חניקים הגיעו בזה אחר זה כדי להרים כוסית. הנהירה הגדולה בהחלט שימחה את ההורים, אך הם תמחו על כך שלאחר לידת הבנות היו פחות מבקרים. כנראה שלבן עם שם כזה הייתה משמעות חשובה יותר בעיני הדור ההוא. גידי נזכר שבכנס של הפלמ"ח ביקשו מכל מי שקוראים לו יפתח שיקום. נוכחים רבים באולם קמו וזה היה מחזה מרשים.

לאחר הולדת יפתח ובעקבות היכרותו ההולכת ומעמיקה עם בית אלפא ומוסדותיה, החלו לצוץ אצל גידי מחשבות הנוגעות לתפיסתו את מבנה הקיבוץ. הוא הגיע למסקנה ששורר בלגאן אירגוני במשק. אופיו ותפיסת עולמו גרסו שהעבודה חייבת להתנהל לפי עקרונות מסודרים, והוא ראה צורך לגבש תכנית אב למבנה האירגוני הרצוי בקיבוץ. אט אט פתח בעבודה יסודית וריכז את כל רעיונותיו במסמך שכונה 'החוברת הירוקה', ונחתם בשנת 1963. מי שסייע לו רבות בהפקת החוברת היה חבר בית אלפא אליעזר הכהן. הכהן היה מראשוני הקיבוץ ונמנה על שכבת ההנהגה של הקיבוץ הארצי. הוא אמנם לא שימש בתפקידים רשמיים, אך לדעתו של גידי היה מעמיק ורציני יותר בדעותיו מיערי וחזן בני דורו. הוא אף מציין אותו כאחד משלושת האישים המשפיעים ביותר על השקפותיו

האידיאולוגיות במסגרת הקיבוץ הארצי. עם השלמת כתיבתה חולקה החוברת לחברי בית אלפא. בקיבוץ הארצי הוקמה ועדה שתדון באופן ראשוני במסקנות החוברת, אך זו חדלה לפעול בשלב דיי מוקדם. מבחינת תוכן, ניסתה החוברת להציע מודל בו מבנה הקיבוץ הוא אינטגרטיבי, כלומר בדיוק ההיפך ממה שקורה כיום בקיבוצים המופרטים. המסמך היה מפורט, אולי יתר על המידה, ויתכן שזה הכשיל אותו במובן מסוים. כמעט כל חברי הקיבוץ בכלל לא התעמקו בהבנת מה שהיה כתוב שם ולא התייחסו לחוברת, לטוב או לרע. בסוף התהליך נגנזה החוברת בארכיון. יכול להיות שאם היו טורחים לקרוא ולהבין אותה, הייתה בית אלפא מרוויחה בסיס אירגוני מוצק לשנים הבאות.

סמוך למועד פרסום החוברת קיבל גידי מינוי חדש ומאתגר: מזכיר הקיבוץ. בעידן טרום השינוי בקיבוצים, מה שנראה היום רחוק מתמיד, המזכיר היה ראש הקהילה ולמעשה ניהל את שגרת היומיום, תוך טיפול בבעיות העולות בחצר הקיבוץ. דמות המזכיר הייתה מרכזית מאוד בחיי הקיבוץ. בבית אלפא נהגו אז לכהן במשותף שני מזכירים. לפני שפנו אליו, המזכירים היו ארתור בן ישראל, מוותיקי הקיבוץ, ומנחם אגמון חבר ההשלמה. הם עזבו את תפקידם בעקבות חילוקי דעות וויכוחים קשים שפרצו סביב תחום הציוד הכבד. חברי ההשלמה גברוש (מקים מחצבת הגיר של בית אלפא בגלבוץ) ומישקה ארזי טיפחו את הציוד הכבד ורצו להשקיע בו משאבים רבים, לעומת חברים אחרים שסברו שמדובר בהשקעה לא כדאית. המזכירים נקלעו לעין הסערה ולקראת סוף הקדנציה עזבו את תפקידם. גידי נכנס במקומם יחד עם שלמה יפה הוותיק, וזמן רב הוקדש לכינון פיוס בין הניצים בוויכוח על הציוד הכבד. גידי כיהן בתפקיד יותר משנה, במהלכה שמר על יחסי עבודה טובים עם שלמה יפה. חבר קרוב שלו באותה תקופה היה מזכיר הקיבוץ השכן חפציבה, דני אגמון. אגמון היה המפקד האחרון של המחלקה הערבית בפלמ"ח וכיהן במזכירות במקביל לגידי. השניים התקרבו ופתרו יחד מחלוקות מסוימות בין חברי שני הקיבוצים. הם נותרו קרובים במשך שנים רבות עד מותו של אגמון.

עצם היבחרו של גידי לתפקיד לא בא מתוך רצון של איזשהו גורם ליישום החוברת הירוקה, אבל הוא ראה בכך הזדמנות לנסות לעשות סדר במערכת הקיבוצית לפי הקווים המנחים שהתווה בעבודתו המקיפה. לאחר זמן קצר כמזכיר הבין שתקוותיו אינן מציאותיות והוא פשוט נאלץ להיכנע לתכתיבים של המציאות הקיבוצית המוכרת.

עותק מקורי של החוברת הירוקה, 1963.

בשנת שירותו כמזכיר הקיבוץ הוא היה הכתובת לחברי הקיבוץ לכול בעיה. משפט ידוע הוא בתנועה הקיבוצית שמזכיר עסוק תשעים אחוז מהזמן בלטפל בבעיות של עשרה אחוז מחברים. במהלך התקופה התגורר בקיבוץ המלחין נחום (נחצ'ה) היימן. הוא ניהל מוזיקלית את חמישיית גלבוע, שהורכבה מבני בית אלפא וחפציבה ופעלה בשנות השישים. במרוצת אותו עשור נוצר שיתוף פעולה פורה בינם לבין להקת הגבעטרון מקיבוץ גבע שגם אותה ניהל מוזיקלית נחצ'ה. נחצ'ה היה קליינט בעייתי מאוד למזכיר קיבוץ. הוא עשה חיים קשים למזכירות. עם הזמן נחצ'ה וגידי התיידדו ובשנת 1964, לאחר שסיים את תפקידו כמזכיר הפך גידי, לבקשתו של נחצ'ה, לאמרגן של חמישיית גלבוע. הוא ניהל למלחין המפוזר את החשובות. הוא גם היה מטפל בארגון הופעות של חמישיית גלבוע והגבעטרון בתל אביב. ותיקי הלהקה, שעדיין מופיעה ומצליחה, זוכרים אותו היטב עד היום. באשר לנחצ'ה, לאחר

שעזב את הקיבוץ הם עוד שמרו על קשר לעתים רחוקות אך הוא ניתק עם הזמן. לאחר שקיבל את פרס ישראל ישב נחצ'ה במקרה עם חבר משותף שלו ושל גידי, צבי בר, ראש עיריית רמת גן. שמו של גידי עלה ואז פתאום נחצ'ה נזכר בו והחליט להתקשר אליו. לאחר מספר עשורים של נתק הם דיברו רבע שעה ונחצ'ה היה חביב מאוד.

גידי שב למשרה מלאה בלול. הוא סיכם את חווית שירותו כמזכיר בשוויון נפש. מצד אחד התפקיד לא העיק עליו במיוחד, מצד שני הוא גם לא הסב לו הנאה גדולה כל כך. בחודש דצמבר של אותה שנה נולד הראל, בן הזקונים של משפחת אילת. השם נראה מתבקש, כי הרי זהו שמה של חטיבת הפלמ"ח. לאמיתו של דבר, גידי טוען, שהשם לא נבחר מטעמים אלו, אלא לפי בחירת רותי והבנות. יפתח והראל נולדו בהפרש זמן קטן יחסית. גידולם היה שונה ופשוט יותר מזה של הבנות משני טעמים. ראשית ההורים כבר היו מבוגרים יותר ולמודי ניסיון מחוויותיהם עם רויטל ועינת. שנית, פער הגילאים הקטן הפך את יפתח והראל לחברים טובים מאוד. הם חלקו לאורך השנים תחומי עניין משותפים שקירבו ביניהם, כמו שח, טניס וספורט בכלל, בעלי חיים, טיולים בטבע וכו'. אצל הבנות לא הייתה קרבה כה גדולה בשלב הזה והן הפכו לחברות טובות בגיל מאוחר יותר.

אבן דרך ראויה לציון אירעה במהלך 1965. קבוצת סלע, בני גילה של רויטל, עמדו לפני סיום בית הספר היסודי. כנהוג, לפי מיטב המסורת הקיבוצית, היה עליהם להופיע בפני הקיבוץ עם הצגת סיום. בשנה הזאת לקחו את ההצגה בצורה רצינית מתמיד. המחנכת מאירה הכהן רתמה את נחצ'ה כמלחין ואת לאה נאור כמחזאית. השניים עמלו ויצרו את המחזמר "זרעים של מסטיק". מלבד בני כיתת סלע שהיו השחקנים הראשיים במחזמר, היו גם תפקידי אורח. אחד מהם היה של עינת, שהייתה אז בכיתה ד' והגיחה להופעה קצרה עם בת כיתתה ניצה אברמוב. המבוגר היחיד שהופיע במחזמר בתפקיד האבא היה גידי בכבודו ובעצמו. במשך שנים היה משחק בהצגות שעלו בקיבוץ בחנוכה ולכן פנו אליו מלכתחילה. את התפקיד עשה בהומור ובתיאטרליות רבה, שאפיינו אותו על הבמה ולפעמים גם מחוצה לה. המחזמר הצליח בצורה בלתי רגילה ובני הכיתה נסעו לאחר שנה להקליט את השירים לאלבום יחד עם הזמרת דליה פרידלנד. גידי עסק בתיאום אולפן ההקלטות ושאר המנהלות. האלבום שהוקלט הפך לנכס צאן ברזל, זכה לחידושים שונים וגם כיום פופולרי בקרב הגיל הרך.

בשנים אלו פתחה משפחת אילת במסורת רבת שנים, במסגרתה אימצו אנשים שנקלטו בקיבוץ. גידי ורותי מונים תשע פעמים כאלה במרוצת השנים. המקרה הראשון ואולי המשמעותי מכולם היה באמצע שנות השישים, עוד לפני שהתחילה תופעת המתנדבים בקיבוצים. לחבר בית אלפא יוסף תלמי היה אח שחי בציריך ולימד עברית. הוא פנה לקיבוץ כשגידי היה עדיין מזכיר וסיפר לו, שיש לו תלמידה לעברית, גנת בהכשרתה, שמעוניינת

לבוא לקיבוץ. הקיבוץ הסכים לבקשה. הבחורה הגיעה לבית אלפא כשגידי כבר לא היה מזכיר והוא, כמי שהיה אחראי להבאתה שמח לארח אותה. שמה היה מגי, והיא הייתה עלמה בעלת אישיות מיוחדת. גידי ורותי אימצו אותה והיא עבדה כגננת בגן הילדים בקיבוץ, יחד עם לאה אברמוב. היא ידעה מעט עברית שסייעה לה להסתדר באופן בסיסי. שלושה ימים בלבד לאחר שנחתה התקיים כנס של פלוגה ה' של הפלמ"ח בעין גדי. גידי ורותי לקחו אותה כדי להתרשם מהמעמד. הם ישבו בקצה השורה הראשונה כשגידי מקפיד להסביר לה את המתרחש. לאחר תחילת הטקס הופיע לפתע מסוק וממנו ירד השר יגאל אלון שבא משיבת ממשלה. הוא התיישב במקום היחיד שהיה פנוי, ליד מגי. גידי ערך ביניהם היכרות, סיפר לה בקצרה על אלון והם שוחחו. לא בכול יום יוצא למתנדבת בקיבוץ להפגש עם שר, ועוד עם יגאל אלון. למגי היה בן זוג, מרטין, שלמד בטכניון באמצעות מלגה. היה לו רכב ובשבתות היה מגיע לקיבוץ. שני הזוגות יצאו ביחד לטיולים רבים ורקמו במהלך השנה שמגי גרה בקיבוץ קשר הדוק. בתום השנה חזרו השניים לשוויץ והתחתנו. הקשר הטוב נשמר חרף המרחק הפיזי. נערכו ביקורים הדדיים, גם יפתח והראל ביקרו בשוויץ כל אחד בהזדמנות אחרת. מגי ומרטין התקשו להביא ילדים לעולם, ולאחר שנים רבות של מאמצים, בסוף שנות השבעים נולד להם בן. הולדתו הסבה לגידי ולרותי אושר רב. מגי נפטרה לפני מספר שנים.

סיפור אחר על אימוץ הוא סיפורו של הנער ברוך טגנה. כשגידי היה מזכיר הוא נתבקש על ידי המחלקה לחברה בקיבוץ הארצי לאמץ נער ממוצא אתיופי שביקש לבוא לשנת הכשרה בבית אלפא. בינתיים הוא כבר סיים את תפקידו כמזכיר, אבל הוא ורותי החליטו לאמץ אותו. ברוך עבד במסגרייה עם שלמה נייגר, שנהג לומר בציניות: "אפריקה מתעוררת בתשע בבוקר". הוא התכוון להרגלו של טגנה לאחר לעבודה עקב השכמה מאוחרת. כשעזב את הקיבוץ המשיך טגנה לכתוב להם בעברית, אך בהדרגה הפסיקו לשמוע ממנו. פעם אחת הוא התקשר מאיזה מלון בהרצליה, ונתן להם להבין שהוא עובד במוסד. לאחר שיחת הטלפון שוב נעלם לשנים, עד שנצפה באחת מתכניות הטלוויזיה בהקשר העליות מאתיופיה. ברוך נפטר בשנת 2010 ובכתבה שהופיעה בעיתון 'הארץ' הספידו אותו, וסיפרו על תרומתו הענקית למפעל העלאת יהודי אתיופיה לישראל.

בתחילת שנות התשעים, עם בוא העלייה הגדולה מברית המועצות לאחר נפילת מסך הברזל, נרשם פרק נוסף במסורת האימוץ. איגור וטאיה היו זוג עולים חדשים מרוסיה, אשר נקלטו בבית אלפא במסגרת הפרויקט 'בית ראשון במולדת'. איגור במקצועו היה מאמן שחייה ונמנה על צוות המאמנים של נבחרת ברית המועצות הגדולה. הקרוואן שלהם שכן בקצה המזרחי של הקיבוץ, בסמוך לביתם של גידי ורותי. נרקמה ביניהם ידידות יפה שנמשכה גם לאחר שהמשפחה עזבה את בית אלפא.

מגי וג'ידי באחד המפגשים לאורך השנים.

גבעת חביבה והמחלקה הפרסונלית

יותר ממש עשרה שנים עברו מאז הצטרף ג'ידי לראשונה לענף הלול של בית אלפא. אמנם היו הפסקות, אך זו תקופה ארוכה ובמיוחד בהתחשב בכך שלא גילה עניין רב במקצוע. בשנת 1966, כמו לפי הזמנה אישית, הגיעה הצעה שזימנה לו אפשרות לצאת מהלול. שוב היה זה הקיבוץ הארצי שפנה אליו, הפעם הגיעה הפנייה מהמחלקה הפרסונלית. מחלקה זו הוקמה בראשית שנות החמישים כדי לגייס אנשים מהקיבוצים לתפקיד בתנועה. היה לה מקום מרכזי בין מוסדות הקיבוץ הארצי. מנהלה הראשון היה יצחק פטיש ומחליפו היה ברוך רבינוב. לג'ידי הוצע תפקיד של שנה בריכוז סמינר לפעילות תנועתית בגבעת חביבה ולאחר מכן מעבר לריכוז המחלקה. ההצעה נראתה בעיניו והתפקיד תאם את תחומי העניין הקרובים אליו, לכן נענה בחיוב והחליט לעזוב את הלול.

הסמינר תאם את חשיבתו הארגונית לגבי המבנה של התנועה וזו הייתה פלטפורמה טובה להנחלת העקרונות בהם דגל. הוא החל לבנות את תכנית הסמינר ופנה לקיבוצים שיכינו מועמדים להשתתפות בו. הוא קיבל רכב מהתנועה, שברולט גדולה ומשומשת להסעות שסייעה לו להביא מרצים לסמינר. שני מרצים בסמינר היו ממרחביה, מה שסיפק לו אפשרות טובה לחזור לישון בקיבוץ ולהסיע אותם למחרת לגבעת חביבה. באופן כללי היו לו קשרי

עבודה מצוינים עם האנשים בגבעת חביבה וזה תרם לסיפוק מהעשייה. השנה שם, לדבריו, הסתכמה בצורה מאוד חיובית, הן בפן האנושי והן בהיבט המקצועי והרעיוני. כשהסמינר הסתיים התקבלה החלטה בקיבוץ הארצי לערוך מפקד אוכלוסין. המפקד, שהוקצו לו משאבים רבים, נערך במסגרת תכנית לחקר הדור הצעיר של התנועה. מי שהיה שותף לעריכת המחקר היה פרופ' מנחם רוזנר מרשפים והמחלקה לחברה בקיבוץ הארצי. ב-1968 יצאה חוברת ובה התוצר המוגמר של המפקד.

ביוני 1967, נקטע הסמינר עוד לפני שהסתיים, בעקבות פרוץ מלחמת ששת הימים. עוד בתקופת ההמתנה, בשבועות שלפני המלחמה נדרש גידי לקחת חלק בהכנות. בהיעדר רכז ביטחון בקיבוץ הארצי, בעקבות גיוס המילואים הנרחב, הוא מילא את התפקיד כמינוי לשעת חירום. מזכיר הקיבוץ הארצי ולימים חבר הכנסת מאיר תלמי ערך אתו סיור בקיבוצי הדרום כדי לבדוק את מוכנותם לעימות. הם היו שם שלושה ימים עד שנקרא למשימה שונה לחלוטין. בהיעדר יחידה אורגנית אליה השתייך ייעדו לו תפקיד מיוחד בעיירה בית שאן. בבית שאן, כמו באזורים אחרים שנחשבו חלשים באותה העת, חששו מעזיבת תושבים עם פתיחת המלחמה והפגזות האויב. גידי היה מופקד על ניהול ענייני העיר מטעם הצבא.

הוא עלה מהדרום לבית שאן וניסה לפעול למען קידום המשימה שניתנה לו. יותר משמונה עשרה שנים לאחר שישב שם כמג"ד שב עתה גידי בכובע אחר למקום ששכן במזרח העמק, לא רחוק מבית אלפא. כשהיה כבר בבית שאן, התקשר אליו בשבת מנהל המחוז מטעם משרד הפנים שישב בנצרת והנחה אותו לנטרל את יעקב מכלוף, ראש המועצה המקומית. מנהל המחוז היה בחור דתי, אך הוא ראה בדבר עניין כל כך חשוב, עד שהחליט, לחלל את השבת עבור זה. הכוונה הייתה שידח אותו מתפקידו, ייקח לו את הרכב וישתלט על ניהול העניינים בעיירה הקטנה. אותו מנהל מחוז, ישראל קניג שמו, היה ממפלגתו של מכלוף, אך עדיין התעקש להדיח אותו.

גידי לא הסכים לקחת לו את הרכב, והחליט להפעיל אותו תחת פיקוחו. הוא הורה לו להגיש לו כל ערב דו"ח על פיקוח המחירים בעיר כדי לוודא שלא מעלים אותם. בכל ערב, במהלך המלחמה, זימן גידי את מכלוף למשרדו בעירייה. הבניין היה ריק והיחיד שניסה להצטרף לפגישתם היה חבר במועצת העיר בשם דוד לוי. גידי נזף בו, והציב אותו בכניסה לבניין כדי לשמור ולוודא שאף אחד לא ייכנס ויפריע להם. הוא הרגיש קצת לא בנוח עם הצורה בה דיבר אל לוי. בחלוף יותר מעשור נפגשו השניים שוב, כשגידי היה ראש השילוב האזורי ודוד לוי היה סגן ראש הממשלה ושר השיכון. גידי הזמין אותו לבית אלפא בשבת לפגישה, אך זה לא התאפשר כי לוי לא נוסע בשבת. לוי הזמין את גידי אליו לבית

שאן. כשגידי התקרב, קיבל אותו לוי בהצדעה ואמר: שלום המפקד. הם נזכרו בקורותיהם במלחמת ששת הימים וליבנו את התקרית באותו יום בעירייה. בחלוף עשרים וחמש שנה נסגר המעגל לגמרי. אחיינו של דוד לוי היה למפקדו המוערך של נכדו של גידי ומחבר שורות אלה.

בחזרה לקיבוץ הארצי... לאחר המלחמה שב גידי לסמינר בגבעת חביבה והשלים את מלאכת עריכת מפקד האוכלוסין. במקביל הצטרף ללוי צור, ראש המחלקה הפרסונלית לעבודה משותפת. הוא שהה הרבה בתל אביב וישן פעמיים בשבוע אצל אמו. הקיבוץ הארצי סיפק לו רכב הילמן ירוק בו התנייד ממקום למקום. משהחליף את לוי צור בריכוז המחלקה הפרסונלית יחד עבד איתו שאול לוי (לולק) ממענית. לולק היה אחראי על ועדת המינויים ויועד להחליף את גידי כשיסיים. העובדה שהם היו חברים עוד מלפני יצרה שותפות טובה בעבודה במחלקה, כמו שהייתה לגידי עם לוי צור. מהות ריכוז המחלקה הייתה לגייס אנשים מהקיבוצים לתפקידים בתנועה תוך ניהול משא ומתן מול המזכירות. דוגמא אחת לכך היא המאמצים שעשה כדי לשכנע את בבי, מדריכו לשעבר מהתנועה להתמנות למזכיר של מאיר יערי. גידי נסע אליו מספר פעמים לקיבוץ חצור ודיבר אל ליבו, אך בבי גיחך ולא שקל את העניין ברצינות. באופן כללי ניתן לומר שהתפקיד, מצד אחד לא היה מהנה המיוחד, אך מצד שני הזדמן לגידי להכיר אנשים חדשים ולעבוד בסביבה נחמדה ונוחה.

מתוקף תפקידו היה חבר בוועדת המינויים של מפ"ם, אשר הציעה והביאה לדיון מועמדים לחברות בממשלה המכהנת. נתן פלד ואהרן אפרת התחרו על תפקיד שר בממשלת הליכוד הלאומי של גולדה מאיר. פלד זכה במינוי ובתגובה האשים אפרת את גידי שגייס עבור פלד קולות במסגרת תפקידו במחלקה הפרסונלית. הוא אף הגיש תלונה על כך במוסדות המפלגה. בדיעבד, טוען גידי שבאמת ניסה לעזור לפלד, אך הטענות של אפרת היו מוגזמות ומופרכות. בסופו של דבר הם התפייסו והפרשה הסתיימה. הקלחת הפוליטית לא קסמה לגידי בלשון המעטה. הוא ניסה להתרחק מאינטריגות רוב הזמן, אך במקרים מסוימים, כמו זה, נקלע לעין הסערה ונשאב לעשייה הפוליטית.

בשנים 1969-1970, התקופה האחרונה של כהונתו במחלקה הפרסונלית, שימש גם כחבר במזכירות הקיבוץ הארצי. המזכירות הייתה אז גוף בעל חשיבות עצומה - המוסד המנהלי העליון של התנועה בימים בהם הקיבוצים עוד סרו למרותה. זו לא הפעם הראשונה בה לקח חלק בישיבות המזכירות. גם בימיו במחלקת הביטחון היה מגיע לישיבות יום א' שהיו מתקיימות במרחביה ומעבר סקירה ביטחונית. פרק זה בדברי ימי התנועה מסמל תקופת מעבר. תקופה בה עדיין נתנו כבוד לדעותיהם של חזן, יערי ובני דורם ובמקביל פעלה כבר השכבה הצעירה של ההנהגה באופן עצמאי יותר ודחקה את רגלי הוותיקים החוצה.

שער חוברת מפקד האוכלוסין של הקיבוץ הארצי עליו שקד גידי.

גידי כרכז המחלקה הפרסונלית בפגישה עם מזכירת קיבוץ ניר יצחק במשרדו בתל אביב.

משתמה מלחמת ששת הימים השתלבה משפחת אילת באווירה הכללית והרבתה בטיולים לכל רחבי הארץ. לגידי היה רכב מהקיבוץ הארצי והוא השתמש בו לטיפוח אהבתם הגדולה לטיולים ולנסיעה עם הילדים בשבתות (כמובן שהיה רושם ומחייב את עצמו בהוצאות הנסיעה למטרות פרטיות...) עינת ורויטל אהבו לנסוע לתל אביב כדי לבקר את הסבים. לעיתים אורגנו יציאות לטיולים משותפים עם משפחות אחרות מההשלמה, דוגמת טיול עם משפחת שמר לירושלים ולשפלה וטיול עם משפחת רפפורט לשומרון.

חבר אחר לסיורים בארץ היה ד"ר שלמה בן אלקנה. בן אלקנה היה איש משטרה ונודע כפותר פרשיות נעלמות בתולדות היישוב. גילויו המפורסם ביותר היה של גופת אבשלום פיינברג, איש ניל"י שנרצח בתקופת מלחמת העולם הראשונה בסיני. יחד אתו חוותה משפחת אילת חוויות רבות, מהן בשטחי יהודה ושומרון. באחת הפעמים התגלה חור במיכל הדלק במכוניתו של בן אלקנה, עת בילו בכפר בוואדי ערה. הפתרון המאוחר שנמצא לבעיה היה מסטיק משומש של אחד הילדים. בפעם אחרת התארחו במאהל של שייח' משבט תראבין בנגב. השייח' נועץ עם בן אלקנה בקשר למועמדותו לחברות בכנסת שעמדה על הפרק. יפתח והראל שיחקו במאהל כדורגל עם הילדים המקומיים ואכלו אורז בידיים. הטיולים עם בן אלקנה והחברות עמו ועם אשתו הרטה זכורים אצל גידי לחיוב.

ביוני 1969, בשלהי תפקידו במחלקה הפרסונלית, איבד גידי את אמו. זה היה ביום חמישי, בדיוק כשהסתיימה הפעילות השבועית בבית הקיבוץ הארצי. כמו בכל שבוע נסע לביתה של בטי ברחוב מנדלי פינת בן יהודה, כדי לאסוף את חפציו בדרך לקיבוץ. באופן חריג היא לא הייתה בדירה וגם לא השאירה פתק, מה שנהגה לעשות במקרים שנעדרה. גידי ידע שבאותו יום הלכה לקנות מתנה לרויטל לרגל יום הולדתה השבעה עשר. את הקניות עשתה בדיונוף ותכננה לשלוח את המתנה לבית אלפא. עברה חצי שעה, שעה והעניין נראה דיי מוזר, כי בטי נודעה בדיוקנותה. גידי חשב מה עליו לעשות והתקשר לאביו. טובי הגיע מיד ויחד טלפנו למשטרה ולבית החולים. כשהערב ירד הוא התקשר לרותי כדי להודיע שיאחר. בשלב מסוים עלה החשד שאולי הלכה לאיבוד. היא כבר הייתה מבוגרת וזה לא היה מנותק מהמציאות. לאחר מספר שעות קיבלו את המידע המדויק. בדרך לרחוב דיונוף עברה בטי בכיכר קטנה ברחוב מנדלי. לפתע הגיח ג'יפ, עשה סיבוב ופגע בה. היא נפלה וספגה חבטה בראשה מהמדרכה. גידי וטובי מצאו אותה בבית החולים הדסה בתל אביב, שם אמרו להם הרופאים שהיא בחיים, ומדברת רוסית. גידי חזר לקיבוץ כי לא רצה שרותי תדע מכל העניין. בבוקר התקשר לרופא וזה הודיע לו שבטי נפטרה לפנות בוקר. היא נקברה בבית אלפא. התברר, שנהג הג'יפ היה מוכר למשטרה ונקשר לפרשת רצח קסטנר. התנהלה נגדו תביעה ציבורית, אך גידי מודה שלא היה מעורב יתר על המידה בתהליך ולא רדף את הדורס.

מותה של בטי היה אובדן גדול. אמנם מאז שנולדו ילדיו שהה גידי פחות זמן בתל אביב, אך עדיין היה קשור לאמו והיה מבקר אותה לעתים תכופות. לאחר שהלכה לעולמה שכר דירות אחרות בהן ישן, למרות שהייתה אפשרות ללון גם אצל אביו ברחוב ארנון. הוא פשוט היה רגיל לדירה של בטי. כסבתא היא הייתה קשורה מאוד לנכדים, בעיקר לרויטל ועינת. את שנותיה האחרונות בילתה כפנסיונרית בתל אביב. עבודתה האחרונה הייתה בשנות החמישים, כרופאה בלשכת הגיוס ביפו עד שפרשה לגמלאות. את זמנה העבירה עם חברות ממוצא יקי איתן מצאה שפה משותפת. בטי הייתה אדם חברותי ונחמד מאוד, צנועה ואכפתית. דיברה עברית רצופת שגיאות במבטא כבד. האנשים הקרובים לה ביותר היו אחיה דוד ואשתו שושנה, שהיו גם כמו הורים שניים לגידי. בטי בלטה מאוד בדאגתה למתרחש בארץ ולגידי באופן ספציפי. הוא כמוהו הקפיד להסתיר ממנה פרטים מיותרים לאורך השנים כדי שלא תדאג יתר על המידה. את הדאגנות הזו הורישה לבנה היחיד והתכונה ממשיכה לעבור במשפחה בירושה כבר מספר דורות... בעשרים השנים האחרונות לחייה התמודדה עם העזיבה של גידי ובחירתו בקיבוץ. היא הייתה מגיעה לעתים רחוקות, כשלגידי היה אוטו והוא היה לוקח אותה. עם השנים היא השכילה להתרגל לעובדה שבנה סיגל לעצמו בקיבוץ אורח חיים שונה לחלוטין מזה שמקובל בתרבות היקית. כשלגידי הייתה זכות לקבל כספי שילומים בגין הפסקת לימודיו כילד בגרמניה, היא דאגה להשלמת התהליך הבריורקטי. היא הזמינה אישית את גזבר הקיבוץ ונתנה לו את כל המסמכים הדרושים לקבלת הפיצויים. היא פשוט ידעה שהכסף ילך לקיבוץ בין כה וכה, ולכן קיצרה את התהליך. הכסף הזה, אגב, הגיע לקיבוץ ושימש לפיתוח פרדס אזורי. היא עצמה קיבלה פיצויים מגרמניה כל השנים עד מותה אך סירבה לבקר שם. פעמים רבות נסעה לחו"ל על אף גילה המתקדם. היא אהבה לטייל בשוויץ, התקרבה לגבול הצפוני אך אף פעם לא הסכימה לחצות ולדרוך על אדמת גרמניה שוב. במותה הייתה בת 75.

קבוקור

בשנת 1970 היה פרק הקיבוץ הארצי על סף סיום. גידי ידע שהוא עומד לעזוב, אבל טרם קבע לאן מועדות פניו. בנקודה זו פנו אליו ממזכירות הקיבוץ בבקשה שיבוא לנהל את קבוקור. קבוקור היה מפעל שעסק בייצור תרמוסטטים מכניים למקררים ומיזוג אוויר. במדרג התעשייה במשק בית אלפא הוא היה מפעל שולי ולא מטופח, כיוון שעוד מהקמתו ייעודו היה מתן עיסוק לשכבה הוותיקה בקיבוץ שהזדקנה ולא יכלה לעסוק עוד בחקלאות. לא היה רצון לפתח אותו כי התפיסה הייתה שחקלאות יותר רווחית ואין סיבה להשקיע במקום שנתפס כפלטפורמה להעסקת חברים שיצאו ממעגל העבודה. כל הייצור היה מבוסס על

כושר המצאתו ועיסוקו האינטנסיבי של החבר הוותיק לופק גולדנברג. הגזבר רני לב לחץ על גידי שיקבל את ההצעה. גידי הסתייג מהתפקיד. תחום זה היה זר לו וקטע את מסלול העשייה בו עסק ברציפות כל חייו הבוגרים. בעודו מתלבט טיכס עצה עם חברו לקיבוץ הארצי יהודה בן חורין, רכז התעשייה של התנועה (לא מדובר ביהודה בן חורין מכפר מנחם שהוזכר בעמודים הקודמים, אלא בחבר קיבוץ הזורע, פלמ"חניק ותיק ומחליפו של שמעון אבידן בפיקוד על המחלקה הגרמנית בפלמ"ח). גידי התוודה בפניו שאין לו ידע לניהול כספים של גוף שכזה, ובנוסף לא היה לא שמץ של מושג בכל הקשור לצד הטכני במפעל. בן חורין לא קיבל את טענותיו וגרס שבדומה אליו הוא קורץ מאותו חומר. הכוונה הייתה שבאו מאותה אסכולה וחשיבה כללית שאפשרה להם לעסוק בתחום כמו תעשייה גם ללא הכשרה ספציפית. הוא אמר שאולי גידי אפילו ימצא עניין בתעשייה. השיחה דחפה אותו להסכים. בפגישה נוספת עם רני לב חזר גידי על טענותיו שאין לו ניסיון והכשרה בתעשייה, אך רני פטר אותו מהדאגות האלה באומרו שאין כל חשש, מכיוון שלא הייתה כוונה לפתח את המפעל וכל מה שהוא עתיד לעשות שם זה להדביק בולים. דווקא ההצגה השלילית הזו של פני הדברים שכנעה את גידי לקחת על עצמו את התפקיד ולנסות לשנות את המצב במפעל. עם כניסתו לתפקיד החליף את המנהל הקודם יהושע בן דוד. הוא מצא מפעל בעל יכולת תפוקה, רמת פיתוח טכני וידע מקצועי נמוכים. המבנה שכן בצפון הקיבוץ, כשמשרד המנהל היה חדר קטן וצדדי עם שולחן מתפורר בעל שלוש רגליים. כשרצה לבנות משרד ראוי למנהל, הרימו גבה, ולא הבינו מדוע צריך להשקיע במפעל שבין כה וכה אינו רווחי. חלק גדול מזמנו הוקדש לניהול החשבונות של המפעל לציפוי מתכות בבית אלפא, אשר היה באותה העת חלק מקבוקר, לפני שהפך לעצמאי. מהר מאוד הבין גידי שעליו לנקוט יוזמה כדי להפוך את המפעל לעסק רווחי, למרות שלא הייתה נכונות לכך בקיבוץ. המפתח מבחינתו היה בקשר עם ענקית הייצור דנפוס מדנמרק. הדנים נתקלו לראשונה בקבוקר כאשר סיירו בארץ בשנות השישים. בזמן שביקרו במפעל לשעוני מים בקיבוץ דליה ערך להם לופק תצוגה ראשונית של מוצרי קבוקר, בימים בהם המפעל עוד שכן באורווה. כך נוצר קשר שיכול היה להוות בסיס לשיתוף פעולה עתידי. תפנית שלילית אירעה לאחר מלחמת ששת הימים. חרם מדינות ערב השפיע על הדנים לא למכור מוצרים לחברות ישראליות ובמקביל העדיפו בקבוקר לרכוש חלקי חילוף מיפן מטעמי חיסכון. המצב הוביל לקיפאון. גידי ניתח את המציאות והבין שללא צינור הידע שיעבור בין דנפוס לקבוקר אין אפשרות למפעל הקיבוצי להתפתח ולהיות גורם משמעותי בתעשייה.

בסוף שנת 1970 הגיעה ההזדמנות לה חיכה. בקיבוץ הארצי פנו אליו ואמרו שמשרד החוץ מארגן מסע הסברה פוליטי לסטודנטים באירופה. הואיל ודיבר גרמנית ביקשו ממנו שייסע

לגרמניה ושווייץ וידבר שם עם קהל היעד. הוא רצה לנצל את הנסיעה ולהגיע גם לדנמרק כדי לפגוש את נציגי דנפוס. המשימה לא הייתה קלה. בקיבוץ ניסו לשים רגל, כי לא האמינו ברעיונות הפיתוח הללו. בשלב הראשון לא אישרו ללופק להצטרף לנסיעה, הדבר התאפשר לאחר התערבות הקיבוץ הארצי. באופן כללי לא רצו במשק לאפשר את ניצול המסע הזה לקידום ענייני קבוקר. לאחר הרבה מריבות וסרבול בירוקרטי ניתן בקושי האור הירוק וגידי החל בתכנון הנסיעה. שותפיו לנסיעה היו לופק, מהנדס המפעל שמואל גון ומהנדס מחלקת התעשייה בקיבוץ הארצי. הקושי הבא היה בקביעת פגישה עם דנפוס, משימה כמעט בלתי אפשרית. מערכת החשיבה באותם ימים הייתה מעט פרימיטיבית בנוגע ליצירת קשרים של מפעלים ישראליים עם מפעלים אחרים בעולם וזה הקשה מאוד על קביעת הפגישה המיוחלת. בשעה טובה יצא גידי לאירופה בשנת 1971. תחילה נחת בדנמרק. בשדה התעופה קיבל אותם אחד ממהנדסי דנפוס, הרופ נילסן. הוא הוליך אותם לקריית ההנהלה המודרנית, שם גם התאכסנו בבית האירות. הפגישה עם הנהלת דנפוס הייתה חיובית והיה רצון הדדי להמשיך את הקשר בין המפעלים. לופק הציג להם תרמוסטט למזגן אותו פיתח והם גילו עניין. גידי העריך שלפי תגובתם, במידה והתרמוסטט יעבור שלבי פיתוח נוספים, הם יראו בחיוב יצירת קשרים עסקיים על בסיס זה. היו דיבורים ותוכניות ראשוניות, שאלמלא נקטע הקשר מאוחר יותר, אולי היו מתמשות. בסך הכול הייתה הפגישה מוצלחת מאוד והקשר שניתק חודש באופן חיובי. מערכת הקשרים שבה לחיים והפיחה תקווה בליבו. במהלך שנותיו בקבוקר ביקר גידי פעם נוספת בדנפוס וכן במפעל בפריס אתו היו קשורים. לאחר שסיים את תכניותיו בדנמרק פנה לגרמניה, שם נערך מפגשו הראשון עם סטודנטים כנציג משרד החוץ. הוא הסתייע בנאום מוכן מהארץ, על בסיס הרצאה של מנחם רוזנר. ההרצאות עצמן ארכו מספר ימים ולא נשאו פירות יתר על המידה למעט קשרים רופפים עם כמה סטודנטים. מה שזכור לו, היא העובדה שהגרמנית שבפיו לא הייתה רהוטה והוא קצת גמגם, כשבין הנוכחים בקהל היה גם הסטודנט הסוציאליסט המפורסם דני האדום. הביקור בציריך התבטל מסיבות טכניות והמסע קוצר. ראוי לציין שבמהלך הנסיעה לאירופה הימים היו עמוסים מאוד. הוא היה צריך להיות בקשר עם משרד החוץ, להכין את הפגישה עם דנפוס ובין לבין לעסוק בניהול החשבונות של מפעל הציפוי. זה גרם לקשיים, אך לא הייתה ברירה כי זה היה המצב הנתון.

סיפורו המרתק של הרופ נילסן, שהוזכר כמהנדס של דנפוס, קשור בתקופת קבוקר שבראשית שנות השבעים ולמשפחת אילת בפרט. הרופ היה בחור דני שעוד במלחמת העולם השנייה, בהיותו איש מחתרת, סייע בהתנדבות להעברת יהודים לשבדיה. הוא אמנם היה גוי, אך גורל היהודים נגע לליבו. הרופ היה מאוד שמאלני בדעותיו, אהב היסטוריה צבאית

כמו גם את הטיפה המרה. עם קום המדינה רצה לעלות לישראל, אך אשתו סירבה. בינתיים נפטרה אשתו והוא נשא אישה דנית אחרת שלא הביאה לו ילדים. הם החליטו לעלות לישראל והרופ הגיש בקשה דרך הרב בנימין מלכיאור, רבה הראשי של דנמרק. הפנייה הגיעה מהשגריר בדנמרק, דרך משרד החוץ עד למזכירות בית אלפא. הקישור לבית אלפא נעשה מפני שהרופ היה, כאמור מהנדס בתעשיות דנפוס, ששמן נקשר בקבוק. הוחלט שהוא יגיע לקיבוץ לביקור התרשמות הדדי. הידיעה שמהנדס של דנפוס מגיע העמידה דום את חברי הקיבוץ. ניקו וסידרו את כל מה שאפשר כדי לעשות רושם טוב על הדני החביב. עם הגיעו לבית אלפא יצאו חברי הקיבוץ לטיול בצפון הארץ. גידי ישב לידו והתרשם מבקיאותו בדיעת הארץ, עד שאפילו חשד שהוא מרגל... במשך ערב שלם ניסה להניאו מרעיון המעבר לארץ והחברות בקיבוץ. בינתיים חזר הרופ למולדתו, כשכמה חודשים לאחר מכן נערך הביקור של משלחת קבוקר במשרדי דנפוס.

כעבור זמן קצר עבר עם משפחתו לארץ והתקבל לחברות בבית אלפא לאחר שההחלטה עברה בחיוב בשיחת הקיבוץ. הוא הצטרף לקבוקר כמהנדס. הרופ הביא עמו רכב פרטי - דבר נדיר באותן שנים בקיבוץ. אשתו עבדה במטבח הקיבוצי. גידי ורותי היו כמו משפחה עבורם ואימצו אותם לחיקם. הם נשארו בקיבוץ מספר שנים, עד שבשלב מסוים התעוררו קשיים והם התלבטו אם לחזור לדנמרק. הרופ ישב עם גידי ועשה טבלה בה כתב טיעונים בעד ונגד עזיבה. בתום ההתלבטויות החליטו לעזוב. אחרי שנה, עת רותי הייתה מזכירת הקיבוץ, הם החליטו לשוב לארץ. זה היה בעקבות הידיעות על התקפות טרור שהיו בארץ ועל רקע הפיגוע בבית שאן ב-1974. הרופ חש שאינו יכול לשבת בשקט. לאחר שגידי דיבר בשיחת קיבוץ הוחלט לקבלם בחזרה והם שבו לקיבוץ. לאחר תקופה מסוימת עזבו את הקיבוץ, הפעם באופן סופי. על הרופ הופעל לחץ מכיוון חבריו הדנים מחוגי השמאל שהחרימו אותו עקב תמיכתו בישראל. הוא אמנם עזב, אך כל השנים שמר על קשר עם גידי ורותי עד שנפטר. אלמנתו קיס המשיכה לשמור על הקשר ואף ביקרה בקיבוץ לאחר מותו. כחלק מניהול המפעל סייר גידי בארץ ויצר קשרים עם מפעלים אחרים. אחד מסיריו היה בצפון הארץ וכלל פגישת עסקים במפעל שעסק גם הוא בציפוי מתכות. מייסד המפעל היה מכר ותיק, סטף ורטהיימר. כמו גידי, גם סטף היה יקה והעביר את ילדותו בתל אביב. הוריהם גרו לא רחוק אחד מהשני, ברחובות מנדלי ופרישמן. הקשר הראשון נוצר ברחובות תל אביב הקטנה בגיל שש עשרה. לא נוצרה ביניהם קירבה גדולה מדי והקשר ניתק. בפלמ"ח נפגשו בשנית, כשגידי היה מפקד פלוגה ב' וסטף ישב בנען כחבר מחלקת הטייס של הפלמ"ח. גם שם לא התחברו באופן מיוחד. בשלישית נפגשו במלחמת העצמאות, כאשר גידי היה מג"ד בחטיבת יפתח וסטף היה סגן קצין החבלה החטיבתי. לאחר המלחמה הקשר לא המשיך.

המפגש הזה, בשנות השבעים, היה נחמד והביא לחידוש הקשרים. כעבור שנים מעטות היו בעלי עניין משותף, סטף כחבר מועצת עיריית נהריה וגידי כקצין במשמר האזרחי במחוז הצפוני. בשלב מסוים החליט סטף שברצונו לחדש את קשריו מימי הפלמ"ח וארגן פגישות מחזור של חטיבות הפלמ"ח במפעלו בתפן. היוזמה נחלה הצלחה והביא אותו ליטול יוזמה אחרת. מתחילת שנות התשעים נוהג סטף להזמין לביתו בערב יום העצמאות חברים רבים מהפלמ"ח, ביניהם כמובן גם גידי ורותי. יחד הם מעלים זיכרונות, שרים ומספרים סיפורים מהעבר. בעקבות המפגשים הללו ועל רקע היכרותם הממושכת נוצר קשר חם ולבבי בין סטף לגידי.

גידי וסטף באחד ממפגשיהם, ברקע גבריאל רפפורט (גברוש), שנות התשעים.

בחמישה באוקטובר 1973 נסעו גידי, רותי, יפתח והראל לברעם בצפון הרחוק. זה היה ערב יום כיפור והסיבה לנסיעה הייתה מפגש המחזור המסורתי של חברי קבוצת שחף, מקימי הקיבוץ. כדי להבין את ההקשר יש לדעת ראשית את הרקע. כפי שנכתב בעמודים קודמים, קבוצת שחף הורכבה מילדים שלמדו בבית הספר היסודי תל נורדאו בתל אביב בשנות הארבעים. גידי היה המדריך שלהם בשומר הצעיר, זה שהכין להם פנקס שומרי (פריט חובה אצל כל בוגר של השומר הצעיר) והכניס אותם לתנועה. בצבא רובם התגייסו לחטיבת הנגב של הפלמ"ח. במהלך מלחמת העצמאות נתקל בהם גידי כאשר היה בגדוד

השלישי וירד לדרום. הוא פגש באחד הלילות יחידה של הגדוד השביעי באזור קו המשלטים בקרבת מצודת יואב. בין החיילים היו חניכיו מקבוצת שחף, שהדליקו מדורות במקום. כמה שנים לאחר המלחמה, כשהיה רכז מחלקת הביטחון של הקיבוץ הארצי, איתרו אותו חניכיו והזמינו אותו למפגש המחזור שלהם. התברר שהם נהגו להיפגש אחת לשנה באופן קבוע ומפני שראו בו - כמדריך - חלק בלתי נפרד מהם, רצו בחברתו. גידי הגיע לפגישה ומאז החלה מסורת כל ערב יום כיפור, בה היו נפגשים כל החברים. בשנים הראשונות היה מעדכן אותם על המתרחש בפן הביטחוני. לפעמים נערכו המפגשים בברעם, לפעמים בבית אלפא ולפעמים בקיבוץ סער, לשם עבר אחד מחברי הקבוצה.

הרוח החיה מאחורי המפגשים היה בוב עצמון, חבר ברעם, שנהג לפני כל מפגש לשלוח מכתבים כהכנה. הקבוצה הייתה ידועה תמיד בגיבוש ובלכידות חבריה, אך היא ידעה גם משברים. חילוקי דעות אידיאולוגיים בין החברים גרמו להפסקת המפגשים למספר שנים. בינתיים גדל הדור השני, וילדי החברים החליטו לקחת את העניין לאחריותם. באופן סודי וללא ידיעת הוריהם הם ארגנו מפגש, כששותף הסוד היחיד היה גידי. התכנית יצאה לפועל והכנס נערך בברעם בחמישה באוקטובר 1973. הסולחה המיוחלת התממשה והמפגשים חודשו. גידי שומר על קשר אישי עם רוב החברים עד היום, כמעט כולם אף באו לבית אלפא ליום הולדתו השמונים. ובחזרה למפגש הפיוס באותו ערב יום כיפור... משפחת אילת שבה לבית אלפא ובדרכה ראתה מולה תנועה גדולה של מובילי טנקים ומשוריינים העולים צפונה. למחרת פרצה מלחמת יום הכיפורים.

בזמן פרוץ המלחמה היה גידי מנהל קבוקר כבר יותר משלוש שנים. אמנם היה בן קרוב לחמישים, אך שוב נקרא לשירות מילואים. לאחר מלחמת ששת הימים הוצע לו תפקיד של פיקוד על יחידת לוגיסטיקה בדרגת אלוף משנה, אבל זה לא עניין אותו והוא דחה את הרעיון. לפני מלחמת יום הכיפורים מונה למפקד גזרת ממשל בדרום לבנון במסגרת פיקוד צפון, תפקיד בו כיהן גם בימי הלחימה. עם פרוץ המלחמה גויס גידי לבסיס הפיקודי בנצרת. תפקידו היה בעיקר תכנוני ומפקדו הישיר היה חיים אבינועם, איש הפלמ"ח בעברו ולימים ניצב במשטרת ישראל. סביבתו הייתה מנותקת מהקרבות. במהלך המלחמה הוא עלה כמה פעמים לרמת הגולן באחת מהן ביקר בשטח את חניכו לשעבר בקורס מ"מים, מפקד האוגדה משה (מוסה) פלד.

לאחר המלחמה היו התחושות בארץ קשות מאוד. חוסר אונים ונטל הכישלון ליוו את החברה הישראלית. בקרב משפחתה של רותי נהוג היה מפגש בני דודים פעם בשנה. לאחר המלחמה סיפר אחד מבני הדודים, אברהם אדן (ברן) את סיפור הקרבות של אוגדתו. ברן היה מפקד אוגדה בפיקוד הדרום ודיבר אודות ההצלחות והכישלונות בחזית המצרית, כאשר

הוא לא פוסח על הסכסוך המפורסם שלו עם אריק שרון על רקע צליחת התעלה. לאחר מלחמת יום הכיפורים התמנה רפאל איתן (רפול) לאלוף פיקוד צפון, וזמן קצר לאחר מכן הקפיץ את גידי למשימה מיוחדת בצו שמונה. ראש עיריית טבריה משה צחר קיבל איומים על חייו מארגון הפת"ח. על גידי הוטל להגיע לטבריה ולקחת לידי את ענייני ניהול העיר. הוא הגיע מהקיבוץ עם הרכב של הרופ ונפגש עם צחר. גידי סופח לחטיבה המרחבית שישבה בצמח. הוא קיבל חדר במלון ושהה בעיר כחודש ימים, בסופו של דבר חזרו העניינים למהלכם התקין. גידי סיים חודש משעמם בחייו.

בפברואר 1974, היה גידי לפני סיום תפקידו בקבוקור. באחד הערבים, הגיע רכב של קואופרטיב ההובלה האזורי עמוס בצינורות מתכת ארוכים. הוא חנה ליד המפעל, הצינורות היו מסודרים לאורכו, ארוזים בארזים. גידי עלה על המלגזה והחל לפרוק את הסחורה ליד המחסן שיועד לכך. במבט לאחור, זה בהחלט לא נשמע סביר שמנהל המפעל יעשה עבודה של נהג מלגזה, אבל במונחים של אז ולאור דמותו הדבר היה מתקבל על הדעת. במהלך הפריקה אחד הארזים לא ישב בצורה מאוזנת על שיני המלגזה. הארז עמד ליפול תוך כדי נסיעה ואיים להפר את שיווי המשקל ולהפוך את הכלי. בצורה אינסטינקטיבית שלח גידי את ידו לשיניים במנגנון השליטה של המלגזה כדי למנוע התהפכות. הפעולה הזו הייתה מסוכנת מדי ומיד נקטעה לו האצבע. מאיר (מרה) שבדרון, חבר הקיבוץ שהיה בקרבת מקום לקח אותו לחדר המיון בבית החולים בעפולה. הרופא שם שאל אם החלק הקטוע נשמר כדי שיוכל לאחות את האצבע, אך למרבה הצער לא היה לו זכר. במשך מספר שבועות הסתובב עם כאבי תופת עד שהכאב קצת שכך. בבית אלפא הייתה אמונה שכל דבר בא בזוגות וגם כאן זה הוכיח את עצמו. גברוש, חבר הקיבוץ ושכנם של גידי רותי, איבד גם הוא אצבע במהלך העבודה. גידי כבעל ניסיון תדרך אותו כיצד לנהוג בסיטואציה הלא נעימה...

זמן לא רב לאחר סיפור קטיעת האצבע נקטע גם תפקידו של גידי בקבוקור. בתום ארבע שנים עמוסות הוא החליט לעזוב. הוא ניסה לתרום למפעל ולהביאו לשיאים ולמקומות שלא ידע בעבר, אך ללא הועיל. הוא אמנם זכה לקורטוב של הערכה ואהדה על מאמציו, בעיקר בכינון הקשרים עם דנפוס, אך לא היה בכך מספיק. בולט מכולם היה היחס המזלזל וחוסר האמונה מצד גורמים רבים בקיבוץ, שלא תמכו במהלכיו. הוא רצה שהמפעל ייהפך לרווחי ומפותח, אבל נתקל בחומה בצורה בדמות אותה חשיבה שהתייחסה לקבוקור כאל סותם חורים לאוכלוסייה הוותיקה בקיבוץ. חברים מסוימים התבטאו באופן חסר כבוד וגרמו לו לצאת עם תחושה מרה מאוד. במקום לחזות את פני העתיד ולהשקיע בפיתוח קשרים עם חברה בעלת שם עולמי, בחרו בבית אלפא להשקיע אז בכיוונים אחרים. כיום אי אפשר שלא להתייחס לכך כקוצר ראות וחוסר מחשבה עמוקה לעתיד. גידי עזב בטריקת דלת ובתסכול

פרק 5: כיוונים חדשים

המשמר האזרחי

התקופה לאחר ההתפטרות מקבוקר לא הייתה פשוטה. הכעס הרב כלפי מי שהצרו את צעדיו, יחד עם השגרה של העבודה בחדר האוכל והשמירה בשער הקיבוץ, יצרו מציאות לא מתאימה לאדם רב פעלים כגידי. כוחו עוד היה במותניו והיה לו עוד הרבה לתרום בתחומים רבים. כצפוי, לאור תפקידיו המגוונים והחברים הרבים שאסף בדרך, אט אט החלו לזרום אליו הצעות ממקומות שונים. בקיבוץ הארצי שמעו שהוא פנוי והציעו לו משרה במחלקה הטכנית של התנועה. ראש המחלקה אז היה ישראל פיינמסר ממזרע, שהוזכר קודם לכן יחד עם מילק גולן ואליעזר הכהן כאחד משלושת האנשים המשפיעים ביותר על גידי בקיבוץ הארצי. פיינמסר הקים את המחלקה הטכנית בראשית שנות הארבעים ועמד בראשה עד אמצע שנות השבעים. המחלקה פעלה לתכנון יישובים ופיינמסר עצמו היה ממעצבי הרוח הקיבוצית ומהבולטים בדורו בתנועה. הצעה אחרת הגיעה ממשדד הקליטה הממשלתי, שם רצו אותו לתפקיד ניהולי.

באחד הערבים כשישב בבוטקה בשער הקיבוץ, שמע בחדשות שמקימים במשטרת ישראל גוף שנקרא המשמר האזרחי. בראש המשמר האזרחי, כך נמסר, יעמוד חברו ומפקדו הוותיק מולה כהן. בתום השמירה חזר גידי לביתו לישון. לא חלף זמן רב לפני שנשמעה דפיקה חזקה בדלת. בפתח עמד מולה. מיד עשה גידי את הקישור. הוא אמר למולה שהוא שמר בלילה ושמע את החדשות, תוך שהוא מתפלא על כך שהגיע אליו כה מהר. מולה אישש את תחושותיו ואמר לו שאכן בא לגייס אותו למשמר האזרחי, יחד עם חברים לחטיבת יפתח משה קלמן. הוא הוסיף והדגיש שקיים לחץ מצד המפכ"ל שאול רוזוליו לגייסם, ושיש לו שבועיים להודיע על החלטתו.

במשך שבועיים התלבט גידי בין האפשרויות והתפקידים המגוונים שעמדו על הפרק. ברקע עמד בפני רגע מרגש בחייו האישיים, כשבתו עינת נישאה באותו חודש לדוד (דדה) עינב, שגם הוא היה חבר בית אלפא. בניגוד למסורת בה מתחתנים מספר זוגות יחד, החתונה הייתה בלעדית שלהם. לאחר טקס קצר ורשמי נערכה מסיבה גדולה לכל חברי הקיבוץ בבית העם של בית אלפא.

לאחר חשיבה מעמיקה, גידי לא יכול היה לעמוד בפני לחצי השכנוע של מולה והצטרף לפרויקט. מולה היה 'בולדוזר', איש מאוד חזק ובעל יכולת השפעה. הוא הצליח לרתום לפרויקט החדש חברים רבים מההגנה והפלמ"ח. גידי נענה בחיוב ויחד עם משה קלמן התמנו למפקדי מחוזות תחת פיקודו של מולה. כך נוצרה לה לאחר כמעט שלושים שנה חטיבת יפתח בגרסה מוקטנת ומעודכנת, זכר לימים בהם מולה היה המח"ט, קלמן הסמח"ט וגידי מפקד הגדוד השלישי. המשמר האזרחי היה גוף התנדבותי שהוקם כתוצאה מתחושת

חוסר הביטחון שלאחר מלחמת יום הכיפורים, כפי שהתגלתה באופן המחריד ביותר בפיגוע הרצחני במעלות ב-1974. גוף זה פעל רק במועצות מקומיות ובערים. הוא הורכב מארבעה מחוזות לפי חלוקה משטרית: צפון, דרום, ירושלים ותל אביב.

גידי הופקד על המחוז הצפוני, שהשתרע מצפון לירקון ועד למטולה. בתוך מחוז הצפון היו ארבעה מרחבים: שרון, חיפה, עמקים וגליל. מפקד מרחב הגליל שהיה כפוף אליו, היה חברו מהפלמ"ח מאירק'ה דוידזון. בין השניים הייתה קרבה עוד מימי מבצע יואב, אז היה דוידזון סמח"ט גבעתי ולחם בסמוך לחטיבת יפתח בדרום. לאחר זמן קצר התמנה לסגנו של מולה ובמקומו בא דב ירמיה, חברו לקיבוץ אילון, גם הוא מכר ותיק של גידי. למפקד מרחב העמקים מינה גידי את מקס אופיר, שכיהן עד אז כראש המועצה המקומית כפר תבור. הוא למעשה זה שגייס אותו למשטרה. בתפקיד זה כיהן גם אמיל פרי, שהיה חברו הטוב של גידי בשנים אלה. הגיבוש בין המפקדים היה חשוב מאוד ומולה נתן לו משקל רב. התקיימו מפגשים רבים וטיולים לסגל הפיקוד, בהם התהדקו הקשרים בין העמיתים לפעילות. במסגרת המפגשים הללו נוצר קשר עמוק בין גידי לבין דב (דובה) לאור, מפקד מרחב השפלה ומאוחר יותר מפקד מחוז המרכז, לאור היה בכור הבנים של קבוצת שילר. יחד חלקו השקפה דומה לגבי עבודת המשטרה ומצאו שפה משותפת. דובה ואשתו אהובה הפכו לחברים קרובים של גידי ורותי. בשנת 1984 דובה נפטר. לאחר מותו, נשמרו עד היום הקשרים הקרובים עם אהובה ובן זוגה מוטק'ה בן פורת.

הפיקוד על המחוז הצפוני במשמר האזרחי טמן בחובו מגוון חוויות וזיכרונות, הנה אחת כמשל: המשמר האזרחי היה נוהג להעניק למתנדביו רובים. יגאל אלון, נכון לימים ההם סגן ראש הממשלה, היה חוזר כל יום ממשרדו בירושלים לביתו בקיבוץ גינוסר שלחופה המערבי של הכנרת. הוא נסע דרך בקעת הירדן וחש כי הוא זקוק לנשק להגנה עצמית. היו לו נשקים רבים, ביניהם גם אקדח שקיבל מהמלך חוסיין הירדני, אך אף לא אחד מהם היה מיועד לשימוש. אלון פנה למולה וביקש ממנו נשק חוקי. מולה ביקש מגידי לטפל בנושא. לרשותו היו רק רובים פשוטים של המשמר האזרחי, אבל זה הספיק לטובת העניין. באחת השבתות נסע גידי יחד עם רותי והבנים לגינוסר. הם ביקרו שם את חבריו הוותיקים של גידי, יודק'ה ודינה נבו. יודק'ה היה בן לאחת המשפחות בקניגסברג שהיו קרובות למשפחת לבלד, ושמר על קשר עם גידי לאורך השנים. אותו ביקור נוצל גם כדי למסור ליגאל אלון את הרובה. גידי השביע את אלון למשמר האזרחי ונתן לו את הרובה. במעמד המוזר נכחו גם צלמים שהפכו את זה לאירוע תקשורתי מסוקר.

עוד לפני שמאירק'ה דוידזון היה לסגנו של מולה הוצע התפקיד לגידי. מולה ראה בו חבר קרוב ואיש אמון וראה בטבעיות מהלך כזה. גידי סרב. הוא העריך את הקשר הטוב שהיה

להם ולא רצה להרוס אותו. בין השניים היו חילוקי דעות מקצועיים והוא העריך שקרבה יתרה בעבודה עלולה להצית ביניהם להבה שתפגע בקשר החברי ארוך השנים. המחלוקות בין גידי למולה היו דבר ידוע במשטרה, גם מחוץ למשמר האזרחי. לב הוויכוח נסוב סביב מערך שירותי הביטחון וההצלה העירוני. גידי גרס שיש להקים מפקדות עירוניות שיאגדו תחתן את כל גורמי הביטחון וההצלה כמקשה אחת. מולה התנגד לרעיון מפקדת העיר וטען שהמשמר האזרחי הוא ארגון התנדבותי ואין להכפיף אותו למסגרות משטרתיות. הוויכוח היה כל העת ברקע וסימל הבדלים תפיסתיים בין השניים. במשך יותר משנתיים נשארה המחלוקת מוגבלת וחסרת השפעה על החברות שלהם. זאת הודות לכך שידעו לעשות הפרדה מוחלטת בין הדברים.

תוך כדי עבודה יצר גידי קשרים עם עמיתים איתם בא במגע. שמעון אשד, מפקד המחוז הצפוני היה קרוב אליו ונוצר ביניהם שיתוף פעולה פורה. חבר אחר שהכיר הוא עמנואל (מני) אלנקווה, שהיה ראש מערכת ידיעות אחרונות בצפון. במסגרת עבודתו העיתונאית היה מעורב חברתית עם קציני המשטרה. בנוסף לכך מונה גידי להיות חבר בוועדה לביטחון פנים, ועדה משותפת למשמר האזרחי ולמשמר הגבול בראשות ניצב שמואל איתן, אחיו של הרמטכ"ל דאז רפאל איתן (רפול). ניצב משמר הגבול היה ניצב משולם עמית. הם היו נפגשים באופן קבוע במטה הארצי בירושלים ודנים בנושאים חוצי אגפים במשטרה. בישיבות אלה גילה גידי תמימות דעים בתחומים רבים עם מפקדי משמר הגבול והם לעומת זאת ידעו שדעותיו שונות מאלה של מולה. בהדרגה החל יחד עם המשטרה לארגן מחדש את המחוז הצפוני תחת המודל של מפקדות עיר. במסגרת הפעילות המשותפת עם משמר הגבול הכיר את מפקד משמר הגבול צבי בר (ברזני). בר היה בן למייסדי יסוד המעלה, קצין צה"ל עטור תהילה ממלחמות ששת הימים ויום הכיפורים ולימים ראש עיריית רמת גן המיתולוגי. גידי ובר התקרבו והפכו לחברים טובים מאז ועד היום. לפני מספר שנים הואשם בר בהפרת אמונים ובשחוד. בהתייחסו לכך גידי סמוך ובטוח שבר אינו איש מושחת ויתכן שאופיו החברי והאנושי פתח פתח להאשמות מסוג זה.

הקשר של גידי עם בר פגע קשות ביחסיו עם מולה. בגלל השקפת העולם הדומה שלהם ושיתוף הפעולה המוצלח פעל גידי לעבור למשמר הגבול כדי שיוכל לקדם את הנושאים הקרובים ללבו יחד עם בר. באחת הישיבות בתל אביב הודיע למולה כי החליט לעבור למשמר הגבול. הדבר כבר היה סגור ועבר בכל הדרגים הנחוצים לאישור. כאשר מולה שמע על כך הוא נפגע עד עמקי נשמתו, והחליט לנתק את קשריו עם גידי. כנראה שלא יכול היה לשאת את העלבון. הוא ראה בגידי חבר ושותף לדרך. מצד גידי הדבר היה פשוט יותר, כי הוא נותר נאמן להשקפותיו. התוצאה הבלתי נמנעת הייתה חיכוכים והמעבר היה

הכרזי. למרות יתרונותיו הרבים של מולה כאיש עשייה רב כריזמה, התנהלותו הייתה נגועה בפוליטיקה ולגידי היה קשה עם זה. מעברו למג"ב למעשה הפר את האידיליה ביחסים ביניהם והותיר משקעים בין השניים.

גידי יחד עם מולה כהן (שני מימין) בתקופת המשמר האזרחי, אמצע שנות השבעים.

באותה השנה, 1977, עוד לפני שעזב את המשמר האזרחי, חווה אובדן גדול: בחודש מרס נפטר טובי, אביו, כתוצאה מסיבוך בלבו לאחר כמה ימי אשפוז בבית החולים. בן 86 היה במותו ונקבר בחולון. בכל שנותיו בארץ חי טובי חיי אושר עם מרים, אשתו השנייה. מרים חיה עוד עשרים שנה לאחר מותו ונותרה בקשר טוב עם גידי. טובי המשיך לעבוד במשרד שהקים ובשלב מסוים היה שותף אחיו ליאו - עד שיצא לפנסיה. עברית הוא למד עוד בגרמניה, כך שהסתדר יחסית טוב בארץ. תחביבו הגדול היה ארכיאולוגיה והוא נהג לסייר כל שבת באתרים ארכיאולוגיים. כמו כן נסע רבות לארצות הים התיכון עם קבוצת אקדמאים שהתעניינה כמוהו בארכיאולוגיה. הם היו מתכנסים למפגשים שבועיים במוזיאון תל אביב. לקיבוץ היה מגיע פחות מאשר בטי ולכן היה קצת פחות קשור לנכדים, אך אהב אותם מאוד. הוא נהג להביא להם תמיד מתנות מחו"ל ונהג לכנות אותם בשמות ייחודיים: רויטל ועינת

היו פופקה, כלומר בובה בגרמנית. יפתח והראל היו ג'וליק, שזה שודד בגרמנית. השמות הקליטים שימשו לאורך השנים את המשפחה גם בדורות הצעירים יותר. טובי נפטר שלושה חודשים לפני שהפך לסבא רבא.

הולדת דלית, בתם של עינת ודדה ביוני 1977, הביאה למשפחה שמחה גדולה; בשעה טובה נולדה נכדה ראשונה לגידי ורותי. בסוף אותה השנה התחתנה רויטל עם בחיר לבה ריקרדו, צעיר יהודי ממוצא ארגנטינאי שלמד באולפן לעברית בבית אלפא. השניים הכירו בקיבוץ ולאחר תקופה קצרה החליטו למסד את הקשר. הם נישאו בטקס צנוע ונחמד בהרצליה, בבית דודתו של ריקרדו, כשרויטל נושאת ברחמה את ילדם הראשון עידן.

משמר הגבול

בספטמבר 1977 החל גידי בתפקידו החדש במשמר הגבול, כמפקד משמר היישובים וקצין היישובים הארצי. במסגרת תפקידו השתתף בישיבות המטה הכללי של המשטרה ובא במגע עם אנשים רבים. סך הכול שירת שם כשנה וחצי. היה לו קשר עם מפקדים צעירים שהתקדמו בחלוף השנים לתפקידים בכירים, דוגמת מפקד הימ"מ דאז, אסף חפץ, ויצחק אהרונוביץ'. חברות חדשה שנוצרה במשמר הגבול הייתה עם ישראל סדן, לימים ראש עיריית חדרה, שהיה מפקד בסיס האימונים בבית חורון. במסגרת חלוקת הגזרות עם צה"ל, היה משמר הגבול אחראי על שטח הגדה המערבית וצפון הארץ. גידי עבד עם כל מפקדי הגזרות והיה צריך לערוך היכרות עם כולם. חלוקת הגזרות לוותה בוויכוחים בעניין חלוקת האחריות בין משמר הגבול, המשמר האזרחי והמשטרה. סגנו היה גבי לסט, שהתקדם בהמשך בסולם הדרגות והיה למפקד מחוז תל אביב וסגן המפקד. ל. היו לו שאיפות רבות וגידי חש שהוא מאוד רוצה להתקדם. במהלך הכהונה החליף את לסט חבר קיבוץ מרחביה בשם אבישי הדרי. אבישי היה סמג"ד במילואים אשר עסק בביטחון בקיבוצו וגילה, במסגרת תפקידו עניין במשמר הגבול. לגידי נודע על כך והוא יצר עמו קשר. לאחר שנפגשו וגילו רצון הדדי הלך גידי לשיחת קיבוץ במרחביה וביקש אישור לגייס את אבישי. הניסיון צלח ואבישי התמנה למפקד גזרת העמקים. מאוחר יותר הפך אבישי לסגנו של גידי. למרות פער הגילים נוצרה ביניהם חברות קרובה וארוכת שנים. לאחר שגידי סיים את תפקידו במשטרה המשיך אבישי לטפס בסולם הדרגות המשטרתי עד לדרגת תת ניצב.

כחלק מחוסר הסדר המערכת, מציין גידי מקרה בולט שסביר להניח היום היה נכלל במשבצת המכונה שחיתות. הוחלט על הקצאת שלושים ג'יפים לגזרה הצפונית למילוי משימות של ביטחון שוטף, מתקציב משרד הפנים. מזכיר ארגון המועצות האזוריות היה

אז יוס'קה שיין. הוא היה פלמ"חניק בעברו, איש חזק אשר אהב מאוד את משמר הגבול והיה מעורב בנעשה בו. מעורבותו הייתה כה עמוקה עד שהיה ידוע כי הייתה לו השפעה על מינויים בצמרת משמר הגבול, כולל זה של גידי. עקב קרבתו הוא דאג שהכסף לג'פים יעבור למשמר הגבול. כנהוג במחוזותינו החל הקרב על שחרור התקציב, שכן החלטה ממשלתית עוד לא מבטיחה את הכסף בפועל. שר הפנים דאז, יוס' בורג מהמפד"ל, סרב להעביר את הכסף. לצערו הבחירות לרבנות הראשית עמדו בפתח ויוס'קה שיין היה חבר בוועדת הבחירות שפעלה אז. הוא ניצל את עמדת הכוח שלו ופעל להצביע נגד המועמד של בורג. תוך יומיים השתחרר הכסף לג'פים והבעיה נפתרה כלא הייתה.

במרץ 1978 פתח צה"ל במבצע צבאי בדרום לבנון, הידוע כ'מבצע ליטני'. מתוקף עבודתו במשמר הגבול התייצב גידי יום לפני המבצע בקריית שמונה כדי לתאם עם כוחות צה"ל את הממשק עם משמר הגבול בגזרה הצפונית. הוא שהה בנקודת היציאה של הכוחות ובה איתם במגע לפני שחצו את הגבול. בסוף היום חזר הביתה ולמחרת כבר קיבל צו שמונה המורה לו להתייצב ביחידתו בקריית שמונה. הוא היה כבר בן 54, אך השתייך ליחידה ממשלתית ותפקידו היה ליצור קשר עם הלבנונים המקומיים ולתווך ביניהם לבין צה"ל. עם קבלת הצו הודיע גידי לצבי בר שהוא משחרר את הנהג שלו ז'ן פייר הביתה כי אין בו צורך. ז'ן פייר היה נהגו הצמוד בתקופת שירותו במשמר הגבול ובר התעקש שיישאר עם גידי וייכנס איתו ללבנון, כאשר בתום כל יום הם יעבירו לו דיווח מבצעי דרך תחנת הקשר בצפת.

בלית ברירה נכנס גידי ללבנון עם הרכב המשטרתי, אותו החנה במטה הצה"לי בתבנין. יחד איתו פעל צוות שאחד מחבריו היה אורי טהון, יועצו לשעבר של יגאל אלון לענייני ערבים. הצוות הזה היה אמור להיות תחת פיקודו של בנימין בן אליעזר (פואד), שהיה אז תא"ל בקבע. לבסוף התחלק הפיקוד על הצוות. במהלך הלחימה יצא לגידי לשוחח עם פואד, וזכור לו היטב שכבר אז הוא דיבר על מדינה פלסטינית, הרבה לפני שהצטרף לפוליטיקה. שר הביטחון עזר ויצמן הגיע לביקור בתבנין, ולפני שנפגש עם גידי הספיק לנפק לשוהים במקום מספר אמירות בוטות מהסוג שאפיין אותו. שגרת יומו של צוות המילואימניקים כללה סיורים בין הכפרים. התנועה הייתה חופשית ללא הפרעה ונוצרו קשרים עם תושבי המקום. יוצא דופן היה כפר מסוים, בו נתקלו בעוינות ולאחר כמה שנים הסתבר שפעלו שם מקימי ארגון 'אמל' השיעי. עם שני מקומיים אף יצר קשר במהלך שהותו בלבנון. האחד סוני מכפר קטן ליד צור והשני בעל תחנת דלק ומוסך שנרצח לאחר כמה שנים. בסופו של דבר שהה גידי כחודש וחצי בדרום לבנון במסגרת מבצע ליטני, במה שהיווה את חווייתו האחרונה במדי צה"ל.

גידי בזמן מבצע ליטני. לפניו מכר לבנוני ומאחוריו ישראל זמיר, עיתונאי וחבר בית אלפא.

הנתק ממולה כהן המשיך לכל אורך התקופה במשמר הגבול. בשלהי 1978 נסעו גידי ורותי לארה"ב לבקר את רויטל, ריקרדו ועידן שהיה בן ארבעה חודשים. הם עברו ללוס אנג'לס - שם חיה משפחתו של ריקרדו - לאחר חתונתם. ברקע התקיימו שיחות קמפ דייוויד בין ישראל למצרים. בזמן הטיול התברר שגם מולה נמצא בארה"ב. הוא ניסה מספר פעמים לתפוס את גידי כדי להתפייס. הוא עשה זאת ללא הצלחה ובכל פעם שהתקשר ענתה לו

רויטל והוא השאיר הודעה - אך המפגש לא התקיים. לאחר ששבו כולם ארצה נערכה מסיבה במטה הארצי של המשטרה בירושלים. גידי ומולה נפגשו שם ודיברו. הם החליטו לחזור לצפון יחד באותו הרכב ולשלוח את נהגיהם יחד ברכב השני. בנסיעה השלימו וחידשו את הקשר ארוך השנים. בהגיעם לקיבוץ אף הרימו כוסית. ב-1979 סיים גידי את פרק המשטרה בחייו, לאחר ארבע וחצי שנים. תקופה מעניינת ומאתגרת, הן מבחינת הפעילות הביטחונית והן מבחינת הפתרונות הארגוניים שנדרש לתת כמענה לאתגרים המערכתיים. לאחר פרישתו של גידי מהמשטרה, גם מולה החליט לתלות את המדים. החברות עם מולה הייתה משמעותית מאוד עבור גידי. לאחר פטירתו בשנת 2002 הוא החליט לארגן לזכרו בכול שנה יום עיון במכללת עמק יזרעאל וכך עשה במשך עשר שנים, כאשר הנושאים הותאמו לתחומי פעילותו המגוונים של מולה בחייו. זאת ועוד, גידי גם לקח את פרסי יצחק שדה ויגאל אלון שהיו תחת ניהולו של מולה והעביר את האחריות למחליפיו צביקה זמיר ושלמה גזית. על אף שהיו למולה חברים רבים ונאמנים שהקיפוהו בחייו, גידי היה זה שפעל במסירות להנצחתו והקדיש לכך מאמצים רבים.

המוסד החינוכי גלבוע

עוד בטרם סיים את תפקידו במשמר הגבול, ערב נסיעתו לארה"ב, קיבל גידי טלפון ממזכירות בית אלפא. על הקו היה המזכיר אברהם קפלן והוא ביקש שיבוא אליו למספר דקות. בדרך למזכירות חשב על מה ולמה נקרא לשם ושניות לפני שנכנס למשרד הייתה לו הברקה. הוא נכנס והודיע לנוכחים: אני מנהל במוסד לא אהיה! כדי להבין את האמירה הזאת יש לפרט מעט על הרקע. 'המוסד' הוא הכינוי המקומי למוסד חינוכי גלבוע, בית הספר התיכון והפנימייה המשותפים של קיבוצי הקיבוץ הארצי באזור: בית אלפא, ניר דוד, מסילות ורשפים. הנהלת המוסד הייתה אז בסכסוך מול הקיבוץ השכן חפציבה, על רקע לולים שנבנו סמוך לשטח בית הספר. המנהל האדמיניסטרטיבי של המוסד היה אז גידי יהלום מבית אלפא, ועם עזיבתו נקרא גידי להחליפו. הגדרת התפקיד נגעה לפן התקציבי ולניהול השותפות עם הקיבוצים השכנים ולא כללה היבטים פדגוגיים. תחילה כאמור הוא סרב בתוקף ולא רצה לקחת על עצמו את התסבוכת הזו. לאחר מסע שכנועים מצד הקיבוץ הוא נאות לבסוף להיכנס לתפקיד, אך התנה זאת בתקופה מוגבלת בלבד עד שיימצא מחליף לטווח ארוך.

מאחר שלקראת שחרורו מהמשטרה נותרה לו יתרת חופש גדולה, הוא סיכם עם מפקדיו שבמהלך חופשתו יעסוק בענייני המוסד וגם ישאיר את הרכב המשטרתי אצלו עד לשחרורו הרשמי. בחודשים הספורים בהם נכנס לתפקיד במוסד, אבל על חשבון חופשתו, הוא נרתם לפרויקט ייחודי. הוא הקים צוות יחד עם אבישי הדרי, ישראל סדן ואלי לנדאו. לנדאו,

חברו הקרוב של גידי, היה הפסיכולוג של המשטרה וראש צוות המו"מ המשטרתי לאירועי החזקת בני ערובה. מטרת הקמת צוות החשיבה הייתה גיבוש מסמך אודות המבנה הארגוני של המשטרה. זה היה נושא קרוב לליבו בכל שנות שירותו וראה חשיבות בהפקת מסמך שישמש את מטה המשטרה בעתיד. במשך שבועות הגיעו החברים לחדרו של גידי במוסד ושם ישבו, בעוד הוא משרטט להם תרשימים עם גיר על לוח שחור של בית הספר. עם תום העבודה הודפסה חוברת שהוגשה למפכ"ל הנכנס הרצל שפיר, שהיה בעברו פקודו של גידי בגדוד השלישי בפלמ"ח. למרבה הצער שפיר נקלע תוך זמן קצר לחיכוכים עם שר הפנים יוסף בורג שבעקבותיהם הודח מהתפקיד. הוא לא הספיק להעמיק בחוברת והיא נזנחה לאחר עזיבתו.

שער חוברת מערך אבטחת הפנים, 1980.

את החפיפה לפני הכניסה לתפקיד במוסד העביר לו גידי יהלום בשעתיים. מלבד אחריות על הקופה המשותפת של הקיבוצים היה עליו גם לספק פתרונות מנהליים לנושאים שונים. אחת לשבועיים הייתה נערכת ישיבה על השקעות שיש לעשות במוסד. בזמן כהונתו יצר קשר עם מנהל רשת אורט, קשר שהתמסד בסופו של דבר בין הגופים וממנו נולדה המגמה הטכנולוגית לבגרות במוסד. המנהל הפדגוגי היה אז מייקל עופר, חבר בית אלפא, איתו קיים גידי שיתוף פעולה. הדאגה העיקרית בתקופתו התרכזת במאבק המשפטי מול חפציבה על רקע בנייתו מעוררת המחלוקת של הלול. ריבים עם חפציבה לא היו דבר זר לחברי בית אלפא. אמנם מפרידה ביניהם דרך צרה, אך ההיסטוריה שלהם רצופה משקעים וסכסוכים. גידי עצמו נדרש במהלך השנים לגשר ולסייע בפתרון סכסוכים בין חברים משני הקיבוצים, כך שהדבר לא היה זר לו.

כל הסיפור החל בכך שהנהלת המוסד פשוט לא שמה לב שבונים ליד הגדר ההיקפית לולים. כששמו לב זה כבר היה מאוחר מדי. המשפט התנהל בבית המשפט בעפולה והוא נכח בכול הדיונים. המשפט עלה למוסד כחצי מיליון לירות, הון תועפות לכל הדעות. כמנהל התקציבים היה עליו לגבות כסף מהקיבוצים השותפים. זה היה תענוג קטן מאוד הואיל ואף אחד מהקיבוצים לא רצה לשלם ונוצרו חילוקי דעות פנימיים. בתום המאבק המשפטי ניצח המוסד והלולים פורקו בסופו של דבר. אז אמנם אין לולים, אך גם מצבו של המוסד החינוכי היה בכי רע. בשנת 2003 התאחד המוסד עם בית הספר גאון הירדן בנווה איתן ובכך חדל מלהתקיים כמסגרת עצמאית. נכון לשנת 2012, שימש המקום כמתקן של הסוכנות היהודית לקליטת עולים חדשים מאתיופיה. קצת יותר משנה לאחר שהתחיל, כפי שדרש מלכתחילה, סיים את תפקידו במוסד. לאחר שחבר הקיבוץ, גיורא אלוני, לא נבחר להיות רכז משק, הכניסה לתפקידו של גידי הייתה הפתרון המושלם. לפני שעזב, עוד הספיק להותיר אחריו, כפי שנהג לעשות כמעט בכל הזדמנות, מסמך בו סיכם מגמות ותהליכים שהתרחשו במוסד בתקופת פעילותו.

באותם ימים עשה יפתח את צעדיו הראשונים בצבא. זה היה מצב חדש עבור גידי ורותי. אמנם הם כבר עברו טבילת אש עם שתי בנותיהם ששירתו בצה"ל, אך זה לא היה דומה לחוויה הצבאית של הבנים. יפתח רצה להתגייס ליחידה הקרבית ביותר. הוא התגייס לסיירת צנחנים ועבר טירונות בבסיס סאנור הזכור לשמחה. גידי תמך ברצונותיו ועודד את שאיפותיו לתרום בצורה המקסימלית בשירות קרבי. יחד עם הסיירת השתתף יפתח במלחמת לבנון הראשונה ולחם סמוך לביירות. ההורים ידעו כל העת היכן הוא. הסיבה לכך הייתה שסגן הרמטכ"ל דאז היה משה לוי, חבר בית אלפא. בזמן המלחמה פגש לוי את יפתח בעיר הקיט הדרוזית עליי בלבנון. הוא הורה לו לכתוב להוריו. יפתח ציית, כתב מכתב ונתן אותו למשה,

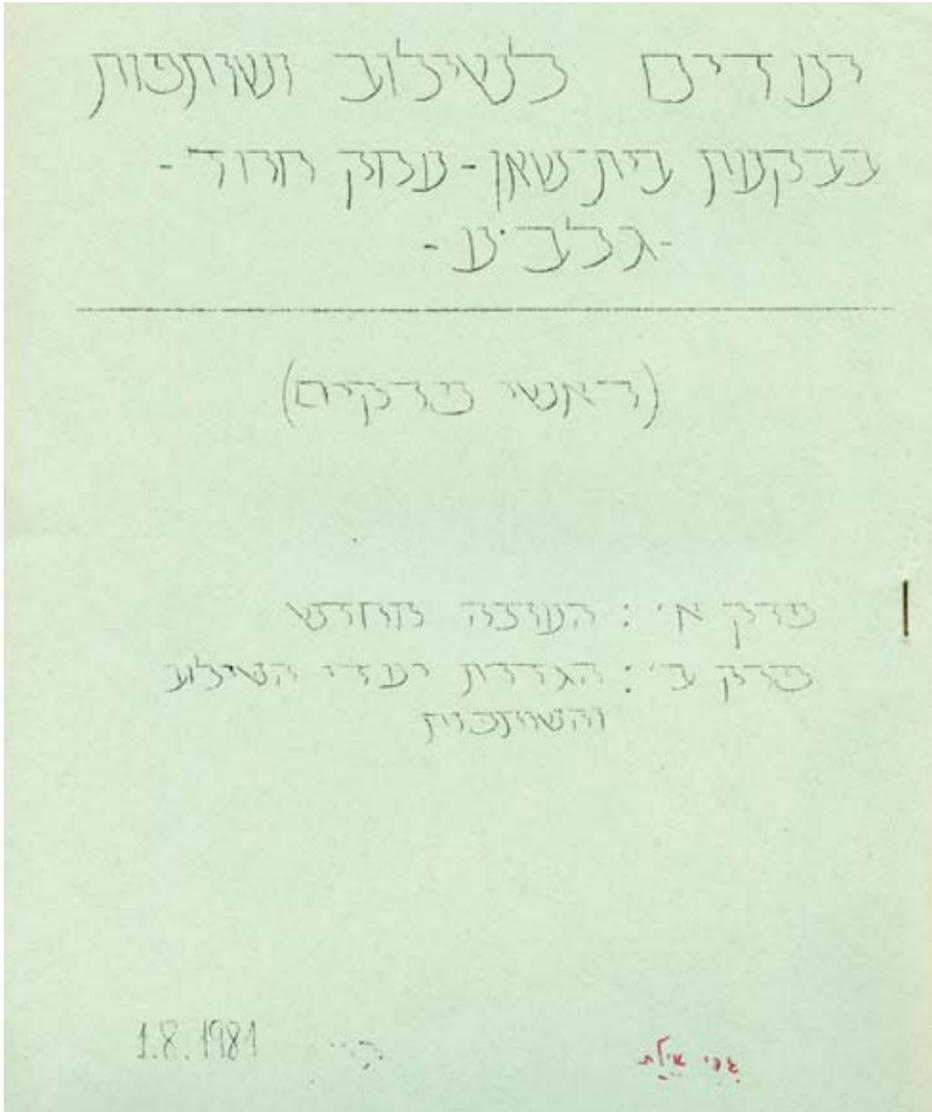
שטס חזרה לארץ ובהגיעו לקיבוץ מסר את המכתב לגידי ורותי. באופן כללי הם חוו את השירות מקרוב וביקרו בשבתות את יפתח ברחבי הארץ. יחד אתו בסיירת שירת גם גל סער, חברו לכיתה מהקיבוץ. שני זוגות ההורים היו מגיעים עמוסים בכל טוב למקומות הנדחים ביותר כדי לבקר את "הילדים". הביקור הראשון זכור במיוחד, והסיפור שלו התקשר לתקופת סיום בית הספר התיכון. כשיפתח היה בשמינית, הוא כתב עבודת גמר על מפ"ם בשנות הקמת המדינה, מהאיחוד עד הפירוק. על העבודה הזאת זכה לקבל מידי הנשיא יצחק נבון, במשכן הנשיא בירושלים, את פרס הנשיא שזר. הטקס תוכנן לאחד הימים בהם יפתח היה בבקו"ם בתהליך חיול. היה צריך לדאוג לשחרר אותו משם ולקחת אותו לירושלים. גידי ורותי באו לקחת אותו מהבקו"ם וכמיטב המסורת של צה"ל נתקלו בקשיים בלתי רגילים במילוי המשימה. גידי בא עם ההזמנה לש"ג הבסיס, אך השומר לא נתן לו להיכנס פנימה. יפתח כעס מאוד על כך שמנעו מאביו, סגן אלוף במילואים, להיכנס לבסיס הצה"לי. לבסוף לאחר מאמצים רבים הם הצליחו לשחרר את יפתח ולנסוע אתו לטקס בבירה.

המפעלים האזוריים והשילוב האזורי

עם תום עבודתו במוסד החינוכי הגיעה לגידי הצעה מכיוון אחר. איגוד המפעלים האזוריים של עמק בית שאן התעניין בשירותיו של גידי כמנהל כוח אדם. דן צמחי, מנהל המפעלים הפעיל עליו לחץ, והוא מצדו הציב תנאי לפיו הוא לא יעסוק במינוי שכירים אלא רק באיוש משרות של חברי הקיבוצים. במהלך 1981 - לאחר שהשניים הגיעו להבנות - נכנס לתפקיד והחל בעבודה. בינו לבין צמחי התנהלו שיחות רבות וגידי מציין אותו כמי שתרם רבות מכישרונו לקידום המפעלים.

בשנה בה עבד במפעלים האזוריים עסק גם בנושא אחר שתפס מקום מרכזי לא פחות. מדובר בארגון השילוב האזורי שהוקם באותן שנים. מטרת הארגון הייתה לגשר על הפערים בין אוכלוסיית היישובים ואוכלוסיות הקיבוצים הצמודים, ולשנות את המצב הקיים בו חברי הקיבוץ מחזיקים במשרות ניהוליות ואילו תושבי היישובים שהיו מועסקים לרוב כפועלים. גידי קיבל אחריות על אזור עמק בית שאן. בין תושבי העיירה הקטנה, שעבדו כפועלים במפעלים, לבין הקיבוצניקים שררה איבה ארוכת שנים. הפערים הכלכליים וההתנשאות של ההתיישבות העובדת יצרו תחושת תסכול עמוקה. מתוך המקום הזה צמחה במידה רבה לאחר שנים הקשת המזרחית, שתובעת את חלקן של עיירות הפיתוח בקרקעות שחולקו לקיבוצים עם קום המדינה, שלא באופן צודק לטענתה. אלא שלא הכול היה רע. גידי מבקש להכניס לפרופורציה את נושא היחסים המורכבים בין הצדדים ומזכיר גם קשרים טובים שנוצרו ונישואים מעורבים של בני העיר והכפר. השילוב האזורי התמקד בעשייה מגוונת

כגון פעילויות משותפות, ייסוד חברה כלכלית משותפת ועידוד התיירות באזור. התגבש ועד קיבוצים שנפגש פעם בשבועיים בבית משפחת אילת בבית אלפא. גידי התעקש על השתתפות הקיבוצים הדתיים במסגרת. הוא ניסה להביא את יונתן בשיא משדה אליהו לוועד, אך זה הסתייג. הוא היה אז רכז משק של קיבוצו ולימים נודע כראש מנהלת הסיוע למפונים מגוש קטיף בהתנתקות מרצועת עזה.

חוברת שהכין גידי בעת תפקידו בשינוע האזורי

הקיבוץ הארצי ליווה את הפעילות, ופעם אף נשלחה ח"כ חייקה גרוסמן מטעם מפ"ם, כדי להתרשם מקרוב. למרות זאת הפעילות של השילוב האזורי החלה לדעוך במהרה, בעיקר בשל חוסר תמיכה מערכתית במפעל זה. מקץ שנה בתפקידו הכפול במפעלים ובשילוב החליט לסיים, מה גם שלא תכנן מראש להאריך מעבר לשנה את מינויו. המנהל צמחי היה בחו"ל, אז הוא מסר את התפטרותו לח"כ עדנה סולודר מקיבוץ גשר, נציגת מפלגת העבודה.

הכיוון הכללי היה כעת חזרה לאחד מענפי הקיבוץ. לאחר שנים רבות הגיעה העת למלא את החובה ב"תור מטבח", מנת חלקם של כל חברי הקיבוץ. מספר חודשים עבד במטבח המשותף בבית אלפא. בעבודה זו נהנה בסך הכול. בניגוד ללחץ אליו הורגל בתפקידים השונים, שם היה לו קצת שקט ונחת. בעודו עובד במטבח אירגנה ועדת ההשכלה של הקיבוץ הארצי קורס ערבית בגבעת חביבה. כששמע על היוזמה החליט לקחת חלק בקורס. מאז ילדותו התעניין בעולם הערבי ורצה להרחיב בהזדמנות זו את ידיעותיו הלשוניות. הוא אמנם למד קצת לדבר בתיכון, אך רצה לשפר את השפה ובנוסף ללמוד גם קרוא וכתוב. הוא פנה לוועדת ההשכלה של הקיבוץ הארצי בבקשה שיקבלו אותו לקורס. הוועדה הסכימה והקיבוץ לא עמד בדרכו. הקורס עצמו ארך חצי שנה, חמישה ימים בשבוע. גידי חלק חדר עם חבר קיבוץ חצור. בקורס למדו ערבית ספרותית ומדוברת, אך הוא מעיד, שלטווח הארוך הוא לא הפיק מכך כמעט דבר מלבד הבנה חלקית של הכתוביות בטלוויזיה. במהלך הקורס פנה אליו נתן פלד, שניהל את גבעת חביבה, וביקש ממנו שיבוא לנהל את המכון היהודי-ערבי שם. התנהל משא ומתן על הנושא, אך הוא לא הגיע לכדי מיצוי.

יפתח

עם סיום הקורס בגבעת חביבה תוכננה מסיבה לציון האירוע. לפני שהספיק גידי לצאת מהבית הגיע למקום קצין העיר מלווה בחיילת ובישר לו ולרותי שיפתח נפגע בתאונת דרכים. הצוות שלו סיים סדרת מילוט בנגב והיה בדרכו חזרה לצפון בעקבות העלאת כוננות בגזרה מול הסורים. נהג המשאית בה נסעו החיילים היה עייף מאוד ונרדם על ההגה. בצומת שוקת אירעה התנגשות עם משאית חול. מרבית החיילים ישנו על רצפת המשאית, כאשר במרכזה ישבו יפתח וחברו ירון. זה היה החלק בו התנגשה משאית החול והשניים ספגו את הפגיעות הקשות ביותר. ירון נפטר מפצעיו לאחר שלושה ימים. המומים ומבועתים נסעו גידי ורותי לבית החולים סורוקה בבאר שבע. בתום נסיעה ארוכה ומתישה הגיעו לעיר הדרומית ושם מצאו את יפתח פצוע במצב קשה. הפגיעות היו בקדמת

הראש ובצוואר. בערב הוכנס לניתוח וכעבור עשרה ימים הועבר לתל השומר לשיקום שארך שמונה חודשים. גידי ורותי הקדישו את זמנם לליווי בנם וסיוע בשיקומו. הם שכרו דירה ברמת אפעל ושהו בה כל תקופת השיקום. במקביל עסק גידי בסיוע לבחירות המוניציפליות שנערכו באותה שנה. מי שסייע להם באותה תקופה היו חברי ההשלמה, שמעון ודבורה עמיצור. הם עזבו את הקיבוץ וגרו בקרית קריניצי, וכשיפתח שהה בתל השומר נהגה דבורה להביא לו בכל יום אוכל ומאפים מעשה ידיה. אדם נוסף שנקשר ליפתח בתהליך השיקום היה שמחה הולצברג, "אבי הפצועים", אשר בא לבקר פעמים רבות. כשהשיקום הארוך הסתיים היה צריך לדאוג לדירה בקיבוץ ולתנאים מתאימים להמשך הטיפול. יפתח שב לקיבוץ. גידי ורותי ניסו להתמודד עם המצב בצורה הנכונה ביותר, ולשם היו מופנות מחשבותיהם. מבקרים רבים נהרו ליפתח, מכולם ביקש לשמור על האמונה שישוב ללכת. למרות אמונתו החזקה הוא נותר משותק בפלג גופו התחתון. מאז הפציעה עשה מאמץ אדיר והצליח להשתקם. לאחר שנים מעטות החליט לעזוב את הקיבוץ ולנסות להסתדר באופן עצמאי, ללא תלות במסגרת העוטפת המוכרת לו. הוא עבר להתגורר במרכז הארץ. לאורך השנים הוא מתנהל בצורה עצמאית ועוסק בהתמדה בשחייה, טניס שולחן ושחמט. הוא אף השתתף במספר תחרויות באנגליה ובצרפת. תחביביו מסייעים לו להתמודד עם הכאבים והקושי. כשנה לאחר הפציעה של יפתח הגיע זמנו של הראל להתגייס. הוא בחר ללכת, כמו אחיו הגדול, לסיירת צנחנים. על אף שסביר היה לחלוטין שההורים התנגדו, גידי ורותי ידעו לעשות את ההפרדה ולהבין שלא היה קשר בין השירות בסיירת לבין נסיבות התאונה. הם תמכו בבחירה של הראל.

גידי ורותי באחד הביקורים אצל יפתח בעת שירותו הצבאי

בשנת 1985 פנתה ועדת המינויים של הקיבוץ לגידי וביקשה ממנו שיהיה מזכיר הקיבוץ, יותר מעשרים שנה לאחר הקדנציה הראשונה שלו. הוא הסכים. עם מינויו החליף בתפקיד את חברו נתן שחם. שותפו למזכירות היה דניאל הכהן, אותו החליפה באמצע השנה מתיה טרייבר. הכהונה הזאת הייתה שקטה מקודמתה. לא נרשמו אירועים מיוחדים והשנה חלפה ברוגע יחסי. מה שנחקק אצל גידי היה העבודה המוצלחת והנינוחה עם שני שותפיו, דניאל ומתיה. בחלוף השנה במזכירות נכנס לעבוד במחצבת בית אלפא. חיים קולטון הוותיק שעבד בשקילה בדיוק יצא לגמלאות והוא החליף אותו. זו הייתה עבודה לטווח קצר, אך החבר'ה במחצבה, לרבות השכירים תושבי הכפר פקועה בגלבווע, קיבלו אותו בזרועות פתוחות והוא נהנה מאוד מעבודתו שם.

פרק 6: מבט לאחור

שילוב ידיים - יערי וטבנקין

בעודו שקוע בעבודה במשק קיבל גידי שוב פנייה מהתנועה. הוקמה ועדה שפעלה במסגרת יד יערי, הארכיון של השומר הצעיר. הוועדה חקרה את יחסי הגומלין של השומר הצעיר וכוח המגן. חברי הוועדה היו בכירי התנועה: חברו הטוב שמעון אבידן, נתן פלד, דוד זית ויעקב חזן. גידי פתח דסק לתיעוד היסטורי של השומר הצעיר. רוב הפעילים שהובילו את התנועה בשנים קודמות היו עדיין בחיים ועלה הצורך לחזור לאחור ולחקור את שהיה. ממש עם תחילת עבודתו ביד יערי קיבל פנייה ממרכז גלילי, מכון לחקר כוח המגן שפועל בתוך יד טבנקין - המרכז הרעיוני של התנועה הקיבוצית המאוחדת. נציגי מרכז גלילי ניסו להעבירו לשם, תוך מסע שכנועים. במשך שנה נוספת המשיך גידי בתפקידו ביד יערי, כשבמקביל הוא גם שיתף פעולה עם מרכז גלילי. במרוצת הזמן עבודתו בגבעת חביבה הביאה אותו למעורבות עמוקה במחקרי מרכז גלילי, מה שאנשי המרכז ציפו שיקרה מלכתחילה. נרקם שיתוף פעולה בין יד יערי ליד טבנקין, אך הוא לא היה חף ממחלוקות. בשלב מסוים נדרש הקיבוץ הארצי לשלם עשרת אלפים דולר לפיתוח מרכז גלילי והתגלו קשיים. גידי ניסה לפשר והציע שהוא יעבור סופית למרכז גלילי וכך יפתר העניין. מאז ועד פרישתו הוא עסק לא פעם בפישור בין שני הגופים.

באותן שנים התעוררה יוזמה לתיעוד סיפורי החיים של חברי הפלמ"ח שנקראה שימור הסיפורים והמורשת. בית יגאל אלון שבגינזוסר הרים את הכפפה ולקח אחריות על הפרויקט. מי שנבחר לעסוק במלאכה היה איש הפלמ"ח עזרא גרינבאום. עזרא היה חבר הכשרת ארז, שחבריה לחמו בגדוד השלישי של חטיבת יפתח. במבצע יואב לחם תחת פיקודו של גידי בטריון בית חנון. כזכור, סמוך למקום בו נהרג מפקד הפלוגה שלו, רפי 'תרנגול' גינצבורג, הקימו הוא וחבריו את קיבוץ ארז. הוא היה איש מאוד מרכזי בקיבוץ, בלט בעשייה משמעותית לצד רגישותו ומטענו הרוחני. ב-1952, עם הפילוג בקיבוץ המאוחד, הוא בצער רב עזב את ארז. הוא ועוד חברים עברו לקיבוץ צובה שבהרי ירושלים. במסגרת פרויקט התיעוד של חברי הפלמ"ח הוא היה נוסע באוטובוסים ממקום למקום ברחבי הארץ, עם טייפ ביד. קשריו עם גידי חודשו כאשר גידי נתן לו רשימה של אנשים אותם יוכל לראיין לעבודתו. אחד מהמראיינים היה גידי עצמו. עזרא ישב עמו שעות רבות והקליט אותו. מהשעות הרבות האלה שהוקלטו בשנת 1989, הופק קובץ עבה עם סיפורים רבים על קורותיו של גידי מגינסו ועד פירוק הפלמ"ח. עבודה זו לא נערכה ונגנזה לארכיון, אבל הייתה מקור חשוב לכתובת ספר זה. בין גידי לעזרא נרקם קשר קרוב ושיחותיהם הארוכות לא פסקו עד היום.

בשנת 1992 צורף גידי להנהלת מרכז גלילי כמינוי של עמותת דור הפלמ"ח בה היה חבר, יחד עם נציגי העמותה שפעלו שם לפניו. הראשון היה יו"ר העמותה מיכה פרי, שהיה חברו

לכיתה עוד מימי בית החינוך בתל אביב והרוח החיה מאחורי הקמת בית הפלמ"ח בתל אביב, למרות שלא זכה לראותו. השני היה שייקה גביש, שהחליף את פרי בניהול העמותה לאחר מותו ב-1998. הפעילות שם לא הייתה כרוכה כמעט בפן המעשי, אלא יותר בהיבט הניהולי. פעם בחודש היה עליו לנסוע לישיבת ההנהלה ברמת אפעל. בנוסף, הוא היה פעיל בהנהלת פרסי יצחק שדה ויגאל אלון, שגם הצריכו ממנו להגיע לתל אביב כמה פעמים בשנה. פרסים אלה מיועדים להנציח את פועלם ומורשתם של שני מפקדי הפלמ"ח הידועים. פרס יצחק שדה מוענק בתחום הספרות הצבאית ואילו פרס יגאל אלון מוענק על מעשה מופת חלוצי. גידי המשיך בפעילות זו במסירות עמוק לתוך העשור התשיעי לחייו. בשנים הראשונות נהג להגיע למרכז באוטובוס כי לא רצה לקחת רכב מהקיבוץ לטובת העניין. כשגילו זאת במרכז גלילי נזפו בו, ביקשו ממנו להגיע ברכב, ודאגו מיד שיוחזרו לקיבוץ ההוצאות עבור כל נסיעה. באופן כללי, צריך לומר, שכל הפעילות במרכז גלילי ובוועדות לפרסי יצחק שדה ויגאל אלון נעשתה בהתנדבות. מלבד פעילותו בהנהלת המרכז היה חבר בצוות ההיגוי של מרכז גלילי אשר ליווה את המחקרים האקדמיים שנערכו בכפיפות לו. את מרכז גלילי עזב גידי בשנת 2012, לאחר עשרים שנות פעילות. במסיבה שנערכה לכבודו נשאו דברים יו"ר המרכז שלמה גזית ורכז צוות ההיגוי האקדמי מורל'ה בר-און. כמו כן דיבר חברו הקרוב ויו"ר עמותת דור הפלמ"ח שייקה גביש. הוא לא שכח להזכיר שגידי הוא קודם כל מפקדו, זכר לתקופתם המשותפת בפלוגה ב'.

גידי ושיקה

לא יוכלו בלעדינו

לאורך השנים חיבר גידי מסמכים רבים. חלקם שיקפו תפיסות עולם שלו, חלקם נגעו למסגרות ארגוניות להן היה שייך, ובמקרים רבים זה היה שילוב של השניים. בעשרים וחמש השנים האחרונות, עם יציאתו לגמלאות, התמקדה כתיבתו בחקר העבר. הפנאי שנוצר, יחד עם העניין הרב בחקר ההיסטוריה, גרמו לו להעמיק בתקופות ובתהליכים שהיה שותף להם בצעירותו. באופן קפדני ויסודי היטיב גידי לשמור ולקטלג כל פריט ארכיוני שנגע לחייו בתקופות שונות. עשרות תיקיות, אלבומים ומחברות מאכלסות את ביתו ומהוות חומר תיעודי מרתק ובעל ערך. תחת ידיו יצאו לאור מספר עבודות ומאמרים. מוקד העניין במחקריו סבב את הקשר שבין כוחות הביטחון לשומר הצעיר על פניו השונים: הקיבוץ הארצי, מפ"ם והקיבוצים עצמם. גידי מעולם לא רכש השכלה גבוהה ולכן הוא נוטה לגמד את עבודתו ולא להעניק לה צביון מחקרי, אך חיבוריו הם בהחלט פרויקטים יסודיים ורציניים לפי אמות מידה אקדמיות. לצד החומרים שיצאו לאור, הוא מציין גם פרויקט שאפתני שלא התממש בתקופתו במרכז גילי. הוא רצה לחקור את יחסי הגומלין בין ההתיישבות לבין ארגון ההגנה. לשם כך היה צריך לעבור ביותר ממאה ארכיונים ברחבי הארץ. נדרש זמן ומימון, אך אלה לא היו בנמצא. נערכו ישיבות הנהלה בנושא, וועדת ההיגוי של המרכז דחפה לקידומו; אך למרות ההשקעה הרבה באיסוף החומר, המחקר בסופו של דבר, לא הושלם, והמעט שכתב הועבר לארכיון ההגנה.

סוגיה מחקרית אחרת שהעסיקה אותו מאוד היא שאלת מדיניותה של מפ"ם בשנים הראשונות של המדינה. באותן שנים הייתה מפ"ם מפלגה דומיננטית אשר רבים מאנשיה היו בכירים בהנהגת המדינה והצבא. בעשרים השנים האחרונות עלו טענות רבות כנגד הנהגת מפ"ם על כך שלמעשה היא פעלה במובנים רבים כמחתרת בעלת גוון שמאלני קיצוני. הביטויים לכך, כפי שנטען בעיקר על ידי אנשי ימין, היו בין היתר צבירת נשק בסליקים ושימוש בריגול פוליטי כדי לפגוע ביריביהם, כל זאת כדי לקדם את מטרות התנועה. בשנת 1997 כתב ההיסטוריון זאב צחור ביוגרפיה על מנהיג מפ"ם, יעקב חזן, ולשם כך גם ראיין את גידי. לדעתו של גידי הספר היה אמין והוא בהחלט אהב אותו, אך אפילו שם היחס לחזן היה כאל מנהיג של מחתרת. זה גרם לו להבין שכל סיקור הפרשייה לוקה בחסר. הועלו טענות רבות במגמה מאוד ברורה מבלי שניתנה תשובה מנגד. גידי כזכור היה בעצמו פעיל במחלקת הביטחון של הקיבוץ הארצי וגם עמד בראשה. הוא הכיר את העובדות מקרוב וידע שהוא היחיד שנותר בחיים כדי להגן על האמת ולהעמיד את הדברים על דיוקם. עתה גם ניתן היה לחשוף חומרים שהיו חסויים בעבר.

משגיבש את הרצון לכתוב, חיפש מסגרת בה יוכל לעשות כן. עוד ב-1991 ערך החוקר

אלקנה מרגלית ספר על דרכה החברתית של מפ"ם בשנים 1948-1954. הוא התייחס לספר כאל כרך א' והתכוון שיהיה ספר המשך עם עוד מחקרים בנושא. אחד האנשים שהיו מעורבים בכתיבת הספר הראשון היה אלי צור, היסטוריון וחוקר תנועות הנוער הציוניות. צור לקח לידיו את עריכת כרך ב'. הספר "לא יוכלו בלעדינו: עמדות מפ"ם בשאלות חוץ וביטחון 1948-1956" יצא בשנת 2000 וכלל שלושה מאמרים. מלבד גידי כתבו שם גם החוקרים אלון קדיש ושואל פז. הוא שכנע את יד יערי שיש להוציא את הספר בשיתוף עם יד טבנקין, מפאת השיתוף הטבעי שגולם במפ"ם בין השומר הצעיר לבין אחדות העבודה. המאמצים נשאו פרי והספר יצא במימון משותף של שני הגופים. כותרת המאמר של גידי הייתה "מפלגת ביטחון - תבנית ותדמית (1948-1956)". במאמר עצמו סקר את התפתחות מנגנוני מפ"ם שעסקו בשאלות ביטחוניות, הן באמצעות שימוש במסמכים ארכיוניים והן מעדותו האישית. טענתו הייתה שאמנם, לקתה פעילות מפ"ם לעתים בהיעדר לגיטימיות מוסדית, אך לא ניתן לנתק זאת מההקשר ההיסטורי ומהעובדה שמפ"ם ראתה בעצמה מרכיב מרכזי בהנהגה הביטחונית של מדינת ישראל. כל צעדיה נבעו מדאגה כנה לעיצוב מדיניות הביטחון של ישראל בשנותיה הראשונות, אך הם נאלצו להתמודד עם מציאות, בה בכירי המפלגה הולכים ומתרחקים ממוקד קבלת ההחלטות שלא מבחירה. גידי מודה שאכן, פעל מערך של מודיעין פוליטי בקיבוץ הארצי עוד בימיו של שמעון ואולי אפילו לפני. הש"י ריכז ידיעות על מפלגות שונות ובין פעיליו היו גם אנשים פוליטיים שעשו שימוש תועלתני במידע שנאגר. פעילות זו התכנסה לתוך הקיבוץ הארצי ושירתה את הנהגתה. כשגידי החליף את שמעון הוא לא נקשר עם המחלקה שעסקה באיסוף המידע באופן מבצעי, הם פשוט היו מחלקה חיצונית שפעלה ישירות מול הנהגה של התנועה. לשם דוגמה, חלק מהמידע שנאסף נגע למבצע קדש. כידוע המבצע היה חלק מתכנית מתואמת עם הבריטים והצרפתים שרצו שישאל תתקוף את מצרים של נאצר לאחר שזו הלאימה את תעלת סואץ וגירשה משם את החיילים הבריטים. ברשות הקיבוץ הארצי היה קיים המידע אודות ההכנות למבצע כפי שנאסף על ידי אנשי המודיעין הפוליטי. גידי ידע על כך, אך הוא מדגיש שלא מתוקף תפקידו אלא כפועל יוצא מכך שהסתובב בחברת האנשים שעסקו בפעילות המודיעינית. לסיכום הסוגיה, לדעתו של גידי, פעילות המחלקה לאיסוף מידע לא הזיקה, באופן חד משמעי, לביטחון המדינה. הוא קיבל תגובות חיוביות רבות לספר, אך גם ביקורות של אנשי ימין.

גמלאות

כבר יותר מעשרים שנה נחשב גידי, על הנייר לפחות, לגמלאי. למרות הסטטוס הזה וכיאה לחבר קיבוץ הוא המשיך כל השנים האלה לעבוד ולתרום במקומות שונים. בראשית שנות ה-90 עבד לסירוגין בלול ובקבוקר, הפעם כעובד מן המניין ולא כמנהל. מתחילת המילניום הנוכחי התנדב לסייע בתחזוקת הרכבים של בית אלפא. למרות גילו המתקדם, הוא נסע כמעט מדי יום לבית שאן לשטוף את רכבי הקיבוץ. מלבד זאת גם נסע בצפון הארץ בשביל תיקונים, סידורים, הסעות ועוד. בכל מקום שהגיע התחבר עם נותני השירות ורכש ידידים חדשים. בסך הכול שמח שיכול היה לעזור ולתרום מזמנו ומרצונו הטוב היכן שנזקקו לו.

גידי במשלוח עופות בלול

בפרק הקודם הוזכר הריאיון שערך עזרא גרינבוים עם גידי. זה לא המקרה היחיד בו רואיין גידי על עברו. לא פעם פנו אליו לאורך השנים והסתייעו בזיכרונו וידעויותו לשימושים שונים. בולט מאוד הקשר שלו עם הסופר רם אורן. בתחילת שנות האלפיים החליט אורן, מחבר רבי המכר הידוע, לפנות לתחום ההיסטורי ולכתוב על סיפורים שהתרחשו במציאות. הנושא שאותו בחר לחקור היה הקרבות בלטרון במלחמת העצמאות. הפנו אותו בין היתר לגידי, שהסכים לחלוק אתו את חוויותיו מהקרבות הקשים. במשך שעות ישבו יחד, כשגידי מגולל באוזניו אירועים מרתקים. בתום עבודה מעמיקה ומקיפה הוציא אורן את הספר 'לטרון' ב-2002. הספר אמנם אינו מהווה מחקר היסטורי ולא תמיד נצמד למציאות, אבל

בתוכו אפשר למצוא סיפורים שדלה אורן גם ממפגשיו עם גידי. 'לטרון' פתח את התיאבון ומיד פנה רם אורן לכתובת ספר על קרבות ישראל ומצרים באותה המלחמה. שוב ישב עם גידי ושוב נעזר בשירותיו לכתובת הספר 'המטרה: תל אביב', שיצא לאור ב-2004. הפעם הזיכרונות ממבצע יואב הם שתרמו את חלקם למשימה. העבודה המשותפת יצרה קשרי ידידות בין גידי ורותי לרם אורן.

תפקיד אחר אותו הוא ממלא כבר מעל עשרים וחמש שנה, הוא בתחום קשרי החוץ. המועצה האזורית גלבע, אליה משתייכת בית אלפא, יצרה בשנות השמונים קשרי ידידות עם מחוז הוכטאונוס שבגרמניה. בשנת 1987 יצאה לגרמניה משלחת, מטעם המועצה, וגידי השתתף בה כי ידע גרמנית וסייע בתרגום בין הצדדים. עם השנים התפתח הקשר והפך להדוק מאוד; הגרמנים ביקרו פעמים רבות בארץ והוא עצמו נסע שוב עם המשלחת ב-2004. כשבאו העמיתים מגרמניה נהג לפגוש אותם ולסייר איתם בארץ. פעם אחת אף הביא אותם לבקר במפעליו של חברו סטף ורטהיימר, יקה גאה בעצמו. על פעילותו עם נציגי הוכטאונוס זכה להערכה רבה מצד המועצה האזורית גלבע ויצר קשרי חברות עם אברהם יריב, ראש המועצה האזורית גלבע וממשיכו דני עטר. גידי עצמו יצר קשרי חברות קרובים גם עם העמיתים הגרמנים ובמיוחד עם אקי גריס, שהיה הדמות המרכזית שהובילה את הקשר עם המועצה מצד הגרמנים. הם שמרו על קשר ואף נפגשו פעמים רבות.

גידי וגריס, ראש מחוז הוכטאונוס. שנות התשעים

בין העבודות והמשימות הרבות, מוצא גידי זמן למלא חובה לא פחות חשובה. בשלושת העשורים האחרונים הוא סבא במשרה מלאה. לדלית נוספו עוד שני אחים קטנים, רונה ועומר. כל השלושה נולדו לעינת ודדה וגדלו בבית אלפא, קרוב לסבים, יחד ליוו את ילדותם ונעוריהם. דלית אפילו בחרה במבצע יואב כנושא לעבודת הגמר שלה בתיכון. יחד עם סבה חזרה לזיכרונותיו ממלחמת העצמאות והם אף ערכו סיור משותף לאתרי הקרבות בנגב. רויטל וריקרדו הביאו לעולם את יאיר ואלון, אחים לעידן. המשפחה גרה בלוס אנג'לס, אך הקשר כל השנים נשמר באדיקות. גידי ורותי נסעו פעמים רבות לארה"ב וגם זכו להרבה ביקורים ממשפחתם האמריקאית. הנכדים ספגו חינוך ציוני ושניים מהם אף שרתו בצה"ל. בשנת 2001 זכו הסבים, או יותר נכון הסבאים, לשמחה כפולה. בן הזקונים הראל התחתן עם בחירת ליבו דורית, חברת קיבוץ גונן, אותה הכיר לאחר שעבר להתגורר שם. הם נישאו ברבנות בקריית שמונה בנוכחות חברים מעטים וללא ההורים. אולי זה גרם לגידי להבין איך חשה אמו כששמעה שבנה התחתן כל ידיעתה ובלי נוכחותה... לאחר תשעה חודשים נולדו להם תאומים, עופר ויהונתן. זה היה מעל עשר שנים לאחר שנולד הנכד האחרון. בואם לעולם של עופר ויהונתן הביא אושר והתרגשות לסבים הוותיקים. הם זכו לסיבוב נוסף בו היו שותפים לחוויית גידול הנכדים והעניקו להם אהבה עד אין קץ. נוצר קשר קרוב לתאומים והתקיימו מפגשים לעתים קרובות, בין אם בבית אלפא או בגונן. בשנת 2009 כבר זכו גידי ורותי לנינים. בלוס אנג'לס נולדה נועה, בתם של עידן ואשתו פרסילה. חודשיים מאוחר יותר נולדה בארץ אלה, בתם של דלית ובעלה דרור, גם הוא בן בית אלפא. נכון לשנת 2013 נולדו כבר חמישה נינים והזרוע עוד נטויה...

כמו בכל חייהם המשותפים, גם עם יציאתם לגמלאות הקפידו להתמיד בחיבתם הקדומה לטיולים. מלבד הנסיעות הרבות לארה"ב ביקרו גידי ורותי בעיקר באירופה, אותה חרשו מצפון לדרום וממזרח למערב. שם סיירו במוזאונים, חזו בנופים, ספגו את התרבות המקומית וניצלו כל רגע עד תום. כמובן שגם הילדים והנכדים היו חלק מהטיולים כשקיבלו באופן קבוע מזכרות נאות. גם בארץ המשיכו לטייל, בין היתר עם קבוצות מטיילים בני גילם. גם במסגרת המשפחתית שמרו על מסורת הטיולים ולא ויתרו על התענוג. עתה, כשהילדים כבר גדלו ועזבו את הבית, הם נאלצו לחפש פרטנרים חדשים לטיולים בארץ. מי שזכה לכבוד הייתי אני, עומר, מי שכתב את הספר הזה. העניין בהיסטוריה וידיעת הארץ היווה, כבר מגיל צעיר בסיס משותף לביילוי עם הסבים, מה שהוליד סיורים רבים למצדה דרך ירושלים ועד תל אביב, לתל מגידו, גשר הישנה, מקווה ישראל, בית שערים ועוד מקומות רבים ומעניינים. הביילוי בצוותא באתרים ההיסטוריים פיתח את הסקרנות והעניין, שהחלו מילדות והגיעו עד לחיבור שורות אלה.

הסבים והנכדים. עומדים מימין: אלון, גידי, רותי, עומר, דלית, יאיר, רונה ועידן.
יושבים הראל ודורית ובידיהם עופר ויהונתן. 2002

מימין לשמאל: רויטל, יפתח, עינת והראל. עומד מאחור משמאל: ריקרדו.
חתונתם של דלית ודורו, 2007.

גידי ורותי, 1998.

אחרית דבר

בעת כתיבת הספר גידי עומד בפתח שנת חייו התשעים. מאחוריו תשעה עשורים של עשייה ופעילות, הצלחות ואכזבות, שמחה ועצב. ממרומי גילו הוא יכול עתה להאט את פסיעותיו, לנוח ולהפנות את מבטו לאחור לעבר סיפור חייו. כל שנה שעוברת אינה מקלה על ההתמודדות עם קשיי הגיל וההסתגלות אליהם. גידי ידע אירועים בריאותיים קשים במשך השנים. מלבד נטייתו התמידית להתנהל בחוסר זהירות ולפצוע את עצמו, הוא גם עבר ניתוח לב מורכב בסוף שנות התשעים ואירוע מוחי כעבור פחות עשור. את כל אלה שרד בדרכו האיתנה והצלחה להגיע בראש מורם לגילו המתקדם. גם בגיל הזה הוא לא זנח את הרגלו הנודע להיות מודאג. דאגתו ליקיריו לא נותנת לו מנוח והוא עומד על המשמר יום וליל כדי לוודא שכולם בסדר. כיום הוא פחות נמרץ ופעלתן מבעבר, אך חשיבתו בהירה מתמיד ומוחו צלול. קסמו האישי לא פג והוא יודע מתי לזרוק הערה מחוכמת, לחלק מחמאה מסוגנת או לבצע חיקוי תיאטרלי להנאת סובביו. ניסיונו הרב מאפשר לו לחוות דעה בוגרת ומפוכחת על מגוון נושאים, בין אם קשורים אליו אישית ובין אם במובן הרחב יותר. בהתייחס לכתוב בעמודים הקודמים ובהמשך להם השכיל גידי לבטא בתמציתיות את השקפותיו ותפיסתו בנוגע לדברים המהותיים בחייו.

תקופה של כמעט תשעים שנה היא לא דבר של מה בכך. העולם משתנה, אנשים באים והולכים. גידי מנסה לברור מבין אלפי האנשים שבא איתם במגע את אלה שנצרכו בליבו בצורה החזקה ביותר. רוב הקשרים החזקים והאינטראקציות המשמעותיות נוצרו בתקופה המוקדמת של חייו, זמן בו אישיותו של האדם מתעצבת. האדם הראשון אותו הוא מציין הוא גם זה שקשור אליו בקרבת דם - סבו מקס קון. כפי שנכתב כבר, הסבא היווה דמות מפתח בדינמיקה המשפחתית, מאין ערוץ מקביל להורים. שיחותיו עם גידי השפיעו רבות על הנכד הצעיר בשני מובנים עיקריים. ראשית הזיקה לציונות וליהדות, אותה טיפח הסב ונטע עמוקות בלב הילד. הדבר השני, ואולי אפילו החשוב יותר, היה הקשר עם גידי בתקופת גירושי הוריו. הגירושים היו חוויה מעצבת וטראומתית לנער בתיכון, בוודאי בימים בהם הדבר לא היה שכיח. נוכחותו של הסבא בחייו של גידי הקלה ונתנה ביטחון מסוים ברגעים הקשים ההם.

מלבד סבו גידי מציין עוד מספר דמויות שהשפיעו עליו לאין שיעור בשנותיו הראשונות, ביניהם שלושה מחנכים שלו מבתי הספר השונים. בישראל מודל 2013 קצת קשה לילדים להזדהות עם מחנכים שאמורים להיות מודל לחיקוי ומשפיעים עמוקות על חי תלמידיהם, אך לפני עשרות רבות של שנים זה היה כך. מי שנודעה לו השפעה על גידי היה המחנך שלו מבית הספר העממי בקניגסברג, אוטו פפל. המחנך המסור נתן לגידי יחס אישי והאמין בו וביכולותיו. האיש הבא הוא מילק גולן, המחנך ממשמר העמק. לא רק שהטה לו אוזן כשהיה עולה חדש בקיבוץ ונתקל בגעגועים לביתו ולהוריו, הוא גם הנחיל לו עולם ערכים ותפיסות

אידיאולוגיות שהותירו רושם עמוק להמשך החיים. דמות המחנך השלישית היא טוני הלה, המחנכת מתיכון חדש. גם במקרה הזה תפקידה היה כפול: אשת חינוך משכמה ומעלה שטיפחה אצל גידי תחומי עניין שאהב, במקביל להיותה דמות קרובה ויציבה בשעה בה התגרשו הוריו. כל אלה מתוארים בלשונו של גידי כאנשים שהשפיעו עליו ביותר במישור האישי.

בפן החשיבתי-אידיאולוגי בתנועת השומר הצעיר, וכפי שהוזכר כמה פעמים קודם לכן, היו שלוש דמויות מהן הושפע גידי יותר מכול. הראשון הוא מילק גולן (הפעם בכובע התנועתית), שבמסגרת תפקידו החינוכי היה שם דבר בתנועה. השני היה אליעזר הכהן, חבר בית אלפא, איש שכבת ההנהגה של השומר הצעיר שהתאפיין בחשיבה מעמיקה ורעיונות קרובים מאוד לתפיסתו של גידי. הוא היה יועצו הקרוב במהלך כתיבת החוברת הירוקה על הקיבוץ. האדם השלישי הוא ישראל פיינמסר ממזרע, רכז מחלקת התכנון של הקיבוץ הארצי. במסגרת הפעילות התנועתית הכירו השניים ורעיונותיו של פיינמסר נשאו חן בעיניו של גידי. העובדה שהוא מציין את אישים אלה כמרכזיים ומשפיעים רק מעידה על חשיבות התנועה לאורך רוב חייו והחלק המרכזי שהיא שיחקה בהם. זה עשוי להישמע תלוש והזוי, אך זו עדות חיה לזמנים אחרים וסדר יום אחר ממה שנהוג היום.

מרכיב חשוב בחייו של גידי היה ועודנו ערך החברות. עוד לפני שמדברים על חבריו הרבים, הדבר שנטוע עמוק באישיותו יותר מכול זה ערך הכבוד לאדם. מאז ומתמיד נהג להתייחס באופן שוויוני ומכבד כלפי כל אדם שנתקל בו. אלופים בצה"ל, חברי כנסת, חברי קיבוץ, שוטפי מכוניות. כולם זכו ממנו לאותו יחס, לדרך ארץ ונימוס. רותי מציינת שבשנים בהן עבד בתל אביב היה מקפיד לאסוף טרמפיסטים ולקחת אותם לדירתם בקיבוץ, ממש עד הדלת. כל האנשים האלה ועוד רבים אחרים זכרו לו תמיד את מעשיו ואדיבותו, גם אם רבים מהם עושים זאת כבר בעולם הבא... אולי ניתן לייחס זאת בין היתר לתרבות היקית, אך כמובן שזה נובע גם מאופיו הייחודי ואישיותו הלבבית. אישיות זו רכשה באופן עקבי חברים אין ספור. הקשרים החבריים נשמרו באדיקות. גידי מעולם לא שוכח להתקשר ולשוחח עם רעיו. לא מפספס ימי הולדת ולא שוכח לברך בחגים ומועדים. תכונה ייחודית זו ממשיכה להתקיים גם כיום.

ובכל זאת, גידי מאבחן את חבריו ומעלה שלושה מהם מכל השאר. אל השלושה האלה נקשר בצעירותו והקשר עם כל אחד מהם היה עמוק ואינטימי יותר מכל קשר אחר בחייו הבוגרים. כולם כבר אינם בין החיים. החבר הראשון ברשימה זו היה חנוך רוזנברג. חנוך, שנפל במלחמת העצמאות, הכיר את גידי בתל אביב בנעוריהם. המוצא היקי והחיבה המשותפת לסיירות היו בסיס להתקרבות בין השניים, שהיו חברים גם בגדוד השדה והגיעו לבסוף לבית אלפא. השני היה אברהם לוי. גם אברהם היה חבר בהשלמה והגיע לבית אלפא.

לאחר מספר שנים עזב את הקיבוץ, אך הקשר הקרוב אתו נשאר עד יומו האחרון. אחרי הכול הוא היה המארח בפגישתם הראשונה של גידי ורותי... את החבר השלישי, מוישל'ה גורן הכיר גידי יותר מאוחר, לאחר מלחמת העצמאות. בין גורן ואשתו נעמי לבין גידי ורותי נרקמה חברות אמת שלא דעכה עד מותו של מוישל'ה. גם לאחר לכתו, בניו רזי ויובל שומרים על קשר עם גידי ורותי.

מספר החברים כה רב, עד שקשה למנות אותם. מלבד אותם שלושה, היו לא מעטים שגידי יצר איתם חברות עמוקה מתוך סיטואציות משותפות אותן חוו יחד. דני מס היה חברו הקרוב מתקופת שירותם פלמ"ח ועד שנפל בראש מחלקת הל"ה. עם שמעון אבידן עבד יחד במחלקת הביטחון בקיבוץ הארצי ומשם צמחה חברות מופלאה, למרות שאבידן היה מבוגר ממנו. גידי העריך אותו הן כאדם והן כדמות ביטחונית מבריקה. גם ארנן עזריהו (סיני) הוא דמות מתקופת הפלמ"ח אשר עמו ניהל גידי יחסי חברות קרובים. בהמשך הדרך פגש את דובה לאור, אבישי הדרי וצבי בר. כל אלה שרתו אתו במשטרה והפכו לחברים טובים ונאמנים. עזרא גרינבאום ואשתו ברכה נמנו על חוג חבריו, בעיקר לאחר שחידשו את קשריהם סביב הריאיון שנתן גידי לעזרא במסגרת בית יגאל אלון. בשנים האחרונות בלט הקשר עם יוסק'ה יהלום, חבר ותיק של גידי ובעברו איש הפלמ"ח והמוסד. השניים הרבו להיפגש בעשור האחרון עד למותו של יהלום בשנת 2011, כשברקע דאגתם המשותפת לגורל הקיבוץ המשתנה. כל השמות הללו הם ראש פירמידה רחבה שמכילה את מאות רעיו ממקומות ומזמנים מגוונים.

גידי זכה להיות חלק מקבוצות ייחוס שונות, כל אחת וייחודה. קשה לקבוע מהי זהותו, כלומר לאן הוא משייך את עצמו וכיצד הוא מגדיר את עצמו. פלמ"חניק או שמוצניק? קיבוצניק או חבר ההשלמה? אולי בכלל יקה? בכל אחד מהעולמות הוא מוצא את עצמו באופן טבעי והוא למעשה מגלם בדמותו שילוב של כולם.

נושא מעניין הוא זיקתו של גידי למולדתו ולמוצאו, בשני מובנים: האחד הוא היחס לגרמניה והשני הוא הקשר לתרבות ושורשיו היקים. באשר לגרמניה, הוא יודע לעשות את ההפרדה וההבחנה בין מה שהייתה גרמניה לפני עליית הנאציזם לבין זוועות השואה. לאורך השנים ידע לאזן בגישתו בין מורשת התרבות היקית וחיבתו אליה, אל מול הדבר הנורא שהפכה גרמניה להיות בשנות הרייך השלישי. באופן טבעי, בשנות נעוריו הוא לא הבליט את היותו יליד גרמניה, אך זו הייתה מגמה כללית על רקע אווירת קידוש הצבריות ששררה בפלמ"ח ובתנועה הקיבוצית. למרות זאת, המשיך לשוחח עם הוריו בשפה הגרמנית. עם השנים הנושא עורר אצלו מעט יותר עניין. בשנות השמונים חזר למולדתו ואף סייר בקניגסברג. הוא ורותי הגיעו לבית ילדותו ומצאו אותו עומד ללא שינוי. באותה תקופה הוא גם הפך

למתורגמן שעבד במשותף עם מחוז הוכטאונוס מטעם המועצה האזורית, מה שהחזיר אותו במובן מסוים למחוזות ילדותו. כיום אין הוא נוטר טינה ולא רואה לנכון להחרים את גרמניה הנוכחית. בראייתו, יש להפריד באופן ברור בין המסורת האירופית רבת השנים לבין הפרק השחור בתולדותיה. זה אולי מסביר מדוע לא התנגד בשנים האחרונות להליך קבלת דרכון גרמני לצאצאיו. הוא רואה בכך צעד מנהלי וחסר חשיבות מהותית, אשר עולה בקנה אחד עם יחסו לנושא כל חייו. התרבות היקית עצמה תפסה חלק יותר מרכזי בשנים האחרונות. הוא נמנה על חברי ארגון יוצאי מרכז אירופה ואף קורא בגרמנית מעת לעת. ניתן לומר שהוא בהחלט גאה ורואה את היתרונות שבשיוכו לקהילה היקית בישראל.

דבר נוסף המהווה חלק נכבד מחייו הוא הפלמ"ח על כל נגזרותיו. שירותו בפלמ"ח בולט כאבן דרך חשובה בפועלו ולא סתם זהו החלק העשיר ביותר גם בספר זה. הרי לא סוד הוא שבעיני רבים גידי הוא לפני הכול פלמ"חניק. מאז שפורק במלחמת העצמאות ועד היום, מקפידים חברי הפלמ"ח לקיים מפגשים וכנסים. הגיבוש והלכידות של הפלמ"חניקים תרמה לטיפול האתוס סביב מורשת הארגון ותרומתו, הן בתוך עצמם והן כלפי שאר החברה בישראל. מאות סיפורים ושירים נכתבו על בני דורו, על יפי הבלורית והתואר. הוא אחד מהם. גם כאן, כמו בנושאים אחרים, גידי נוקט עמדה מפוכחת וריאליסטית כלפי המסגרת הזאת. הוא לא מבטל את חשיבות הפלמ"ח וגדולתו בשעה בה פעל. הוא שמח על השתייכותו לרגעים המכוננים בהם שרת בו, מכיר בתפקידם של הכנסים והמפגשים החגיגיים ומוקיר את חברי הנפש שרכש. עם זאת, קיימת בו ביקורת על הדרך בה נתפס הפלמ"ח כיום בשיח הציבורי. לטענתו הפלמ"ח היה ביטוי מסגרת שסימל תקופה מסוימת בתולדות העם ויישוב, שסימל ערכים חשובים ותרם תרומה מעשית בלתי מבוטלת. למרות כל אלה המגמה בימינו לפאר אותו ולרצות לחזור לתקופה בה פעל היא לטעמו שגויה מהיסוד. ההתרפקות והחיפוש התמידי אחר נוסטלגיה הם לא פחות מהזויים, שכן מדובר בתקופה מוגדרת ומתוחמת. אין טעם בעיסוק המוגזם בנפלאות הפלמ"ח הואיל וכעת אנחנו נמצאים בתקופה שמגשרת בין תהליכים היסטוריים. ההיצמדות של דור ההווה למיתוס הפלמ"ח מגוחכת וחוטאת למטרה שבשמה הוקמו פלוגות המחץ. היום המטרות והבעיות שונות והאמצעים שונים. במקום אידיאליזציה יש לדעת לשאוב את הערכים הרלוונטיים מהעבר ולהתאים אותם לאתגרים העכשוויים איתם מתמודדת האומה.

אחת הנקודות הרגישות היום, במבט לאחור, היא שאלת הקיבוץ. אצל גידי עולים שני דברים השזורים זה בזה. הראשון הוא בחירתו בדרך החיים הזו וההשלכות של כך. השני הוא מצבו של קיבוץ בית אלפא ביחס לחזון הקיבוצי שנתקם בתחילת המאה הקודמת. ההכרעה אם ללכת לקיבוץ או לא נעשתה בתום השירות הצבאי. גידי היה שלם עם בחירתו

ובמשך שנים כאשר נשאל על כך היה משיב שהיה עושה זאת שוב בלי לחשוב פעמיים. היום, בראייה למודת ניסיון, הוא מודה שאינו בטוח שבחר נכון. הוא מסתכל על התמונה הכוללת ומבין שיש דברים רבים שהיה משנה. הוא מדגיש שאינו מצטער שנקלע להוויה ולדרכו הייחודית של הקיבוץ, אך לא היה רוצה לעשות זאת שוב אם הייתה ניתנת לו ההזדמנות. אמירה זו נובעת מהבנה שיתכן והיו מגמות אחרות בחיים שהיו מתאימות לו יותר, כמו אופציה של לימודים למשל. גם על תפקיד אטרקטיבי בשליחות לחו"ל מטעם הקיבוץ הוא ויתר, בטענה שזה מעולם לא עניין אותו. הוא מאשים את עצמו שלא הגשים את חלומותיו האישיים. תחת מכבש הלחצים, הוא נכנע לתכתיבים חברתיים ולא אזור מספיק כוח אישי כדי לממש את רצונותיו הייחודיים. היו לא מעט רגעים קשים של התלבטויות על בחירתו, אך דרך החשיבה שלו הוליכה אותו להתיישר לפי מוסכמות הסביבה שהקיפה אותו ולהשלים עם ההחלטה.

בית אלפא, הקיבוץ שהיה לביתו, שינה פניו ללא היכר מאז פגש בה בראשונה. כיום הקיבוץ מופרט ובדרך להפוך באופן הדרגתי ליישוב קהילתי. התהליכים הללו לא עוברים בנחת על גידי. חלום החיים השוויוניים התרסק אל מול עיניו בלי שיכל לשנות דבר. בגילו הוא כבר הבין שמוטב לו להשלים עם המציאות ולא להילחם בשינויים באורחות החיים. לפי הגדרתו הקיבוץ היום הוא יותר איגוד מסחרי מאשר קיבוצי. מה שהיה איננו ועד עתה לא נמצא החיבור הנכון והמבטיח בין היסודות הקיבוציים של העבר לבין עתיד טוב יותר. לאמיתו של דבר, גם בשנים המוקדמות יותר גידי לא סבר שהמודל המיושם בבית אלפא הוא האידיאלי, וניסה להציע רעיונות משלו. המכשולים שעמדו בדרכו של הקיבוץ היו רצונות אנוכיים של אנשים, ראייה קצרת טווח, השפעות חיצוניות וחוסר נכונות לבצע התאמות ושינויים על מנת לייצר המשכיות. זה הפך את כל החוויה הקיבוצית לחד פעמית בלי סיכוי לשרוד באותה מתכונת. יתכן ותיקונים ארגוניים היו משנים את התמונה. כשגידי מסתכל היום על קיבוצים ששרדו וממשיכים להתקיים בהצלחה הוא מקנא, וחושב שאולי היה ניתן ליישם את זה בבית אלפא אם לא היו נעשות אותן הטעויות.

בפן החיובי הוא מציין מספר דברים שגרמו לבית אלפא להיות מקור לגאווה לפני שנים רבות. דוגמא כזו היא השתלבות ההשלמה, שהיה חלק ממנה, בחיי הקיבוץ. המטען החברתי והתרבותי שהביאו איתם הצעירים מתל אביב היה משמעותי בהווי הקיבוץ. דיי בכך שנציין את המלחין תאודור הולדהיים, זאב חבצלת ונתן שחם שנמנו על חברי ההשלמה ופועלם זכה להכרה ברמה ארצית. דבר נוסף שבלט הוא מה שהקרין הקיבוץ כלפי חוץ. למרות ששנים רבות שכנה בית אלפא בקצה מפת ההתיישבות, הסתכלו עליה בחיוב ושמה הלך לפניו בקיבוץ הארצי ובכלל בתנועה הקיבוצית. במשך שנים נחשבו בית אלפא ומשמר העמק

לקיבוצים תאומים בשומר הצעיר, מפאת אופיים הדומה, מוצא החלוצים, ועוד. למרבה הצער עם תחילת השינוי בבית אלפא ההשוואה חדלה מלהתקיים. בית אלפא החל לדעוך בהדרגה והזהות המשותפת עם הקיבוץ התאום מהתנועה נותרה מאחור. גידי שם אצבע על ההיבט הכלכלי כבעל משקל משמעותי בשינוי פניו של הקיבוץ. בשנות השישים והשבעים עמדו קיבוצים רבים בפרשת דרכים הקשורה לעתיד התעשייה. בזמן שבקיבוצים דומים לבית אלפא כמו מפעלים גדולים, בבית אלפא נעשה מאמץ מפורז מדי שהתבסס על הרבה ניסיונות לא מוצלחים. מה שהפך לבסיס כלכלת הקיבוץ היה מחצבת הגיר בגלבו, אשר הייתה רחוקה שנות אור מלהוות מפעל יצרני. בכך, בעצם, נחרץ גורל הקיבוץ והדבר השפיע רבות גם על חיי החברה בתקופות שונות. לסיכום הסוגיה, גידי גורס, שאם הייתה קיימת בקרב בעלי התפקידים בבית אלפא נאורות מחשבתית, אז לא הייתה קיימת תלות כה גדולה בענפים החקלאיים. לצערנו, זו רק משאלה היפותטית ולעת זקנה הוא צופה מהצד בביתו שלמעשה חדל מכל בחינה להיות קיבוץ.

בתוך חיי הקיבוץ השתייך גידי מהרגע הראשון ועד היום להשלמת גדוד השדה של השומר הצעיר - היא 'ההשלמה'. במקור, התכוונו בכלל חברי הגדוד להקים קיבוץ חדש, אך התנועה לחצה עליהם להגיע לקיבוץ הוותיק בעמק. מרגע בואם, בשנות הארבעים, נודעה לחברי ההשלמה השפעה חיובית על בית אלפא. מלבד הפן התרבותי העשיר, שהיווה ציון דרך בהתקדמות הקיבוץ כולו, גם חיי החברה הושפעו מכך רבות. אף בקבלת ההחלטות השאירה ההשלמה חותם, תוך גילוי מעורבות בעיצוב דרכו של הקיבוץ. זר אולי לא יבין זאת, אך בבית אלפא המושג השלמה מכיל בתוכו עולם ומלואו. לאורך השנים החברים הקרובים ביותר של גידי ורותי באו מהקבוצה הזאת, גם כאלה שעזבו לפני שנים רבות את בית אלפא, כמו אברהם לוי וזאב בצר. גם היום הם מקפידים לשמור על קשר עם החברים, כשהמפגש המסורתי המרכזי הוא ארוחת ערב כל יום שישי בשולחן הקבוע בחדר האוכל. בשני העשורים האחרונים הדירה ההשלמה רגליה ממוקדי ההשפעה בקיבוץ. החברים ראו בכאב איך רעיונות חדשים נכנסים ומטלטלים את העולם שהכירו ואת החיים שבנו. גידי כתב על כך מאמר בשם: "בין 'השלמה' להשלמה", שם תיאר את התהליך בו משלימה קבוצה זו עם המציאות החדשה.

השלמה היא אכן מילת המפתח. בשנים האחרונות חזה איך מול עיניו משתנים הקיבוץ והמדינה. ערכים נזנחו ואת מקומם תפסה הטכנולוגיה. עולם מוכר הפך במידה רבה לזר ומנוכר. חברים רבים הלכו לעולמם וגופו מעמיד אותו מדי יום בפני אתגרים לא פשוטים. אין ספק שהגיל מציב מגוון של קשיים מנטליים ופיזיים, אך אף על פי כן אין בכך די כדי להאפיל על התמונה. גידי זכה להיות בר מזל ולהגיע לגבורות לצד רותי, שדרכם המשותפת נמשכת

כבר שישים ואחת שנים. יחד הם מלווים זה את זה ורוויים נחת מילדיהם, נכדיהם וניניהם. הוא זוכה לאהבה והערכה מכל סובביו באשר הם. הוא, מצדו, מתנהל בסגנונו הייחודי, נשאר אותו אדם שהיה תמיד. את הרגליו הישנים לא שינה במאום. מטלפן כשצריך כדי לוודא שהכול בסדר, מעיין בערימת הספרים שבסלון, רואה חדשות בעקביות, מסיע את רותי במסירות לעבודה. מבעד למעטפת הענווה, בתוך תוכו הוא יודע שיש לו במה להיות גאה.

